ΠΗΝΕΛΟΠΗΣ ΔΕΛΤΑ

ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΧΩΡΙΣ ΟΝΟΜΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Β. ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

Π.Σ. ΔΕΛΤΑ

ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΧΩΡΙΣ ΟΝΟΜΑ

ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ
ΓΙΑΝΝΗ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΑΣ. ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΑΣ. ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, ΚΑΣΤΡΙΤΣΙΟΥ 9, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1993

Πηνελόπη Στεφάνου Δέλτα

Η μεγαλύτερη μορφή της νεοελληνικής παιδικής λογοτεχνίας. Κόρη του εθνικού ευεργέτη Εμμανουήλ Μπενάκη, γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια το 1874, όταν ο Ελληνισμός ανθούσε στην κτισμένη από το Μέγα Αλέξανδρο μεγαλούπολη της Αιγύπτου. Αργότερα έζησε ένα διάστημα στη Φρανκφούρτη της Γερμανίας (1906-1912). Τον καιρό εκείνο στην τουρκοκρατούμενη ακόμα Μακεδονία μας διεξαγόταν ο ηρωικός Μακεδονικός Αγώνας που έληξε ένδοξα με την απελευθέρωση της το 1912. Εκείνη την κρίσιμη για την Πατρίδα μας εποχή ζώντας σε ξένη γη η λογοτέχνιδά μας εξέδωσε στο Λονδίνο τα πρώτα παλλόμενα από αγνό πατριωτισμό παιδικά βιβλία της: «Για την Πατρίδα» (Λονδίνο 1909 - με εικονογράφηση του Νικηφόρου Λύτρα) μαζί με το παραμύθι «Η καρδιά της Βασιλοπούλας», «Παραμύθι χωρίς όνομα» (Λονδίνο 1910 - μια αλληγορία για το δυναμισμό του νέου Ελληνισμού), «Στον καιρό του Βουλγαροκτόνου» (Λονδίνο 1911 - μεγάλο ιστορικό αφήγημα από τον καιρό της δόξας του Βυζαντίου).

Το 1915 εκδίδει στην Αθήνα τα «Παραμύθια και άλλα». Από το 1916, ενώ μαινόταν ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος (1914-1918), εγκαταστάθηκε οριστικά στην Αθήνα. Εδώ βρισκόταν από το 1910 και ο πατέρας της και είχε ήδη διατελέσει Βουλευτής, Υπουργός και το 1914-1916 Δήμαρχος Αθηναίων. Αυτός χάρισε στην Αθήνα τη Μπενάκειο Βιβλιοθήκη, το Νοσοκομείο του Ερυθρού Σταυρού, το Δημοτικό Σταθμό Πρώτων Βοηθειών και άλλα κοινωφελή ιδρύματα.

Η κόρη του εθνικού ευεργέτη πρόσφερε στο Έθνος μεγαλύτερη ευεργεσία από τον πατέρα της με τα υπέροχα παιδικά βιβλία που χάρισε στα Ελληνόπουλα, τη χρυσή ελπίδα του Έθνους, και μ' αυτά ενέπνευσε σε αναρίθμητες παιδικές ψυχές αισθήματα ευγένειας, ανθρωπισμού και πατριωτισμού. Μ' αυτά τους εμφύτευσε εθνική υπερηφάνεια για ό,τι ωραίο πρόσφερε ο Ελληνισμός στην ανθρωπότητα και βαθειά αγάπη προς τις αθάνατες αξίες της ελληνοχριστιανικής κληρονομιάς μας.

Το 1921 εκδίδονται τα διηγήματα «Τ' ανεύθυνα» (Ψυχές παιδιών - Για γονείς και δασκάλους), το 1925 «Η ζωή του Χριστού» (με βάση τις πληροφορίες των Ευαγγελιστών, εμπλουτισμένες με ιστορικές και γεωγραφικές γνώσεις της εποχής και του περιβάλλοντος του Χριστού), το 1934 «Ο Μάγκας», το 1937 το ιστορικό αφήγημα «Τα μυστικά του βάλτου» (από το Μακεδονικό Αγώνα). Παιδαγωγικού περιεχομένου είναι το βιβλίο της: «Στοχασμοί για την ανατροφή των παιδιών μας» (για γονείς και δασκάλους).

Τα βιβλία της αγαπήθηκαν και διαβάστηκαν πολύ από τα Ελληνόπουλα, όπως αποδεικνύεται και από τις πολυάριθμες επανεκδόσεις τους.

Η ίδια ζούσε με πλήρη συνέπεια προς τις αρχές που διακήρυσσε: «Πρόσεχε, μην είναι θεωρητικές οι σκέψεις σου. Πρόσεχε, μη και δεν τις εφαρμόζεις στη ζωή». Είχε οργανώσει στο σπίτι της ιατρείο για τους φτωχούς και αγωνιζόταν να τους ανακουφίζει οικονομικά.

Ο σύζυγος της Στέφανος Δέλτας διακρίθηκε για τη μεγάλη συμβολή του στην επίλυση των προβλημάτων του 1,5 εκατομμυρίου προσφύγων της Μικρασιατικής Καταστροφής. Διορίσθηκε το 1923 μέλος της τετραμελούς (από ένα Αμερικανό, ένα Άγγλο και δύο Έλληνες) Επιτροπής Αποκαταστάσεως Προσφύγων, η οποία ιδρύθηκε τότε και μέσα στα επόμενα έτη επιτέλεσε τεράστιο έργο.

Εκείνα όμως τα έτη άρχισε ένα προσωπικό πρόβλημα της Πηνελόπης Δέλτα. Από το 1925, τη χρονιά που πρωτοδημοσίευσε τη «Ζωή του Χριστού», άρχισε η ίδια να σηκώνει το σταυρό μιας ασθένειας που την άφησε μισοπαράλυτη.

Πέθανε τη 2α Μαΐου 1941, μη αντέχοντας τον πόνο για την κατάκτηση της Πατρίδας μας από τους Γερμανούς, που την 27η Απριλίου εισήλθαν στην Αθήνα και ύψωσαν στην Ακρόπολη τη σημαία με τον αγκυλωτό σταυρό.

Μετά το θάνατο της εξεδόθη από τον Ξ. Λευκοπατρίδη σε ογκώδη τόμο «Η αλληλογραφία της Π.Σ. Δέλτα 1903-1940», όπου παρελαύνουν εξέχοντα πρόσωπα της πολιτικής, των γραμμάτων και των επιστημών και όπου εκφράζονται ολοζώντανα οι ιδέες και τάσεις που χαρακτήριζαν τότε την ελληνική διανόηση και πολιτική.

Σήμερα, 50 χρόνια μετά το θάνατο της μεγάλης λογοτέχνιδας, τα Ελληνόπουλα διαβάζουν με την ίδια αγάπη τα βιβλία της.

Η Πατρίδα θα την ευγνωμονεί αιώνια!

Α'. ΤΟ ΔΑΣΟΣ

ΟΤΑΝ ΚΑΤΑΛΑΒΕ ο γερο-Βασιλιάς Συνετός πως μετρήθηκαν πια οι μέρες του, φώναξε το γιο του, το νέο Αστόχαστο, και του είπε:

- Φθάνουν, γιε μου, τα παιχνίδια και οι διασκεδάσεις. Ήλθε η ώρα να παντρευθείς και να πάρεις στα χέρια σου την κυβέρνηση του Κράτους. Εγώ έφαγα το ψωμί μου. Εσύ κοίταξε να κυβερνήσεις σαν καλός βασιλιάς.

Κι έστειλε τον αρχικαγκελάριό του στο γειτονικό βασίλειο, να ζητήσει την όμορφη Βασιλοπούλα Παλάβω, για τον Αστόχαστο, το γιο του Συνετού Α', Βασιλιά των Μοιρολατρών.

Έγινε ο γάμος με χαρές και ξεφαντώματα, και λίγες μέρες αργότερα, αφού ευλόγησε τα παιδιά του, ο γερο-Συνετός τους άφησε χρόνια, και ο Αστόχαστος στέφθηκε Βασιλιάς.

Όλα φαίνουνταν ρόδινα και ζηλευτά για το νέο ζευγάρι. Τα φλουριά ξεχειλούσαν από τα σεντούκια του γερο-Συνετού· κάστρα γερά και γεμάτα στρατιώτες τειχογύριζαν το βασίλειο· το λαμπρό παλάτι, χτισμένο ψηλά σ' ένα κατάφυτο βουνό, δέσποζε τη χώρα όπου ζούσαν με άνεση οι πολίτες· δρόμοι φαρδείς και καλοστρωμένοι ένωναν το βασίλειο των Μοιρολατρών με όλα τα γειτονικά βασίλεια.

Παντού χαρά και καλοπέραση.

Και όπου γύριζε το μάτι του ο νέος βασιλιάς, από πάνω από τον ψηλό πύργο του παλατιού του, έβλεπε απέραντα χωράφια σπαρμένα, ρεματιές και λαγκάδια κατάφυτα, χώρες και χωριά με παστρικά όμορφα σπιτάκια, βουνά δασωμένα και λιβάδια καταπράσινα. Αμέτρητες αγελάδες έβοσκαν συντροφικά με κοπάδια αρνιά και κατσίκες. Και σα μερμήγκια δούλευαν οι χωρικοί τη γη, άρμεγαν τις αγελάδες, κούρευαν τα πρόβατα και μετέφερναν γεννήματα και καρπούς στη χώρα, όπου τα πουλούσαν.

Πέρασαν χρόνια πολλά.

Ο καιρός, που άσπρισε και μάδησε τα μαλλιά του Αστόχαστου και μάρανε την ομορφιά της Παλάβως, άλλαξε και την όψη ολόκληρου του βασιλείου των Μοιρολατρών.

Παντού ερημιά. Πεδιάδες απέραντες, γυμνές, ακαλλιέργητες, απλώνουνταν ως τα σύνορα του βασιλείου, και μονάχα μερικές

ερειπωμένες πέτρες μαρτυρούσαν ακόμα τα μέρη όπου άλλοτε έστεκαν, υπερήφανα και απειλητικά, τα φοβερά κάστρα του Συνετού Α'.

Πού και πού, κανένα γκρεμισμένο παλιόσπιτο ξεχώριζε στη μονοτονία της έρημης πεδιάδας. Τ' αγριόχορτα και οι πέτρες σκέπαζαν τους λόφους, οι δρόμοι, παρατημένοι, χάνουνταν κάτω από τ' αγκάθια που ελεύθερα άπλωναν τα πυκνά τους κλωνάρια.

Και σφυρίζοντας ανάμεσα στις πέτρες και τους βράχους, ο άνεμος μοιρολογούσε το ρήμαγμα του τόπου.

Μόνο τα πυκνά δάση έμεναν στη θέση τους, ξεχασμένα και αδούλευτα, κρύβοντας κάτω από το φουντωμένο τους φύλλωμα ολόκληρον κόσμο πεταλούδες, μαμούνια και μέλισσες, που χαίρουνταν ανενόχλητα τα μυρωδάτα αγριολούλουδα. Πλήθος αγριοφραουλιές άνθιζαν και καρποφορούσαν αδελφικά με τις βατομουριές, και οι καρποί τους σάπιζαν κι έπεφταν στο χώμα άχρηστοι.

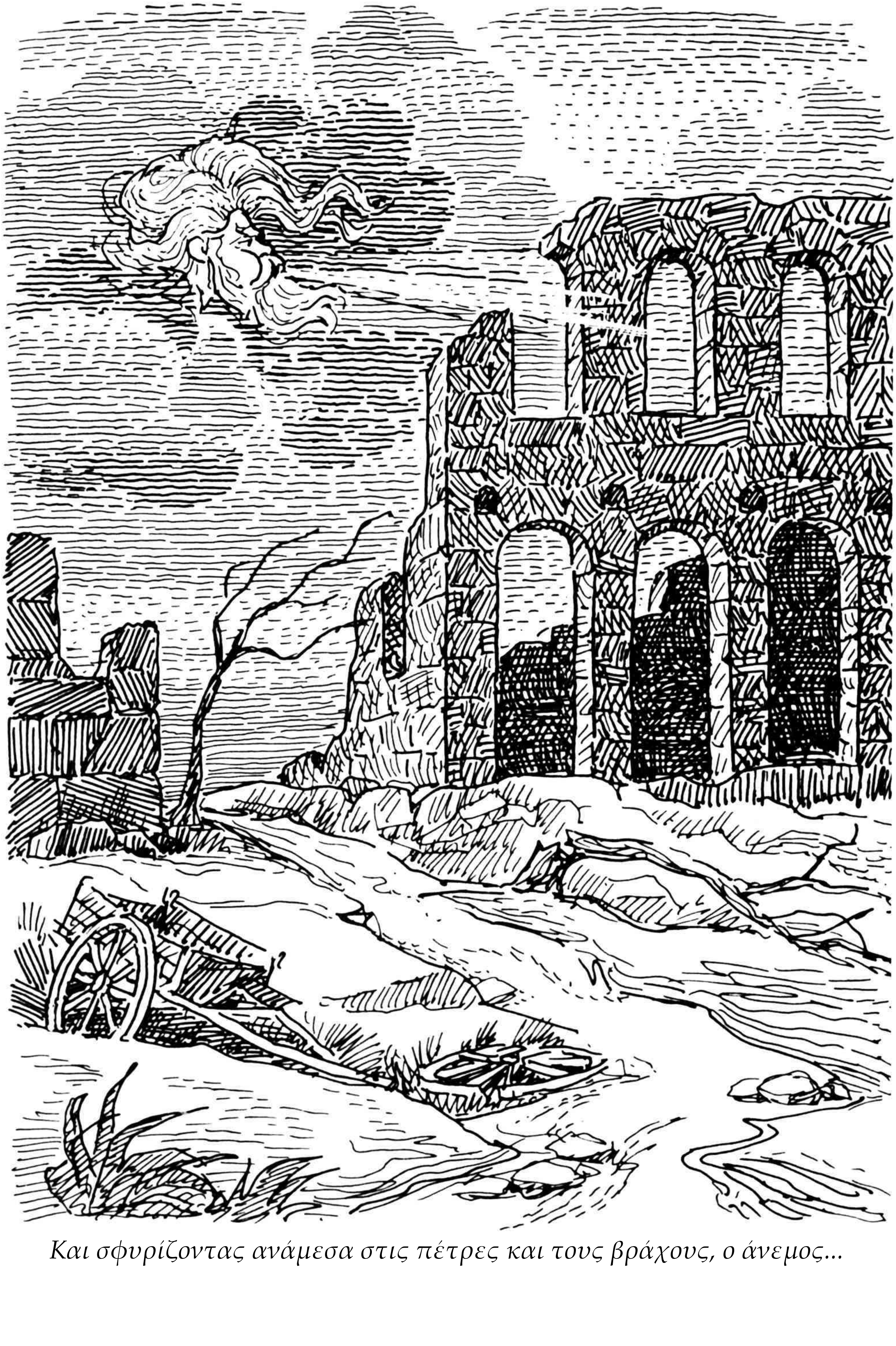
Τα μονοπάτια, που περνούσαν άλλοτε ανάμεσα στα δέντρα, είχαν σβήσει και αυτά από τον καιρό που είχε να τα πατήσει ανθρώπινο πόδι. Και τα δέντρα και τα χαμόδεντρα τόσο είχαν ξεχάσει την ανθρώπινη μορφή, που όλα ταράχθηκαν, και τρόμαξαν, και ανατρίχιασαν, και σείστηκαν, και μουρμούρισαν αναμεταξύ τους φοβισμένα, όταν μια μέρα είδαν ένα νέο αγόρι με βαθιά ονειροφορτωμένα καστανά μάτια, που περπατούσε κάτω από το φύλλωμα τους σταματώντας σε κάθε βήμα, για να κοιτάξει πότε ένα λουλούδι, πότε ένα ζωύφιο, με θαυμασμό κι έκπληξη, σα να τα έβλεπε πρώτη φορά.

- Τι πράμα να είναι άραγε τούτο που διαβαίνει; ρώτησε φοβισμένος ένας σκοίνος, συμμαζεύοντας τα φυλλαράκια του από φόβο μην τον δει το αγόρι.

Ποιος το ξέρει! αποκρίθηκε το πεύκο. Ίσως κανένα άλλο είδος ελάφι;

Μια λεύκα, που έστεκε εκεί κοντά, έσκυψε το υπερήφανο κεφάλι της να δει το διαβάτη.

- Ελάφι; είπε μ' ένα ξεκάρδισμα που αναποδογύρισε όλα της τα φυλλαράκια, και μια στιγμή από πράσινη την έκανε ασημένια. Ονειρεύεσαι, παιδί μου! Μα το ελάφι έχει τέσσερα πόδια, και τούτο έχει μόνο δυο!

Και σφυρίζοντας ανάμεσα στις πέτρες και τους βράχους, ο άνεμος...

- Μα λοιπόν τι ζώο είναι; ρώτησε ανήσυχα μια βατομουριά. Είναι άραγε κακό; Μη μου φάγει το καινούριο φόρεμα μου, και με βρει γυμνή το καλοκαίρι σαν έλθει;

- Μη ζαλίζεστε, παιδιά μου, είπε ο γερο-πλάτανος, δεν είναι ζώο αυτό και δεν τρώγει φύλλα. Είναι χρόνια πολλά που δεν πέρασε τέτοιο πράμα από δω. Μα θυμούμαι έναν καιρό, που το δάσος μας γέμιζε από όμοιους του. Ήταν τα καλά εκείνα χρόνια, όταν μάζευαν οι άνθρωποι το μέλι της μέλισσας, και της φραουλιάς τη φράουλα, και τα βατόμουρα, και τα ώριμα κούμαρα.

- Τι; φώναξε η αγριοφραουλιά, μαζεμένη στα πόδια του πλάτανου. Τι λές, παππού; Μην είναι άνθρωπος;

- Βέβαια είναι άνθρωπος, αποκρίθηκε ο γερο-πλάτανος. Και η λεύκα μουρμούρισε:

- Μα βέβαια, άνθρωπος είναι! Θυμούμαι να είδα τέτοιους στα νιάτα μου.

Ο σκοίνος, περίεργος, άπλωσε τα κλαδιά του να τον δει από πιο κοντά.

- Άνθρωπος; είπε η ακατάδεκτη βαλανιδιά. Τι θέλει στο βασίλειο μας;

Και όλα μαζί τα δέντρα έσκυψαν να δουν τον «άνθρωπο» που διάβαινε.

Ήταν λιγνό αγόρι ως δεκάξι χρονών. Τα χρυσοκέντητα βελουδένια ρούχα του, λιωμένα στους αγκωνές και στα γόνατα, είχαν μικρέψει και σχιστεί, και οι χρυσές κορδέλες που βαστούσαν τα πέδιλα στα γυμνά του πόδια ήταν κατακομμένες και ξαναδεμένες με χοντροκοπιούς κόμπους.

Ξαπλώθηκε στη ρίζα του γερο-πλάτανου, είδε κοντά του τη φραουλιά φορτωμένη κατακόκκινες φράουλες, τις έκοψε και τις έφαγε. Ύστερα δίπλωσε τα χέρια του αποκάτω από το κεφάλι του και αποκοιμήθηκε.

Κοιμήθηκε τόσο βαθιά που δεν άκουσε τα ψιθυρίσματα των δέντρων, ούτε το μουρμούρισμα του ρυακιού που έτρεχε πέρα, ούτε το σφύριγμα του κότσυφα που, πηδώντας από κλαδί σε κλαδί, διηγούνταν στα δέντρα ένα σωρό παράξενες ιστορίες.

- Ο γιος του Βασιλιά! αναφώνησε ο γερο-πλάτανος. Πώς να το πιστέψω, βλέποντας τα γυμνά του πόδια και τα λιωμένα του ρούχα;

- Να το πιστέψεις! αποκρίθηκε ο κότσυφας. Άκουσε με μένα, που πάγω κι έρχομαι στα παράθυρα του παλατιού και βλέπω τι γίνεται μέσα.

- Μα γιατί δεν αλλάζει ρούχα; ρώτησε το πεύκο σκανδαλισμένο.

- Γιατί δεν έχει άλλα, αποκρίθηκε ο κότσυφας.

- Πώς! Ο γιος του Βασιλιά; αναφώνησε το θυμάρι, προσφέροντας τ' ανθισμένα του λουλουδάκια στη μέλισσα που βούιζε, γυρεύοντας μέρος ν' ακουμπήσει για να ρουφήξει το μέλι τους.

- Μα τι θαρρείς; σφύριξε ο κότσυφας. Μήπως νομίζεις πως ο Βασιλιάς έχει τίποτα περισσότερο από τον τσοπάνη ή το βαρκάρη;

- Λες παράξενα πράματα! μουρμούρισε ο σκοίνος που δεν πείθουνταν.

- Πίστεψε τον όμως, είπε η μέλισσα, φτερουγίζοντας γύρω του, αλήθεια σου λέγει. Ο Βασιλιάς φορεί και αυτός τέτοια ρούχα. Μ' αν δεις τις Βασιλοπούλες, τότε θα φρίξεις!

- Γιατί; ρώτησε η φραουλιά.

Ο κότσυφας πήδηξε κοντά της και ψιθύρισε:

- Γιατί κάτω από τα ρούχα τους δεν έχουν ούτε πουκάμισο!

Και ξεκαρδίστηκε στα γέλια χωρίς να προσέξει πως βρίσκουνταν κοντά στο αυτί του αγοριού.

Ξύπνησε το Βασιλόπουλο και τινάχτηκε ξαφνισμένο.

Τρόμαξε ο κότσυφας και πέταξε μακριά, και η μέλισσα κρύφθηκε ανάμεσα στα φύλλα του σκοίνου, ενώ τα δέντρα σήκωναν ψηλά το κεφάλι τους κι έκαναν τον ανήξερο, τάχα πως δεν παρατήρησαν τίποτα.

Είχε βραδιάσει. Σηκώθηκε το Βασιλόπουλο και πήρε πάλι το δρόμο του. Βγήκε από το δάσος, πέρασε τον κατάξερο κάμπο, και τραβώντας κατά το παλάτι, με γοργά βήματα ανέβηκε στο βουνό, σκαρφαλώνοντας ανάμεσα στους βράχους και στα χώματα σαν κατσίκι.

Β'. ΠΑΛΑΤΙ ΚΑΙ ΠΑΛΑΤΙΑΝΟΙ

ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ και λαμπρό παλάτι του Συνετού Α', μόνος ο ψηλός πύργος έμενε κατοικήσιμος. Όλα τ' άλλα δωμάτια, οι μεγάλες σάλες, οι διάδρομοι, οι στρατώνες είχαν γκρεμίσει. Ο ψηλός πύργος ήταν και αυτός σε κακά χάλια. Κανένας δε φρόντισε ποτέ να επιδιορθώσει τους πεσμένους σοβάδες. Και ο άνεμος περιδιάβαζε και σφύριζε ελεύθερα στις άδειες κάμαρες, όπου από τα περισσότερα παράθυρα έλειπαν τα γυαλιά.

Οι χοντροί όμως τοίχοι βαστούσαν ακόμα. Κι εκεί, σε μετρημένα δωμάτια, περιορίζουνταν ο Βασιλιάς και η οικογένεια του.

Καθώς πλησίαζε στο παλάτι, το Βασιλόπουλο άκουσε φωνές θυμωμένες, γυναικείες και αντρίκειες.

Σταμάτησε μια στιγμή. Ύστερα, με βαρύ αναστεναγμό έκανε να γυρίσει πίσω. Μα την ίδια ώρα ένα κορίτσι δεκαπέντε χρόνων πετάχθηκε από μέσα από τις πέτρες και ρίχθηκε στο λαιμό του.

- Αχ, αδελφέ μου, εγύρισες επιτέλους! του είπε με δάκρυα στα μάτια. Να 'ξερες πώς σε περίμενα τόσην ώρα! Το Βασιλόπουλο τη φίλησε και ρώτησε λυπημένα:

- Τι είναι πάλι οι φωνές;

- Τι θέλεις να είναι; Τα ίδια και τα ίδια! Η Πικρόχολη μαλώνει με τη Ζήλιω, κι ο πατέρας, γυρεύοντας να τις χωρίσει, τις αγριεύει όλο και περισσότερο.

- Και η μητέρα τι κάνει;

- Τι θες να κάνει; Στολίζεται σαν πάντα!

- Και συ, Ειρηνούλα;

- Εγώ... εγώ... - έκρυψε το πρόσωπο στα χέρια της και ξέσπασε στα κλάματα: Εγώ βγήκα να σε βρω, γιατί μόνο εσύ ξέρεις να παρηγορήσεις.

Κάθησε στην πέτρα κοντά της και ακούμπησε το σαγόνι του στο χέρι του συλλογισμένος, ακούοντας τις φωνές που εξακολουθούσαν στο παλάτι.

Η Ειρηνούλα έριξε το μπράτσο της γύρω το λαιμό του.

- Πες μου τίποτα, παρακάλεσε χαδιάρικα.

- Τι να σου πω; μουρμούρισε ο αδελφός της. Θα φύγω, Ειρηνούλα.

- Θα φύγεις; Πού θα πας;

- Εκεί που πάνε όσοι θέλουν να ζήσουν με αξιοπρέπεια, και αφήνουν το βασίλειο μας κι εκπατρίζονται.

- Και θα μ' αφήσεις;

Το Βασιλόπουλο τη φίλησε.

- Όχι, Ειρηνούλα. Θα σε πάρω μαζί μου.

- Ειρηνούλα! Ειρηνούλα! φώναξε μια αντρίκεια φωνή από μέσα από τον πύργο. Ειρηνούλα! Πού είσαι; Έλα λοιπόν να μας φέρεις το χαμόγελο! Βαρέθηκα τις μεγάλες σου αδελφές και τις φωνές τους!

Και ο Βασιλιάς, με την κορώνα γερμένη στη φαλάκρα του και με σχισμένο μανδύα, παρουσιάστηκε στην πόρτα.

Τα δυο αδέλφια σηκώθηκαν και ακολούθησαν τον πατέρα τους στο δωμάτιο, όπου ήταν μαζεμένη όλη η οικογένεια.

Εμπρός σ' ένα ραγισμένο καθρέφτη κάθουνταν η Βασίλισσα Παλάβω. Δυο παρακόρες έπλεκαν λουλούδια και ξεθωριασμένες κορδέλες ανάμεσα στα ψαρά της μαλλιά, ενώ γυρνώντας τη ράχη η μια στην άλλη, στις δυο άκρες της κάμαρας, κάθουνταν οι Βασιλοπούλες με κρεμασμένα πρόσωπα και χείλια πεταμένα, θυμωμένες και κατσουφιασμένες.

- Να ομορφιά και φαμελική χαρά, είπε ο Βασιλιάς σταυρώνοντας τα χέρια του, και κοιτάζοντας μια τη Ζήλιω, μια την Πικρόχολη. Όλη μέρα έτσι τα πάμε, η μια να ξεφωνίζει άσπρο και η άλλη να στριγλίζει μαύρο!

- Τι είναι αυτά μπροστά σε κείνα που τραβώ εγώ, η δύστυχη! κλαύθηκε και είπε η Βασίλισσα Παλάβω. Εσύ δεν έχεις παρά τις κόρες σου. Τι να πω εγώ που έχω και σένα που με ξεκουφαίνεις, και το γιόκα σου που ξεπορτίζει ίσα-ίσα την ώρα που τον θέλω να πάγει να μαζέψει λουλουδάκια...

Μα έξαφνα, βλέποντας πως τα κλάματα κοκκίνιζαν τη μύτη της, σταμάτησε, χαμογέλασε του καθρέφτη της, και σοβαρά βάλθηκε να στερεώσει στη ζώνη της ένα μεγάλο τενεκεδένιο άστρο.

Ο Βασιλιάς σηκώθηκε και χτύπησε το κουδούνι. Μα κανένας δεν παρουσιάστηκε. Ξαναχτύπησε, και πάλι κανένας δεν ήλθε.

Τότε θύμωσε και βγήκε στο κατώφλι και άρχισε να βροντά τα πόδια του στο πάτωμα και να φωνάζει με θυμό:

- Στο διάβολο, τέτοιοι υπηρέτες σαν τους δικούς μου! Θα σας

κόψω ολωνών το κεφάλι!

Τρομαγμένος και τρεχάτος έφθασε ο αρχικαγκελάριος.

Γύρω στο λαιμό του κουδούνιζε μια τενεκεδένια αλυσίδα.

- Αφέντη, να συγχωρήσεις το δούλο σου... άρχισε.

- Πού είναι όλοι οι μασκαράδες οι υπηρέτες; διέκοψε οργισμένος ο Βασιλιάς. Γιατί δεν αποκρίνεται κανένας σαν κουδουνίζω;

Έξαφνα, βλέποντας την αλυσίδα ξεκαρδίστηκε στα γέλια.

- Τι μου κάθισες στο λαιμό σου, στη θέση της χρυσής σου αλυσίδας; ρώτησε.

Ο αρχικαγκελάριος κοκκίνισε, ψέλλισε, μπερδεύτηκε, τα έχασε και σώπασε.

- Τι λες; αναφώνησε ο Βασιλιάς. Την πούλησες; Και γιατί;

- Για να δειπνήσει η Αφεντιά σου χθες, αποκρίθηκε ο αρχικαγκελάριος με χαμηλή φωνή, χαιρετώντας ως κάτω.

- Α!... Χμ!... καλά, είπε ο Βασιλιάς. Σε συγχωρώ αυτή τη φορά.

Τυλίχθηκε με μεγαλείο στο σχισμένο του μανδύα κι εξακολούθησε:

- Δώσε διαταγή να φωνάξουν τον αρχικελάρη. Ο λαιμός μου είναι κατάξερος, και θέλω να τον γλυκάνω με το τοπάζι νησιώτικο κρασί που το ζούλευε ακόμα και ο Βασιλιάς ο θειος μου! Ύστερα πρόσταξε τον αρχιτραπεζιέρη να στρώσει ευθύς το τραπέζι. Τι μας έχει και περιμένομε; Η ώρα πέρασε.

Σκυμμένος ως κάτω στάθηκε ο αρχικαγκελάριος ακίνητος.

- Με ακούς λοιπόν; είπε ο Βασιλιάς σηκώνοντας ακόμα ψηλότερα το βασιλικό του κεφάλι. Τι περιμένεις;

- Αφέντη... ο αρχικελάρης σου έφυγε και το κελάρι είναι αδειανό.

- Τι λες; φώναξε ο Βασιλιάς.

- Τι λες; επανέλαβε η Πικρόχολη.

Και ξεχνώντας κακιώματα και πείσματα μπροστά στο φόβο της νηστείας, ξεπετάχθηκε από την καρέγλα της, ενώ οι παρακόρες παρατούσαν τα μαλλιά της Βασίλισσας και σίμωναν και αυτές, ανήσυχες, ν' ακούσουν.

Ο αρχικαγκελάριος υποκλίθηκε λίγο πιο βαθιά, μα δεν αποκρίθηκε.

Ο Βασιλιάς έξυσε νευρικά τη φαλάκρα του και η κορώνα έγειρε

μελαγχολικά στο αριστερό του αυτί. Κάπως μουδιασμένος ρώτησε:

- Φαγί έχει;

Ο αρχικαγκελάριος, χωρίς ν' ανασηκωθεί, άνοιξε τα δυο του χέρια κι έδειξε του Βασιλιά πως ήταν άδεια.

Ο Άρχοντας κατάλαβε. Άφησε το επιτακτικό του ύφος, μαζί με το χρυσοκέντητο λιωμένο μανδύα του που κρεμάστηκε πίσω, αξιοθρήνητος στον κουρέλιασμα του.

Έκανε μερικούς γύρους στο δωμάτιο, ύστερα κάθησε σε μια κουτσή και τρύπια χρυσή πολυθρόνα, και με μια σπρωξιά, στέλνοντας την κορώνα από το αριστερό του αυτί στο δεξί, είπε με απόφαση:

- Πανουργάκο, έλα δω!

Ο αρχικαγκελάριος ίσιασε την πλάτη του και προχώρησε προς το Βασιλιά.

- Αφέντη!... είπε με καινούρια υπόκλιση.

- Τι προτείνεις; ρώτησε σύντομα ο Βασιλιάς.

Ο αρχικαγκελάριος κοίταξε σιωπηλά την κορώνα του Άρχοντα, όπου γυάλιζαν ανάμεσα στο μάλαμα μερικά μεγάλα πολύτιμα πετράδια.

Ο Βασιλιάς κατάλαβε την έννοια της ματιάς, και τρομαγμένος άρπαξε την κορώνα του με τα δυο του χέρια και τη στήριξε στο κεφάλι του.

- Αχ, όχι! Αυτό όχι! φώναξε νευρικά. Πρότεινε κάτι άλλο.

- Τότε, και αφού δεν επιστρέφουν οι υπασπιστές που έστειλα στα γειτονικά βασίλεια από δω και δέκα μέρες, ας κάνει τον κόπο η Αφεντιά του το Βασιλόπουλο, να πάγει άλλη μια φορά στο Βασιλιά τον εξάδελφο σου...

- Όχι, είπε αποφασιστικά το Βασιλόπουλο, βγαίνοντας από τη γωνιά όπου είχε αποτραβηχθεί με την Ειρηνούλα. Έκανα όρκο να μη ζητιανέψω πια ποτέ.

Ο Βασιλιάς σηκώθηκε μ' έναν πήδο και στάθηκε μπροστά στο γιο του, φοβερίζοντας τον με το γρόθο του.

- Και ποιος είσαι συ, παλιόπαιδο, που κάνεις όρκους κι έχεις και γνώμη; είπε με θυμό.

- Είμαι ο αυριανός Βασιλιάς, αποκρίθηκε ήσυχα ο γιος του, και την αξιοπρέπεια μου τη θέλω.

Ο Αστόχαστος έτριψε το μέτωπο του με λύσσα. Απάντηση δεν έβρισκε να δώσει του αγοριού του, μα έμενε το πρόβλημα άλυτο, που να βρουν φαγί.

- Πανουργάκο! φώναξε στο τέλος απελπισμένα, ή θα βρεις μια λύση ή σου κόβω το κεφάλι!

Ο δυστυχισμένος Πανουργάκος ταράχθηκε πολύ. Άρχισε να τρέμει στα γερά και να κοιτάζει την πόρτα, μετρώντας με το μάτι πόσα βήματα έπρεπε να κάνει για να τη φθάσει.

- Λοιπόν, μια λύση! φώναξε ο Βασιλιάς.

Ο αρχικαγκελάριος έτρεμε ολόκληρος.

- Να... να πάγω εγώ... πρότεινε με σβησμένη φωνή.

- Να πας λοιπόν, μα να τρέξεις! αποκρίθηκε ο Βασιλιάς. Θέλω ευθύς φαγί και κρασί. Αν δεν πας κι έλθεις σαν αστραπή, σου κόβω το κεφάλι!

Πριν προφθάσει να τελειώσει τη φράση του, ο αρχικαγκελάριος ήταν κιόλα μακριά.

Τρεχάτος είχε βγει ο Πανουργάκος. Μα σα βρέθηκε έξω, στα σκοτεινά και στο κρύο, σταμάτησε.

- Πού θα πάγω, μουρμούρισε. Και πώς; Θέλω δυο μέρες για να φθάσω στου εξαδέλφου Βασιλιά, και ως τότε...

Έμεινε δυο λεπτά σκεπτικός. Ύστερα πήρε την απόφαση του.

- Τι σήμερα, τι αύριο! μουρμούρισε. Θα φύγω που θα φύγω! Μόνο να τελειώσω πρώτα τις δουλειές μου με το φίλο μου τον Λαγόκαρδο...

Και άρχισε να κατεβαίνει το βουνό.

Εκεί που πήγαινε βιαστικός, άκουσε περπατησιές.

Τον έπιασε τρομάρα.

- Ποιος είναι; ρώτησε φοβισμένα.

- Κανένας, Εξοχώτατε, εγώ είμαι! αποκρίθηκε μια φωνή πιο φοβισμένη ακόμα από τη δική του.

Ο αρχικαγκελάριος πήρε αμέσως θάρρος.

- Και ποιος είσαι συ; ρώτησε.

- Εγώ... εγώ... ο Κακομοιρίδης, ο σιδεράς, αποκρίθηκε τρεμουλιαστά η φωνή.

- Έλα μπροστά μου, αμέσως! πρόσταξε ο αρχικαγκελάριος.

Και μια σκιά ανθρώπινη, με μεγάλη καμπούρα στον ώμο,

παρουσιάστηκε μπροστά του.

Ο αρχικαγκελάριος έπιασε την καμπούρα.

- Μπρε κλέφτη! Τι έχεις μέσα στο σακούλι σου; ρώτησε άγρια.

- Εξοχώτατε... κλέφτης δεν είμαι... Είναι οι κότες μου και το κρασί μου, που τ' αγόρασα και που τα πλήρωσα...

- Ψέματα λες! φώναξε πιο άγρια ο αρχικαγκελάριος. Οι κουρελιάρηδες σαν και σένα δεν τρώνε κότες ούτε πίνουν κρασί! Τα έκλεψες αυτά. Πες μου από πού!

- Δεν τα έκλεψα, να σε χαρώ, Αφέντη μου, τα πλήρωσα! αποκρίθηκε ο Κακομοιρίδης με δάκρυα στη φωνή. Τα πλήρωσα, Αφέντη μου, με τα λεφτά που μάζεψα πουλώντας το κέντημα που έφτιασε η κόρη μου για το θείο του Βασιλιά, τον Άρχοντα του γειτονικού βασιλείου. Ρώτησε τον, Εξοχώτατε, αν δεν τα πλήρωσα! Μου έκανε μάλιστα και δώρο ένα παστίτσιο...

Μα δεν πρόφθασε να τελειώσει. Τέτοια καλή τύχη ο Πανουργάκος δεν την άφησε να φύγει.

Άρπαξε το σακούλι του κατατρομαγμένου Κακομοιρίδη, και με μια κλωτσιά τον έστειλε να δοκιμάσει πόση ώρα χρειάζεται να κατέβει κανείς, κουτρουβαλιστά, από πάνω από ένα ψηλό βουνό, χωρίς να πατήσει το πόδι του χάμω.

Γ'. ΣΤΟ ΦΤΩΧΙΚΟ ΤΗΣ ΚΥΡΑ-ΦΡΟΝΗΣΗΣ

ΤΡΕΧΑΤΟΣ ξανανέβηκε στο παλάτι ο Πανουργάκος και μπήκε στο δωμάτιο, όπου Βασιλιάς, Βασίλισσα, Βασιλοπούλες και παρακόρες, καθισμένοι όλοι στο γύρο, κοίταζαν, ξεκαρδισμένοι στα γέλια, τα στραβομούτσουνα και τα καραγκιοζιλίκια που έκανε ένας τζοτζές κοντός, καμπούρης και στραβοκάνης.

Πλάγι στο παράθυρο στέκουνταν το Βασιλόπουλο που κουβέντιαζε με την Ειρηνούλα, και της έλεγε τις ομορφιές του δάσους που είχε πάγει το απόγευμα.

Οι φωνές των άλλων, σαν μπήκε ο Πανουργάκος, διέκοψαν την κουβέντα τους, και τα δυο αδέλφια γύρισαν ξαφνισμένα.

Ο αρχικαγκελάριος άνοιξε με υπερηφάνεια το σακούλι του, και από μέσα έβγαλε δυο κότες ψημένες, τρεις μποτίλιες κρασί, ένα μεγάλο παστίτσιο, κι ένα καλάθι κατακόκκινες φράουλες.

- Τα έφερα, Αφέντη μου, από τον Άρχοντα εξάδελφο σου, αποκρίθηκε στα ρωτήματα του Βασιλιά.

- Γεια σου, καλέ μου Πανουργάκο! είπε ο Αστόχαστος. Αύριο θύμισε μου να σου δώσω το Διαμαντοστόλιστο Μεγαλόσταυρο της Αχαλίνωτου Αφοσιώσεως, γιατί σου αξίζει.

- Δεν έχει πια κανένα παράσημο στο σεντούκι, είπε με δισταγμό ο αρχικαγκελάριος.

- Δεν έχει;... Χμ... Δεν πειράζει, σου δίνω το δίπλωμα του.

Ο Πανουργάκος έριξε πάλι μια ματιά στα πετράδια της κορώνας, σούφρωσε τα χείλια του κι ετοιμάζουνταν ν' απαντήσει.

Μα το Βασιλόπουλο τον πρόλαβε και είπε του πατέρα του:

- Βασιλιά μου και πατέρα μου, ο άνθρωπος αυτός λέγει ψέματα. Βέβαια δεν πήγε στου Άρχοντα εξαδέλφου μας. Πότε πρόφθασε κιόλα; Χρειάζεται δυο μέρες να πάγει και άλλες τόσες να γυρίσει. Ρώτησε τον πού βρήκε αυτά τα φαγιά, και, ώσπου να το μάθεις, να μη φάγει κανείς τίποτα! πρόσθεσε πιάνοντας το χέρι της Ζήλιως, την ώρα που ετοιμάζουνταν να βουτήσει το δάχτυλο της στο παστίτσιο.

Ο Βασιλιάς κοντοστάθηκε.

- Αλήθεια; Θέλεις δυο μέρες να πας στου Άρχοντα εξαδέλφου μου; ρώτησε τον Πανουργάκο.

Αυτός τα έχασε, άρχισε κάτι εξηγήσεις, μπερδεύτηκε και σταμάτησε.

- Πατέρα, είπε το Βασιλόπουλο, τα φαγιά αυτά είναι κλεμμένα. Και σου ζητώ σα χάρη να υποχρεώσεις αυτόν να τα γυρίσει εκεί που τα πήρε.

Ο Βασιλιάς έσπρωξε νευρικά την κορώνα ως πίσω κι έτριψε το μέτωπο του με το χτένι του χεριού του. Η ιδέα να χάσει το φαγί του δεν του ήρχουνταν καθόλου.

- Μα πού ξέρεις εσύ πόσον καιρό χρειάζεται κανείς να πάγει στο βασίλειο του εξαδέλφου μας; ρώτησε στενοχωρεμένος.

- Μ' έστειλες εκεί μια φορά, για να ζητήσω φλουριά. Το ξέχασες, πατέρα; Εγώ το θυμούμαι! αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο. Έκανα δυο μέρες να πάγω, και άλλες δυο να γυρίσω. Και τέσσερεις μέρες περίμενα εκεί, ώσπου να δω τον Άρχοντα του τόπου. Γιατί ο εξάδελφος Βασιλιάς δε δέχεται ζητιάνους, παρά μόνο σαν του έλθει το κέφι.

Το υπερήφανο ύφος του γιου του άρχισε να θυμώνει το Βασιλιά.

- Εσύ πήγες πεζή. Ο Πανουργάκος θα πήρε άλογο, είπε απότομα.

- Δρόμος δεν υπάρχει, και από τους βράχους άλογο δεν περνά. Μα κι αν είχε δρόμο, πάλι δε θα πρόφθαινε.

- Με σκότισες! φώναξε ο Βασιλιάς. Επιτέλους πες πως πέταξε και μη με ζαλίζεις πια, ειδεμή σε χώνω στη φυλακή και ας πα να 'σαι ο αυριανός Βασιλιάς.

Και κάθησε στο φαγί, χωρίς να χάσει καιρό, μαζί με τις γυναίκες, τον Πανουργάκο και τον Τζοτζέ, που από τη χαρά του έκανε μια τούμπα, κουδουνίζοντας τα κυπριά της παρδαλής του φορεσιάς.

Το Βασιλόπουλο άρπαξε το χέρι της Ειρηνούλας.

- Έλα μαζί μου, είπε, θα σκάσω εδώ μέσα!

Βγήκαν έξω μαζί, και σιωπηλά, με δυσκολία, σκοντάφτοντας στα σκοτεινά, κατέβηκαν το βουνό.

Στον κάμπο σταμάτησε η Ειρηνούλα.

- Πού πάμε; ρώτησε.

- Όπου και αν είναι, μα μακριά, μακριά από αυτό το βασίλειο, όπου γίνονται τέτοια πράματα!

- Θέλεις να εκπατριστείς;

- Ναι! ναι! ναι! Να φύγω από τον καταραμένο τούτον τόπο και να τον ξεχάσω!

Η Ειρηνούλα δεν αποκρίθηκε.

Η καρδιά της μάτωνε που άφηνε τον τόπο όπου είχε γεννηθεί και μεγαλώσει. Τη φτώχεια του, την ερημιά του και την κακοριζικιά του ακόμα, όλα τ' αγαπούσε, γιατί ήταν τόπος της.

Σιωπηλά ακολούθησε τον αδελφό της.

Και πήγαιναν ώρες και άλλες ώρες μες στα λιθάρια και μες τα χαμόκλαδα.

Μα ήταν αμάθητη από τέτοιους δρόμους. Τα πόδια της που μόλις σκεπάζουνταν από τα σχισμένα μεταξωτά της παπουτσάκια, είχαν πληγιάσει. Η παλιά χρυσοϋφασμένη πλουμιστή φούστα της, κρέμουνταν κουρελιασμένη από τ' αγκάθια όπου σκάλωσε περνώντας.

Γύρισε και κοίταξε τον αδελφό της.

Με τα χείλια σφιγμένα και το κεφάλι ψηλά πήγαινε το Βασιλόπουλο, αδιαφορώντας για τον πόνο και την κούραση. Και το νυχτερινό αεράκι χάιδευε το μέτωπο του, παίζοντας μες στα καστανά μαλλιά του που έπεφταν σγουρά και πλούσια ως την κεντημένη του τραχηλιά.

Της φάνηκε τόσο όμορφος, που τον φίλησε.

- Ναι! Θα έλθω μαζί σου, όπου κι αν πας! του είπε.

Και με καινούριο θάρρος ξαναπήρε το δρόμο της πλάγι του.

Σε λίγο όμως η κούραση τη νίκησε. Κάθησε στην άκρη του δρόμου και ακούμπησε το κεφάλι της στα διπλωμένα της γόνατα.

- Δεν μπορώ πια! μουρμούρισε.

- Ξεκουράσου λίγο, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο, και φεύγομε πάλι.

Και σκαρφαλώνοντας σ' έναν ψηλό βράχο, κοίταξε γύρω του.

Μακριά, μέσα από κάτι δέντρα, του φάνηκε πως έλαμπε ένα φως.

Κατέβηκε βιαστικά από το βράχο κι έτρεξε στην αδελφή του.

- Σήκω, Ειρηνούλα, είδα φως! της φώναξε. Έλα! Θα είναι κανένα σπίτι, και ίσως μας ανοίξουν και μας φιλοξενήσουν.

Και πήραν πάλι το δρόμο τους κατά το μέρος όπου φαίνουνταν

το φως, κι έφθασαν μπροστά σ' ένα μικρό-μικρό κάτασπρο σπιτάκι.

Το Βασιλόπουλο χτύπησε την πόρτα.

- Ποιος είναι; ρώτησε από μέσα μια γυναικεία φωνή.

- Άνοιξε μας, παρακάλεσε το Βασιλόπουλο. Η αδελφή μου κι εγώ ζητούμε φιλοξενία, να ζεσταθούμε και να ξεκουραστούμε λίγο.

Η πόρτα άνοιξε, και μια γριούλα με μειλίχιο πρόσωπο και κάτασπρα μαλλιά, τους έκανε νόημα να μπουν.

- Καλώς ορίσατε στο φτωχικό της κυρα-Φρόνησης, είπε, Καθήστε, παιδιά μου, να ξεκουραστείτε.

Ξαπλωμένο σ' ένα σοφά, κοιμούνταν ένα κορίτσι. Η γριά το κούνησε λαφριά.

- Ξύπνα, κόρη μου, μας ήλθαν μουσαφίρηδες. Σήκω να ζεστάνεις λίγο γάλα και να φέρεις μερικά παξιμάδια.

Σηκώθηκε η κόρη και άναψε φωτιά και ζέστανε το γάλα. Ύστερα το έχυσε σε δυο κουπάκια και χαμογελώντας τα έβαλε στο τραπέζι, μαζί μ' ένα πιάτο παξιμάδια, μπροστά στα πεινασμένα αδέλφια.

Μα δεν πρόφθασε η Ειρηνούλα να φάγει, και αποκοιμήθηκε στην καρέγλα της.

Οι δυο γυναίκες την πήραν και την ξάπλωσαν στο σοφά.

- Κοιμήσου και συ, αρχοντόπουλο μου, είπε η γριά, και αύριο πάλι εξακολουθείς το δρόμο σου. Πας μακριά;

- Ναι, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο, πάγω πολύ μακριά.

- Κρίμα! είπε συλλογισμένη η γριά.

Και αναστενάζοντας χάιδεψε το σγουρό κεφάλι του αγοριού.

- Κρίμα; Γιατί; ρώτησε ξαφνισμένο το Βασιλόπουλο. Μα η γριά χαμογέλασε μόνο.

- Καληνύχτα, παιδί μου, κοιμήσου ήσυχα, είναι αργά, του είπε.

Και με την κόρη της πήγε στο πλαγινό καμαράκι κι έκλεισε την πόρτα.

Το Βασιλόπουλο ξαπλώθηκε στο χαλί εμπρός στο τζάκι και προσπάθησε να κοιμηθεί. Αλλά με όλη του την κούραση, ύπνο δεν έβρισκε. Ο λόγος της γριάς κουδούνιζε μέσα στο μυαλό του, πότε δυνατά και δυσάρεστα, πότε μισοσβησμένα και σα να έρχουνταν από πολύ μακριά.

- Κρίμα!... Κρίμα!... Κρίμα!... Γιατί κρίμα; Τι εννοούσε η γριά;

Και με τη συλλογή αυτή, επιτέλους αποκοιμήθηκε. Ο ήλιος

Η πόρτα άνοιξε και μια γριούλα με μειλίχειο πρόσωπο και κάτασπρα μαλλιά, τους έκανε νόημα να μπουν.

πλημμύριζε την κάμαρα όταν ξύπνησε το πρωί. Σηκώθηκε, έτρεξε στο σοφά όπου, αν και ξυπνητή, ήταν ακόμα ξαπλωμένη η Ειρηνούλα.

- Σε περίμενα, του είπε, έλα να βγούμε. Είναι τόσο όμορφα έξω!

Στο περιβολάκι η κυρα-Φρόνηση άπλωνε τα ρούχα της μπουγάδας, ενόσω η κόρη της, καθισμένη σ' ένα σκαμνί, άρμεγε την αγελάδα.

Και οι δυο χαμογέλασαν σαν είδαν τ' αδέλφια.

- Γνώση, κόρη μου, δώσε στα παιδιά να πιουν από το γάλα που αρμέγεις, πριν κρυώσει, είπε η γριά. Καθήστε, αρχοντόπουλα μου. Θα κάνει καλόν καιρό για το ταξίδι σας.

Το Βασιλόπουλο θυμήθηκε το λόγο που του είχε πει την παραμονή.

- Μάνα, της είπε, γιατί βρίσκεις κρίμα που φεύγω μακριά;

Μα η γριά είχε δουλειές στο σπίτι.

- Δεν έχω καιρό, αρχοντόπουλο μου, είπε. Η Γνώση θα σου αποκριθεί. Αγκαλά εκείνη τα ξέρει ολ' αυτά καλύτερα και από μένα.

Και πήγε στο μαγειριά της να ετοιμάσει το φαγί.

- Πες μου εσύ, Γνώση, είπε πάλι το Βασιλόπουλο, γιατί λέγει η μάνα σου πως είναι κρίμα να φύγω μακριά;

Η κόρη δίστασε. Ύστερα είπε δειλά:

- Γιατί ο γιος του Βασιλιά δεν πρέπει ν' αφήνει τον τόπο του.

Το Βασιλόπουλο ξαφνίστηκε.

- Πώς το ξέρεις ποιος είμαι; ρώτησε.

- Σε ξέρει η μάνα μου. Μια φορά καθόμαστε κι εμείς στο παλάτι. Μα πέρασαν πολλά χρόνια από τότε.

- Και γιατί φύγατε;

- Γιατί άλλες παρακόρες πήραν τη θέση της μητέρας μου και δεν μπορούσαμε πια να μείνουμε. Φύγαμε από το παλάτι και καθήσαμε σ' ένα σπιτάκι στη χώρα, στο ρίζωμα του βουνού. Μα οι καινούριες παρακόρες μας έδιωξαν και από κει, και φύγαμε και πήγαμε πιο μακριά, και ακόμα πιο μακριά, και στο τέλος ήλθαμε δω, στην άκρη του βασιλείου, όπου δε μας βλέπει κανείς, ούτε μας σχετίζεται άνθρωπος. Και ζούμε, ολομόναχες, στη μοναξιά της εξοχής που άλλοτε ήταν κατάφυτη και κατοικημένη, μα που τώρα είναι όλο πέτρες κι ερημιά.

- Κι εμείς να έλθομε δω! είπε η Ειρηνούλα. Είναι τόσο ήσυχα και όμορφα!

- Δεν μπορείτε σεις, είπε η Γνώση.

- Γιατί; ρώτησε το Βασιλόπουλο.

- Γιατί πρέπει να μείνεις ανάμεσα στο λαό σου.

- Αχ, δεν μπορώ! αναφώνησε το Βασιλόπουλο. Δεν ξέρεις τι είναι ο λαός μου, το παλάτι, όλος ο τόπος...

- Διόρθωσε τον, αποκρίθηκε η κόρη.

Εγώ; Πώς; Μα είμαι ακόμα παιδί, δεν ξέρω τίποτα, δεν έμαθα τίποτα, δεν είμαι τίποτα.

Η κόρη τον κοίταξε συλλογισμένη.

- Γιατί θέλησες να φύγεις; ρώτησε.

- Γιατί πονούσα πολύ μέσα στην κακοήθεια και στην αταξία του παλατιού.

- Λοιπόν θα πει πως έχεις μέσα σου κάτι, που αξίζει πιότερο από κείνα που δεν έμαθες.

- Τι έχω;

- Έχεις φιλοτιμία και αξιοπρέπεια.

Το Βασιλόπουλο συλλογίστηκε λίγο. Ύστερα ρώτησε:

- Και τι μου χρησιμεύουν αυτά;

- Χρησιμεύουν να βρεις μέσα σου τη δύναμη και τη θέληση να ξαναφτιάσεις το έθνος σου.

- Μα πώς! Πώς!

- Ξέρω κι εγώ τι να σου πω; Εγώ να ήμουν στη θέση σου, θα πήγαινα πίσω και θα γύριζα σ' όλο το βασίλειο. Μη μείνεις κλεισμένος στο παλάτι, παρά μίλησε με το λαό σου, γνώρισε τον, ζήσε κοντά του και μάθε την αιτία του κακού. Ζήσε και στη φύση, άκουσε τι θα σου πουν τα πουλιά και τα δέντρα και τα λουλούδια και τα έντομα. Να ήξερες εκεί πόσες αλήθειες μαθαίνει κανείς, πόσα παραδείγματα βρίσκει!... Και οπόταν θελήσεις, έλα πάλι να μας βρεις.

Το Βασιλόπουλο έμεινε συλλογισμένο πολλήν ώραν.

Ύστερα είπε:

- Θα πάγω πίσω, Γνώση, και θα γυρίσω σε όλο το βασίλειο. Ευχαριστώ.

Θέλησε να την αποχαιρετήσει, μα η κόρη τον εσταμάτησε.

- Δε θες να σταθείς ακόμα λίγο; ρώτησε. Είσαι κατακουρε-

λιασμένος και συ και η αδελφή σου. Έχω κάτι να χαρίσω της Βασιλοπούλας που θα της χρησιμεύσει πολύ.

Έβγαλε από την τσέπη της μια θήκη με βελόνες κι ένα κουβάρι κλωστή, και της τα έδωσε.

- Βλέπεις, είπε, δεν είναι μεγάλο δώρο, ούτε ακριβό. Είναι όμως πολύτιμο.

Η Ειρηνούλα κοίταζε την κλωστή και τις βελόνες χωρίς να καταλαβαίνει.

- Τι είναι αυτά; ρώτησε.

- Πώς; Δε ράβεις; ρώτησε η Γνώση.

- Όχι, ούτε είδα ποτέ άλλον να ράβει.

- Θέλεις να μάθεις; Έλα να σου δείξω.

Κάθησε η Γνώση στο κατώφλι του σπιτιού πήρε τη σχισμένη τραχηλιά της Ειρηνούλας κι έραψε τις τρύπες.

Η Ειρηνούλα κοίταζε με θαυμασμό και απορία.

- Δωσ' μου να δοκιμάσω κι εγώ! παρακάλεσε.

Πήρε τη βελόνα κι έραψε το φόρεμα της, ύστερα τα μεταξωτά της παπουτσάκια, και τα χρυσά κορδόνια που έδεναν τα πέδιλα του αδελφού της και που ήταν όλο κόμποι, ύστερα την παλιωμένη του τραχηλιά και τα σχισμένα ρούχα του.

Τόσο ωραία τα έραψε, που, αφού τελείωσε, της φάνηκαν όλα σαν καινούρια.

- Τι διασκεδαστικό που είναι! είπε μ' ενθουσιασμό. Εσύ, Γνώση, ράβεις πολύ;

- Ράβω σαν τελειώσω τις δουλειές μου.

- Κάνεις και άλλες δουλειές; Πες μου, τι;

- Όλες τις δουλειές του σπιτιού. Συγυρίζω, πλένω, μαγειρεύω, ζυμώνω, σκάβω το περιβόλι...

- Μπα! διέκοψε η Ειρηνούλα. Εγώ δεν κάνω τίποτα και βαριούμαι φοβερά! Να, σήμερα το πρωί, ώσπου να ξυπνήσει ο αδελφός μου, περνούσα και ξαναπερνούσα το χέρι μου μες στις αχτίδες του ήλιου και κοίταζα τα σκονάκια που χοροπηδούσαν, έτσι, για να περνά η ώρα. Δεν ξέρω πώς να σκοτώσω τις ατέλειωτες ώρες της ημέρας!

Η Γνώση γέλασε.

- Θες να τις σκοτώσεις ή να τις μεταχειριστείς; ρώτησε.

- Το ίδιο δεν κάνει;

- Όχι! Η ώρα πάντα περνά. Μ' αν κάνεις περιττά πράματα, τη σκορπάς· ενώ αν κάνεις δουλειές με σκοπό, τη μεταχειρίζεσαι.

- Δεν το συλλογίστηκα αυτό ποτέ, είπε συλλογισμένο το Βασιλόπουλο. Και μένα η ώρα μου φαίνεται ατέλειωτη!

- Και όμως η ώρα είναι πολύτιμη, αποκρίθηκε η Γνώση. Σε τι καταγίνεσαι όλη μέρα;

- Σε τίποτα! Σε τι μπορώ να καταγίνω; Ο καθένας ζει και καταγίνεται για τον εαυτό του, κι εγώ δεν έχω ανάγκη από τίποτα.

- Μα ο τόπος σου έχει ανάγκη από σένα.

- Μπα! Ο καθένας φροντίζει για τον εαυτό του και κουτσοζεί.

- Καλά το είπες, πως κουτσοζεί, αποκρίθηκε λυπημένη η Γνώση. Και ο τόπος σου κουτσοζεί. Το καταδέχεσαι όμως;

- Τι να του κάνω;

- Αν ο καθένας σκέπτουνταν λιγότερο το άτομο του και δούλευε περισσότερο για το γενικό καλό, θα έβλεπε μια μέρα πως πάλι για τον εαυτό του δούλεψε, και πως αντί να κουτσοζεί, κατάφερε να καλοζεί.

- Δεν καταλαβαίνω, μουρμούρισε το Βασιλόπουλο. Η Γνώση γέλασε.

- Σε σκότισα; είπε. Μ' αν πας πίσω στο λαό σου, και ζήσεις ανάμεσα του, και μιλήσεις μαζί του, και ακούσεις τα όσα έχει να σου πει, θα εννοήσεις τότε καλύτερα.

- Θα πάγω! είπε σοβαρά το Βασιλόπουλο.

Τα δυο αδέλφια μπήκαν στο μαγειριά ν' αποχαιρετήσουν την κυρα-Φρόνηση, και τη βρήκαν που κοκκίνιζε κρέας στο χαρανί.

- Πώς; Δε θα μείνετε να γευθείτε το γιαχνί μου; ρώτησε η γριά.

- Σ' ευχαριστούμε, όχι, είπε το Βασιλόπουλο. Βιάζομαι να πάγω πίσω.

Η γριά έκοψε ένα μεγάλο κομμάτι ψωμί για τον καθένα και το έχωσε στην τσέπη τους.

- Ο δρόμος είναι μακρύς, είπε. Στο καλό, παιδιά μου.

Αποχαιρέτησαν τη Γνώση, και τ' αδέλφια πήραν πάλι το δρόμο του παλατιού.

Κάθε λίγο γύριζε η Ειρηνούλα να δει το ανοιχτόκαρδο άσπρο σπιτάκι που ξεχώριζε ανάμεσα στα πράσινα δέντρα. Και όταν χάθη-

κε από τα μάτια της, αναστέναξε βαριά και κοίταξε τον αδελφό της που πήγαινε ίσια μπροστά του, με σταθερό βήμα και με το μέτωπο ψηλά.

Δ'. ΣΤΟ ΓΥΡΙΣΜΟ

ΠΟΛΛΕΣ ΩΡΕΣ περπατούσαν στον ξερό απέραντο κάμπο. Στο τέλος έφθασαν σ' ένα ερειπωμένο χωριουδάκι, όπου μόλις δυο-τρία σπίτια στέκουνταν ακόμα όρθια. Σταμάτησαν στο πρώτο και χτύπησαν την πόρτα. Τους άνοιξε ένας μεσόκοπος άνθρωπος, με κατσουφιασμένο πρόσωπο και βρώμικα ρούχα.

- Τι θέλετε; ρώτησε απότομα.

- Να καθήσομε λιγάκι. Είμαστε κουρασμένοι, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο.

- Δεν είναι δω ξενοδοχείο, είπε ο άνθρωπος. Κι έκλεισε την πόρτα.

Τ' αδέλφια κάθησαν στο πεζούλι κι έβγαλαν να φάγουν το ψωμί τους.

Σε λίγο άκουσαν το παράθυρο που άνοιγε με προσοχή. Γύρισαν και είδαν τον ίδιο άνθρωπο.

- Τι μου καθήσατε κει, στο κατώφλι μου; είπε απότομα.

- Σ' ενοχλούμε; ρώτησε το Βασιλόπουλο χωρίς να σηκωθεί.

- Βέβαια μ' ενοχλείτε! Τραβάτε το δρόμο σας! αποκρίθηκε ο άνθρωπος. Δε μ' αρέσουν οι ζητιάνοι.

- Δε σου ζητούμε τίποτα, είπε ήσυχα το Βασιλόπουλο. Ο άνθρωπος θύμωσε.

- Το κατώφλι είναι δικό μου! φώναξε. Γκρεμιστείτε από δω, ειδεμή σας πιάνω με το ξύλο!

Τα δυο αδέλφια σηκώθηκαν και πήγαν παρακάτω. Μα ο ανοιξιάτικος ήλιος ήταν ζεστός, και, για να βρουν δροσιά, πήγαν στο πίσω μέρος του σπιτιού, όπου, ανάμεσα σε κάτι χαλάσματα, ξαπλώθηκαν σε σκιερή γωνιά και αποκοιμήθηκαν.

Λαφρύς κρότος ξύπνησε το Βασιλόπουλο. Του φάνηκε σα ν' άκουσε ομιλίες.

Σηκώθηκε με προσοχή, κοίταξε ανάμεσα από τις πέτρες, χωρίς να φανεί, και είδε τον ίδιο αφιλόξενο άνθρωπο, που από το παράθυρο, στο πίσω μέρος του σπιτιού, μιλούσε σιγά μ' ένα παιδί φορτωμένο μια σακούλα.

- Σε είδε κανένας; ρώτησε χαμηλόφωνα ο άνθρωπος.

- Όχι βέβαια! Κουτός είμαι 'γω για να με πιάσουν; αποκρίθηκε

το παιδί. Μα ξεφόρτωσε με τώρα, το σακούλι είναι βαρύ!

- Τι έχει μέσα! ρώτησε ο άνθρωπος σκύβοντας να το πιάσει.

- Μια στάμνα κρασί, τρία μήλα, ένα παπούτσι, δυο πίτες και μια σκούφια.

- Όλα αυτά τα βρήκες μαζί;

- Όχι. Ο Ταλαιπωράκης ήταν σπίτι του. Πήρα το κρασί και τα μήλα που δροσίζουνταν στο παράθυρο και το 'βαλα στα πόδια. Τ' άλλα είναι από το Δυστυχόπουλο. Έλειπε στη χώρα όπου πήγε μάρτυρας στη δίκη του Κακομοιρίδη, κι έτσι με την ησυχία μου συγύρισα το σπίτι του, και το παιδί γέλασε. Μα δεν είδες το καλύτερο, εξακολούθησε βγάζοντας από την τσέπη του ένα ασημένιο ωρολόγι. Αυτό το πήρα χθες βράδυ από την τσέπη του Κακομοιρίδη. Δεν είναι ωραίο;

- Μπα; Και πού τον είδες τον Κακομοιρίδη;

- Αμέ, ήμουν εκεί την ώρα που ο παλατιανός με την αλυσίδα τον γκρέμισε από το βουνό για να του πάρει το σακούλι του. Τότε κατρακύλησα κι εγώ ως κάτω, τον βρήκα αναίσθητο, σκάλισα τις τσέπες του και πήρα τ' ωρολόγι και δυο ασημένια τάληρα. Δε μου λες μπράβο;

- Έλα μέσα, είπε χαρούμενος ο άνθρωπος. Δωσ' μου τα τάληρα και θα πάρεις ένα μεγάλο μπράβο. Σου αξίζει!

Το παράθυρο έκλεισε και το παιδί χάθηκε πίσω από το σπίτι.

Το Βασιλόπουλο ξύπνησε την αδελφή του. Το πρόσωπο του ήταν σκοτισμένο.

- Έλα, είπε, πρέπει και από δω να φύγομε. Η Ειρηνούλα σηκώθηκε και τον ακολούθησε.

- Ποιος μας διώχνει πάλι; ρώτησε.

- Ειρηνούλα, είπε με σουφρωμένα φρύδια το Βασιλόπουλο, ξέρεις γιατί δε μας ήθελε πριν στο κατώφλι του αυτός ο άνθρωπος;

- Όχι!

- Γιατί είναι κλεφταποδόχος, και φοβούνταν μη δούμε το παιδί του που του κουβαλούσε τα κλεμμένα πράματα. Και ξέρεις τι ήταν το φαγί που έφερε ο Πανουργάκος χθες βράδυ στο παλάτι; Το είχε κλέψει από κάποιο δυστυχισμένον Κακομοιρίδη, και τον γκρέμισε ύστερα από πάνω από το βουνό, για να μη μιλήσει. Να τι γίνεται στο βασίλειο μας!

- Παναγία μου! μουρμούρισε η Ειρηνούλα με δάκρυα στα μάτια.

Πέρασαν από μια μικρή χώρα, με δρόμους στραβούς και βρώμικους και σπίτια μισορημαγμένα.

Πάνω από μια πόρτα παρατήρησαν κάτι μαύρα γράμματα. Μα δεν ήξεραν να τα διαβάσουν.

- Ας χτυπήσομε να ρωτήσομε τι είναι δω, είπε το Βασιλόπουλο.

Χτύπησαν την πόρτα και τους άνοιξε ένας άνθρωπος χλωμός και αδύνατος, που βαστούσε ένα βιβλίο στο χέρι.

- Τι θέλετε, παιδιά μου; ρώτησε με καλοσύνη.

- Θέλομε να μάθομε τι είναι τούτο το σπίτι, απολογήθηκε το Βασιλόπουλο.

- Τούτο το σπίτι; Μα το γράφει απ' έξω, παιδιά μου! είπε με απορία ο άνθρωπος δείχνοντας τα μαύρα γράμματα πάνω από την πόρτα.

- Δεν ξέρομε να διαβάσομε, είπε ντροπιασμένα η Ειρηνούλα.

- Α...; έκανε ο άνθρωπος. Ωστόσο, σε όλο το βασίλειο είναι τα ίδια χάλια, και κανένας νέος δεν ξέρει πια να διαβάσει.

Και τους εξήγησε πως απ' έξω έγραφε: «Σχολείο του Κράτους»

- Σχολείο! αναφώνησε με χαρά το Βασιλόπουλο. Ποτέ μου δεν είδα σχολείο, και ήθελα τόσο να ξέρω πώς είναι! Μα πού είναι τα παιδιά;

Ο άνθρωπος έξυσε το αυτί του, κοντοστάθηκε, και στο τέλος είπε:

- Λείπουν αυτή την ώρα.

- Και τι ώρα θα γυρίσουν για το μάθημα; Θα ήθελα να τα δω, είπε το Βασιλόπουλο.

- Μα... δεν κάνουν μάθημα... αποκρίθηκε διστακτικά ο άνθρωπος.

Και βλέποντας την απορία στα μάτια του αγοριού:

- Ε, ναι! δεν τους κάνω μάθημα! ξέσπασε και του είπε με πίκρα. Σα να είναι κι εύκολο να κάνει κανείς εκείνο που πρέπει σε τούτο τον τόπο! Μ' έβαλε το Κράτος δάσκαλο, και μου παραδίνει τα παιδιά του να τους μάθω γράμματα. Μα ξεχνά να με πληρώσει, ξεχνά πως έχω ανάγκες κι εγώ, πως πρέπει και να φάγω και να ντυθώ! Έρχονται τα παιδιά, μα δεν τους κάνω μάθημα. Τα βάζω στο περιβόλι να σκάβουν, για να βγάλω το ψωμί μου, και τα στέλνω στο δάσος να

μου μαζέψουν πότε φράουλες, πότε κούμαρα ή άλλα φρούτα της εποχής. Είμαι άνθρωπος κι εγώ! Κι εγώ πρέπει να ζήσω!

Τα έλεγε αυτά ο δάσκαλος με παράπονο, και βούρκωναν τα μάτια του.

Το Βασιλόπουλο τον κοίταζε συλλογισμένο. Το πρόσωπο του ήταν σοβαρό.

- Και ποιος σε υποχρεώνει να μείνεις δάσκαλος; ρώτησε.

- Αμ' αλλιώς θα πεθάνω από το κρύο. Εδώ τουλάχιστον έχω σπίτι!

- Το σπίτι λοιπόν το δέχεσαι, είπε το Βασιλόπουλο με αναμμένα μάτια, μα το χρέος σου δεν το κάνεις!

Ο δάσκαλος χαμογέλασε.

- Σα να είναι κι εύκολο! είπε σιγανά. Είσαι παιδί! Δεν ξέρεις τι θα πει ζωή, και το νομίζεις απλό κι εύκολο να κάνεις το καθήκον σου, όταν είναι να δουλεύεις χωρίς απολαβή, για ξένο όφελος! Μα για να κάνεις το καθήκον σου, παιδί μου, χρειάζεται κάποτε ηρωική αυτοθυσία. Και όλοι δεν είναι ήρωες στον κόσμο.

Βγήκε έξω το Βασιλόπουλο, χωρίς ν' αποκριθεί.

Σκέψεις και άλλες σκέψεις σκουντουφλιούνταν στο μυαλό του. Του φαίνουνταν πως αντίκριζε καινούριους κόσμους.

Κάμποσην ώρα πήγαινε σιωπηλά, βαστώντας το χέρι της αδελφής του.

- Η αυτοθυσία! μουρμούρισε. Το άκουσες, Ειρηνούλα; Χρειάζεται, λέει, ηρωική αυτοθυσία, και όλοι οι άνθρωποι δεν είναι ήρωες... Θυμάσαι τα λόγια της Γνώσης, πως δουλεύοντας για το γενικό καλό ωφελούμε τον εαυτό μας στο τέλος; Φοβούμαι πως στον τόπο μας κανένας δεν το έμαθε αυτό. Ο καθένας μας γυρεύει μόνο το δικό του το συμφέρον ή τουλάχιστον τη δική του ησυχία...

- Γιατί το λες αυτό, αδελφέ μου;

- Γιατί και μεις ίδιοι είμαστε. Ούτε συ ούτε εγώ ούτε κανένας μας δεν εκάναμε ποτέ τίποτα για το γενικό καλό... Ναι, Ειρηνούλα, γι' αυτό καταστράφηκε το Κράτος...

Εξακολούθησαν τ' αδέλφια το δρόμο τους χωρίς να μιλήσουν πια, χαμένα στις σκέψεις τους.

Έφθασαν σε άλλο χωριό, φτωχό και ρημαγμένο σαν το πρώτο.

Σ' ένα περιβολάκι απεριποίητο και ακαλλιέργητο, κάθουνταν,

πλάγι σε μια μισοξεραμένη δράνα, ένα γεροντάκι φτωχοντυμένο, που ρέμβαζε παίζοντας το κομπολόγι του.

- Ώρες καλές, είπε καθώς πέρασαν κοντά του τα δυο αδέλφια.

- Καλησπέρα, παππού, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο. Μας αφήνεις να καθήσομε στο περιβολάκι σου κοντά σου, να ξεκουραστούμε;

- Και δεν μπαίνετε, παιδιά μου, να μου πείτε δυο λόγια και μένα, του γερο-Φτωχούλη, να ξεχάσω κι εγώ τα βάσανα μου; αποκρίθηκε ο γέρος.

Μπήκαν στο κηπαράκι και κάθησαν στον μπάγκο πλάγι του.

- Μου κακοφαίνεται μόνο που δε μου βρίσκεται τίποτα να σας φιλέψω, είπε ο γέρος. Μα μου κλέψανε το μόνο πράμα που είχα δα κι εγώ, λίγα δροσερά σμέουρα, που ήταν το καμάρι μου! Και για πού είσθε, αρχοντόπουλα;

- Για τη χώρα, αποκρίθηκε η Ειρηνούλα.

- Μπα; Μακριά πάτε. Και τι θα κάνετε στη χώρα;

- Πάμε να βρούμε δουλειά, είπε το Βασιλόπουλο. Ο γέρος χαμογέλασε:

- Του κάκου κάνετε τον κόπο, παιδιά μου. Δε βρίσκεται πια δουλειά στη χώρα.

- Γιατί;

- Γιατί κανένας δεν είναι τόσο κουτός, να δουλεύει για να βγάλει το ψωμί που θα του φάγει ο γείτονας.

Κι έδειξε γύρω του τ' αγκάθια και τ' αγριόχορτα που σκέπαζαν τη γη.

- Όλος ο τόπος έτσι προκόβει, σαν το περιβολάκι μου, εξακολούθησε. Μια φορά ήταν χαρά Θεού τούτη η γωνίτσα. Μα ποιος την αναγνωρίζει πια; Έφυγε το αγόρι μου, έμεινα μονάχος και βαρέθηκα να δουλεύω για άλλους.

- Γιατί έφυγε το αγόρι σου; ρώτησε το Βασιλόπουλο.

- Αμέ τι να κάνει εδώ; Μαζί καλλιεργούσαμε τα χωράφια μας, που πήγαιναν ως πέρα κει, και πουλούσαμε τα γεννήματα σε όλα τα γειτονικά μέρη. Βγάζαμε και πορτοκάλια, μήλα, σταφύλια. Όλα τα τροφαντά χόρτα και οπωρικά εδώ πρώτοβγαίναν. Το παλάτι από δω φρόντιζε ό,τι καλό ήθελε. Μ' άλλαξαν τα πράγματα, πέθανε ο καλός μας Βασιλιάς και ο γιος του κοιμάται. Γι' αυτό πάμε κατά διαβόλου.

- Καλησπέρα, παππού, αποκρίθηκε το βασιλόπουλο.

Γιατί λες πως κοιμάται; ρώτησε η Ειρηνούλα κατακόκκινη και με βουρκωμένα μάτια.

- Δεν κοιμάται δηλαδή, μα το ίδιο κάνει, αφού όλο χορούς και ξεφαντώματα ήξερε να διατάζει, και από δουλειά δε νοιάστηκε τίποτα, ώσπου έφαγε ό,τι είχε και δεν είχε...

- Αυτό δε μας λέγει γιατί έφυγε ο γιος σου, διέκοψε το Βασιλόπουλο, που δεν ήθελε ν' ακούσει περισσότερα για τον πατέρα του.

- Πώς δε μας λέγει; Τότε, στον καλό καιρό, σα ζούσε ο Συνετός Α', πλήρωνε το παλάτι ό,τι έπαιρνε. Και πλήρωνε καλά. Ύστερα, δεν πλήρωνε πια, μα έπαιρνε πάντα. Βιαστικά και γρήγορα λοιπόν, κόβαμε και στέλναμε έξω στα ξένα ό,τι τροφαντό βρίσκουνταν στον τόπο, για να βγάζομε τουλάχιστον μερικά λεφτά. Μα οι δρόμοι ρήμαξαν, κανένας δεν τους φρόντιζε, τ' αμάξια μας σπούσαν στα χαντάκια. Σε λίγο ούτε τα ζώα δεν μπορούσαν πια να περάσουν. Σαπίζανε τα σιτάρια μας στις αποθήκες, ή μας τα έτρωγε απλήρωτα το παλάτι. Φτώχεια και δυστυχία έπεσε στον τόπο, το εμπόριο καταστράφηκε, οι αποθήκες γκρέμισαν, φύγανε τα παλικάρια, οι καλύτεροι πήγαν στα ξένα, άλλοι πήγαν στη χώρα να γίνουν, λέει, επιστήμονες και πεθαίνουν από την πείνα. Οι χειρότεροι μείνανε και ζουν στην καμπούρα του ενός και του άλλου. Βαρέθηκε ο γιος μου, ξεπούλησε τα κτήματα μας, μου άφησε τα λεφτά, κι έφυγε και αυτός στα ξένα. Εγώ δούλευα το περιβολάκι μου κι έβγαζα ακόμα τα λαχανικά μου και αγόραζα το ψωμί μου. Μα δεν έχομε ασφάλεια!

- Τι σας κάνουν; ρώτησε η Ειρηνούλα.

- Τι δε μας κάνουν ρώτα, παιδούλα μου! Ερημώθηκε το χωριό, δεν έμεινε κανένας να μας προστατεύσει, μας κλέβουν ό,τι βρίσκεται στα περιβόλια, και από φθόνο μας καταστρέφουν τα δέντρα και τα λαχανικά. Να, χθες βράδυ ακόμα μου κλέψανε τα λίγα σμέουρα που ωριμάζανε αγάλι-αγάλι στη σμεουριά μου. Και δε φθάνει αυτό μόνο, μου κόψανε και μου ρημάξανε το φυτό ολόκληρο! Βαρέθηκα, τα παράτησα όλα, και ζω κι εγώ όπως-όπως, όσο που να σωθούν και μένα οι μέρες μου και να ησυχάσω από τα βάσανα του κόσμου. Έτσι το 'θελε η μοίρα!

- Και τα λεφτά που σου άφησε ο γιος σου; ρώτησε η Ειρηνούλα.

- Μου τα κλέψανε, κόρη μου, να 'ταν και άλλα! Παράδες γυ-

ρεύεις εδώ, όταν ούτε ψωμί δεν μας αφήνουν;

- Πώς δεν πας στο δικαστήριο; ρώτησε με αγανάκτηση το Βασιλόπουλο. Γιατί λοιπόν έχομε δικαστές;

Ο Φτωχούλης γέλασε.

- Οι δικαστές δεν είναι για μας, είπε. Είναι για τους πλούσιους που τους γεμίζουν την τσέπη. Από μας τη φτωχολογιά δε βγάζουν τίποτα. Να, αν πας στη χώρα κι έχεις περιέργεια, πήγαινε στη δίκη του Κακομοιρίδη, ν' ακούσεις δικαιοσύνη.

- Θα πάγω, είπε το Βασιλόπουλο, θέλω με τα μάτια μου να τα δω αυτά που λες.

- Να πας, αγόρι μου, και να τα δεις με τα μάτια σου και να τ' ακούσεις με τ' αυτιά σου. Οι δίκες γίνονται στην πλατεία, κάτω από το μεγάλο πλάτανο.

Τ' αδέλφια αποχαιρέτησαν το γέρο και τράβηξαν κατά τη χώρα.

Έφθασαν αργά. Ο ήλιος είχε γείρει πίσω από το βουνό, η δίκη, εκείνη την ώρα, είχε τελειώσει.

Ο δικαστής, τυλιγμένος στο παλιωμένο κόκκινο επανωφόρι του, που από τον καιρό και τη σκόνη είχε χάσει πια το αρχικό του χρώμα, σηκώνουνταν να πάγει στο σπίτι του, ενώ δυο κουρελιασμένοι χωροφύλακες έσερναν στη φυλακή ένα φτωχοντυμένο χλωμό άνθρωπο με αλυσίδες στα χέρια. Το κεφάλι του ήταν μαντιλοδεμένο, και θλιμμένος έσφιγγε στην αγκαλιά του την κόρη του που έκλαιγε με λυγμούς.

- Ποιος είναι αυτός ο άνθρωπος; ρώτησε το Βασιλόπουλο.

- Ο Κακομοιρίδης ο σιδεράς, του αποκρίθηκε ένας από τους παρόντες.

- Γιατί τον πάνε φυλακή;

- Ξέρω 'γω! Έκλεψε, λένε, κάτι κότες. Δεν κατάλαβα καλά, δεν είπαν και πολλά πράματα, μα τον βάλανε δυο χρόνια φυλακή. Ήταν όμως και κουτός! Ήλθε και παραπονέθηκε πως κάποιος, λέει, παλατιανός του έκλεψε κότες, κρασί, και δεν ξέρω τι άλλο, και τον γκρέμισε, λέει, στο ρίζωμα του βουνού, όπου έσπασε το κεφάλι του. Του κλέψανε, λέει, και τ' ωρολόγι του και δυο ασημένια τάληρα. Καταλαβαίνεις πως τον αποπήρε η Εξοχότητά του ο κυρ-Λαγόκαρδος ο δικαστής, τον είπε ψεύτη και κλέφτη, μας είπε μας, πως όχι μόνο δεν ήταν αλήθεια πως του κλέψανε τις κότες του, αλλά πως αυτός

τις είχε κλέψει από δεν ξέρω πού, πρόσταξε να τον δείρουν ώσπου να ομολογήσει, λέει, την αλήθεια. Τότε φοβήθηκε ο Κακομοιρίδης και είπε να μην τον δείρουν, παρά πως παραδέχουνταν να πάγει φυλακή, και ας πουν πως αυτός έκλεψε τις κότες. Δεν κάθουνταν στ' αυγά του ο κουτός, μόνο γύρευε δικαστήρια και δικαιοσύνη!

- Μα είναι αμαρτία! Είναι αμαρτία! φώναξε έξω φρενών το Βασιλόπουλο.

- Αμαρτία, ξαμαρτία, αυτά έχουν τα δικαστήρια! αποκρίθηκε ο άλλος.

- Όχι, αυτά δεν πρέπει να 'χουν τα δικαστήρια! είπε το Βασιλόπουλο. Πού κάθεται ο δικαστής;

Του έδειξαν το σπίτι, και τραβώντας την Ειρηνούλα από το χέρι, έτρεξε και χτύπησε την πόρτα.

Ο δικαστής εκείνη την ώρα είχε γυρίσει στο σπίτι του, και στρωμένος στο τραπέζι, με γλύκα έτρωγε τσίρους κι έπινε μαστίχα.

- Ποιος είναι αυτού; φώναξε με γεμάτο στόμα, χωρίς να σηκωθεί.

- Άνοιξε! πρόσταξε το Βασιλόπουλο. Έχω να σου πω για τον Κακομοιρίδη.

- Μα δε μ' αφήνεις ήσυχο! αποκρίθηκε ο δικαστής, και τσάκισε άλλον ένα ξεροψημένο τσίρο.

- Άνοιξε! φώναξε το Βασιλόπουλο. Ειδεμή σου τ' ορκίζομαι, πριν σηκωθεί ο ήλιος, θα σου έχω κόψει το κεφάλι!

- Παναγιά μου! αναφώνησε ο κυρ-Λαγόκαρδος. Ο Βασιλιάς θα είναι!

Τρέμοντας σαν το φύλλο, έτρεξε και άνοιξε την πόρτα. Μα σαν είδε μπροστά του δυο παιδιά, ο φόβος του έγινε θυμός.

- Για να σου πω, με κοροϊδεύεις; ρώτησα απότομα. Έξω από δω, ειδεμή σας βάζω και τους δυο στη φυλακή.

Ήσυχα, μα αποφασιστικά, το Βασιλόπουλο τον παραμέρισε και μπήκε μέσα με την αδελφή του.

- Το καλό που σου θέλω, κυρ-Λαγόκαρδε, να μ' ακούσεις, είπε. Κλείσε την πόρτα σου κι έλα δω.

Το προστακτικό ύφος του αγοριού έκανε τον Λαγόκαρδο να ζαρώσει.

- Τι θέλεις; ρώτησε μουδιασμένος.

- Θέλω να βγάλεις τον Κακομοιρίδη από τη φυλακή, αμέσως.

- Καλά, καλά, έχομε καιρό γι' αυτό, είπε λαφριά ο δικαστής. Τώρα είναι ζεστοί και ορεκτικοί οι τσίροι. Θες κανένα;

- Δε χωρατεύω, κυρ-Λαγόκαρδε, είπε αυστηρά το Βασιλόπουλο. Ή θα βγάλεις αμέσως τον Κακομοιρίδη από τη φυλακή ή θα λογαριαστείς με μένα.

- Α, μα για να σου πω, με ζάλισες επιτέλους! είπε ο δικαστής που ξανάρχισε να θυμώνει. Δε μου λες ποια είναι η αφεντιά σου, που φοβερίζεις κιόλα;

- Είμαι ο γιος του Βασιλιά και σε διατάζω! αποκρίθηκε εξοργισμένο το Βασιλόπουλο.

Ο κυρ-Λαγόκαρδος τα έχασε. Έκανε να υποκλιθεί κι έμεινε διπλωμένος δυο κάτια.

- Διάταξε... διάταξε το δούλο σου... μουρμούρισε τρέμοντας.

- Να ελευθερώσεις αμέσως τον Κακομοιρίδη! πρόσταξε το Βασιλόπουλο.

- Αμέσως, αφέντη!

- Και να στείλεις να συλλάβεις τον αρχικαγκελάριο και να τον χώσεις αυτόν στη φυλακή, γιατί ξέρεις πολύ καλά πως αυτός έκλεψε τις κότες και όχι ο Κακομοιρίδης.

Ο κυρ-Λαγόκαρδος έπεσε στα γόνατα.

- Αφέντη, λυπήσου με! Μη μου ζητάς τέτοια πράματα. Ποιος σου είπε την αλήθεια δεν ξέρω, μ' αν ξέρεις αυτό, θα ξέρεις και άλλα! Ο Πανουργάκος είναι δυνατός! Πώς μπορώ να τον συλλάβω;

- Είναι κλέφτης!

- Μα έχει φλουριά!

- Πού τα βρήκε; Δεν έχει τίποτα!

- Έχει στα χέρια του το ταμείο του παλατιού. Ό,τι θέλει κάνει!

- Δεν έχει τίποτα, σου λέγω. Αναγκάστηκε, για να θρέψει το παλάτι δυο μέρες, να πουλήσει τη χρυσή του αλυσίδα που δεν ήταν καν δική του, παρά ήταν το σημείο του αξιώματος του. Μα και αν είχε φλουριά, αυτό δεν έπρεπε να σ' εμποδίσει να τον συλλάβεις.

Ο κυρ-Λαγόκαρδος άρχισε τα κλάματα.

- Δεν μπορώ, θα με καταστρέψει, είναι αρχικαγκελάριος κι έχει όλη την εμπιστοσύνη του Βασιλιά. Άκουσε και λυπήσου με, γιατί αλήθεια κι εγώ δεν ξέρω πώς να φερθώ! Σαν ήλθε ο Κακομοιρίδης

και μου είπε τα παράπονα του, και μου περίγραψε τον παλατιανό που τον γκρέμισε και του έκλεψε το σακούλι του, αμέσως κατάλαβα ποιος ήταν, γιατί, λέει, φορούσε αλυσίδα. Με στενοχώρεσε πολύ αυτή η δουλειά, γιατί δεν ήθελα να τα βάλω με τον αρχικαγκελάριο, και θέλησα να πείσω τον Κακομοιρίδη να σωπάσει. Μα πού αυτός! Γύρευε το δίκαιο του και δεν ησύχαζε!

- Καλά έκανε! είπε το Βασιλόπουλο. Και θα ήταν ανανδρία αν σώπαινε!

- Λοιπόν, εξακολούθησε ο κυρ-Λαγόκαρδος, εμήνυσα αμέσως μυστικά του Πανουργάκου, να επιστρέψει τον κλεμμένο σάκο, για να σωπάσει ο Κακομοιρίδης. Μ' αυτός ήλθε ευθύς και μου είπε πως αν δε βρω τρόπο να χώσω τον Κακομοιρίδη στη φυλακή, θα με καταγγείλει πως έκλεψα εγώ την αλυσίδα του και θα μου κόψουν το κεφάλι.

- Φοβιτσιάρη! Γιατί να τον ειδοποιήσεις μυστικά;

- Τον εφοβήθηκα!

- Δεν έπρεπε να φοβηθείς! Ούτε θα πίστευε κανένας πως έκλεψες την αλυσίδα του, αφού ο ίδιος την πούλησε για να θρέψει το παλάτι.

- Δεν την πούλησε για το παλάτι, είπε ο δικαστής με χαμηλή φωνή. Και θα πίστευαν πως την έκλεψα εγώ.

- Πώς αυτό;

- Γιατί... την αλυσίδα μού την είχε δώσει εμένα να την πουλήσω για λογαριασμό του... και του έκανα ένα χαρτί... και την αλυσίδα την είχα ακόμα στο σπίτι μου.

- Και από την πούληση αυτή εσύ δεν είχες κανένα κέρδος; ρώτησε το Βασιλόπουλο τονίζοντας μια-μια τις συλλαβές.

Ο δικαστής δεν αποκρίθηκε, μόνο έσκυψε το κεφάλι λίγο χαμηλότερα.

Με σταυρωμένα τα χέρια το Βασιλόπουλο τον κοίταζε, γονατισμένον μπροστά του, ελεεινό και ταπεινωμένο.

- Είχες δίκαιο να φοβάσαι, είπε στο τέλος, βάζοντας στη φωνή του όλη την αηδία που φούσκωνε την καρδιά του. Ένας μπερμπάντης δεν μπορεί να δικάσει άλλον μπερμπάντη. Είστε της ίδιας φάρας!

Και αρπάζοντας ένα καμτσίκι που κρέμουνταν στον τοίχο:

- Περπατά μπροστά μου, πρόσταξε με θυμό. Πάρε τα κλειδιά σου και άνοιξε ευθύς την πόρτα της φυλακής, ειδεμή οι ώμοι σου θα νιώσουν αν τσούζει το λουρί!

Τρέμοντας όλος βγήκε έξω ο δικαστής και πήγε στου δεσμοφύλακα, πήρε τα κλειδιά, και από κει τράβηξε για τη φυλακή.

Το Βασιλόπουλο και η Ειρηνούλα τον είχαν συνοδεύσει. Στην πόρτα απ' έξω, πεσμένο στα χώματα, ένα κορίτσι έκλαιγε απαρηγόρητα.

Το Βασιλόπουλο την αναγνώρισε.

- Μην κλαις, της είπε με συμπάθεια. Ο πατέρας σου θα γυρίσει στο σπίτι σας απόψε. Έμπα μέσα και πάρε τον.

Ο κυρ-Λαγόκαρδος άνοιξε την πόρτα, και η κόρη ρίχθηκε στο λαιμό του πατέρα της και τον τράβηξε έξω.

- Σε ποιον χρεωστώ την ελευθερία μου; ρώτησε με τρεμουλιαστή φωνή ο Κακομοιρίδης, αφού συνήλθε από την πρώτη συγκίνηση.

- Σ' αυτό το αγόρι, αποκρίθηκε η κόρη δείχνοντας το Βασιλόπουλο.

Ο Κακομοιρίδης έσκυψε και φίλησε το λιωμένο χρυσοκέντητο ρούχο του.

- Η Παναγία να σου το πληρώσει! είπε με την καρδιά του. Αν χρειαστείς ποτέ αληθινό φίλο, θυμήσου με.

Και, στηριγμένος στο μπράτσο της κόρης του, τράβηξε κατά το σπίτι του.

- Τώρα πήγαινε να φας τους τσίρους σου, είπε το Βασιλόπουλο περιφρονητικά στο δικαστή, και μην ξαναπαρουσιαστείς πια μπροστά μου, γιατί να ξέρεις πως δεύτερη φορά δε θα γλιτώσεις από το καμτσίκι μου.

Δεν περίμενε άλλο λόγο ο κυρ-Λαγόκαρδος, και το έβαλε στα πόδια.

Είχε νυχτώσει πια. Τα δυο αδέλφια, πεινασμένα, κουρασμένα, τραβούσαν μπροστά τους.

- Πού πάμε τώρα; ρώτησε η Ειρηνούλα.

- Στο παλάτι, αποκρίθηκε ο αδελφός της. Έχω να κανονίσω τις δουλειές του κυρ-Πανουργάκου.

Και πήραν τον ανήφορο και σκαρφάλωσαν στο βουνό.

Ε'. ΤΟ ΔΩΡΟ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ

ΜΟΛΙΣ σίμωσαν στο παλάτι, και άκουσαν φωνές θυμωμένες και παραπονιάρικα κλάματα.

- Αυτή μου έσχισε την τραχηλιά μου! ξεφώνιζε η Ζήλιω.

- Θα σου σχίσω και το πρόσωπο! αποκρίνουνταν η Πικρόχολη.

- Τα συνηθισμένα πάλι! είπε με λύπη το Βασιλόπουλο.

Και τα δυο αδέλφια έτρεξαν στο παλάτι, όπου όλο και δυνατότερες ακούουνταν οι στριγλιές.

Μέσα στην κάμαρα το θέαμα ήταν σπαραξικάρδιο. Οι δυο αδελφές, ξετραχηλωμένες και αγριεμένες, βαστιούνταν από τα μαλλιά και χτυπιούνταν με λύσσα. Ο Βασιλιάς, με το κεφάλι ριχμένο πίσω, για να βλέπει από κάτω από την κορώνα του, που του είχε πέσει ως τη μύτη, γύρευε να τις ξεχωρίσει, ενώ η μια παρακόρη, ξανθή και πλαδαρή, με όλη την ταραχή, κοιμούνταν ξαπλωμένη στα λιωμένα μαξιλάρια του σοφά, και η άλλη, στεγνή και μελαχρινή, πάνω στη γενική αταξία, κατέβαζε μια μελόπιτα σερβιρισμένη για το Βασιλιά.

Καθισμένη χάμω, η Βασίλισσα καταγίνουνταν να στολίζει το κέντημα της φούστας της με τα γυαλάκια μιας σπασμένης μποτίλιας, χωρίς να προσέχει στο κακό που γίνουνταν γύρω της. Και πλάγι στην πόρτα, ο αρχικαγκελάριος με δυο υπασπιστές, που βαστούσε ο καθένας από ένα σκεπασμένο πανέρι, περίμεναν υπομονετικά να τελειώσει ο καβγάς, για να μιλήσουν του Βασιλιά.

Η Ειρηνούλα ρίχθηκε μεταξύ στις αδελφές της.

- Παύσετε για το Θεό! παρακάλεσε. Είναι ντροπή αυτά που κάνετε. Οι φωνές σας ακούονται ως έξω!

Οι Βασιλοπούλες σταμάτησαν σαστισμένες, και η μια άφησε τα μαλλιά της άλλης.

- Πού βρέθηκες εσύ, μικρούλα; ρώτησαν οι δυο μαζί.

Ο Βασιλιάς σήκωσε την κορώνα από τη μύτη του και χαμογέλασε της Ειρηνούλας.

- Καλώς την! είπε ημερεμένος. Ήσουν περίπατο; Δε σε είδαμε σήμερα.

Η Βασίλισσα, απασχολημένη με τα γυαλάκια της, μήτε γύρισε να δει.

- Μαζί μου ήταν, είπε το Βασιλόπουλο. Και θέλω να σου μιλήσω

αμέσως, πατέρα.

- Μπα; Και συ εδώ είσαι; Πού γυρνούσες; ρώτησε ο Βασιλιάς.

- Σε πολλά μέρη, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο. Κι έμαθα κάμποσα πράγματα που πρέπει να τα ξέρεις.

- Αν είναι διασκεδαστικά, πες τα αμέσως, ειδεμή άστα για αργότερα. Βαριούμαι σκοτούρες.

Και κάθησε στην πολυθρόνα και σκούπισε το μέτωπο του με το μανίκι του ποκαμίσου του, που έβγαινε από το ξέσχισμα του ρούχου του.

- Όχι, πατέρα, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο. Διασκεδαστικά δεν είναι. Μα πρέπει να τ' ακούσεις.

Με το χέρι τον παραμέρισε ο Βασιλιάς.

- Ύστερα μου τα λες, είπε. Τώρα έλα συ, Πανουργάκο, και πες μου τι θέλουν αυτοί οι δυο πανεροφορτωμένοι.

Ο αρχικαγκελάριος ζύγωσε και υποκλίθηκε.

- Είναι οι δυο υπασπιστές που είχα στείλει την περασμένη εβδομάδα στα γειτονικά βασίλεια, εξήγησε. Γύρισαν επιτέλους, κι έφεραν τις απαντήσεις των Αρχόντων συγγενών σου.

- Ας σιμώσουν, πρόσταξε ο Βασιλιάς.

- Πολύδωρε! φώναξε ο αρχικαγκελάριος.

Ο πρώτος υπασπιστής ακούμπησε το πανέρι του χάμω και γονάτισε μπροστά στον Άρχοντα.

- Αφέντη, είπε, πήγα στο παλάτι του Άρχοντα εξαδέλφου σου και του είπα όσα μου είχε προστάξει η Εξοχότητά του, ο κυρ-αρχικαγκελάριος. Από τις πρώτες λέξεις που είπα, μ' έβρισε και με φοβέρισε πως θα με κρεμάσει και θα με δώσει στα σκυλιά του να με φάνε. Ύστερα με ξαναφώναξε και με ρώτησε πολλά πράματα για το παλάτι και για σένα. Στο τέλος μου είπε να πάρω αυτό το πανέρι και να σου το φέρω, μα πως ήταν το τελευταίο δώρο που σου έστελνε, γιατί, λέει, χτίζει καράβια και αγοράζει, λέει, σπαθιά, και δεν έχει φλουριά περισσευούμενα να στέλνει έξω από τον τόπο.

Ο Βασιλιάς άναψε, στενοχωρέθηκε, φρένιασε.

- Τον αυθάδη! ξεφώνισε φοβερίζοντας με το γρόθο του τον απόντα συγγενή του. Χτίζει, λέει, καράβια και αγοράζει, λέει, σπαθιά! Ας τολμήσει να το ξαναπεί, και ρίχνω μέσα στο βασίλειο του εκατό χιλιάδες στρατό, και κατεβάζω από το ποτάμι όλο το θεόρατο

στόλο μου, έτσι που να τα χάσει από την τρομάρα του...

Κι έξαφνα αλλάζοντας τόνο:

- Ξεσκέπασε το πανέρι, Πανουργάκο, εξακολούθησε, κοίταξε αν έχει μέσα κανένα καλό φαγάκι. Άνοιξε η όρεξη μου μιλώντας για δουλειές, και το λαρύγγι μου στέγνωσε.

Ο Πανουργάκος ξήλωσε τις κλωστές που βαστούσαν το σκέπασμα του πανεριού, το άνοιξε και το πρόσφερε του Βασιλιά, και αυτός με μεγάλη βία παραμέρισε μερικά άχυρα και ξεσκέπασε ένα μικρό καλαθάκι αυγά.

- Τί είναι αυτά! ξεφώνισε φουρκισμένος.

- Αυγά, Αφέντη, αποκρίθηκε με σεβασμό ο αρχικαγκελάριος.

- Το βλέπω, βλάκα! Δε σε ρωτώ πώς τα λένε!... Άδειασε τ' άχυρα και κοίταξε παρακάτω. Θα έχει και άλλα πράματα, κανένα θησαυρό κρυμμένο...

Ο αρχικαγκελάριος έβγαλε το καλαθάκι, το ακούμπησε πλάγι του και με προσοχή σκάλισε στ' άχυρα.

Μα δε βρήκε τίποτα.

- Πρέπει να είσαι ζεβζέκης! είπε νευρικά ο Βασιλιάς. Είμαι βέβαιος πως εγώ θα βρω το θησαυρό.

Και γονατίζοντας πλάγι στο πανέρι, χώθηκε ο μισός μέσα.

Ωστόσο η μελαχρινή παρακόρη, βλέποντας την προσοχή ολωνών γυρισμένη στο δώρο του εξαδέλφου Βασιλιά, σίμωσε με πονηριά και, αρπάζοντας μερικά αυγά, τα έκρυψε στην τσέπη της.

Το Βασιλόπουλο, που στέκουνταν παράμερα με σταυρωμένα χέρια, την είδε, μα δε μίλησε. Με αηδία κοίταζε όλη τη σκηνή.

Τίποτε άλλο δε βρέθηκε στο πανέρι, και ο Βασιλιάς, ξανακάθησε στην πολυθρόνα κατσουφιασμένος και κακιωμένος.

- Έλα δω και συ, είπε του δευτέρου υπασπιστή. Πες μου τι έκανες στο παλάτι του σεβαστού Άρχοντα θείου μου.

Ο υπασπιστής Πολύκαρπος πλησίασε με το πανέρι του, και σαν τον Πολύδωρο γονάτισε μπροστά στο Βασιλιά.

- Αφέντη, όταν άκουσε ο Άρχοντας θείος σου όσα μου παρήγγειλε ο Εξοχώτατος κυρ-αρχικαγκελάριος χαμογέλασε, και μου είπε να περιμένω απ' έξω, ώσπου να συλλογιστεί με τον καραγκιόζη του, που είναι, λέει, ο καλύτερος του σύμβουλος, τι μπορεί να σου στείλει, για να σε ωφελήσει περισσότερο. Ύστερα με φώναξε και

μου έδωσε τούτο το κλειστό πανέρι, κι ένα γράμμα που σου έφερα.

- Δώσ' το, είπε μ' ευχαρίστηση ο Βασιλιάς. Αυτός τουλάχιστον έχει βασιλικούς τρόπους!

Πήρε το γράμμα, το άνοιξε, στερέωσε τα γυαλιά του στη μύτη του, και άρχισε να διαβάζει:

«Πολυτρανότατε Βασιλιά και ανεψιέ.

Με χαρά μεγάλη έμαθα τα νέα σου, και πως δεν πάνε τα πράματα πρίμα στο βασίλειο σου. Κι έτσι μου παρουσιάζεται και μένα η περίσταση να σου φανώ χρήσιμος και να σου στείλω ένα δώρο. Σκέφθηκα πως αν σου στείλω φλουριά, θα τα ξοδιάσεις και θα τελειώσουν. Αν σου στείλω φαγιά, ψημένα ή άψητα, θα φαγωθούν και πάλι θα τελειώσουν. Αν σου στείλω φορέματα, θα λιώσουν. Λοιπόν σου στέλνω ένα δώρο που θα σου μείνει πάντα, δώρο ανάλογο με την αξία σου, πολυτρανότατε Βασιλιά και ανεψιέ, δώρο τέτοιο που, μόλις το δεις, θα νιώσεις πόσο μεγάλη υπόληψη έχω για σένα, και θα καταλάβεις τι σημασία έχει η ύπαρξη σου στον κόσμο.

Ο Άρχοντας θείος σου»

- Να! Να άνθρωπος! φώναξε ενθουσιασμένα ο Βασιλιάς. Να γράμμα μ' ευγένεια και σύνεση γραμμένο! Ανάλογο, λέει, της αξίας μου, τ' ακούτε σεις όλοι; Τι στέκεσαι λοιπόν, Πανουργάκο, κουτεντέ; Γιατί δεν ανοίγεις το πανέρι;

Ο Πανουργάκος έκοψε τους σπάγγους και ξεσκέπασε ένα δέμα τυλιγμένο σ' ένα μεταξωτό κόκκινο μαντίλι, υφασμένο με σχέδια χρυσά και ασημένια.

Το κόκκινο χρώμα χτύπησε στο μάτι της Βασίλισσας, που ως εκείνη την ώρα είχε μείνει αδιάφορη σε όλα.

Σηκώθηκε βιαστικά, παρατώντας τα γυαλάκια της, κι έτρεξε στο Βασιλιά.

- Αχ, τι ωραίο! Τι φανταχτερό! είπε. Πάρε συ το δώρο, Βασιλιά μου, και δωσ' μου το μαντίλι να το κάνω σκουφί.

- Να το πάρεις, Κυρά μου, αποκρίθηκε χαρούμενος ο Βασιλιάς. Ό,τι θες σου δίνω τώρα! Πανουργάκο, βάλε το δέμα στο τραπέζι. Θέλω μόνος μου να το ανοίξω.

Στερέωσε καλά την κορώνα στο κεφάλι του, τυλίχθηκε με αξιοπρέπεια στον ξεθωριασμένο μανδύα του και σίμωσε στο τραπέζι.

Με μεγάλη προσοχή έλυσε τους κόμπους του μαντιλιού. Μια περγαμηνή σκέπαζε το δώρο, και ο Βασιλιάς διάβασε βροντόφωνα τα λόγια που ήταν γραμμένα με χρυσά γράμματα:

«Αν καταλάβεις τι σημαίνω, θα ωφεληθείς».

- Προσοχή! είπε ο Βασιλιάς. Βλέπετε όλοι πως υπάρχει μυστική έννοια κλεισμένη εδώ μέσα. Σε μένα έλαχε η δόξα να τη βρω. Παραμερίσετε!

Και με μεγαλόπρεπη κίνηση σήκωσε την περγαμηνή και ξεσκέπασε ένα γαϊδουρίσιο κεφάλι με μια τενεκεδένια κορώνα ανάμεσα στα ορτσωμένα του αυτιά!

Γενικό γέλιο ξέσπασε γύρω στο τραπέζι. Μόνος ο Βασιλιάς έμεινε άφωνος, με στόμα ανοιχτό και μάτια γουρλωμένα, ενώ η Βασίλισσα αρπάζοντας το μεταξωτό μαντίλι, έτρεχε στον καθρέφτη και το τύλιγε στα μαλλιά της.

Το Βασιλόπουλο είχε πλησιάσει, και κατάχλωμο κοίταζε μια τον πατέρα του και μια το γαϊδουρίσιο κεφάλι. Έξαφνα, κρύβοντας το πρόσωπο του στα χέρια του, ακούμπησε στο πεζούλι του παραθύρου και ξέσπασε στα κλάματα.

Ανάμεσα στα γέλια των άλλων, ο Βασιλιάς άκουσε το αναφιλητό του γιου του. Κοίταξε γύρω με πρόσωπο αλλαγμένο.

- Ποιος κλαίει; ρώτησε.

Το μάτι του έπεσε στο αγορίστικο κορμί, ακουμπισμένο στο παράθυρο, και με κλονούμενα βήματα προχώρησε ως εκεί και ακούμπησε βαριά το χέρι του στον ώμο του παιδιού του.

- Εσύ, είπε, είσαι ευγενικός! Εσύ αισθάνθηκες την προσβολή που έκαναν του πατέρα σου. Ευλογημένος να είσαι!

Και για πρώτη φορά στη ζωή του, ο γερο-Βασιλιάς τράβηξε το γιο του στην αγκαλιά του και τον φίλησε σφιχτά.

Αφού πέρασε η πρώτη συγκίνηση και σκούπισε τα μάτια του και φύσηξε τη μύτη του, ο Βασιλιάς γύρισε στο τραπέζι και φώναξε το γιο του.

- Έλα, παιδί μου, είπε. Στό μέλλον, μαζί μου θα κυβερνάς. Εσύ θα με βοηθήσεις να ξεπλύνω την προσβολή...

Το μάτι του έπεσε στο γαϊδουρίσιο κεφάλι.

- Βγάλτε το! Βγάλτε το από δω! φώναξε σκεπάζοντας τα μάτια του.

... και ξεσκέπασε ένα γαϊδουρίσιο κεφάλι με μια τενεκεδένια κορώνα...

Ο αρχικαγκελάριος όρμησε να το πάρει. Μα το Βασιλόπουλο άπλωσε το χέρι και τον σταμάτησε.

- Όχι! είπε. Πατέρα μου και Βασιλιά μου, άλλαξε τη διαταγή σου και άφησε με, απεναντίας, να το βάλω εκεί που θα το βλέπομε όλοι, κάθε μέρα και κάθε ώρα, ώσπου να ξεπλυθεί η ντροπή μας.

- Παιδί μου, τι λες! μούγκρισε ο Βασιλιάς.

- Σε πειράζει, πατέρα, γιατί δεν είμαστε άξιοι τώρα να επιστρέψομε το δώρο στο δωρητή. Αν το καταστρέψομε όμως, θα το ξεχάσομε. Και δεν πρέπει να το ξεχάσομε. Ας μείνει εδώ.

Και πήρε το γαϊδουρίσιο κεφάλι και το κρέμασε σ' ένα ξεγυαλισμένο χρυσό κρεμαστάρι, πάνω από μια κουτσή χρυσή κονσόλα, το πιο σφανταχτερό έπιπλο σε όλο το δωμάτιο.

- Και τώρα, κυρ-Πανουργάκο, είπε το Βασιλόπουλο, γυρνώντας στον αρχικαγκελάριο, έχομε μια δουλειά να κανονίσομε μαζί.

Ο αρχικαγκελάριος χλώμιασε.

- Αφέντη, είπε με ανησυχία, χαιρετώντας το Βασιλιά ως κάτω. Δε νομίζεις πως τις δουλειές του Κράτους είναι καλύτερα να τις φροντίζομε συ κι εγώ, χωρίς τη βοήθεια της Αφεντιάς του, του Βασιλόπουλου; Είναι τόσο νέος ακόμα ο γιός σου, και δεν έμαθε από τέτοια...

Ο Βασιλιάς δίστασε και κοίταξε το γιο του.

- Βασιλιά μου και πατέρα μου, είπε το Βασιλόπουλο, αν το εγκρίνεις, θα φύγω. Μα πριν φύγω, ρώτησε τον άνθρωπο αυτό, τι έκανε τη χρυσή αλυσίδα που του εμπιστεύθηκες για σημείο του αξιώματος του;

- Την πούλησε, αποκρίθηκε ο Βασιλιάς, για να μας δώσει να φάμε.

- Δεν την πούλησε, πατέρα, και αν πας στο σπίτι του δικαστή Λαγόκαρδου, που είναι συνένοχος του, θα τη βρεις εκεί...

Δεν πρόφθασε να τελειώσει τη φράση του.

Μ' έναν πήδο ο αρχικαγκελάριος βρέθηκε έξω από το παράθυρο και χάθηκε στο σκοτάδι.

Πήδηξε το Βασιλόπουλο πίσω του και τον πήρε στο κυνηγητό στα σκοτεινά, ανάμεσα στις πέτρες και στους βράχους.

- Κουτρουβαλιστά κατέβαινε ο Πανουργάκος το βουνό προς τη

χώρα, μα ήταν αμάθητος στο τρέξιμο, και το Βασιλόπουλο πίσω του ολοένα κέρδιζε δρόμο.

Άπλωνε το χέρι πια να τον πιάσει, όταν, έξαφνα, χάνοντας τα μυαλά του, ο αρχικαγκελάριος, για να του ξεφύγει, γύρισε κατά τον γκρεμνό, παραπάτησε, και γκρεμίστηκε στο βάραθρο όπου έσπασε τα κόκαλα του.

Σαν ξανανέβηκε στο παλάτι, το Βασιλόπουλο βρήκε το Βασιλιά με την Ειρηνούλα και τους δυο υπασπιστές, που στέκουνταν στην πόρτα του πύργου και τον φώναζαν ανήσυχα.

- Πάμε να κοιμηθούμε, παιδί μου, είπε ο Βασιλιάς. Είναι αργά και με πονεί το κεφάλι...

- Πήγαινε συ να κοιμηθείς, πατέρα, εγώ δεν μπορώ, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο λαχανιασμένο. Δώσ' μου μόνο τους δυο σου υπασπιστές. Ο Πανουργάκος έπεσε στον γκρεμνό και πρέπει να πάγω αμέσως στο σπίτι του Λαγόκαρδου, μήπως βρω τη χρυσή αλυσίδα. Έκανα μεγάλη ανοησία να μην την πάρω αμέσως, σαν ήμουν στο σπίτι του και τον βαστούσα! Τώρα έχομε ανάγκη από φλουριά, πολλά φλουριά. Και δεν έχομε τίποτα.

- Τι τα θες τώρα τα φλουριά, γιε μου! είπε βαριεστημένος ο Βασιλιάς. Δε βλέπεις την κούραση που έχομε...

- Μην ξεχνάς το δώρο του θείου Βασιλιά, πατέρα, είπε σοβαρά το Βασιλόπουλο.

Και ο Βασιλιάς έσκυψε το κεφάλι και δεν εναντιώθηκε πια.

Το Βασιλόπουλο πήρε τους δυο υπασπιστές κι έτρεξε στη χώρα, στο σπίτι του κυρ-Λαγόκαρδου.

Κανένα παράθυρο δεν ήταν φωτισμένο.

Χτύπησαν την πόρτα, μα δεν αποκρίθηκαν από μέσα. Χτύπησαν δεύτερη φορά, πάλι δεν αποκρίθηκαν.

- Σπάσετε την πόρτα, πρόσταξε το Βασιλόπουλο.

Και οι τρεις άντρες μαζί, βάζοντας τα δυνατά τους, με κόπο κατάφεραν να τη ρίξουν κάτω.

Το σπίτι ήταν κατασκότεινο. Μόνο στο μαγειριό μερικά ξύλα αποκαίουνταν, και δυο τρεις τσίροι καρβουνιάζουνταν ανάμεσα στις στάχτες.

Το Βασιλόπουλο άναψε δαδί και με τους συντρόφους του γύρισε σε όλο το σπίτι. Μα δε βρήκε κανένα.

Στο τραπέζι, πλάγι σε μια μποτίλια μαστίχα, είδε διπλωμένο ένα χαρτί. Το άνοιξε, μα δεν ήξερε να διαβάσει, ώστε το ξαναδίπλωσε και το έβαλε στην τσέπη.

Σκάλισε παντού, μα όλα τα συρτάρια ήταν άδεια, δε βρήκε τίποτα. Βγήκε τότε με τους υπασπιστές και γύρισε στο παλάτι.

Όλοι κοιμούνταν. Μόνο η Ειρηνούλα τον περίμενε ακόμα.

- Γιατί δεν πλάγιασες και συ; τη ρώτησε ο αδελφός της με αγάπη.

Η Ειρηνούλα χαμογέλασε.

- Σε περίμενα, αδελφέ μου, και ωστόσο ξέρεις τι έκανα; Έραψα το μανδύα του πατέρα και τα ρούχα του που ήταν κουρελιασμένα, και διόρθωσα την τρυπημένη φούστα της Πικρόχολης και της Ζήλιως την τραχηλιά, που στάθηκε αιτία του σημερινού καβγά.

Το Βασιλόπουλο τη φίλησε.

- Άρχισες, βλέπω, να βάζεις σε πράξη τις συμβουλές της Γνώσης, είπε. Μα πες μου, έφαγες τίποτα;

Η Ειρηνούλα έβγαλε από την τσέπη της ένα κομμάτι ψωμί και του το έδωσε μελαγχολικά.

- Δε βρήκα τίποτε άλλο! Κι εγώ μ' ένα τέτοιο κομμάτι δείπνησα. Σου φύλαξα το μισό.

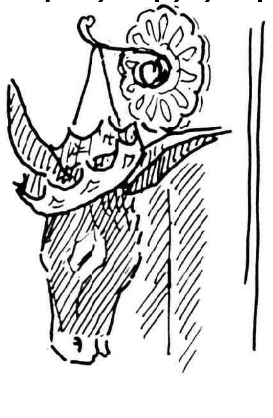
- Μα είχε αυγά, τα περίφημα αυγά του εξαδέλφου Βασιλιά. Δε σου έδωσαν;

Η Ειρηνούλα κούνησε αρνητικά το κεφάλι.

- Τ' αυγά ήταν λίγα, αποκρίθηκε, και οι αδελφές μας έχουν καλή όρεξη... Έπειτα πεινούσε και ο πατέρας...

- Κατάλαβα, είπε το Βασιλόπουλο. Όλοι έφαγαν εκτός από σένα.

Τ' αδέλφια φιλήθηκαν και πήγε ο καθένας στο δωμάτιο του. Κοιμήθηκαν αμέσως, και στη γλύκα του ύπνου ξέχασαν για λίγες ώρες τις δυσκολίες και τις πίκρες της ζωής.

ΣΤ'. ΣΤΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΛΟΣ ΠΑΡΩΝ!

ΠΡΩΙ-ΠΡΩΙ το Βασιλόπουλο ξύπνησε την Ειρηνούλα.

- Έλα μαζί μου, της είπε. Πάγω να φέρω το φαγί της ημέρας, πριν σηκωθούν οι άλλοι.

- Πού πάμε; ρώτησε η αδελφή του.

- Στο δάσος. Πάρε ένα καλαθάκι μαζί σου, θα μαζέψομε ό,τι βρούμε.

Και με λαφριά βήματα κατέβαιναν το βουνό, όταν έξαφνα παράξενος ήχος κίνησε την προσοχή τους. Τ' αδέλφια σταμάτησαν ν' ακούσουν.

- Τι είναι αυτό; ρώτησε η Ειρηνούλα.

- Σαν ήχος κυπριού μου φάνηκε, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο.

- Μπα! Πού να βρεθεί κυπρί εδώ; Κατσίκες δεν έχει στο γύρο!

Προχώρησαν λιγάκι και πάλι ακούστηκε το ίδιο κουδούνισμα.

Η Ειρηνούλα κοίταξε γύρω της, δεν είδε τίποτα και πλησίασε στην άκρη του γκρεμνού. Μα καθώς έσκυψε, έβγαλε μια φωνή και τραβήχθηκε πίσω.

- Τι τρέχει; ρώτησε το Βασιλόπουλο κι έσκυψε κοντά της.

Κάτω, στη ρίζα του βουνού, ήταν ξαπλωμένο το γκρεμισμένο πτώμα του αρχικαγκελάριου, και γύρω του χοροπηδούσε σα μαϊμού ένα ανθρωπάκι μισομαύρο-μισοκίτρινο, που μια ανασηκώνουνταν και μια ξαναμαζεύουνταν ανακούρκουδα πλάγι στο σώμα.

Κάθε του κίνηση συνοδεύονταν με κουδούνισμα κυπριών.

- Ένας πεθαμένος! ψιθύρισε τρομαγμένη η Ειρηνούλα.

- Είναι ο Πανουργάκος, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο, και ο Τζοτζές. Μα τι κάνει εκεί γύρω του; Λες και γυρεύει μονάχος του να τον σηκώσει...

Έξαφνα ο νάνος έσκυψε πάνω στον πεθαμένο, έσχισε το ρούχο του, το άνοιξε, έχωσε το χέρι του μέσα, και μ' ένα τσιριχτό γέλιο ανασηκώθηκε κι έτρεξε στον κάμπο και από κει κατά τη χώρα, όσο γρήγορα μπορούσαν να τον πάνε τα στραβά του ποδαράκια.

- Τι έκανε; ρώτησε η Ειρηνούλα τρέμοντας όλη. Τι του έκανε του Πανουργάκου;

- Δεν μπόρεσα να διακρίνω, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο, μα ο Τζοτζές ήταν πάντα λίγο παλαβός. Έλα, Ειρηνούλα, μην τρομάζεις

έτσι!

Και πήραν πάλι το δρόμο τους κατά τον κάμπο, όπου κατέβηκαν και τράβηξαν στο δάσος.

Ήταν χαρά Θεού εκείνη η ώρα. Τα πουλάκια έλεγαν το πρωινό τους τραγούδι, που σαν προσευχή ανέβαινε στον απαλό ουρανό. Τα λουλούδια σκορπούσαν ολόγυρα τη γλυκιά τους μυρωδιά, και χιλιάδες διάφανες στάλες είχαν σκαλώσει σε κάθε φυλλαράκι, σε κάθε χορτάρι, σα διαμάντια ατίμητα.

Παντού ξυπνούσε η φύση με τις πρώτες αχτίδες του ηλίου. Ένας σπίνος χαμηλοπετούσε για να βρει κανένα άχυρο ή πούπουλο να φτιάσει τη φωλιά του. Οι μέλισσες φτερούγιζαν και μουρμούριζαν με αγάπη γύρω στα δροσερά αγριολούλουδα, και ο βάτος άπλωνε τα κλωνάρια του, βαριά φορτωμένα καρπούς, σα να τους πρόσφερε σιωπηλά στα πεινασμένα αδέλφια.

- Αχ, τι ωραία σμέουρα! φώναξε η Ειρηνούλα. Έλα να τα μαζέψομε.

Μα πεσμένο χάμω, το Βασιλόπουλο παρατηρούσε το πήγαινε κι έλα των μερμηγκιών, που ακολουθούσαν όλα τον ίδιο δρόμο, είτε πήγαιναν είτε ήρχουνταν, σταματώντας κάπου κάπου, σα να συνομιλούσαν, φεύγοντας πάλι βιαστικά, χωρίς να βγουν ποτέ από τη γραμμή τους. Μερικά ήταν φορτωμένα με κανένα σπόρο ή έντομο, και το Βασιλόπουλο παρατήρησε πως εκείνα πήγαιναν πάντα προς το ίδιο σημείο, ενώ όσα γύριζαν δε βαστούσαν τίποτα.

- Έλα δω, Ειρηνούλα, φώναξε, έλα να βρούμε που πηγαίνουν το φορτίο τους τα μερμήγκια!

Και σκυμμένα στο χώμα, τ' αδέλφια ακολούθησαν τη ζωντανή γραμμή, που σταματούσε σε μια μικρή τρύπα, όπου όλα τα φορτωμένα μερμήγκια χώνουνταν, και ύστερα ξανάβγαιναν πάλι χωρίς φόρτωμα, πηγαίνοντας να βρουν τίποτε άλλο.

- Δες τι περίεργο, είπε η Ειρηνούλα, δεν τρώγουν το φαγί τους, μόνο το κρύβουν μέσα στην τρύπα.

- Η τρύπα αυτή είναι η φωλιά τους, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο κι εξακολούθησε συλλογισμένο: Θυμάσαι τα λόγια της Γνώσης πως ζώντας στη φύση θα μάθομε πολλά πράματα; Να το πρώτο μάθημα που μας δίνει το μερμήγκι. Δεν του φθάνει να μαζεύει το φαγί της ημέρας, μόνο κάνει παρακαταθήκη στη φωλιά του για τους κακούς

καιρούς ίσως...

- Αλήθεια, θαύμασε η Ειρηνούλα. Καλό ήταν να κάναμε και μεις το ίδιο. Μα τι να μαζέψομε; Τα σμέουρα σαπίζουν, δε βαστούν!

- Άλλα πράματα έχομε μεις να κάνομε, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο, αν θέλομε να είμαστε έτοιμοι ν' αντικρίσομε τις φουρτούνες, σαν έλθουν οι κακοί καιροί...

Πήγαιναν κουβεντιάζοντας τα δυο αδέλφια, και μαζεύοντας ό,τι καρπό έβρισκαν στα δέντρα και χαμόδεντρα.

Σε λίγο έφθασαν σε λίμνη μισοκρυμμένη κάτω από τα δέντρα και τους καλαμιώνες. Ένα κοπάδι τρομαγμένες αγριόπαπιες πέταξαν κι έφυγαν, χτυπώντας τα φτερά τους.

- Πάπιες! φώναξε με χαρά το Βασιλόπουλο. Αφού φωλιάζουν εδώ, θα βρούμε μπόλικα αυγά.

Δεν άργησαν τωόντι να βρουν τις φωλιές, και μάζεψαν τόσα αυγά, που αφού γέμισαν το πανέρι, έδεσαν και στα μαντίλια τους.

- Κρίμα να μην έχεις τόξο! είπε η Ειρηνούλα. Μπορούσες να σκοτώσεις καμιάν αγριόπαπια. Δες, δεν έφυγαν όλες, μένουν μερικές ανάμεσα στα καλάμια.

- Τόξο δεν έχω, μα έχω σφενδόνα, αποκρίθηκε χαρούμενα το Βασιλόπουλο.

Και με μια πετριά σκότωσε μια πάπια, που ανήσυχα έβγαζε το κεφάλι της από μέσα από τα χορτάρια να δει τ' αδέλφια.

Το κυνήγι τον ενθουσίασε. Έβγαλε τα πέδιλα του και πήδηξε στο νερό, για να πιάσει το σκοτωμένο πουλί. Ύστερα σημάδεψε και σκότωσε και άλλα αγριόπουλα.

Και αφού μάζεψε κάμποσα, τα έδεσε όλα μαζί περνώντας ένα μακρύ βούρλο από τις μύτες τους, τα φόρτωσε στον ώμο του και καταχαρούμενος τράβηξε με την αδελφή του για το παλάτι.

Στον κάμπο μάζεψαν κι ένα μάτσο αγριόχορτα.

- Τώρα έχω ό,τι μου χρειάζεται για το γιαχνί μου, είπε η Ειρηνούλα. Θα φάμε βασιλικά σήμερα.

- Τουλάχιστον το φαγί μας θα είναι τίμια κερδισμένο, αποκρίθηκε ο αδελφός της.

Σαν έφθασαν στο παλάτι, όλοι κοιμούνταν ακόμα.

Πήγαν στο μαγειριό ν' αφήσουν το φορτίο τους, κι εκεί βρήκαν τον υπασπιστή Πολύκαρπο που κουιούνταν ξαπλωμένος εμπρός στο

τζάκι.

Το μαγειριό ήταν βρώμικο και ακατάστατο. Οι κατσαρόλες είχαν μείνει άπλυτες, μερικά σπασμένα πιάτα κείτουνταν σκόρπια εδώ κι εκεί, μαζί με μεταχειρισμένα ποτήρια.

Η Ειρηνούλα σήκωσε τα μανίκια της και άρχισε να συμμαζεύει τα πράματα.

- Τι θα κάνεις; ρώτησε το Βασιλόπουλο.

- Εκείνο που θα έκανε η Γνώση στη θέση μου, αποκρίθηκε η Ειρηνούλα. Θα καθαρίσω πρώτα όλ' αυτά εδώ, και ύστερα θα ψήσω τα πουλιά, όπως είδα να ψήνει το κρέας η κυρα-Φρόνηση.

Το Βασιλόπουλο την αγκάλιασε.

- Γεια σου, αδελφούλα, είπε. Με σένα πλάγι μου, νιώθω πως θα εκτελέσω το σκοπό μου.

- Ποιο σκοπό;

- Να στείλομε το γαϊδουρίσιο κεφάλι πίσω στο δωρητή του.

Ο Πολύκαρπος ξύπνησε με τις ομιλίες. Είδε τ' αδέλφια και σηκώθηκε βιαστικά, χαιρέτησε βαθιά κι ετοιμάζουνταν να βγει έξω. Μα βλέποντας την Ειρηνούλα που μάζευε τα ποτήρια, σταμάτησε, και η απορία του έγινε σάστιση όταν την είδε να τα πλένει και να τα σκουπίζει.

Κατακοκκίνισε κι έτρεξε να της τα πάρει.

- Δεν κάνει, κυρα-Βασιλοπούλα μου! Δεν είναι αυτή δουλεία για τα χεράκια σου! είπε με κομμένη φωνή.

Η Ειρηνούλα γέλασε.

- Γιατί; ρώτησε.

- Γιατί αυτή είναι δουλειά του παραμάγειρα.

- Και πού είναι ο παραμάγειρας;

- Κοιμάται ή γυρνά σε καμιά διασκέδαση, αποκρίθηκε.

- Βλέπεις λοιπόν; Πρέπει να το κάνω εγώ, αφού δεν είναι άλλος να το κάνει. Το μαγειριό πρέπει να παστρευθεί και το φαγί πρέπει να ψηθεί. Αφού ο μάγειρας και ο παραμάγειρας λείπουν, θα τους αναπληρώσω εγώ.

Ο υπασπιστής ήταν κατακόκκινος.

- Λοιπόν... λοιπόν... άρχισε, και σταμάτησε.

- Λοιπόν, τι; ρώτησε η Ειρηνούλα.

- Άφησε με να σε βοηθήσω λοιπόν κι εγώ, κυρα-Βασιλοπούλα.

Αφού καταδέχεσαι συ τέτοια δουλειά, θα την καταδεχθώ κι εγώ.

Άρπαξε έναν κουβά και μια σκούπα, και με ζήλο άρχισε να τρίβει το πάτωμα του μαγειριού, ενώ η Ειρηνούλα μαδούσε τα πουλιά.

Ωστόσο το Βασιλόπουλο, ακούοντας ομιλίες στα βασιλικά δωμάτια, πήγε να παραδώσει του πατέρα του το γράμμα που είχε βρει στο τραπέζι του κυρ-Λαγόκαρδου.

Η οικογένεια ήταν μαζεμένη στην τραπεζαρία, και όταν μπήκε το Βασιλόπουλο, όλοι τον δέχθηκαν με μια φωνή:

- Έλα δω να μάθεις το θαύμα.

Ο Βασιλιάς πέρασε και ξαναπέρασε μπροστά του, και, με καμάρι απλώνοντας το μανδύα του, ρώτησε:

- Βλέπεις τίποτα καινούριο;

- Όχι, απάντησε το Βασιλόπουλο.

- Πώς όχι! αναφώνησε η Ζήλιω. Δε βλέπεις πως κάποιος τρανός Βασιλιάς μας έστειλε καινούρια ρούχα; Της Πικρόχολης έστειλε μια φούστα, του Βασιλιά καινούρια φορεσιά και μανδύα, και μένα μιαν ωραία τραχηλιά, σαν αυτή που έσχισε χθες η μέγαιρα αδελφή μου.

Ευτυχώς η Πικρόχολη ήταν τόσο απασχολημένη θαυμάζοντας τη φούστα της, που δεν άκουσε τα λόγια της Ζήλιως. Το Βασιλόπουλο γέλασε.

- Αλήθεια, έγινε θαύμα, είπε, μα όχι απ' έξω, παρά από μέσα από το παλάτι. Τα ρούχα σας είναι τα ίδια, μόνο που τα έραψε μια νεραϊδούλα.

- Νεραϊδούλα! είπε μ' έκσταση η Βασίλισσα, σμίγοντας τα όμορφα χεράκια της. Αχ, την είδες; Δε μου έφερε κανένα σμαραγδένιο βραχιόλι, σαν της Βασίλισσας θειας μου;

- Δύσκολο πράμα, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο. Η Ειρηνούλα έχει δάχτυλα, μα δεν έχει φλουριά!

Χρειάστηκαν εξηγήσεις. Και το Βασιλόπουλο διηγήθηκε πως, τη νύχτα, ενόσω όλοι κοιμούνταν, η Ειρηνούλα τον περίμενε και κάθησε κι έραψε ολωνών τα φορέματα.

Η Βασίλισσα έγινε έξω φρενών.

- Η κόρη μου ράφτρα! ξεφώνισε. Μα πού ακούστηκαν τέτοια πράματα! Ως εκεί ξέπεσε η κόρη μου η Βασιλοπούλα; Την έπιασαν τα νεύρα της και βγήκε από το δωμάτιο.

- Την πρόστυχη! είπε με αηδία η ξανθή παρακόρη. Εγώ δεν

μπορώ πια να τη σχετίζομαι, ύστερα από τα καμώματα της!

Και με μεγαλοπρέπεια ξαπλώθηκε στο σοφά.

- Γιατί είσαι κουτή; ψιθύρισε η άλλη. Απεναντίας, χάιδευε την, για να σου ράβει καινούρια φουστάνια. Εγώ θα της πω όλα τα καλοπιάσματα που ξέρω, μήπως και μου ράψει φόρεμα όμορφο σαν που ήταν της Ζήλιως, προτού σκεπαστεί με λεκέδες.

Η Ζήλιω, βλέποντας καινούρια πάλι την τραχηλιά της, δεν ήξερε αν έπρεπε να καταφρονήσει την αδελφή της. Η Πικρόχολη όμως αισθάνθηκε απαραίτητη την ανάγκη να ξεστομίσει μερικά από τα συνηθισμένα της λόγια.

- Δε φταίγει το καημένο το κορίτσι, είπε με φθόνο. Είναι μερικοί άνθρωποι που γεννιούνται ταπεινοί και χυδαίοι.

- Ναι, λόγου χάρη σαν εσένα, είπε με κακία η Ζήλιω.

Η Πικρόχολη όρμησε και άρπαξε τον κότσο της.

Γύρισε η Ζήλιω και της έδωσε ένα μπάτσο που ακούστηκε ως το μαγειριό, όπου η Ειρηνούλα κοκκίνιζε τα πουλιά, και ο Πολύκαρπος ξέπλενε τα χόρτα.

Αμέσως ξέσπασαν και οι φωνές.

- Τα ίδια της συχωρεμένης! μουρμούρισε η Ειρηνούλα.

Και, αφήνοντας το χαρανί της στη φροντίδα του Πολύκαρπου, έτρεξε στην τραπεζαρία, την ώρα που το Βασιλόπουλο είχε στριμώξει τη Ζήλιω σε μια γωνιά, ενώ ο Βασιλιάς, πεσμένος στο σοφά, βαστούσε από τη φούστα τη φουρκισμένη Πικρόχολη.

- Ντροπή, αδελφές μου, ντροπή! είπε με λύπη η Ειρηνούλα. Μη φωνάζετε έτσι! Θ' αναστατώσετε τη χώρα!

Καθώς την είδαν οι αδελφές της, παράτησαν έξαφνα τον καβγά, για να ρωτήσουν αν αλήθεια αυτή είχε ράψει τα σχισμένα τους ρούχα, και πώς.

Η Ειρηνούλα λοιπόν έβγαλε τις βελόνες της και την κλωστή, και κάθησε στο πεζούλι του παραθύρου να τους δείξει πώς τα μεταχειρίζουνταν.

- Πατέρα, είπε τότε το Βασιλόπουλο, χθες βράδυ βρήκα ένα γράμμα στο σπίτι του Λαγόκαρδου, μα δεν ξέρω να διαβάσω και σου το έφερα.

Ο Βασιλιάς το πήρε, έβαλε τα γυαλιά του και διάβασε:

«Εξοχώτατε!

Αλλον από σένα δεν περιμένω σήμερα να έλθει στο σπίτι μου, κι επειδή δεν προφθαίνω να έλθω εγώ στο δικό σου, σου αφήνω τούτο το γράμμα εδώ, για να το βρεις αμέσως και να μάθεις πως τρέχω και τρέχεις το μεγαλύτερον κίνδυνο. Το Βασιλόπουλο, που μοιάζει λεονταράκι και αετουδάκι, ξέρει πως δεν πούλησες την αλυσίδα. Ξέρει και μερικά άλλα, που μπορούν να σε βλάψουν αν μείνεις εδώ. Εγώ το στρίβω αμέσως με την αλυσίδα και πάγω στου Αρχοντα θείου, όπου ελπίζω, ύστερα από μερικές πληροφορίες που θα του δώσω για την κατάντια του Κράτους μας, να τον καταφέρω να με βοηθήσει με το στρατό του, να κατακτήσω το ωραίο κτήμα που δε θέλησε να μου χαρίσει ο Βασιλιάς, και που είναι πέρα από το ποτάμι. Σα θέλεις, έλα να με βρεις. Φέρε μαζί σου τα διαμαντένια ποτήρια του Βασιλιά και τα τελευταία διαμαντικά της Βασίλισσας που βρίσκονται στο κελάρι σου και που αξίζουν κάμποσα φλουριά. Μη φοβάσαι τίποτα, μάχη δε μπορεί να γίνει χωρίς στρατιώτες, η νίκη είναι δική μας. Μόνο φύγε αμέσως.

Ο πιστός σου Λαγόκαρδος»

Ο Βασιλιάς σήκωσε τα μάτια και κοίταξε το γιο του από πάνω από τα γυαλιά του.

- Τι θα πει αυτό; ρώτησε παραζαλισμένος.

Το Βασιλόπουλο έκανε μερικά βήματα απάνω-κάτω και γύρισε πάλι στο Βασιλιά.

- Θα πει, πατέρα, πως το γράμμα αυτό ήταν γραμμένο για τον Πανουργάκο. Θα πει πως ο Λαγόκαρδος είναι όχι μόνο μπερμπάντης, αλλά και προδότης, και πως σε λίγες μέρες, σε λίγες ώρες ίσως, τα στρατεύματα του Άρχοντα θείου μας μπορούν να εισβάλουν στο Κράτος μας. Θα πει κι ένα άλλο: πως αυτός μοιάζει να ξέρει πράματα που δεν ξέρομε μεις, δηλαδή πως δεν έχομε στρατό και πως δε θα γίνει καμιά αντίσταση στα σύνορα.

- Τι κάθεσαι και λες! είπε νευρικά ο Βασιλιάς. Δεν έχομε, λέει στρατό! Κολοκύθια με τη ρίγανη! Χιλιάδες στρατιώτες ρίχνω στο βασίλειο του θείου μου, οπόταν θελήσω. Κι εκατό καράβια, όλο σίδερο σκεπασμένα, κατεβάζει το ποτάμι με την πρώτη μου προσταγή! Δεν έχομε, λέει, στρατό! Θα τον κρεμάσω να τον φαν τα όρνια, τον πρώτο που θα τολμήσει να ξαναπεί τέτοιο λόγο!

Κι έξω φρενών ο Βασιλιάς έσπρωξε την κορώνα στην κορυφή

του κεφαλιού του, και με μεγάλα βήματα πήγε και ήλθε δυο-τρεις φορές στην κάμαρα.

Το Βασιλόπουλο κοίταξε με μάτια λυπημένα το γαϊδουρίσιο κεφάλι, που από πάνω από την κονσόλα, με την τενεκεδένια κορώνα περασμένη ανάμεσα στ' αυτιά του, έμοιαζε να τους κοροϊδεύει.

- Πατέρα, είπε στο τέλος, φώναξε τον αρχιστράτηγο. Εκείνος θα μας δώσει τις πληροφορίες που χρειαζόμαστε.

Ο Βασιλιάς χτύπησε το κουδούνι κι ευθύς παρουσιάστηκε ο υπασπιστής Πολύδωρος.

- Φώναξε αμέσως τον αρχιστράτηγο, διέταξε ο Βασιλιάς, και ξανάρχισε πάλι το νευρικό του περίπατο.

Ο υπασπιστής υποκλίθηκε κι έκανε να φύγει. Μα στην πόρτα σταμάτησε.

- Αφέντη... μουρμούρισε, δεν ξέρω ποιος είναι ο αρχιστράτηγος.

- Δεν ξέρεις; φώναξε με θυμό ο Άρχοντας. Δεν ξέρεις; Και αλλάζοντας τόνο:

- Χμ... ουτ' εγώ δεν ξέρω πια πώς τον λένε... Τι ήθελε τώρα να πάγει να σκοτωθεί ο τενεκές ο Πανουργάκος! Αυτός τα φρόντιζε και τα ήξερε όλα αυτά στα πέντε δάχτυλα!... Φώναξε λοιπόν τον πρωτοβεστιάριο Κατρακυλάκο.

Ο Πολύδωρος υποκλίθηκε κι έφυγε.

Δυο λεπτά αργότερα επέστρεψε με τον πρωτοβεστιάριο.

Ο κυρ-Κατρακυλάκος ήταν κοντός και χοντρός, με πρισμένα κρεμαστά μάγουλα, και τόσο μεγάλη κοιλιά, που δεν μπορούσε ποτέ να περάσει από πόρτα ή από έπιπλο κοντά χωρίς να σκουντουφλήσει.

- Κατρακυλάκο, είπε ο Βασιλιάς επιτακτικά, φώναξε αμέσως τον αρχιστράτηγο.

- Αφέντη, αποκρίθηκε ο Κατρακυλάκος, μάταια προσπαθώντας να λυγίσει τη μέση του για να υποκλιθεί. Αφέντη, πάνε δυο χρόνια που δεν έχομε πια αρχιστράτηγο.

Ο Βασιλιάς παρά λίγο να πνιγεί από την αγανάκτηση του. Όλο του το αίμα ανέβηκε στο κεφάλι, και μελάνιασε.

- Τι λες;... Τι λες; ψέλλισε, και η φωνή του κόπηκε και τίποτε άλλο δεν μπόρεσε ν' αρθρώσει.

- Αφέντη, επανέλαβε ατάραχα ο Κατρακυλάκος, ο τελευταίος

μας αρχιστράτηγος ήταν ο κυρ-Μασκαρόπουλος. Είναι παραπάνω από δυο χρόνια που ξεπούλησε το σπίτι του και πήγε στα ξένα, όπου όλοι τον ξέρουν για τον πιο πλούσιο τραπεζίτη.

- Και πού βρήκε τα φλουριά; βροντοφώνησε ο Βασιλιάς.

- Μυστήριο, Αφέντη μου.

- Φώναξε αμέσως το στόλαρχο, διέταξε νευρικά ο Βασιλιάς.

Και άρχισε πάλι να περπατά απάνω-κάτω.

Μα καθώς γύρισε, με τα χέρια σταυρωμένα και το μέτωπο σκυμμένο και συννεφιασμένο, σκουντούφλησε στη βαρελόμορφη κοιλιά του κυρ-Κατρακυλάκου, που δεν είχε προφθάσει να την παραμερίσει.

- Τι κάνεις λοιπόν; Φώναξε, σου είπα, το στόλαρχο! είπε θυμωμένα.

Χωρίς να ταραχθεί, δοκίμασε πάλι να υποκλιθεί ο πρωτοβεστιάριος.

- Δεν έχομε στόλαρχο, Αφέντη, είπε ήσυχα.

Ο Βασιλιάς έπεσε στο σοφά. Τα γόνατα του κόπηκαν, μαζί και η φωνή του, κι έμεινε αφανισμένος.

- Τι γίνηκε ο στόλαρχος; ρώτησε το Βασιλόπουλο.

- Μεγαλέμπορος στα ξένα, Αφέντη μου, αποκρίθηκε ο πρωτοβεστιάριος. Κάνει σίδερα.

- Πού βρήκε και αυτός τόσα φλουριά; φώναξε φρενιασμένος ο Βασιλιάς.

- Τα έκανε τώρα τελευταία.

- Μα με τι; Με τι;

- Με τα σίδερα των καραβιών.

Ο Βασιλιάς ανατινάχθηκε. Σηκώθηκε μ' έναν πήδο κι έτρεξε κατά την πόρτα.

- Τρελάθηκαν όλοι! Όλοι! φώναξε.

Και βλέποντας τον υπασπιστή Πολύδωρο στην πόρτα:

- Σήμανε το προσκλητήριο αμέσως, διέταξε, να μαζευθεί ο στρατός όλος, απ' όλες τις άκρες του βασιλείου!

Και βγήκε τρεχάτος, με το μανδύα του που πετούσε απλωμένος πίσω του, σα φουσκωμένο πανί καραβιού.

Το Βασιλόπουλο τον ακολούθησε, και πίσω μακριά, λαχανιασμένος και ολοστρόγγυλος, κατρακυλούσε ο πρωτοβεστιάριος.

Ο Πολύδωρος, από τον πύργο, εσήμανε το προσκλητήριο με τη μεγάλη σάλπιγγα.

Ο Βασιλιάς και ο γιος του έτρεξαν χωρίς να σταματήσουν ως τους στρατώνες.

Εμπρός στην πόρτα βρήκαν το γερο-φρούραρχο, αγουροξυπνημένο και μισοντυμένο, σαστισμένο, σαν αποβλακωμένο. Γύρευε να καταλάβει την έννοια του σκοπού της σάλπιγγας, που τόσα χρόνια δεν την είχε ακούσει.

- Πού είναι οι στρατιώτες; Σύναξε τους όλους εδώ, αμέσως! πρόσταξε ο Βασιλιάς.

Τα γόνατα του γερο-φρούραρχου κόπηκαν κι έπεσε χάμω καθιστός.

Δεύτερη φορά, από πάνω από τον πύργο, ο υπασπιστής εσήμανε το προσκλητήριο. Κι έξαφνα, στη γωνιά της πλατείας, από ένα κρασάδικο βγήκε ένας κουτσός, έτρεξε στους στρατώνες, τράβηξε από κάτω από το στρώμα του μια σκουριασμένη λόγχη χωρίς μύτη, και φθάνοντας κούτσα - κούτσα μπροστά στο Βασιλιά και το Βασιλόπουλο, παρουσίασε τα όπλα.

- Τι είναι αυτός; ρώτησε ο Βασιλιάς.

- Ο στρατός, Αφέντη, αποκρίθηκε ο κουτσός.

- Δεν έχω όρεξη για αστεία, είπε ο Βασιλιάς. Ξέρεις σε ποιον μιλάς;

- Στον Αφέντη μου και Βασιλιά μου, αποκρίθηκε πάλι ο κουτσός, χωρίς ν' αλλάξει τη στάση του.

- Λοιπόν εξαφανίσου πριν θυμώσω. Τώρα θα βγει ο στρατός, και κουρελιάρηδες σαν και σένα δεν πρέπει να είναι στη μέση.

- Εγώ είμαι ο στρατός, Αφέντη, είπε πάλι ο κουτσός.

- Είναι τρελός ή αυθάδης; ρώτησε ο Βασιλιάς, γυρίζοντας στο φρούραρχο που έμενε καθισμένος εκεί που είχε πέσει, με τα πόδια γυμνά μες στις πατημένες του παντούφλες.

Ο γέρος χωρίς να κουνήσει, αποκρίθηκε ζαλισμένα:

- Ούτε τρελός ούτε αυθάδης. Είναι ο στρατός.

- Πού είναι η φρουρά; Πού είναι το ιππικό και οι λογχοφόροι; ρώτησε σιγά το Βασιλόπουλο, νομίζοντας πως από την τρομάρα του ο φρούραρχος τα είχε χάσει.

Αλλά ο γέρος άπλωσε το χέρι κι έδειξε τον κουτσό.

- Να η φρουρά, να και ο στρατός, αποκρίθηκε. Άλλο στρατιώτη δεν έχω. Ανεβείτε, σα θέλετε, στους στρατώνες, να δείτε αν σας λέγω ψέματα.

Κι επειδή Βασιλιάς και Βασιλόπουλο έμεναν ακίνητοι, μη θέλοντας να πιστέψουν, ο γέρος εξακολούθησε:

- Θυμάστε ακόμα τα παλιά χρόνια, Αφεντάδες μου. Πέρασαν και πάνε και ούτε θα ξανάρθουν πια.

Εκείνη την ώρα κατάφθανε ο κυρ-Κατρακυλάκος, κόκκινος και ιδρωμένος από το τρέξιμο.

Ο Βασιλιάς του έδειξε το γερο-φρούραρχο, που εξακολουθούσε να κάθεται χάμω, και με το χέρι του έκαμε νόημα πως έπαθε το κεφάλι του.

- Δεν είναι καλά, είπε σιγά.

- Καλά είναι, Αφέντη, αποκρίθηκε ο πρωτοβεστιάριος, και σου λέγει την αλήθεια. Δεν έχει στρατιώτες...

- Μα τι παραμύθια λες! διέκοψε ο Βασιλιάς που άρχισε πάλι να θυμώνει. Ας φωνάξει τους αξιωματικούς και θα σου δείξω εγώ τι είναι ο στρατός μου.

Και γυρίζοντας στο γέρο:

- Φέρε ευθύς το στρατηγό... το στρατηγό... πώς τον λεν; Δεν πειράζει τ' όνομα, φέρε ένα στρατηγό, ξεφώνισε εξαγριωμένος.

- Δεν έχει εδώ στρατηγό, Αφέντη, αποκρίθηκε τρέμοντας ο φρούραρχος.

- Λοιπόν φώναξε το σωματάρχη!

- Δεν έχει σωματάρχη!

- Φώναξε όποιον θέλεις, μα φώναξε κάποιον! ξεφώνισε ο Βασιλιάς έξω φρενών.

- Όλοι εδώ είμαστε, Αφέντη! είπε ο γέρος με ύφος αξιοθρήνητο.

- Μα ο στρατός...

- Δεν έχει στρατό πια, πέρασε ο στρατός, τελείωσε ο στρατός, του κάκου τον γυρεύεις, Αφέντη μου! Μείναμε μεις οι δυο, ο μάγειρας μου κι εγώ!

Ο Βασιλιάς έπιασε το κεφάλι του με τα δυο του χέρια.

- Τρελάθηκα εγώ; Μήπως δεν καταλαβαίνω;... Μα λες παραμύθια! ξέσπασε πάλι με θυμό. Ξέρω πως έχω στρατό, γιατί κάθε χρόνο πληρώνω γι' αυτόν...

Και αλλάζοντας τόνο:

- Τι πληρώνω γι' αυτόν; ρώτησε τον πρωτοβεστιάριο.

- Δεν ξέρω, Αφέντη. Τους λογαριασμούς αυτούς τους έκανες με τον αρχικαγκελάριο. Εγώ δεν τους έβλεπα ποτέ.

- Πληρώνω... χμ... πληρώνω πολλά, εξακολούθησε ο Βασιλιάς νευρικά. Και για το στόλο μου πληρώνω... άλλα τόσα. Πού είναι ο στόλος; Στα καράβια θα βρίσκονται και οι στρατιώτες! Πού είναι τα καράβια; Κανείς δεν ήξερε να του πει.

Με τη γωνιά του μανδύα του σκούπισε τον ιδρώτα που έστεκε σα χάντρες στο μέτωπο του.

- Πάμε στο ναύσταθμο, πρόσταξε.

Και με το γιο του, βιαστικά πήγε στον ποταμό, ενώ πίσω, μακριά, κατρακυλιστά, ακολουθούσε ο δυστυχισμένος ο πρωτοβεστιάριος.

Έφθασαν στο ποτάμι που έτρεχε ήσυχο και διάφανο, ανάμεσα στις πράσινες δασωμένες όχθες, όπου σπίτι δε φαίνουνταν, όσο μακριά και αν πήγαινε το μάτι.

Μόνο δυο παλιοφελούκες δεμένες στην ξηρά μ' ένα μακρύ σκοινί, κουνιούνταν τεμπέλικα στ' ασημένια νερά, ενωμένες και βασταγμένες πλάγι-πλάγι με μια καρφωμένη φαρδιά σανίδα.

Στην πλώρη της μιας κοιμούνταν ένας κουλός με το στόμα ανοιχτό.

Ο Βασιλιάς κοίταξε πάνω και κάτω του ποταμού, μα άλλο δεν είδε παρά χορτάρι πράσινο, δέντρα πολλά, και μερικές πέτρες πεσμένες από έναν ερειπωμένο τοίχο, μαύρες πια από τον καιρό και την υγρασία.

- Πάμε παρακάτω, είπε κι έκανε μερικά βήματα.

Μα δε βρήκε καράβια, ούτε ναύσταθμο.

- Ξέρεις εσύ πού είναι; ρώτησε ο Βασιλιάς τον κυρ-Κατρακυλάκο, που έφθανε μισοπεθαμένος από τον ασυνήθιστο κόπο της πρωινής του.

- Δεν ξέρω, Αφέντη, ποτέ μου δεν ήλθα τόσο μακριά, αποκρίθηκε λαχανιασμένος. Μα να ρωτήσομε αυτόν τον ψαρά που κοιμάται.

Και βάζοντας τα χέρια εμπρός στο στόμα, σα χωνί, φώναξε:

- Ε!... βαρκάρη!... ξύπνα!...

Ο κουλός αργοκούνησε το μόνο του χέρι, μα δεν ξύπνησε.

- Στάσου, είπε το Βασιλόπουλο.

Και τραβώντας το σκοινί, πλησίασε τις φελούκες στη γη.

- Βαρκάρη! Ε, βαρκάρη! φώναξε πάλι ο κυρ-Κατρακυλάκος.

Ο κουλός ξύπνησε, ανασηκώθηκε κι έτριψε τα μάτια.

- Τι τρέχει; ρώτησε με νυσταγμένη φωνή.

- Πού είναι ο στόλος και ο ναύσταθμος; ρώτησε ο Βασιλιάς.

Μ' έναν πήδο σηκώθηκε ο κουλός και χαιρέτησε στρατιωτικά.

- Παρών! φώναξε.

- Πού είναι ο στόλος και ο ναύσταθμος; ρώτησε πάλι ο Βασιλιάς νομίζοντας πως δεν είχε καταλάβει.

- Παρών! επανέλαβε ο κουλός λίγο πιο δυνατά, χωρίς να κόψει το χαιρετισμό του.

- Δεν καταλαβαίνει! είπε αποθαρρυμένος ο Βασιλιάς. Άνθρωπε μου, ακούς τι σου λέγω; Πού είναι τα καράβια και οι ναύτες;

- Παρών, παρών, παρών, ξεφώνισε ο κουλός με τόση δύναμη, που πρήστηκαν οι φλέβες του λαιμού του, ενώ σα σανίδα τεντωμένος εξακολουθούσε να χαιρετά στρατιωτικά.

Το Βασιλόπουλο προσπάθησε να συνεννοηθεί μαζί του.

- Γυρεύομε τα καράβια του Βασιλιά, εξήγησε.

- Παρών! επανέλαβε ο κουλός. Ο Βασιλικός στόλος, «Τρομάρα» και «Αντάρα», παρών! Το ναυτικό της Αφεντιάς του του Βασιλιά, παρών!

Ο Αστόχαστος αναπήδησε.

- Τι; φώναξε με φρίκη. Τι ονόματα είπες;

- «Τρομάρα» και «Αντάρα», η τραπεζαρία και η κρεβατοκάμαρα μου. Στη διάθεση σας, σα θέτε να τις επισκεφθείτε, είπε ο κουλός μ' ένα χαμόγελο που χώριζε το στόμα του από το ένα αυτί ως το άλλο.

Το Βασιλόπουλο χλώμιασε.

- Και ο ναύσταθμος; Πού είναι ο ναύσταθμος; ρώτησε.

- Παρών! αποκρίθηκε πάλι ο κουλός, δείχνοντας τις μαυρισμένες πέτρες που έφθαναν ως το ποτάμι.

- Στάσου, είπε νευρικά ο Βασιλιάς παραμερίζοντας το γιο του. Δε σε καταλαβαίνει. Άκου δω, άνθρωπε μου, πες μου πού κάθεται ο στόλαρχος;

Ο κουλός άπλωσε το χέρι του κατά τη δύση.

- Στα ξένα, είπε σύντομα.

Ο Βασιλικός στόλος, «Τρομάρα» και «Αντάρα», παρών!

- Και ο ναύαρχος... ο ναύαρχος... ένας ναύαρχος που να πάρει η ευχή!

- Δεν έχομε τέτοιο πράμα εδώ.

- Κυβερνήτες, ναύτες, καράβια, για το Θεό, που είναι όλα αυτά;

- Παρών, είπε πάλι ο κουλός.

Και δείχνοντας με καμάρι τις φελούκες:

- Στόλος, παρών.

Ύστερα χτυπώντας το στήθος του:

- Κυβερνήτης, ναύτης και τα λοιπά, παρών! Άλλο μη γυρεύεις, Αφέντη, δεν έχει.

Μάζεψε από μέσα από τη φελούκα του μια σανίδα και την έσπρωξε στη στεριά, όπου τη στήριξε.

- Κοπιάστε στο παλατάκι μου, είπε με το φαρδύ του χαμόγελο, λυγισμένος ως κάτω και απλώνοντας το χέρι του στο στήθος με όλα τα δάχτυλα ανοιχτά. Δούλος σας, Αφεντάδες μου!

- Πάμε σπίτι, πατέρα, είπε το Βασιλόπουλο, εμάθαμε όσα θέλαμε να ξέρομε.

Και με σκυφτό κεφάλι πήραν το δρόμο του πύργου.

Ζ'. ΚΑΙΝΟΥΡΙΕΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ

ΟΤΑΝ ΕΦΘΑΣΑΝ, μες στην κάψα του μεσημεριού, είδαν την Ειρηνούλα, που από την πόρτα τους έγνεφε να σιμώσουν.

- Το φαγί είναι έτοιμο, είπε χαρούμενη, να μου πείτε αν επέτυχα το γιαχνί.

Ο Βασιλιάς σταμάτησε.

- Εσύ μαγείρεψες; ρώτησε κατσουφιασμένος. Καλά την έχομε σαν το μάθει η Βασίλισσα.

Όλη η χαρά της Ειρηνούλας έσβησε. Μαραμένη ακολούθησε τον πατέρα της.

Το τραπέζι ήταν στρωμένο, το γιαχνί σερβιρισμένο, τα ποτήρια και τα πιάτα σε καθενός τη θέση.

Ο υπασπιστής Πολύκαρπος έβαλε τα οπωρικά σε μια γαβάθα και τ' ακούμπησε μπρος στη Βασίλισσα.

- Αχ, τι ωραία σμέουρα και φράουλες! είπε χαρούμενη η Παλάβω. Ποιος βασιλιάς ή μεγιστάνας μας τα έστειλε άραγε;

- Εσύ όλο μεγιστάνες και βασιλιάδες ονειρεύεσαι, είπε με παραξενιά ο Βασιλιάς, που συλλογίζουνταν τα καράβια του και το θείο του το Βασιλιά και το γράμμα του Λαγόκαρδου, και ήταν στις κακές του. Ο χαριστής απέθανε, κυρά μου, και ο γιος του δε χαρίζει.

Η Βασίλισσα τα κρέμασε. Έσπρωξε το πιάτο της πέρα και ακούμπησε στη ράχη της καρέγλας της με μεγαλοπρέπεια.

Μα έξαφνα της μύρισε το γιαχνί και της άνοιξε η όρεξη.

- Πουλιά! Πουλιά με μαρούλια! φώναξε ξεχνώντας κακιώματα και καμώματα. Το αγαπημένο μου φαγί! Μα μπράβο του του μάγειρα που το θυμήθηκε! Φωνάξετε τον γρήγορα. Θα τον διορίσω... τι να τον διορίσω, Βασιλιά μου;

- Περιττό να γυρεύεις τίτλους, είπε απότομα ο Βασιλιάς. Ο μάγειρας δεν το έψησε, ούτε έχομε, φαίνεται, μάγειρα πια. Η Ειρηνούλα έβαλε με το νου της να τον αναπληρώσει.

Η Βασίλισσα ξεφώνισε από τη φρίκη της:

- Η κόρη μου! Η κόρη μου μαγείρισσα!

Την έπιασαν πάλι τα νεύρα της, σηκώθηκε από το τραπέζι κι έτρεξε στην κάμαρα της.

Η Ειρηνούλα κοίταξε τον αδελφό της και αντάμωσε τη λυπημέ-

νη του ματιά. Κρυφοσκούπισε ένα δάκρυ και κάθησε στο τραπέζι αναστενάζοντας.

Έξαφνα ακούστηκαν κουδουνίσματα που τους ξεκούφαναν.

- Τρεχάτε, είπε ο Βασιλιάς στις παρακόρες, η Βασίλισσα σας φωνάζει.

Σηκώθηκαν αυτές κατσουφιασμένες, ρίχνοντας λαίμαργες ματιές στο γιαχνί.

- Ειρηνούλα, είπε κολακευτικά η μελαχρινή, φύλαξε μου λίγο, να χαρείς τα λαμπρά σου ματάκια!

- Και μένα, είπε η ξανθή.

Μα βαρέθηκε να προσθέσει τίποτε άλλο. Πήγε ως την πόρτα, άφησε την άλλη να περάσει, και τεμπέλικα γύρισε και κάθησε στη θέση της.

Τρεχάτη γύρισε η πρώτη παρακόρη.

- Η Βασίλισσα ζητά γιαχνί και κάρδαμα, είπε κάνοντας το μάτι της Πικρόχολης. Να μην ξεχάσομε, λέει, και φράουλες, γιατί τις έχει λαχτάρα.

- Τα νεύρα της Βασίλισσας δε βαστούν μπροστά στο φαγί, είπε με ειρωνεία η Πικρόχολη.

- Σ' αυτό, αποκρίθηκε η Ζήλιω, μοιάζει της αφεντιάς σου...

Πριν τελειώσει τη φράση της, το ποτήρι της Πικρόχολης πέταξε από πάνω από το τραπέζι και τη βρήκε στο μέτωπο.

- Στρίγλα! φώναξε η Ζήλιω.

Και σ' ένα λεπτό το τραπέζι έγινε άνω-κάτω, τα πιάτα και τα ποτήρια διέσχιζαν την κάμαρα, και θα 'σπαζαν και τα τελευταία, αν δεν πρόφθαινε το Βασιλόπουλο να σπρώξει τη Ζήλιω στην κάμαρα της και να κλειδώσει την πόρτα. Ύστερα έπιασε και τη μανιασμένη Πικρόχολη και την κλείδωσε σε άλλη κάμαρα.

Ο Βασιλιάς, με το πηρούνι του όρθιο στο χέρι, κοίταζε ατάραχος όλη τη σκηνή.

Σαν έκλεισαν οι δυο πόρτες και ησύχασε πάλι η κάμαρα, πήρε ένα δεύτερο πουλί στο πιάτο του και άρχισε να το τρώγει.

- Εσύ δεν τρως; ρώτησε το γιο του, που συλλογισμένος κοίταζε το γαϊδουρίσιο κεφάλι πάνω από την κονσόλα.

- Συλλογίζομαι, πατέρα, πως πρέπει να κατεβούμε στο σπίτι του Πανουργάκου, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο, να σκαλίσομε αμέσως

στο κελάρι του και να βρούμε τα πράματα που μας έκλεψε. Πρέπει ευθύς να τα πουλήσουμε, για να μπορέσομε, με τα φλουριά που θα πάρομε, να οπλίσομε το έθνος...

- Α, σε βαρέθηκα πια! Από το πρωί γυρνώ μαζί σου! διέκοψε στενοχωρεμένος ο Βασιλιάς. Άφησε με λιγάκι στην ησυχία μου, δεν ξέρω τι σ' έχει πιάσει!

Σηκώθηκε και πήγε και ξαπλώθηκε στο σοφά.

- Πήγαινε συ όπου θέλεις, πρόσθεσε, φθάνει να μ' αφήσεις εμένα στην ησυχία μου.

Και γυρίζοντας από τη μέσα μεριά αποκοιμήθηκε.

Από πάνω από την κονσόλα το κρεμασμένο γαϊδουρίσιο κεφάλι εξακολουθούσε να τους κοιτάζει κοροϊδευτικά.

Ωστόσο, στο μαγειριό η Ειρηνούλα και ο υπασπιστής Πολύκαρπος, κουβεντιάζοντας και γελώντας, ξέπλεναν και σκούπιζαν τα ποτήρια και τα πιάτα.

Εκεί τους βρήκε το Βασιλόπουλο.

- Ειρηνούλα, είπε, θα πάγω στη χώρα. Έρχεσαι μαζί μου;

Ευθύς παράτησε την ποδιά της και τον ακολούθησε.

- Πάμε στου Πανουργάκου, της είπε.

Και της διηγήθηκε τι έλεγε το γράμμα του Λαγόκαρδου και πόση ανάγκη ήταν να βρεθεί αμέσως ο κλεμμένος θησαυρός, για ν' αγοράσουν όπλα.

Κατέβηκαν στη χώρα και πήγαν ίσια στο σπίτι του αρχικαγκελάριου. Η πόρτα ήταν ανοιχτή.

- Παράξενο! είπε το Βασιλόπουλο. Πώς έφυγε αυτός χθες, χωρίς να κλειδώσει;

Μπήκαν μέσα και γύρισαν όλα τα δωμάτια. Μα δε βρήκαν άλλο παρά μερικά παλιά ξύλινα έπιπλα. Άνοιξαν όλα τα συρτάρια και ντουλάπια, μα ήταν άδεια.

Κοντά στην εξώπορτα η Ειρηνούλα πάτησε κάτι σκληρό. Έσκυψε, το σήκωσε, και το έδειξε του αδελφού της.

- Ένα κυπρί, είπε.

Το Βασιλόπουλο το πήρε και το κοίταξε.

- Είναι του Τζοτζέ, αποκρίθηκε. Φαίνεται ακόμα το βασιλικό στέμμα, αν και ξεχρυσωμένο. Τίποτα παράξενο να το βρήκε και να το πήρε ο Πανουργάκος με την ελπίδα πως θα έχει και αυτό αξία.

Πάμε τώρα στο κελάρι.

Κατέβηκαν μια στενή πέτρινη σκαλίτσα κι έφθασαν μπροστά σε μικρή σιδερένια πόρτα.

Το Βασιλόπουλο εξέτασε την κλειδαριά με προσοχή.

- Καλά είχε κρυμμένα αυτός τους θησαυρούς του! είπε. Θα χρειαστεί να φωνάξομε σιδερά, για ν' ανοίξει τέτοια πόρτα...

- Περιττό, είπε η Ειρηνούλα, να και το κλειδί. Και από χάμω μάζεψε ένα κομψό κλειδάκι που χωρούσε σωστά στην κλειδαριά.

- Λες και το έριξε δω επίτηδες, για να το βρούμε πιο εύκολα, πρόσθεσε γελώντας.

- Όπως άφησε και την εξώπορτα ανοιχτή, για να μπούμε μέσα ανεμπόδιστοι. Σαν πολύ εύκολα μου φαίνονται όλα, μουρμούρισε το Βασιλόπουλο.

Γύρισε το κλειδί, και η πόρτα άνοιξε.

Η κάμαρα όπου μπήκαν τ' αδέλφια ήταν μικρή, με χαμηλή στέγη και χωρίς παράθυρο.

Καταγής έκαιε ένα φανάρι, και η τρεμουλιάρικη φλόγα του φώτιζε τους τέσσερεις γυμνούς πέτρινους τοίχους.

Πλάγι στο φανάρι, ένα άδειο ξύλινο σεντούκι έχασκε με το σκέπασμα ανοιχτό.

Το Βασιλόπουλο κοίταξε γύρω του.

Χάμω, σε μια γωνιά, κάτι σα ν' άσπριζε. Το σήκωσε και το εξέτασε στο φως του φαναριού.

Ήταν ένα ξεχρυσωμένο μπαστουνάκι με κουκλίστικο κεφάλι στην άκρη, και στολισμένο με κορδέλες και κυπριά.

- Τι βρήκες; ρώτησε η Ειρηνούλα.

- Την υπογραφή του κλέφτη, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο. Με άλλα λόγια, το σκήπτρο του Τζοτζέ. Εφθάσαμε αργά, Ειρηνούλα! Ο θησαυρός χάθηκε!

- Τι λες! φώναξε η αδελφή του.

- Λέγω, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο, δείχνοντας το παιχνίδι που είχε βρει, πως ετούτο μας εξηγεί γιατί βρήκαμε την εξώπορτα ανοιχτή, το κυπρί καταγής, το κλειδάκι εμπρός στην πόρτα, το φανάρι αναμμένο και το κελάρι αδειανό. Μας εξηγεί και την παρουσία του Τζοτζέ κοντά στο πτώμα του Πανουργάκου. Παλαβός δεν ήταν ο νάνος, αλλά πρέπει να υποψιάζουνταν ή να ήξερε την ύπαρξη του

θησαυρού στο κελάρι του αρχικαγκελάριου, και, πρωί-πρωί, την ώρα που πηγαίναμε μεις ανυποψίαστοι να βρούμε φαγί, άλλα κυνηγούσε αυτός. Κατέβαινε στο βάραθρο κι έβρισκε το κλειδί εκεί που ήξερε πως είναι, δηλαδή στον κόρφο του πεθαμένου...

Περίλυπη κοίταζε η Ειρηνούλα το σκήπτρο του Τζοτζέ.

- Και τώρα; ρώτησε.

- Τώρα πάμε να ρωτήσομε αν τον είδε κανείς και από πού πήγαινε. Δεν πιστεύω να είναι δυνατόν να τον προφθάσω. Μα θέλω να δοκιμάσω.

Έκλεισαν το κελάρι και βγήκαν έξω.

Αντίκρυ από το σπίτι, στην πόρτα ενός φτωχικού μπακάλικου, ένα παιδί κουρελιασμένο και χλωμό μασούσε λίγο μαύρο ξερό ψωμί.

Το Βασιλόπουλο το σίμωσε και ρώτησε αν ήταν του μαγαζιού.

- Ναι! αποκρίθηκε το παιδί, είναι το μπακάλικο του θειου μου, και σα λείπει στην ταβέρνα, το φυλάγω εγώ.

- Πες μου, είπε το Βασιλόπουλο, ξέρεις αν σήμερα το πρωί πέρασε από δω ο Τζοτζές του Βασιλιά;

- Ναι! Ήλθε στο σπίτι του εξοχώτατου κυρ-Πανουργάκου.

- Τον είδες να φεύγει; Βαστούσε τίποτα;

- Ναι! Στον ώμο κρατούσε ένα σακούλι.

- Δεν τον ρώτησες τι είχε μέσα;

- Μπα! Πού να τολμήσω! Και άλλες φορές ήλθε στου κυρ-Πανουργάκου φορτωμένος, μα θύμωνε αν τον ρωτούσες τι είχε στο σακούλι του. Πού να ρωτήσω! Είναι κακός και πονηρός.

- Και πού πήγε; ρώτησε το Βασιλόπουλο. Το παιδί έδειξε με το χέρι:

- Γύρισε κατά τον κάμπο. Ήταν βιαστικός κι έτρεχε. Τ' αδέλφια ευχαρίστησαν κι έφυγαν.

- Ώστε αυτός ήταν συνένοχος του Πανουργάκου, είπε το Βασιλόπουλο. Αυτός πρέπει να του κουβαλούσε τα πράματα που λίγα-λίγα τα έκλεβε από το παλάτι.

- Λες να τον προφθάσομε; ρώτησε η Ειρηνούλα.

- Ποιος ξέρει;

Πήραν βιαστικά το δρόμο του κάμπου.

- Ωστόσο, δεν έχομε τύχη, είπε μελαγχολικά η Ειρηνούλα. Αν εφθάναμε λίγο νωρίτερα, θα βρίσκαμε το θησαυρό!

- Δεν παραδέχομαι τύχη και ατυχία σε αυτά, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο. Τύχη έχει εκείνος που ξέρει να κυβερνά τη βάρκα του σε μια φουρτούνα. Αν έχασα το θησαυρό, τον έχασα από λάθος μου... Και ξέρεις τι συλλογίζομαι, Ειρηνούλα; εξακολούθησε αποθαρρυμένος. Πως ποτέ δε θα καταφέρω να εκτελέσω το σκοπό μου, γιατί δεν ξέρω γράμματα! Χθες βράδυ, όταν βρήκα το γράμμα του Λαγόκαρδου, αν ήξερα να διαβάσω, θα τον κυνηγούσα ευθύς, ίσως τον πρόφθαινα. Και τότε θα τον εμπόδιζα να πάγει στους εχθρούς και να προδώσει. Αν ήξερα να διαβάσω, θα ερχόμουν αμέσως στο σπίτι του Πανουργάκου, θα σπούσα την πόρτα του κελαριού και θα έβρισκα το θησαυρό, που μας είναι τόσο αναγκαίος για να ξαναφτιάσουμε και να οπλίσομε στρατό. Τότε πρόφθαινα ακόμα. Ενώ σήμερα, όταν διάβασε ο πατέρας το γράμμα, ήταν πια αργά. Ο Λαγόκαρδος ήταν μακριά και το κελάρι άδειο. Και τώρα θα έχει φθάσει ο Λαγόκαρδος στο βασίλειο του θείου Βασιλιάς θα έχει προδώσει. Και ποιος ξέρει τι φουρτούνες θα ξεσπάσουν στο δόλιον τόπο μας, φουρτούνες που μπορούσα να προλάβω αν ήξερα γράμματα!...

Η Ειρηνούλα έριξε τα χέρια της γύρω στο λαιμό του.

- Μη μιλάς έτσι! Μη λυπάσαι τόσο! είπε με δάκρυα στα μάτια. Δε φταις εσύ αν δεν ξέρεις γράμματα!

- Ως τώρα δεν είχα νιώσει ποτέ την ανάγκη να μάθω τίποτα, είπε το Βασιλόπουλο. Περνούσα τις μέρες μου στο δώμα, κοιτάζοντας τον ουρανό και τον κάμπο, ή κατέβαινα και τραβούσα σημάδι με τη σφενδόνα μου, και μόνη μου συλλογή ήταν να ξεφύγω από τους αιώνιους καβγάδες και τις μικροπρέπειες του παλατιού. Μα τώρα, αφότου κατέβηκα από το βουνό μας και πήγα ανάμεσα στους ανθρώπους, βλέπω, νιώθω την ανάγκη να μάθω... Και θα μάθω, εξακολούθησε με δύναμη. Θα πάγω στο δάσκαλο, θα δουλέψω μέρα-νύχτα, και θα μάθω! Αλλιώς δε θα εκτελέσω ποτέ το σκοπό μου.

Κάμποση ώρα πήγαιναν τ' αδέλφια.

Παντού μοναξιά. Κανέναν άνθρωπο δεν αντάμωσαν, ούτε στα χωράφια, ούτε στα δάση, για να ρωτήσουν από πού είχε περάσει ο Τζοτζές.

Βγαίνοντας από το δάσος, πέρασαν από ένα σπιτάκι μοναχικό. Στην πόρτα κάθουνταν ο νοικοκύρης με το κεφάλι μαντιλοδεμένο,

και κάπνιζε το τσιμπούκι του.

Το Βασιλόπουλο τον αναγνώρισε και στάθηκε να τον καλημερίσει.

- Πώς πάγει το κεφάλι, Κακομοιρίδη;

Ο άνθρωπος σηκώθηκε, άρπαξε το χέρι του αγοριού και το φίλησε.

- Η Παναγιά να σ' έχει καλά, παλικάρι μου, είπε συγκινημένος. Δε θα ξεχάσω ποτέ τι σου χρεωστώ. Και, βλέποντας την Ειρηνούλα, ρώτησε:

- Αδελφή σου είναι η παιδούλα;

- Ναι!

- Ορίστε στο φτωχικό μου λοιπόν, καθήστε να ξεκουραστείτε.

- Δεν έχω καιρό να σταματήσω, είπε το Βασιλόπουλο. Κυνηγώ κάποιον που τρέχει μπροστά μου, και που πρέπει να τον φθάσω.

- Αν κυνηγάς κανένα σαν εσένα και μένα, θα τον πρόφθαινες ίσως. Μ' αν κυνηγάς κανέναν παλατιανό, θα έπρεπε να έχεις το άλογο του Τζοτζέ για να τον φθάσεις.

- Άλογο; Ο Τζοτζές έχει άλογο; Πού τον είδες;

- Πέρασε από δω την αυγή. Πιλαλούσε το άλογο του σα δαιμονισμένο...

- Μα πού το βρήκε το άλογο; διέκοψε το Βασιλόπουλο. Ο Κακομοιρίδης χαμογέλασε.

- Οι παλατιανοί όλα τα βρίσκουν, έννοια σου, είπε. Και ο κυρ-Λαγόκαρδος με το άλογο πέρασε χθες τη νύχτα.

- Πήραν τον ίδιο δρόμο;

- Ναι! Και περνώντας σήμερα, μου φώναξε ο νάνος αν είχα χαιρετίσματα για τον κυρ-Λαγόκαρδο, γιατί θα τον έβλεπε, λέει, γρήγορα.

Και παρατηρώντας το Βασιλόπουλο που έστεκε μαραμένο, με τα χέρια δεμένα:

- Μην κακοκαρδίζεις, παλικάρι μου, εξακολούθησε. Έλα μέσα με την αδελφή σου. Του κάκου τον κυνηγάς, δεν τον προφθαίνεις πια!

Σαν μπήκαν λοιπόν στο σπίτι, η κόρη του Κακομοιρίδη έψησε καφέ, τον εσερβίρισε σε σιδερένια κουπάκια, και τον ακούμπησε μπροστά τους, σε σιδερένιο ταψί.

Το Βασιλόπουλο παρατήρησε πως όλα τα έπιπλα ήταν και αυτά

σιδερένια, και ρώτησε γιατί.

- Αμέ, σιδεράς είναι η τέχνη μου, παλικάρι μου, αποκρίθηκε ο Κακομοιρίδης. Μια φορά κι έναν καιρό, εγώ έφτιανα όλα τα σπαθιά, τις σαΐτες και τους θώρακες του βασιλείου, εγώ σκέπαζα με σίδερο και τα τρανά καράβια, που γέμιζαν το ποτάμι και φοβέριζαν τη γειτονιά. Μα πέρασαν τα καλά χρόνια, χάθηκαν τα καράβια, παν και τα όπλα, και καινούρια δεν παραγγέλνει πια το παλάτι, κι έτσι μένουν άχρηστα τα χέρια μου. Όσο σίδερο βρίσκουνταν στην αποθήκη μου, το μεταχειρίστηκα κι έφτιασα τα έπιπλα μου, έτσι για να 'χω δουλειά και να μην κάθομαι. Μα δεν έχω πια σίδερο. Και κάθομαι διπλοχέρης, καπνίζοντας το τσιμπούκι μου, ενώ η κόρη μου πουλά τα κεντήματα της για να φέρει λίγο ψωμί στο σπίτι. Όλα ανάποδα, παλικάρι μου!

Τα μάτια του Βασιλόπουλου αχτινοβολούσαν από καινούριες ελπίδες που είχαν γεννηθεί στην καρδιά του.

- Και πρώτα, τον καιρό που παράγγελνε σπαθιά το παλάτι, που αγόραζες το σίδερο; ρώτησε.

- Δεν το αγόραζα εγώ. Το παλάτι μου το προμήθευε.

- Και το παλάτι από πού το έπαιρνε;

- Αχ, παιδί μου, ήταν τον καιρό που όλα πρόκοβαν εδώ! Τόσα παλικάρια και φαμελίτες άνθρωποι ζούσαν από τα μεταλλεία του Κράτους. Τους έβλεπες σα μερμήγκια και κατέβαιναν κάθε μέρα στα πηγάδια κι έβγαζαν τις πέτρες, και άλλοι τόσοι δούλευαν στα συνεργεία όπου χώριζαν το μέταλλο από την πέτρα. Εγώ τότε διεύθυνα εκατό δουλευτάδες τεχνίτες, κερδίζαμε μπόλικα το ψωμί μας, δεν ήταν ένας από μας που να μην είχε το βραστό του ή την κότα του την Κυριακή. Παν και παν αυτοί οι καιροί! στέναξε ο Κακομοιρίδης.

- Και γιατί άραγε να μην ξανάρθουν οι καλές μέρες; είπε μ' ενθουσιασμό το Βασιλόπουλο. Γιατί να μην ξαναρχίσει η δουλειά, να βγάζουν πάλι σίδερο και να φτιάνεις εσύ σπαθιά και σαΐτες και λόγχες;

Ο Κακομοιρίδης χαμογέλασε:

- Και ποιος θα πληρώσει τους δουλευτάδες; Ο Βασιλιάς μουφλούζεψε. Ούτε να φάγει πια δεν έχει.

Το Βασιλόπουλο έσκυψε το κεφάλι, καταθλιμμένο. Φλουριά του χρειάζουνταν! Πού να βρει φλουριά;

Θυμήθηκε το χαμένο θησαυρό και σφίχθηκε η καρδιά του. Σηκώθηκε και αποχαιρέτησε τον Κακομοιρίδη και την κόρη του.

- Έλα, είπε της Ειρηνούλας. Πάμε ευθύς στου δασκάλου.

Μα δεν πρόφθασαν να πάνε ως το σπίτι του, τον αντάμωσαν στο δρόμο.

- Ώρες καλές, παιδί μου, είπε ο δάσκαλος αναγνωρίζοντας τ' αδέλφια. Για πού;

- Εσένα γύρευα, είπε το Βασιλόπουλο. Μια χάρη έχω να σου ζητήσω κι έρχουμουν στο σπίτι σου.

- Κρίμα! Ίσα-ίσα πηγαίνω στου αδελφού μου που κάθεται στη χώρα. Δεν κάνει άραγε να μου τα πεις στο δρόμο;

- Γιατί όχι; Κι εγώ πρέπει να γυρίσω στη χώρα με την αδελφή μου, ώστε πηγαίνοντας τα λέμε. Έχω μια πρόταση να σου κάνω. Θέλω να μάθω γράμματα. Με μαθαίνεις εσύ;

- Μπράβο! Μα πόσα μου πληρώνεις; Ξέρεις πως είμαι φτωχός άνθρωπος. Δεν μπορώ χάρισμα να διδάσκω...

- Φλουριά δεν έχω, ούτε τίποτε άλλο, διέκοψε το Βασιλόπουλο, μα θα σου προτείνω μια συμφωνία. Εσύ δεν έχεις για να ζήσεις παρά λίγα χορταρικά που σου καλλιεργούν τα παιδιά...

- Όχι χορταρικά, μόνο ρίζες, διέκοψε ο δάσκαλος. Δε φυτεύω πια παρά καρότα, κρεμμύδια και τέτοια πράματα, που ο καρπός τους δε φαίνεται. Ειδεμή μου τα κλέβουν.

- Καλά. Σου προτείνω λοιπόν εγώ να σου φέρνω κανένα πουλί ή λαγό ή κουνέλι, ή ό,τι άλλο κυνήγι σκοτώσω, για κάθε μάθημα που θα μου κάνεις. Δέχεσαι;

- Ακούς λέει! είπε καταχαρούμενος ο δάσκαλος. Τόσα χρόνια έχω να φάγω κρέας, που ξέχασα και τη γεύση του.

Περνούσαν από το δάσος.

Ο δάσκαλος πήρε ένα χοντρό ξερό κλαδί, το έκοψε σε μικρά τετραγωνάκια και χάραξε από ένα γράμμα στο καθένα. Ύστερα κάθησε στη ρίζα ενός δέντρου και τ' άπλωσε μπροστά του.

- Ελάτε, είπε, να σας μάθω τα ψηφία πρώτα-πρώτα.

Τ' αδέλφια κάθησαν κοντά του και το μάθημα άρχισε.

Ο δάσκαλος είχε υπομονή και οι μαθητές ζήλο και πόθο να μάθουν. Ώστε ο ήλιος είχε βασιλέψει, και ακόμα κάθουνταν οι τρεις στα πόδια του δέντρου, ανακατώνοντας και ξαναδιαλέγοντας τα ξυ-

λαράκια και σχηματίζοντας συλλαβές και λέξεις.

- Καλά, είπε ο δάσκαλος. Αν τα πηγαίνομε πάντα έτσι, γρήγορα θα μάθετε περισσότερα και από μένα. Σε λίγο θα σας δώσω και βιβλία να διαβάζετε μοναχοί σας.

Πήραν πάλι τό δρόμο της χώρας. Πηγαίνοντας κουβέντιαζαν.

- Τον καιρό του Συνετού Α', αν περνούσες από δω, θα έλεγες πως όλη η χώρα ήταν ένα μεγάλο εργοστάσιο, είπε ο δάσκαλος.

- Τι δουλειά έκαναν; ρώτησε το Βασιλόπουλο.

- Καράβια, αποκρίθηκε ο δάσκαλος. Και πρωτομάστορης ήταν ο αδελφός μου. Έκοβαν τα δέντρα, τα κατέβαζαν στο ποτάμι, χτίζουνταν εκεί τα βασιλικά καράβια κι έμπαιναν στο ναύσταθμο...

- Πού είναι τώρα ο αδελφός σου; ρώτησε με λαχτάρα το Βασιλόπουλο.

- Στη χώρα βρίσκεται, εκεί πηγαίνω απόψε. Μα κουτσοζεί ο κακομοίρης, με το μεροδούλι-μεροφάγι. Μια στραβή να του έλθει, μια ν' αρρωστήσει, θα βρεθεί χωρίς ψωμί.

- Πώς τον λένε;

- Αμοιράκο-πρωτομάστορη, για να τον διακρίνουν από μένα που είμαι Αμοιράκος-δάσκαλος.

- Ήθελα να τον γνωρίσω, είπε το Βασιλόπουλο.

- Γιατί όχι; Αντί να τρέχεις στο Σχολείο του Κράτους, έλα αύριο στο σπίτι του να κάνεις το μάθημα σου. Αν έλθεις νωρίς θα με βρεις εκεί.

- Καλά, θα έρθω.

Εμπρός στην πόρτα του πρωτομάστορη ο δάσκαλος τους αποχαιρέτησε, και το Βασιλόπουλο με την Ειρηνούλα ανέβηκαν στο βουνό.

Ήταν πια αργά σαν έφθασαν στο παλάτι. Όλοι κοιμούνταν.

Μόνος ο Πολύκαρπος τους περίμενε με ανησυχία, και μια έβγαινε ως έξω να δει αν φθάνουν, και μια γύριζε στον μπάγκο όπου κοιμούνταν ξαπλωμένος ο Πολύδωρος, και του έλεγε τις ανησυχίες του, που ο άλλος ούτε τις άκουε.

- Φύλαξα φαγί για σένα και την Αφεντιά του, τον αδελφό σου, είπε χαρούμενα της Ειρηνούλας, μόλις την είδε. Έμπα στην τραπεζαρία, κυρα-Βασιλοπούλα, έχω στρωμένο το τραπέζι.

Ο Πολύδωρος, ωστόσο, είχε ξυπνήσει με τις ομιλίες και άναβε

δαδί, για να τους φέξει ως την τραπεζαρία. Φανάρι δεν μπορούσε να ανάψει, γιατί ούτε λαμπάδα, ούτε αλειμματοκέρι πια δε βρίσκουνταν στο παλάτι. Ώστε έμπηξε το δαδί σε μια στάμνα και με αυτό το φως κάθησαν τ' αδέλφια να φάγουν.

Την άλλη μέρα, πρωί-πρωί, πήγαν πάλι στο δάσος, όπου το Βασιλόπουλο σκότωσε αγριόπουλα και κουνέλια, ενώ η Ειρηνούλα ξεφώλιαζε αυγά και μάζευε οπωρικά και χόρτα.

Όταν γύρισαν, κανείς ακόμα δεν είχε σηκωθεί! Μόνος ο Πολύκαρπος πάλι ετοίμαζε το μαγειριό για την Ειρηνούλα.

Το Βασιλόπουλο πήρε από το μάτσο το μερδικό του δασκάλου και αποχαιρέτησε την Ειρηνούλα.

- Δε θ' αργήσω, είπε. Το σπίτι του πρωτομάστορη είναι σχεδόν στο ρίζωμα του βουνού, και θα γυρίσω μόλις τελειώσει το μάθημα.

Βρήκε το δάσκαλο και τον αδελφό του, καθισμένους στο σαχνισί[1] του σπιτιού, που έτρωγαν ψωμί κι ελιές.

- Καλό στο παλικάρι, είπε ο δάσκαλος, και του σύστησε τον αδελφό του.

Το Βασιλόπουλο αμέσως άρχισε ομιλίες με τον πρωτομάστορη, ρωτώντας χίλιες-δυο λεπτομέρειες για τον τρόπο που έχτιζε άλλοτε τα βασιλικά καράβια, και ο πρωτομάστορης μελαγχολικά ξαναθυμούνταν τα παλιά του χρόνια, και με δάκρυα στα μάτια διηγούνταν τη συγκίνηση που είχε κάθε φορά που έβλεπε στον ποταμό κανένα καινούριο καράβι, που το είχαν φτιάσει τα δικά του χέρια.

- Δε θα είχες όρεξη να ξαναχτίσεις καράβια; ρώτησε το Βασιλόπουλο.

Ο πρωτομάστορης χαμογέλασε πικρά.

- Μην κάνεις τέτοια χωρατά, είπε, δεν έχουν νοστιμάδα.

- Μ' αν βρίσκουνταν κανένας... ας πούμε πάλι ο Βασιλιάς... και σου ξαναπαράγγελνε καράβια, θα τα έκανες;

- Δε θα μου τα παραγγείλει ο Βασιλιάς, κι έννοια σου, είπε ο πρωτομάστορης με περιφρόνηση. Ο Βασιλιάς όλη του τη ζωή δε σκέφθηκε παρά την ησυχία του. Τώρα είναι αργά για να ξυπνήσει. Ούτε να φάγει πια δεν έχει, ας είναι καλά οι αρχικαγκελάριοι, αρχιστράτηγοι, στόλαρχοι και συντροφιά.

- Τι έκανε ο αρχιστράτηγος, ξέρεις; ρώτησε το Βασιλόπουλο.

---

1 *Σαχνισί: σκεπαστός εξώστης κλεισμένος ολόγυρα με τζάμια.*

- Για τον Μασκαρόπουλο ρωτάς; Και ποιος δεν τα ξέρει! Έκανε εκείνα που κάνουν όλοι στο παλάτι. Είχε στα χέρια του τις αποθήκες του στρατού και τις άδειασε όλες. Σαν πούλησε τα όπλα, τις σκηνές και τις φορεσιές, έκανε περιουσία κι έφυγε στα ξένα, χωρίς καν να το νιώσει ο Αφέντης. Και οι πέτρες τα ξέρουν αυτά που σου λέγω. Ο κόσμος τα έχει βούκινο. Μόνος ο Βασιλιάς βρίσκεται να μην τ' ακούει, πρόσθεσε ο πρωτομάστορης.

- Τι φταίγει και ο Βασιλιάς, είπε το Βασιλόπουλο, γυρνώντας τάχα να κοιτάξει τι γίνουνταν στο δρόμο, μα περισσότερο για να κρύψει την κοκκινάδα του προσώπου του. Τι φταίγει ο Βασιλιάς, σα δεν έχει παρά κλέφτες και μπερμπάντηδες γύρω του;

- Ας φρόντιζε να γνωρίσει τους υπαλλήλους του, πριν τους εμπιστευθεί τα συμφέροντα του Κράτους, είπε με θυμό ο πρωτομάστορης. Και σαν έβγαιναν μπερμπάντηδες, ας τους τιμωρούσε. Μα πότε νοιάστηκε τίποτα; Έπειτα μας τρώγει εμάς η πονοψυχιά! Πώς να τιμωρήσεις κλέφτη ή προδότη, ή ό,τι άλλο ασυνείδητο; «Τον κακόμοιρο τον άνθρωπο», σου λένε, «γιατί να καταστραφεί; Τόσοι άλλοι κάνουν χειρότερα!» Και πάει λέγοντας. Και μόνο οι τίμιοι δε βρίσκουν εδώ ψωμί!

Το Βασιλόπουλο τον διέκοψε για να μην ακούσει άλλα εναντίον του πατέρα του.

- Γιατί τρέχει ο κόσμος στο δρόμο; ρώτησε δείχνοντας δυοτρεις χωρικούς, που με τις γυναίκες τους έφευγαν βιαστικά προς το βουνό.

Οι δυο Αμοιράκοι έσκυψαν στο παράθυρο.

- Κανένας καβγάς θα είναι πάλι, είπε ήσυχα ο πρωτομάστορης. Εμείς εδώ είμαστε συνηθισμένοι σ' αυτά, δε μας κάνουν πια εντύπωση.

- Γίνονται πολλοί καβγάδες; ρώτησε το Βασιλόπουλο.

- Γίνονται βέβαια, γιατί αφότου χαλάρωσε και χάθηκε η δικαιοσύνη, ο καθένας γυρεύει μόνος του να βρει το δίκαιο του και να εκδικηθεί εκείνον που τον έβλαψε ή που νομίζει πως τον έβλαψε. Κι έτσι κάθε μέρα πέφτει ξύλο στη χώρα και στα χωριά. Πολλές φορές γίνονται και φόνοι. Μα πού να το νιώσει η δικαιοσύνη! Ούτε χωροφύλακας πια δεν υπάρχει!

Το Βασιλόπουλο άκουε, και η ψυχή του θλίβουνταν όλο και πε-

ρισσότερο για τις δυστυχίες του τόπου του. Ό,τι και να έλεγε, πάντα στο παράπονο γύριζε η ομιλία.

- Και το μάθημα; είπε ο δάσκαλος διακόβοντας την κουβέντα. Πώς μου έφερες τόσο ορεκτικό κουνελάκι, αν δεν είναι να μάθεις και τίποτα παρακάτω;

Το Βασιλόπουλο έβγαλε τα ξυλαράκια από την τσέπη του και το μάθημα άρχισε.

- Αν μαθαίνεις τόσο δα κάθε μέρα, είπε ευχαριστημένος ο δάσκαλος, γρήγορα θα σου δώσω τα βιβλία που σου υποσχέθηκα και που θα διαβάζεις μονάχος σου.

Έξαφνα άνοιξε η πόρτα με ορμή και ο υπασπιστής Πολύδωρος μπήκε μέσα λαχανιασμένος και κατασκονισμένος.

- Αφέντη, είπε και η φωνή του έτρεμε, ο Βασιλιάς σε ζητά αμέσως. Έφθασαν κακές ειδήσεις. Η Αφεντιά του τα 'χάσε, κλαίει και σε φωνάζει, και μ' έστειλε η Βασιλοπούλα να σου πω να έλθεις ευθύς.

- Αφέντη; αναφώνησε ζαλισμένος ο δάσκαλος.

Ο πρωτομάστορης αναπήδησε.

- Αφέντη; επανέλαβε.

Το Βασιλόπουλο είχε σηκωθεί. Το πρόσωπο του ήταν κατάχλωμο.

- Ο θείος Βασιλιάς... μουρμούρισε.

- Ποιος είσαι! Ποιος είσαι! φώναξε ο πρωτομάστορης, που με τρόμο θυμήθηκε τα λόγια που είχε ξεστομίσει πρωτύτερα.

- Είμαι ο γιος του Βασιλιά, είπε το Βασιλόπουλο τείνοντας του το χέρι. Και τώρα σου το διατάζω εγώ, ν' αφήσεις τη δουλειά σου και να χτίσεις καινούριο στόλο. Και αν δεν έχω φλουριά, και αν περάσουν χρόνια και δέσε πληρώσω, πάλι να μη σταματήσεις, παρά να δουλέψεις ώσπου να σκεπαστεί πάλι το ποτάμι με καράβια. Ήλθε η ώρα όπου θα κάνομε θυσίες. Ξέχασε το άτομο σου και το συμφέρο σου, δούλεψε μόνο για το κοινό καλό του τόπου. Το ζητά η Πατρίδα, και θα σου δώσω το παράδειγμα.

Ο πρωτομάστορης έπεσε στα γόνατα, άρπαξε το χέρι του αγοριού και το φίλησε.

- Θα σου ξαναχτίσω στόλο, είπε με δύναμη, και θα δουλέψω ώσπου ν' αποστάσω.

Και βγήκε έξω το Βασιλόπουλο με αναστατωμένη την ψυχή.

Ο Πολύδωρος τον ακολούθησε.

Τα τελευταία εκείνα λόγια τον είχαν εξάψει και η καρδιά του φούσκωνε από αγάπη και θαυμασμό για τον νέον Αφέντη του που τα είχε ξεστομίσει.

Η'. Η ΚΟΡΩΝΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ

Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ πήγαινε κι έρχουνταν με νευρικά άτακτα βήματα, και χοντρά δάκρυα κυλούσαν στα παχουλά τριανταφυλλιά του μάγουλα.

Καθώς είδε το γιο του, έβγαλε μια φωνή:

- Αχ, παιδί μου! Πλάκωσε η αντάρα! Και πέφτοντας σε μια καρέγλα, έκρυψε το πρόσωπο του στα χέρια του κι έκλαψε με λυγμούς.

Πλάγι του, ήσυχος και αδιάφορος, στέκουνταν ο κυρ-Κατρακυλάκος, με τα χέρια διπλωμένα και ακουμπισμένα στο στομάχι του, και περίμενε τις διαταγές του Άρχοντα με τη συνηθισμένη του απάθεια.

Το Βασιλόπουλο σίμωσε το Βασιλιά.

- Πατέρα, είπε, προσπαθώντας να κρύψει τη συγκίνηση του, πατέρα, μην κλαις. Έχομε ανάγκη από όλο μας το θάρρος και τη δύναμη. Πες μου, τι τρέχει; Δεν ξέρω ακόμα τίποτα!

Ο Βασιλιάς έκανε νόημα του πρωτοβεστιάριου να πει τις ειδήσεις.

- Είναι λίγη ώρα που έφθασαν τρομαγμένοι χωρικοί, άρχισε ο κυρ-Κατρακυλάκος, και μας διηγήθηκαν πως ο εχθρός πέρασε τα σύνορα και εισβάλλει στο βασίλειο μας...

- Ποιος εχθρός; διέκοψε το Βασιλόπουλο.

- Ο Βασιλιάς ο θείος σου, αποκρίθηκε ο κυρ-Κατρακυλάκος.

- Το περίμενα. Λέγε παρακάτω.

- ...Και σταμάτησαν οι εχθροί σα να φοβούνται να προχωρήσουν. Μαζί τους είναι και ο δικαστής ο Λαγόκαρδος που τους οδηγεί, και γυρεύει να τους πείσει πως ο δρόμος είναι ανοιχτός, και μπορούν να προχωρήσουν ως το ποτάμι. Μα αυτοί φοβούνται και στρατοπέδευσαν. Έστειλαν μερικούς προσκόπους προς το ποτάμι, να βεβαιωθούν αν αλήθεια είναι ελεύθερος ο τόπος και αμέσως να προχωρήσουν και να πιάσουν όλον εκείνο τον κάμπο. Αυτές είναι οι ειδήσεις, πρόσθεσε ο κυρ-Κατρακυλάκος, και ξανάπεσε στη συνηθισμένη του αταραξία.

Ο Βασιλιάς ανασηκώθηκε.

- Κατάλαβες, γιε μου; Τ' άκουσες; είπε αποκαμωμένος.

- Τ' άκουσα. Και τώρα, πατέρα, ήλθε η ώρα να ενεργήσομε. Τι

προτείνεις;

- Εσένα ρωτώ, γιε μου. Τι προτείνεις εσύ; Σου το είπα, στο μέλλον εσύ θα διευθύνεις μαζί μου.

- Λοιπόν, πατέρα μου και Βασιλιά μου, προτείνω να πάγω αμέσως, να γυρίσω από τη μιαν άκρη του βασιλείου ως την άλλη, να σηκώσω όποιο νέο, γέρο ή παιδί μπορεί να βαστάξει λόγχη ή σπαθί, να τους φέρω εδώ, να τους δώσομε ό,τι σίδερο βρεθεί στις χώρες και στα χωριά, να τους ρίξομε αμέσως πέρα από το ποτάμι και να τους οδηγήσω στον εχθρό. Προτείνω κι ένα άλλο. Την κορώνα σου, πατέρα, να τη δώσεις αμέσως να πουληθεί στα ξένα.

Με τρομάρα την άρπαξε ο Βασιλιάς.

- Όχι, γιε μου, μη μου την πάρεις, φώναξε ταραγμένος, μη την πουλήσεις, τη θέλω!

- Είναι απαραίτητο, πατέρα, επέμεινε το Βασιλόπουλο. Έχομε πρώτα απ' όλα ανάγκη από φλουριά, και η κορώνα σου είναι το μόνο πολύτιμο πράμα που βρίσκεται στο παλάτι. Ήλθε η ώρα όπου όλοι μας θα κάνομε θυσίες. Κάνε συ αυτή. Δώσε μου την κορώνα σου, πατέρα, τη ζητώ στ' όνομα της Πατρίδας!

Ο Βασιλιάς έκλαιγε.

- Μα εγώ, ωστόσο, πώς θα μείνω χωρίς στέμμα; είπε. Μου παίρνεις τη δύναμη μου παίρνοντας το σύμβολο μου!

- Σου τη δίνω, απεναντίας, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο. Δίνοντας τη κορώνα σου για ν' αγοράσεις όπλα, αποκτάς το δικαίωμα να ζητήσεις θυσίες από κείνους που θα τα μεταχειριστούν για να ελευθερώσουν τον τόπο μας. Δώσε μου την κορώνα σου, πατέρα, σε παρακαλώ γονατιστός, δώσε μου την!

Έβγαλε ο Βασιλιάς το χρυσό του στέμμα και, γυρνώντας το πρόσωπο του για να κρύψει τα δάκρυα που κατρακυλούσαν στα μάγουλα του, το έδωσε του γονατισμένου γιου του.

Το Βασιλόπουλο σηκώθηκε με ορμή.

- Και τώρα, φώναξε, ένα παλικάρι ζητώ, κάποιον που, με κάθε θυσία και γρήγορα σαν αστραπή, θα περάσει στα ξένα, θα την πουλήσει και θα μου φέρει πίσω το αντίτιμο σε φλουριά.

Ο Πολύδωρος, από την πόρτα όπου στέκουνταν, είχε παρακολουθήσει όλη αυτή τη σκηνή με πολλή συγκίνηση.

Η πρώτη του έξαψη είχε γίνει ακράτητος ενθουσιασμός.

Δώσε μου την κορώνα σου, πατέρα, σε παρακαλώ γονατιστός, δώσε μου την!

Έκανε ένα βήμα κι έπεσε στα γόνατα εμπρός στο Βασιλόπουλο.

- Για χάρη ανεκτίμητη, είπε, σου ζητώ, Αφέντη, να μου εμπιστευθείς εμένα την κορώνα και να με αφήσεις να φύγω, να την πουλήσω, και να σου φέρω το αντίτιμο ή να χάσω τη ζωή μου.

- Φύγε λοιπόν, είπε το Βασιλόπουλο, πετάξου και γύρισε! Ο Θεός μαζί σου!

Ο Πολύδωρος πήρε το στέμμα, φίλησε το χέρι που του το έδινε, και βγήκε τρεχάτος.

Ίσια στο ποτάμι διευθύνθηκε, με την πολύτιμη κορώνα κρυμμένη κάτω από το επανωφόρι του, κι έτρεξε, χωρίς να σταματήσει, στο μέρος όπου ήταν δεμένες οι δυο παλιοφελούκες, ενωμένες με την καρφωμένη σανίδα.

- Πατριώτη! ξεφώνισε. Ε!... Πατριώτη!...

Ο κουλός, που ξαπλωμένος στη ράχη, με το κεφάλι ακουμπισμένο στο χέρι του, χαίρονταν την πρωινή λιακάδα, ανασηκώθηκε.

- Παρών! φώναξε.

- Τι θέλεις να σου δώσω για να με περάσεις αντίκρυ; ρώτησε ο Πολύδωρος. Μόνο φλουριά μη μου ζητάς γιατί δεν έχω.

- Τι πας να κάνεις αντίκρυ; ρώτησε ο κουλός.

- Μυστική υπηρεσία του Κράτους, αποκρίθηκε ο υπασπιστής.

Χωρίς βία, πήρε ο κουλός το κοντάρι του, και βουτώντας το στο νερό ως τον πάτο, έσπρωξε τις φελούκες του στην ακροποταμιά.

- Έμπα, είπε, και ο υπασπιστής πήδηξε στη βάρκα. Για πού;

- Για την πέρα όχθη. Βγάλε με όπου θες ή όπου μπορείς, φθάνει να με περάσεις γρήγορα.

Ο κουλός έλυσε το σκοινί και ξανάπιασε το κοντάρι του, το έμπηξε στον πάτο του ποταμού, και περπατώντας αργά-αργά, από την πλώρη στην πρύμη, και σπρώχνοντας το κοντάρι, απομάκρυνε τις φελούκες του από την όχθη.

- Και πας μακριά; ρώτησε.

- Ναι, πολύ μακριά!

Ο κουλός έφθασε στην άκρη της φελούκας και γύρισε πίσω στην πλώρη, σέρνοντας πίσω του το κοντάρι. Το ξανάμπηξε, και ξανάρχισε τον περίπατο του προς την πρύμη.

- Και πας έτσι, για το κέφι του Κράτους, με άλλα λόγια του κυρ-Αστόχαστου, να δοκιμάσεις τι λογής τσιμπούν οι λόγχες του θείου

μας του Βασιλιά; Ή μήπως και δεν ξέρεις πως ξεμπαρκάρησε ο θειος μας στα χώματα μας, χωρίς καν να μας πάρει άδεια;

- Το ξέρω, αποκρίθηκε ήσυχα ο Πολύδωρος.

- Και δε γυρνάς πίσω; ρώτησε τραγουδιστά ο κουλός, εξακολουθώντας τον περίπατο του. Σε καλό σου, παλικάρι.

Λίγη ώρα δε μίλησε ούτε ο ένας ούτε ο άλλος.

Ο κουλός έσυρε πάλι το κοντάρι του από το νερό και γύρισε στην πλώρη.

- Και τι σε πληρώνει η Αφεντιά του, για να πας ν' αφήσεις εκεί κάτω τα κόκαλα σου; ρώτησε.

- Δε ζήτησα πληρωμή.

- Μπα; Από το φεγγάρι πρέπει να μας έπεσες εσύ. Και πας έτσι; Για τα μαύρα μάτια του κυρ-Αστόχαστου;

- Όχι, αλλά για τα καστανά μάτια του γιου του.

- Μπα; Μπα; είπε ο κουλός και το φαρδύ του χαμόγελο χώρισε το στόμα του από το ένα αυτί ως το άλλο.

Λίγη ώρα πάλι δε μίλησαν. Ο κουλός εξακολουθούσε να σπρώχνει τις φελούκες του.

- Και με τι σε άναψε λοιπόν ο γιόκας του; ρώτησε σε λίγο.

- Έτσι! Μ' εκείνα που είπε. Τον άκουσα... τον είδα... αποκρίθηκε ο υπασπιστής. Και με τράνταξε, εξακολούθησε, με πήρε όλον και μ' έκανε δικό του. Και σα μου πει: «Ρίξου στη φωτιά», θα ριχθώ στη φωτιά.

- Και τώρα σου είπε: «Ρίξου στις λόγχες», και ρίχνεσαι στις λόγχες, είπε ο κουλός με τον ίδιο ατάραχο τρόπο του.

- Ναι, αποκρίθηκε απλά ο Πολύδωρος.

Και δε μίλησαν πια ώσπου έφθασαν αντίκρυ και άραξαν οι φελούκες.

Ο υπασπιστής πήδηξε στην ξηρά.

- Τι ζητάς λοιπόν για τον κόπο σου; ρώτησε.

- Την αγάπη σου, αποκρίθηκε ο κουλός μαζεύοντας πάλι το κοντάρι του.

- Πες μου τουλάχιστον τ' όνομα σου. Δε θέλω να σε ξεχάσω.

- Μονοχέρης.

- Ευχαριστώ.

Και ο υπασπιστής γύρισε να φύγει.

- Ε, πατριώτη, αμέ το δικό σου; φώναξε ο κουλός.

- Ποιο δικό μου;

- Τ' όνομα σου!

- Πολύδωρος.

- Καλά... Για άκουσε ακόμα. Σα γυρίσεις... γιατί θα γυρίσεις βέβαια...

- Ναι!

- Θα με βρεις μπροστά σου, αν πας στο σωστό μέρος· ειδεμή, - και με το χέρι έκανε σχήμα μακροβουτιού -, πλουφ, στο ποτάμι.

Ο υπασπιστής, που είχε απομακρυνθεί, ξαναπλησίασε.

- Ποιο είναι το σωστό μέρος;

- Όχι εδώ, βέβαια! είπε ο κουλός. Γιατί, ως τότε, θα μας έχουν έλθει και οι μουσαφιρέοι, και θα γίνουνταν κόσκινο το κορμί σου πριν βρεις την «Τρομάρα» και την «Αντάρα». Θα με βρεις όμως, - και με το χέρι έδειξε τ' απάνω του ποταμού -, εκεί που το Τρελόρεμα σμίγει με το ποτάμι.

- Μα είναι κακό το μέρος, πώς θα πας εκεί; Το ρεύμα είναι πολύ δυνατό, είπε ο Πολύδωρος.

- Γι' αυτό ίσα-ίσα δε θα συλλογιστούν να έλθουν ως εκεί να μας χαιρετήσουν οι μουσαφιρέοι, αποκρίθηκε ήσυχα ο κουλός και με μια σπρωξιά απομάκρυνε τις φελούκες του. Στο καλό, πατριώτη!

- Στο καλό!

Και με αργά βήματα, σπρώχνοντας το κοντάρι του, ξαναπήρε ο κουλός τη διεύθυνση της αντικρινής όχθης, τραγουδώντας σιγανά:

Πέντε χρό-νια, πε-ερ-πα-α-τούσα, πέντε χρό-νια, πε-ερ-πα-α-τούσα στα βου-ουνά, βου-ον-ου-ου-νά, αγάπη μ', στα-α βου-ου-νά, βουνά.

Θ'. ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΟΠΟΥ ΜΑΣ ΕΒΑΛΕ Η ΜΟΙΡΑ...

ΣΤΟ μεταξύ το Βασιλόπουλο είχε ζητήσει το μεγάλο Κατάστιχο όπου ήταν καταγραμμένοι οι αξιωματικοί και οι στρατιώτες.

Ο Βασιλιάς γύρισε στον πρωτοβεστιάριο.

- Φερ' το, πρόσταξε.

Ο πρωτοβεστιάριος βγήκε χωρίς βία από την τραπεζαρία και πήγε στο μαγειριό, όπου ο Πολύκαρπος σκούπιζε με ζήλο μια πιατέλα για την Ειρηνούλα που τσιγάριζε το κυνήγι.

- Φερ' το, πρόσταξε ο κυρ-Κατρακυλάκος.

- Ποιο; ρώτησε ο υπασπιστής.

- Το Κατάστιχο του Στρατού.

- Πού είναι;

- Όσα ξέρεις, τόσα ξέρω. 'Εβρε το και φέρ' το.

Ο υπασπιστής κοίταξε την Ειρηνούλα με μάτια σαστισμένα.

- Ποιος το θέλει; ρώτησε η Ειρηνούλα.

- Η Αφεντιά του ο αδελφός σου, κυρα-Βασιλοπούλα, αποκρίθηκε ο πρωτοβεστιάριος.

- Αχ, Πολύκαρπε! Πρέπει να το βρεις! παρακάλεσε η Ειρηνούλα.

Δεν πρόφθασε να τελειώσει τη φράση της, και ο Πολύκαρπος είχε παρατήσει πιατέλα και σφουγγοπάνα, κι έτρεχε στο κελάρι.

Κοίταξε, σκάλισε, αναποδογύρισε ό,τι είχε και δεν είχε στο κελάρι· δε βρήκε τίποτα. Τρεχάτος και σκονισμένος ανέβηκε στο πρώτο πάτωμα, άνοιξε ό,τι ντουλάπι, συρτάρι, σεντούκι ή κοφίνι βρίσκουνταν στον πύργο, μα πάλι δε βρήκε τίποτα. Σα γάτα σκαρφάλωσε στην όρθια ξύλινη σκάλα της σοφίτας, κι εκεί, αφού σκάλισε σε όλες τις γωνιές, άνοιξε όλες τις αποθήκες, χώθηκε ως τη μέση στα παλιοσέντουκα που κουτσοστέκουνταν, σαράβαλα μουχλιασμένα και σαρακοφαγωμένα, στο τέλος έβγαλε, από κάτω από μια στοίβα παλιόχαρτα κιτρινιασμένα και ζαρωμένα, ένα κουρελιασμένο μακρύ βιβλίο, με το εξώφυλλο μισοφαγωμένο από τα ποντίκια και τόσο σκονισμένο, που τα εξωτερικά χρυσά γράμματα μόλις διαβάζουνταν πια.

Το φόρτωσε στον ώμο του και θριαμβευτικά το κατέβασε στην τραπεζαρία, όπου Βασιλιάς και Βασιλόπουλο συζητούσαν ακόμα, ενώ με τα χέρια σταυρωμένα περίμενε ο κυρ-Κατρακυλάκος να τε-

λειώσει η συζήτηση, για να πάρει την άδεια να γυρίσει στο σπίτι του, όπου ήξερε πως τον καρτερούσε μια ορεκτικότατη σκορδαλιά.

Ο υπασπιστής ακούμπησε το βιβλίο στο τραπέζι.

- Τι είναι αυτό το κουρέλι; ρώτησε το Βασιλόπουλο.

- Δεν ξέρω, είπε ο υπασπιστής, μα είναι το μόνο βιβλίο στο παλάτι.

Ο Βασιλιάς το άνοιξε κι έριξε μια ματιά.

- Βέβαια, αυτό είναι, είπε. Βλέπω ονόματα και τίτλους. Και άρχισε να διαβάζει εδώ κι εκεί:

- Πελεκάς, σωματάρχης, - Φοβέρας, στρατηγός -, Ατρόμητος, χιλίαρχος, - Βρόντος, εκατόνταρχος.

Γύρισε στον πρωτοβεστιάριο και πρόσταξε:

- Φώναξε ευθύς το στρατηγό Φοβέρα!

Ο κυρ-Κατρακυλάκος προσπάθησε να υποκλιθεί.

- Πέθανε, Αφέντη, από δω και οκτώ χρόνια.

- Α!... χμ!... έκανε ο Βασιλιάς, τότε φώναξε το σωματάρχη Πελέκα.

- Πέθανε, αφέντη, από δω και δώδεκα χρόνια.

- Μα λοιπόν τούτος θα είναι γιος του. Φώναξε το γιο του, πρόσταξε νευρικά ο Βασιλιάς.

- Ο γιος του δεν ήταν στο στρατό, Αφέντη. Έφαγε τους παράδες του και μπήκε κοπέλι στου αρχιστράτηγου Μασκαρόπουλου κι έφυγε μαζί του στα ξένα.

- Μα τι λοιπόν έφερες αυτό το παμπάλαιο Κατάστιχο, όπου δεν έχει παρά πεθαμένους! ξέσπασε φουρκισμένος ο Βασιλιάς.

Γύρισε μερικά φύλλα προς το τέλος:

- Α, να και άλλες καταγραφές, είπε ευχαριστημένος, να και ονόματα στρατιωτών. - Κούκος - Κουκάκης - Κουκίδης - Κουκόπουλος - Κουκιάδης - Κουκουβάγιας... Να στρατιώτες ένα σωρό! Ποιος λέγει πως δεν έχω στρατό;

Και γυρνώντας στον υπασπιστή Πολύκαρπο:

- Διάταξε αμέσως να πάγει κάποιος να φωνάξει... να μαζέψει όλους αυτούς τους στρατιώτες, πρόσταξε.

Μα ο Πολύκαρπος έμεινε με στόμα ανοιχτό.

- Ποιος να πάγει; Και πού; ρώτησε σαστισμένος.

- Όχι, όχι! είπε το Βασιλόπουλο. Αν είναι δυνατόν να βρεθούν,

θα τους βρούμε μεις. Πάμε στη χώρα, πατέρα.

- Τώρα; διαμαρτυρήθηκε ο Βασιλιάς. Μα τώρα θα φάμε! Είναι μεσημέρι!

- Θα φάμε με περισσότερη όρεξη αργότερα, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο.

Και ο Βασιλιάς, κατσουφιασμένος και μουρμουρίζοντας, τον ακολούθησε που κατέβαινε τρεχάτος, ενώ σιωπηλά ξέκοβε ο κυρ-Κατρακυλάκος για να πάγει στη σκορδαλιά του.

Εμπρός στους στρατώνες βρήκαν τον κουτσό, που με γλύκα έτρωγε βρεχτοκούκια.

Καθώς τους είδε σηκώθηκε, και, κρατώντας αγκαλιά την ξυλοπινάκα του, χαιρέτησε στρατιωτικά.

- Πήγαινε να φωνάξεις το φρούραρχο, πρόσταξε ο Βασιλιάς.

- Άρρωστος με συνάχι στο κρεβάτι, πίνει φλαμούρι, αποκρίθηκε με τηλεγραφική συντομία ο κουτσός.

- Άκουσε δω, είπε σιγά το Βασιλόπουλο, μήπως ξέρεις πού μπορώ να βρω τους καταγραμμένους στρατιώτες;

- Δεν έχει στρατιώτες.

- Πού είναι ο Κούκος; ρώτησε πάλι το Βασιλόπουλο.

- Παραγιός του μπαλωματή, αποκρίθηκε βιαστικά ο κουτσός.

- Τι λες; είπε με θυμό ο Βασιλιάς. Με τίνος άδεια έφυγε από τους στρατώνες να γίνει παραγιός; Και ο Κουκάκης...

- Παραμάγειρας του Κουκίδη που σκότωσε τον Κουκόπουλο, για να του πάρει το πουγγί που είχε βρει στη μπαλάσκα του Κουκουβάγια που κέρδισε τρία τάληρα στην ταβέρνα, κι έφυγε στα ξένα, αποκρίθηκε ο κουτσός με μιαν αναπνοή.

Ο Βασιλιάς άρπαξε τα λιγοστά μαλλιά του και τράπηκε σε φυγή κατά το βουνό.

Με μαύρη καρδιά εξακολούθησε το Βασιλόπουλο να εξετάζει.

- Και οι άλλοι στρατιώτες πού είναι;

- Δεν είναι, αποκρίθηκε ο κουτσός.

- Μα τι γίνηκαν;

- Δε γίνηκαν, γιατί δεν ήταν.

- Από πότε έπαυσε να υπάρχει στρατός; ρώτησε το Βασιλόπουλο χωρίς να χάσει την υπομονή του.

- Δεν έπαυσε, αποκρίθηκε με υπερηφάνεια ο κουτσός. Εγώ είμαι

στρατός, και θα πεθάνω στρατός.

Το Βασιλόπουλο κατάλαβε πως του κάκου έχανε τον καιρό του. Με σκυμμένο κεφάλι και βαριά καρδιά, τράβηξε κατά το σπίτι του Κακομοιρίδη.

Πού να πάγει δεν ήξερε. Κανένα δε γνώριζε στη χώρα που να του γυρέψει βοήθεια ή συμβουλή. Και όμως έπρεπε αμέσως να βρει άντρες και όπλα!

«Ο Βασιλιάς επλήρωνε στρατό», είπε μέσα του με πίκρα, «και οι στρατιώτες γίνονταν μάγειροι ή παραγιοί, ή κλέφτες και φονιάδες. Και τα φλουριά πήγαιναν στην τσέπη των Πανουργάκηδων, και οι αρχιστράτηγοι πουλούσαν τα όπλα, και οι στόλαρχοι ρήμαζαν το ναύσταθμο και σπούσαν τα καράβια για να κλέψουν λίγο σίδερο!»

Και γύρευε να εννοήσει και να εξηγήσει την αιτία όλου του κακού.

Θυμούνταν τα λόγια του πρωτομάστορη για τους καβγάδες και τις αντεκδικήσεις που γίνουνταν παντού, στα χωριά και στις χώρες. Θυμήθηκε τα λόγια του δασκάλου, πως είναι ώρες όπου χρειάζεται ηρωισμός για να κάνει κανείς το καθήκον του.

Δε βρίσκουνταν λοιπόν στο λαό του κανένας, που να είχε την υπερηφάνεια να κάνει το καθήκον του ηρωικά;

Θυμούνταν τις κλεψιές και τις ατιμίες, μικρές και μεγάλες, που παντού έβλεπε γύρω του, και σκέφθηκε: «Λοιπόν μόνο στην ευτυχία θα είναι τίμιος ο λαός μου;»

Του ήλθε μαύρη απελπισία. Μπήκε στο δάσος και χώθηκε στα πυκνά δέντρα και ξαπλώθηκε στο δροσερό χορτάρι κι έκλεισε με κούραση τα μάτια του.

- Αξίζει άραγε ο κόπος να εργαστώ για τέτοιους ανθρώπους, να πονώ για τέτοιον τόπο; μουρμούρισε.

- Ναι! είπε σιγά μια γυναικεία φωνή. Αξίζει. Άνοιξε τα μάτια του και ανασηκώθηκε ξαφνισμένος. Μπροστά του στέκουνταν η Γνώση.

- Πώς βρέθηκες εδώ; τη ρώτησε.

- Δεν ήλθες πια στην καλύβα μου, και ήξερα πως ήσουν μονάχος. Σε φανταζόμουν δυστυχισμένο και αποθαρρυμένο, και ήλθα να σε βρω. Σε είδα από το δρόμο που μπήκες στο δάσος και σε ακολούθησα. Ναι, αξίζει να κοπιάζεις για τον τόπο σου.

Το Βασιλόπουλο έκρυψε το πρόσωπο του στα χέρια του.

- Αν ήξερες τι είναι αυτοί οι άνθρωποι! είπε με κούραση.

- Λοιπόν, θέλεις να γίνεις και συ όπως είναι αυτοί;

- Τι θες να πεις; ρώτησε.

- Θέλω να πω πως τους περιφρονείς αυτούς τους ανθρώπους που είναι λαός σου, γιατί είναι κλέφτες ή δειλοί, ή μόνο και μόνο γιατί δεν έχουν ζωή αρκετή, ώστε να παλέψουν εναντίον της δυστυχίας και της γενικής αποχαυνώσεως. Και θέλεις λοιπόν κι εσύ να γίνεις ένα μαζί τους, να παρατήσεις την πάλη, από τις πρώτες δυσκολίες, ν' αφήσεις τη θέση σου, να δειλιάσεις μπρος στον κόπο και στην ευθύνη; Ο λαός σου είναι σαν όλους τους λαούς, ούτε καλύτερος ούτε χειρότερος. Μα έχει ανάγκη από διοίκηση. Μήπως λοιπόν δεν είσαι αρκετά δυνατός να γίνεις εσύ αρχηγός;

Και τον κοίταζε η Γνώση με μάτια γεμάτα σκέψη.

- Στη θέση όπου μας έβαλε η μοίρα, εξακολούθησε, εκεί πρέπει να μείνομε. Εσένα σ' έβαλε η μοίρα αρχηγό. Στη θέση σου πρέπει να μείνεις, και, αν είναι ανάγκη, εκεί να πεθάνεις υπερήφανα. Και τότε, μα μόνο τότε, θα έχεις γίνει ανώτερος από κείνους που περιφρονείς. Να φύγεις όμως, όχι! Θα ήταν λιποταξία!

Το Βασιλόπουλο ανατινάχθηκε.

- Θα μείνω! είπε με λαχτάρα. Θα δουλέψω! Ναι, θα τους σώσω, έστω και αν αυτοί δεν το θέλουν. Τον τόπο μου θα τον κάνω μεγάλο, θα του ξαναδώσω ζωή ή θα πεθάνω με αυτόν. Έχε γεια, Γνώση, κι ευχαριστώ για το θάρρος που τα λόγια σου ξύπνησαν μέσα μου.

Και με μεγάλα βήματα βγήκε από το δάσος, χωρίς να κοιτάξει πίσω του.

Ι'. ΣΤΗΝ ΤΑΒΕΡΝΑ

ΕΤΡΕΞΕ στο σπίτι του Κακομοιρίδη και τον βρήκε στο τραπέζι με την κόρη του. Καθώς τον είδαν, σηκώθηκαν και οι δυο.

- Κάθησε ν' ανασάνεις, φαίνεσαι κουρασμένος, είπε ο Κακομοιρίδης, προσφέροντας του ένα σιδερένιο σκαμνί. Έφαγες;

- Δεν πεινώ, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο.

- Καταδέξου το φτωχικό μας φαγί, παρακάλεσε ο Κακομοιρίδης.

Και για να μην τον κακοκαρδίσει, κάθησε το Βασιλόπουλο στο τραπέζι και του έφερε η κόρη ένα σιδερένιο πιάτο.

- Κακομοιρίδη, είπε τότε χωρίς περιφράσεις, είμαι ο γιος του Βασιλιά και ήρθα να σου ζητήσω μια χάρη.

Ο Κακομοιρίδης πήδηξε από την καρέγλα του.

- Ο γιος του Βασιλιά; φώναξε.

- Το Βασιλόπουλο! μουρμούρισε η κόρη.

Και οι δυο έπεσαν στα γόνατα, παραζαλισμένοι.

- Όχι, όχι, μην κάνετε έτσι, είπε το Βασιλόπουλο σηκώνοντας τους, δε σας το είπα για να σας τρομάξω, αλλά για να ζητήσω τη βοήθεια σας. Κακομοιρίδη, άκουσες τις κακές ειδήσεις; Ο θείος μας ο Βασιλιάς πέρασε τα σύνορα και προχωρεί προς το ποτάμι.

- Παναγιά μου! φώναξε η κόρη.

Ο Κακομοιρίδης έπιασε το κεφάλι του.

- Λοιπόν, ήλθε το τέλος! μούγκρισε.

- Όχι, δεν ήλθε το τέλος! είπε με δύναμη το Βασιλόπουλο. Φθάνει να το θέλομε όλοι, και θα διώξομε τον εχθρό.

- Πώς; ρώτησε αποθαρρυμένος ο Κακομοιρίδης. Όπλα δεν έχεις, στρατιώτες δεν έχεις...

- Γι' αυτό ήλθα σε σένα, διέκοψε το Βασιλόπουλο. Όπλα θα μου κάνεις, και στρατιώτες θα σηκώσω, φθάνει να μου πεις πού κρύβονται όλοι οι άντρες του τόπου. Γιατί ένα δεν είδα, μήτε στα χωράφια μήτε στους δρόμους!

Ο Κακομοιρίδης χαμογέλασε πικρά.

- Αν πήγαινες στην ταβέρνα, θα τους έβρισκες όλους, είπε.

- Θα πάγω λοιπόν στην ταβέρνα. Εσύ ωστόσο μη χάνεις στιγμή. Φτιάσε μου όπλα.

- Μα με τι, με τι! είπε απελπισμένα ο Κακομοιρίδης. Ούτε μιαν

οκά σίδερο δεν έχω πια!

Το Βασιλόπουλο έριξε μια ματιά στα σιδερένια έπιπλα γύρω του.

Ο Κακομοιρίδης μπήκε στο νόημα και χαμογέλασε:

- Να χαλάσω τελειωμένη δουλειά; είπε μελαγχολικά.

- Γιατί όχι, αν είναι ανάγκη; αποκρίθηκε με φωτιά το Βασιλόπουλο.

Μα βλέποντας τη λύπη στο πρόσωπο του σιδερά, σηκώθηκε βιαστικά:

- Θα ήταν καθήκον σου και θα το έκανες όσο και αν σου κόστιζε, είπε. Αλλά δεν είναι ανάγκη να χαλάσεις τελειωμένη δουλειά. Δείξε μου που είναι το μεταλλείο, πες μου πως να βγάλω το σίδερο, και σου φέρνω αμέσως όσο θες!

Ο Κακομοιρίδης ηλεκτρίστηκε.

- Θα ξυπνούσες πεθαμένο, εσύ, με την ψυχή σου! είπε μ' ενθουσιασμό. Δικά σου είναι τα έπιπλα μου, δική σου και η ζωή μου!

Και αρπάζοντας δυο αξίνες βγήκε έξω.

- Πάρε τη χειράμαξα, ένα σκοινί και το φανάρι, και ακολούθα μας! φώναξε της κόρης του.

Και με μεγάλα βήματα πήρε με το Βασιλόπουλο το δρόμο του μεταλλείου, ενώ πίσω ακολουθούσε η κόρη με τη χειράμαξα.

Πηγαίνοντας αντάμωσαν ένα παιδί αδύνατο και χλωμό, που σαν τους είδε άπλωσε το χέρι.

- Γιατί ζητιανεύεις; ρώτησε το Βασιλόπουλο.

- Δεν έχω ψωμί, αποκρίθηκε το παιδί.

- Έλα μαζί μας. Φλουριά δεν έχω να σου δώσω, μα αν δουλέψεις καλά, θα σου δώσω φαγί να χορτάσεις.

Και το παιδί τους ακολούθησε. Έφθασαν στα πηγάδια.

Η κρεμαστή σκάλα ήταν σπασμένη και ο Κακομοίρης δεν μπόρεσε να κατέβει.

- Δέσε το σκοινί γύρω μου, είπε το Βασιλόπουλο, θα κατέβω εγώ.

Πήρε την αξίνα, σκάλωσε το φανάρι στη ζώνη του και τον κατέβασε ο Κακομοιρίδης στο πηγάδι.

Σαν έφθασε κάτω στο μεταλλείο, είδε πως δεν ήταν καν ανάγκη να σκάψει για να βγάλει σίδερο. Πλήθος σιδερόπετρες ήταν κομμένες και μαζεμένες σωροί, και δυο-τρία πανέρια ήταν γεμάτα, παρα-

τημένα εκεί.

Το Βασιλόπουλο φώναξε του Κακομοιρίδη να κατεβάσει το μικρό διακονιάρη, και μαζί έσυραν ένα από τα πανέρια ως το πηγάδι, το έδεσαν με το σκοινί και είπαν του Κακομοιρίδη να το τραβήξει απάνω, και αφού το αδειάσει, να τους το ξανακατεβάσει πάλι.

- Τώρα, μικρέ, κάνε κι εσύ το ίδιο, είπε το Βασιλόπουλο αφού γέμισαν μερικά πανέρια. Και σαν τελειώσεις τη δουλειά, έλα να σου δωσω φαγί.

Και δέθηκε πάλι το Βασιλόπουλο με το σκοινί, και ανέβηκε.

Βρήκε τον Κακομοιρίδη, που με την αξίνα του κομμάτιαζε τις σιδερόπετρες, χώριζε το μέταλλο από το χώμα και το έριχνε μέσα στη χειράμαξα.

- Πήγαινε τώρα στο σπίτι, είπε της κόρης του, άδειασε κει το σίδερο και φέρε μου πίσω τη χειράμαξα.

Και ρώτησε το Βασιλόπουλο:

- Φεύγεις, Αφέντη;

- Ναι! πηγαίνω στην ταβέρνα. Η ώρα περνά και πρέπει να μαζέψω στρατιώτες, για να πολεμήσουν με τα σπαθιά και τις λόγχες που θα φτιάσεις εσύ, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο.

Και ξεκίνησε με την κόρη του Κακομοιρίδη.

Στο δρόμο κουβέντιαζαν.

- Του κάκου ελπίζεις πως θα μπορέσεις να πολεμήσεις τους εχθρούς, Αφέντη, είπε περίλυπη η κόρη. Δεν έχεις στρατιώτες.

- Θα βρω, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο. Γι' αυτό πάγω στην ταβέρνα.

- Δε θα σε ακολουθήσουν, δεν τους μέλει πια για τον τόπο και αν χαθεί, δεν έχουν στο κεφάλι άλλο παρά παιχνίδι και κρασί. Μα και αν σε ακολουθούσαν, πώς θα προφθάσει μόνος ο πατέρας μου, να φτιάσει τόσα όπλα; Ύστερα ο πατέρας μου είναι σιδεράς, ξέρει βέλη να κάνει και λόγχες, όχι όμως τόξα και κοντάρια. Δε δουλεύει το ξύλο.

- Σωστό αυτό που λες, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο. Μα τι γίνηκαν όλοι οι τεχνίτες που δούλευαν πρωτύτερα με τον πατέρα σου;

- Άλλος έφυγε, άλλος έπιασε άλλη δουλειά. Ο καλύτερος, που ήταν ο αδελφός του, άνοιξε δικό του συνεργείο. Μα πήγαν στραβά οι δουλειές του και τώρα δεν κάνει πια τίποτα.

- Πού είναι; ρώτησε το Βασιλόπουλο. Θα πάγω να τον βρω και θα τον φέρω...

Η κόρη αργοκούνησε το κεφάλι.

- Του κάκου θα χάσεις τα λόγια σου, δε θα έλθει κανείς χωρίς φλουριά!

- Θα δοκιμάσω. Ο θείος σου δουλεύει το ξύλο;

- Βέβαια, είναι από τους πιο επιτήδειους τεχνίτες για όπλα.

- Και πού μπορώ να τον βρω;

- Στην ταβέρνα, σαν όλους τους άλλους.

- Πάγω να τον πάρω. Ψήσε φαγί για περισσότερους, είπε ζωηρά το Βασιλόπουλο, θα σου τον φέρω στο δείπνο.

Κι έφυγε τρεχάτος κατά τη χώρα. Ίσα στην ταβέρνα πήγε. Η πόρτα ήταν ανοιχτή.

Μερικοί νέοι, χλωμοί και κακορίζικοι, έπιναν γύρω σ' ένα βρώμικο σανιδένιο τραπέζι. Άλλοι, πεσμένοι χάμω, κοιμούνταν βαριά, και άλλοι πάλι, μισοξαπλωμένοι στο τραπέζι, έπαιζαν ζάρια ή ρουχάλιζαν με το κεφάλι ακουμπισμένο στα διπλωμένα τους χέρια.

Ένας άνθρωπος, με το ποτήρι στο χέρι, διηγούνταν τα νιάτα του με βραχνή φωνή.

Το Βασιλόπουλο κάθησε αντίκρυ του. Από την ομοιότητα, κατάλαβε πως αυτός ήταν ο αδελφός του Κακομοιρίδη.

- Ήταν τα καλά χρόνια εκείνα, σα ζούσε και βασίλευε ο Συνετός Α', Θεός σχωρέσ' τον, έλεγε αναστενάζοντας ο άνθρωπος. Τότε ποιος κάθουνταν σε ταβέρνες να πίνει; Ούτε πατούσαμε το πόδι μας.

- Και ποιος σε αναγκάζει να έρχεσαι τώρα, γέρο; ρώτησε το Βασιλόπουλο.

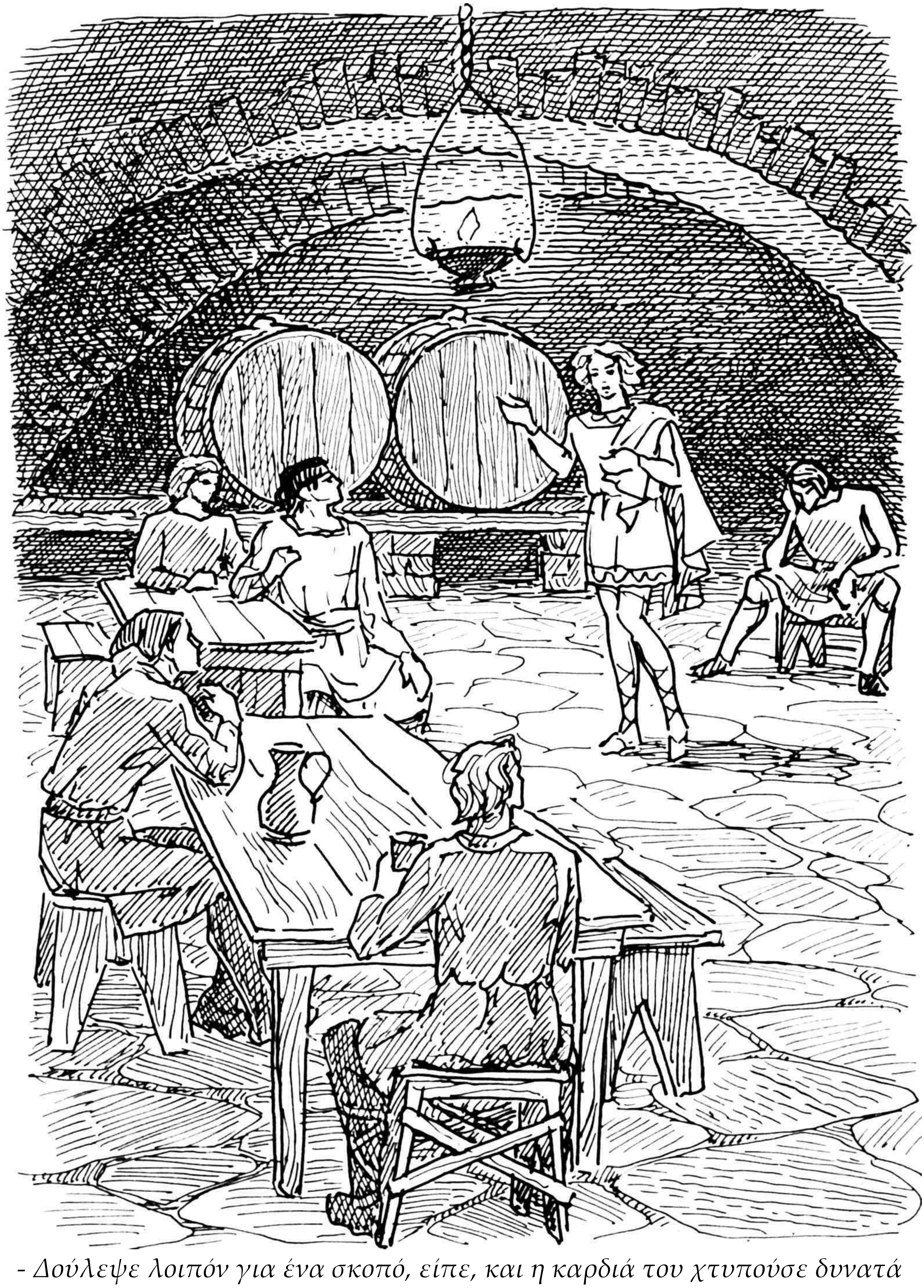
- Ποιος; Η κακοριζικιά του τόπου. Πώς να σκοτώσει κανείς την ώρα του, αν δεν έλθει και στην ταβέρνα; Τότε ήταν αλλιώτικα. Τότε δουλεύαμε. Όχι σαν τούτα δω τα παιδιά!...

- Γιατί δε δουλεύεις και τώρα;

Ο άνθρωπος στέναξε.

- Βαρέθηκα να δουλεύω άσκοπα, είπε με κούραση. Τα μάτια του Βασιλόπουλου άναψαν.

- Δούλεψε λοιπόν για ένα σκοπό, είπε και η καρδιά του χτυπούσε δυνατά στα στήθια του.

- Δούλεψε λοιπόν για ένα σκοπό, είπε, και η καρδιά του χτυπούσε δυνατά στα στήθια του.

- Αμ' αν ήταν να έβρισκα σκοπό, δε θα κάθουμουν εδώ! αποκρίθηκε ο άνθρωπος.

- Ούτ' εμείς, γερο-Κακομοίρη! είπε ένας νέος με μάτια που σπιθοβολούσαν από το κρασί. Δωσ' μας λίγο κέρδος, και να δεις με τι καρδιά δουλεύομε!

- Για το σκοπό ή για το κέρδος; ρώτησε το Βασιλόπουλο.

- Το ίδιο κάνει.

- Όχι, δεν κάνει το ίδιο, είπε με φωτιά το Βασιλόπουλο, γιατί όποιος από σας εδώ θέλει να δουλέψει, εγώ να του δώσω δουλειά. Μα θα είναι για ένα σκοπό μεγάλο και ιερό που δεν αφήνει κέρδος.

- Κοροϊδεύεις, πατριώτη! είπε γελώντας ο νέος.

- Δεν κοροϊδεύω. Ο εχθρός είναι μέσα στον τόπο!

Ο νέος σηκώθηκε, έσκυψε από πάνω από το τραπέζι και κοίταξε το Βασιλόπουλο.

- Τι δουλειά μας προτείνεις; ρώτησε σοβαρά.

- Τη δουλειά που έχει χρέος να κάνει κάθε πατριώτης την ώρα του κινδύνου.

- Μας προτείνεις δηλαδή να γίνομε στρατιώτες και να πάμε να σκοτωθούμε για του δεσπότη τα ποδήματα;

- Όχι, αλλά για την Πατρίδα και για το Βασιλιά!

- Μα δε μ' αφήνεις ήσυχο! είπε ο νέος με αναμμένα μάτια. Η Πατρίδα είναι λέξη, και ο Βασιλιάς είναι κούτσουρο!

Η προσβολή έτσουξε το Βασιλόπουλο σαν καμτσικιά. Σηκώθηκε από την καρέγλα του, και τρέμοντας από αγανάκτηση αποκρίθηκε:

- Πατρίδα είναι ο τόπος σας και ο Βασιλιάς είναι αρχηγός σας!

Γενικό γέλιο του αποκρίθηκε.

- Ο τόπος μας εδώ πέρα είναι σίγουρος, ο εχθρός δεν περνά το ποτάμι! είπε ένας με φωνή βραχνή από το μεθύσι. Όσοι κάθονται από την άλλη μεριά, ας φροντίσουν για τον εαυτό τους.

- Για δες αρχηγό που τον έχομε! φώναξε άλλος. Κρυμμένος πίσω από τα παράθυρα του θα μας πάγει στον πόλεμο!

- Και χωρίς όπλα! πρόσθεσε τρίτος χαχανίζοντας.

- Ας βγει ο Βασιλιάς πρώτος, να μας δείξει πώς πολεμάνε! φώναξε κάποιος.

- Ας βγει ο Βασιλιάς κι εγώ να του φτιάσω όπλα! είπε ο γερο-Κακομοίρης.

Χλωμός σαν το κερί, και με σταυρωμένα χέρια, στέκουνταν ανάμεσα τους ο γιος του Βασιλιά.

- Γερο-Κακομοίρη, είπε με τρανταχτερή φωνή, έχω το λόγο σου! Ο Βασιλιάς εγέρασε και δε βαστά στον κόπο. Μα ο γιος του θα βγει και θα του φτιάσεις όπλα!

- Μπράβο, είπε ο γέρος. Φθάνει όμως να βγει το Βασιλόπουλο.

- Ας βγει το Βασιλόπουλο, είπε ο νέος με τ' αναμμένα μάτια, και όλοι μας να τον ακολουθήσομε.

Το Βασιλόπουλο γύρισε και τον κοίταξε στο πρόσωπο.

- Θυμήσου τα λόγια που είπες, σαν έλθει η ώρα, είπε βαθιά ταραγμένος, και γυρνώντας στον άλλο: Γερο-Κακομοίρη, είπε, ο αδελφός σου άρχισε να φτιάνει τα όπλα που χρειάζεται το Βασιλόπουλο για να βγει με στρατό. Δε θα τον βοηθήσεις;

Ο γέρος ξαφνίστηκε.

- Μιλάς σοβαρά; ρώτησε.

- Σοβαρότατα, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο. Οπόταν θελήσεις, έλα στο σπίτι σου να βεβαιωθείς.

Και βγήκε χωρίς να κοιτάξει πίσω του. Ο γέρος τον κυνήγησε και τον πρόφθασε λίγα βήματα παρακάτω.

- Δε μου εξηγείς τα λόγια σου; ρώτησε.

- Είμαι ο γιος του Βασιλιά, είπε το Βασιλόπουλο. Φλουριά δεν έχω να σε πληρώσω, μα σου το ζητώ στ' όνομα της Πατρίδας, φτιάσε μου όπλα!

Ο γερο-Κακομοίρης τα έχασε. Έπεσε στα γόνατα κι έμεινε άφωνος.

- Έρχεσαι; ρώτησε το Βασιλόπουλο.

- Διάταξε, Αφέντη! μουρμούρισε ο γέρος. Είμαι δικός σου!

Το Βασιλόπουλο τον σήκωσε.

- Έχεις εργαλεία; ρώτησε.

- Έχω!

- Έλα λοιπόν στου αδελφού σου. Δεν πρέπει ούτε μιαν ώρα να χάσομε, και ο Κακομοιρίδης μας περιμένει.

Και πήγαν μαζί στο σπίτι του σιδερά.

Τους περίμενε τωόντι, αν και ήταν πια αργά. Μόνο το φτωχόπαιδο είχε φάγει και αποκοιμηθεί σε μια γωνιά του μαγειριού.

- Αύριο θα έχομε και άλλους τέτοιους εργάτες, είπε χαμογελώ-

ντας ο Κακομοιρίδης. Επιστρέφοντας απαντήσαμε ένα-δυο ζητιανόπαιδα, και ο μικρός τους διηγήθηκε πώς κέρδισε, δουλεύοντας, το βραδινό του φαγί, και όλα μου ζήτησαν δουλειά με την ίδια πληρωμή. Τους είπα να έλθουν. Μας συμφέρει, εξακολούθησε ο Κακομοιρίδης. Την ώρα που ανεβάζουν σιδερόπετρες από τα πηγάδια, εγώ δουλεύω εδώ και δε χάνεται καιρός.

Κάθησαν στο τραπέζι. Μα το Βασιλόπουλο δε θέλησε να μείνει. Ζήτησε μόνο ένα κομμάτι ψωμί να φάγει στο δρόμο, πηγαίνοντας στου δασκάλου, όπου ήθελε ακόμα να μελετήσει πριν πιάσει δουλειά με τους δυο αρχιμαστόρους.

Το σπίτι του δασκάλου ήταν μακριά. Πήγε τρεχάτος, μελέτησε, έγραψε, και τρεχάτος πάλι γύρισε στου Κακομοιρίδη το σπίτι, όπου για ώρες δούλεψαν το σίδερο που έβγαινε πυρωμένο από το φουρνέλο.

Τα μεσάνυχτα, οι δυο αδελφοί παράτησαν σφυρί και τόρνο.

Ο Κακομοιρίδης θέλησε να δώσει στο Βασιλόπουλο το δικό του κρεβάτι. Μ' αυτό δε δέχθηκε. Έπρεπε, είπε, να γυρίσει στο παλάτι, να μάθει τα νέα.

Βιαστικά πήρε πάλι το δρόμο της χώρας. Μα ήταν τόσο κουρασμένος, που δυο-τρεις φορές κάθησε στο χώμα να ξεκουραστεί. Τον έπαιρνε τότε ο ύπνος, και, για να μην κοιμηθεί, σηκώνουνταν πάλι και ξανάρχιζε το τρέξιμο.

Με κόπο έφθασε στο ρίζωμα του βουνού και τράβηξε για το παλάτι. Προσπάθησε να τρέξει, μα η κούραση τον νίκησε. Κάθησε σε μια πέτρα ν' ανασάνει, τα μάτια του έκλεισαν μονάχα τους, και αποκοιμήθηκε βαθιά.

ΙΑ'. ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΑΣ Ή ΞΥΛΟΚΟΠΟΣ;

ΕΚΕΙ ΤΟΝ ΒΡΗΚΕ η Ειρηνούλα, πρωί-πρωί, καθώς πήγαινε στο δάσος.

Τον ξύπνησε και μαζί κατέβηκαν. Την ρώτησε αν είχε άλλα νέα.

- Όχι, του αποκρίθηκε. Οι εχθροί δε φάνηκαν ακόμα στον ποταμό.

- Ο Θεός να δώσει! είπε το Βασιλόπουλο από μέσα από την καρδιά του. Για μας, κάθε ώρα είναι κέρδος.

Σκότωσε με τη σφενδόνα του κουνέλια και αγριόπουλα, και τα μοίρασε σε δυο μάτσα. Μοίρασε και τ' αυγά, και πήρε τα μισά στο μαντίλι του.

- Κάτω εκεί, στου Κακομοιρίδη το σπίτι, θα στρωθεί σήμερα μεγάλο τραπέζι, και πρέπει κι εκεί να πάγω φαγί, είπε της αδελφής του.

Και της διηγήθηκε πως πήγε και βρήκε τον αδελφό του Κακομοιρίδη, που δούλευε τώρα και αυτός να φτιάσει όπλα, και πως μερικά αλητόπαιδα ήταν να έλθουν να δουλέψουν στο μεταλλείο και να πληρωθούν με το φαγί που θα τους έφερνε.

- Τι ωραία! είπε η Ειρηνούλα συγκινημένη. Έτσι τρέφεις ένα πλήθος πεινασμένους και συνάμα τους μαθαίνεις να δουλεύουν για να μη ζητιανεύουν.

- Μα αυτό γυρεύω ίσα-ίσα, αποκρίθηκε απλά το Βασιλόπουλο, να ξαναμάθει ο κόσμος να δουλεύει.

Αποχαιρέτησε την αδελφή του και κατέβηκε τρεχάτος στη χώρα.

Πήγε στου δασκάλου, έκανε το μάθημα του και άφησε δυο πουλιά για πληρωμή. Ύστερα τράβηξε στου Κακομοιρίδη.

Τους βρήκε όλους στη δουλειά.

Γύρω στους τοίχους της κάμαρας κρέμουνταν διάφορα νεόφτιαστα όπλα.

- Καλή αρχή! είπε με χαρά το Βασιλόπουλο. Ο εχθρός δε φαίνεται ακόμα να πλησιάζει. Θάρρος! Θα γίνουν τα όπλα.

Και αφού παρέδωσε το κυνήγι στην κόρη του Κακομοιρίδη, σήκωσε τα μανίκια του κι έπιασε το σφυρί και την τσιμπίδα.

Έξαφνα όμως ακούστηκαν έξω φωνές.

Το Βασιλόπουλο παράτησε τα εργαλεία του, βγήκε τρεχάτος και είδε ένα από τα παιδιά του μεταλλείου, που πάλευε γενναία να σώσει τη φορτωμένη χειράμαξα του από δυο κλέφτες.

Το Βασιλόπουλο αναγνώρισε τον αφιλόξενο άνθρωπο που τους είχε διώξει, με την Ειρηνούλα, από το κατώφλι του, και το παιδί του, που είχε κλέψει τ' ωρολόγι του Κακομοιρίδη.

- Παλιάνθρωπε! φώναξε και ρίχθηκε πάνω του, τον άρπαξε από το λαιμό και τον έστρωσε στο χώμα.

Ο Κακομοιρίδης, ακούοντας τις φωνές, βγήκε και αυτός κι έφθασε την ώρα που το παιδί του κλέφτη ξέκοβε στο δάσος. Το κυνήγησε, το έπιασε και το έφερε πίσω με τις σπρωξιές.

- Δώστε μου ένα σκοινί! φώναξε το Βασιλόπουλο.

Και με τη βοήθεια του Κακομοιρίδη, τους έδεσε πισθάγκωνα, και μαζί γύρισαν στο σιδηρουργείο σπρώχνοντας μπροστά τους δυο κλέφτες.

Το Βασιλόπουλο άφησε απ' έξω το κλεφτόπαιδο, με το γερο-Κακομοιρίδη να το φυλάγει.

- Είναι αμαρτία αυτό που κάνετε! φώναξε ο κλέφτης. Τι μας δέσατε τα χέρια σαν κακούργους, αντί να δείρετε αυτό το παλιόπαιδο που γύρευε να ζημιώσει καλούς και ήσυχους νοικοκυρέους;

- Αυτό θα το δούμε αργότερα, είπε το Βασιλόπουλο. Τώρα πες μου πώς σε λένε.

Έξαφνα ο κλέφτης θυμήθηκε το πρόσωπο του Βασιλόπουλου και αναστέναξε με ανακούφιση. Από ένα τέτοιο παιδί τι είχε να φοβηθεί;

- Μπα! είπε χαρούμενος. Εσύ είσαι, παλικάρι, που ήλθες προχθές και χτύπησες την πόρτα μου; Και τι γίνεται η κοπελίτσα που ήταν μαζί σου; Αδελφή σου δεν είναι;

- Και αυτό θα μείνει για αργότερα. Τώρα πες μου τ' όνομα σου.

- Με λένε Κατεργαρίσκο. Μα δε βλέπω γιατί με ρωτάς εμένα εκείνα που θα έπρεπε να ζητήσεις αυτουνού που γύρευε να μας ζημιώσει...

- Θα τον ρωτήσω και αυτόν ύστερα. Τώρα πες μου εσύ, γιατί προσπάθησες να πάρεις τη φορτωμένη χειράμαξα;

- Μα δεν είναι έτσι τα πράματα, παλικάρι μου, είπε ο άνθρωπος, με αλεπουδίσιο χαμόγελο. Άφησε με να σου πω τι έγινε. Εγώ

δούλευα στο δάσος, έσκαβα κι έβγαζα... αυτά, πώς τα λένε... πέτρες. Και το παιδί μου ήταν εκεί και με βοηθούσε. Σα γέμισα λοιπόν το αμαξάκι, είπα στο παιδί μου να το πάγει στο σπίτι...

- Τι τις ήθελες τις πέτρες; ρώτησε το Βασιλόπουλο.

- Να χτίσω ένα κοταριό, να σε χαρώ, γιατί το δικό μου γκρέμισε. Λοιπόν άκουσα φωνές, βγήκα έξω και είδα το παιδί αυτό που γύρευε να κλέψει τις πέτρες από το γιο μου, και το έριξα κάτω για να γλιτώσω το πράμα μου. Να, παλικάρι μου, η ιστορία πώς είναι, να σε χαρώ! Λύσε μου τα χέρια μου, γιατί μούδιασαν έτσι δεμένα.

- Στάσου εκεί τώρα, έχομε και άλλον ν' ακούσομε πριν σε λύσομε, είπε το Βασιλόπουλο.

Και φώναξε το γερο-Κακομοιρίδη, που για να μη χάνει καιρό γυάλιζε ένα σπαθί φυλάγοντας το κλεφτόπαιδο.

- Φερ' τον μέσα, γέρο, είπε.

Και ρώτησε το αγόρι:

- Πώς σε λένε και τι συνέβηκε;

- Με λένε Μήτσο, αποκρίθηκε τρέμοντας το παιδί, και μυστικά έκανε νόημα του πατέρα του πως δεν ήξερε τι να πει.

Το Βασιλόπουλο το αντιλήφθηκε, και ανάγκασε τον Κατεργαρίσκο να γυρίσει την πλάτη.

- Πες, παιδί μου, δεν πήγαινες... άρχισε ο κλέφτης.

- Εσύ να σωπάσεις ή σου στουμπώνω το στόμα! φώναξε το Βασιλόπουλο.

- Μα, παλικάρι μου, θέλω μόνο την αλήθεια να πει το παιδί μου, να πιστέψετε πως πήγαινε...

Μα πριν προφθάσει να πει περισσότερα, ο Κακομοιρίδης του είχε δέσει το στόμα μ' ένα πεσκίρι.

- Ναι, είπε ο Μήτσος νομίζοντας πως κατάλαβε την έννοια του πατέρα του, πήγαινα να βοηθήσω το παιδί που έσερνε το φορτωμένο αμαξάκι...

Με μια κλωτσιά στο πάτωμα ο πατέρας του τον σταμάτησε.

- Θέλω να πω, πως πήγαινα τις πέτρες στη χώρα για να τις πουλήσω του πρωτομάστ...

Άλλη μια κλωτσιά στο πάτωμα, και το παιδί τα έχασε ολότελα και άρχισε τα κλάματα.

- Φθάνει, είπε το Βασιλόπουλο. Και φώναξε το παιδί του μεταλ-

λείου:

- Λέγε, Θάνο, τι έτρεξε;

- Γύριζα από τα πηγάδια με το σίδερο, είπε ο Θάνος, και βγήκε αυτός από το δάσος και μου άρπαξε τη χειράμαξα. Φώναξα πως ήταν ξένο πράμα, μα την ίδια ώρα έφθασε ο άλλος, μ' έριξε χάμω και θα έπαιρνε το αμαξάκι αν δεν έφθανες εσύ.

- Τ' άκουσες, κυρ-Κατεργαρίσκο; είπε το Βασιλόπουλο. Δεν ήξερες βέβαια πως η χειράμαξα είναι δική μας, και πως το παιδί αυτό δουλεύει στο συνεργείο μας, ειδεμή θα έβρισκες άλλην εξήγηση να μας δώσεις. Και συ, Μήτσο, εξακολούθησε γυρνώντας στο κλεφτόπαιδο, τώρα που έχεις την καλή τύχη να ξαναντάμωσεις τον κυρ-Κακομοιρίδη, δεν του δίνεις πίσω τ' ωρολόγι του, που το φυλάγεις τώρα τόσες μέρες στον κόρφο σου;

Όλοι παραξενεύθηκαν με τα λόγια του Βασιλόπουλου. Μόνος ο Κατεργαρίσκος κατάλαβε, του λύθηκαν τα γόνατα κι έπεσε σε μια καρέγλα.

Το Βασιλόπουλο πήρε από την τσέπη του κλέφτη το ασημένιο ωρολόγι με την αλυσίδα του και τα έδωσε του Κακομοιρίδη.

- Τ' ωρολόγι μου! αναφώνησε χαρούμενος ο σιδεράς. Πώς βρέθηκε σ' αυτουνού την τσέπη;

Με δυο λόγια το Βασιλόπουλο του διηγήθηκε τι είχε ακούσει και δει από μέσα από τα ερείπια, πίσω από το σπίτι του κλέφτη.

- Και τώρα, είπε, εμπρός! Περπατάτε!

Τους πήγε πισθάγκωνα δεμένους στη φυλακή, και βρήκε το δεσμοφύλακα που κουβέντιαζε στην πόρτα ενός καφενείου μ' ένα παλικάρι.

Με δυσαρέσκεια αναγνώρισε το Βασιλόπουλο τον πιωμένο νέο με τα γυαλιστερά μάτια, που στην ταβέρνα είχε πει τόσο υβριστικά λόγια εναντίον του Βασιλιά.

Και αυτός τον αναγνώρισε, και ρώτησε ειρωνικά:

- Ε, πατριώτη, βγήκε ο γιος του Βασιλιά;

Το Βασιλόπουλο δεν αποκρίθηκε. Ζήτησε τα κλειδιά, και ο δεσμοφύλακας του τα έδωσε και τον χαιρέτησε ως κάτω.

Ύστερα πήγε στο αντικρινό μέρος της πλατείας όπου ήταν οι φυλακές, άνοιξε την πόρτα κι έβαλε μέσα τους κλέφτες.

Ο νέος και ο δεσμοφύλακας το κοίταζαν που πήγαινε.

- Δε μου λες, γιατί υποκλίθηκες τόσο βαθιά, σαν του έδωσες τα, κλειδιά; ρώτησε ο νέος. Ποιος είναι;

- Δεν ξέρω, αποκρίθηκε ο δεσμοφύλακας. Μα αυτός υποχρέωσε τον κυρ-Λαγόκαρδο να βγάλει τον Κακομοιρίδη από τη φυλακή, ενώ ο ίδιος ο Λαγόκαρδος τον είχε καταδικάσει.

- Τι λες, καλέ! είπε ο νέος.

Κι εξακολούθησε περιφρονητικά:

- Κανένας παλατιανός και αυτός... σαν όλους...

- Όχι, βέβαια! είπε ο δεσμοφύλακας. Παλατιανός ήταν εκείνος που ζήτησε την καταδίκη του Κακομοιρίδη. Πουλημένος στους παλατιανούς ήταν ο κυρ-Λαγόκαρδος που καταδίκασε τον αθώο άνθρωπο. Μα τούτος!... Να τον έβλεπες! Με το καμτσίκι οδηγούσε τον κυρ-Λαγόκαρδο, και τον υποχρέωσε να βγάλει τον καταδικασμένο από τη φυλακή.

- Με τι, είπες;

- Με το καμτσίκι! επανέλαβε ο δεσμοφύλακας. Το Βασιλόπουλο κλείδωσε την πόρτα της φυλακής, έφερε πίσω τα κλειδιά και γύρισε να φύγει.

- Μα ποιος λοιπόν είναι αυτός; μουρμούρισε ο νέος. Και από μακριά τον ακολούθησε.

Περνώντας από του Αμοιράκου του πρωτομάστορη, θέλησε το Βασιλόπουλο ν' ανέβει να τον ρωτήσει αν είχε πιάσει δουλειά.

- Δεν είναι απάνω ο πρωτομάστορης, του φώναξε ο κουντουράς της γωνιάς. Βρίσκεται στο ποτάμι.

«Καλά!», σκέφθηκε χαρούμενο το Βασιλόπουλο. «Λοιπόν άρχισε δουλειά!»

Γύρισε κατά το ποτάμι, μα περνώντας από το δάσος άκουσε ομιλίες.

Μπήκε μέσα, και, ανάμεσα στα δέντρα, είδε δύο νέους που γύρευαν να σύρουν ένα μεγάλον κορμό, δεμένο με σκοινιά. Μα ήταν πολύ βαρύς και δεν μπορούσαν να τον κουνήσουν.

- Πού θέλετε να το πάτε αυτό; ρώτησε το Βασιλόπουλο.

- Στό ποτάμι, όπου το θέλει ο παραφέντης, αποκρίθηκαν.

- Είναι αδύνατο να το σύρετε έτσι. Είναι πολύ μεγάλο.

- Τι να κάνομε; Το θέλει ο παραφέντης. Θα φτύσομε αίμα μα θα το σύρομε.

- Θα σπάσετε τα σκοινιά σας και δε θα κάνετε τίποτα. Άλλο τρόπο να βρούμε. Χρειάζονται ρόδες... Οι ξυλοκόποι γέλασαν.

- Μα έλα δα που δεν έχομε! είπαν. Το Βασιλόπουλο σκέφθηκε λίγο.

- Δώσ' μου το τσεκούρι σου, είπε.

Και βγάζοντας το ρούχο του, το Βασιλόπουλο έφτιασε τρία κατρακύλια. Ύστερα τα τοποθέτησαν κάτω από τον κορμό, ζεύθηκαν και οι τρεις στα σκοινιά, και μαζί τον έσυραν. Ο κορμός κατρακύλησε σαν να ήταν σε τροχούς.

- Και όταν κυλήσει ο κορμός και βγει από το τελευταίο κατρακύλι, πάρτε το αυτό και βάλτε το πάλι μπροστά, τους είπε το Βασιλόπουλο. Έτσι θα τον πάτε ως το ποτάμι.

Οι δύο νέοι τον ευχαρίστησαν καταχαρούμενοι.

- Δε φαντάζεσαι πόσο μας ευκόλυνες τη δουλειά μας, είπαν ξελαφρωμένοι, και πόσο θα ευχαριστηθεί ο παραφέντης, που θα προχωρήσει γρηγορώτερα η μεταφορά.

- Ποιος είναι ο παραφέντης σας; ρώτησε το Βασιλόπουλο.

- Ο Αμοιράκος ο πρωτομάστορης.

- Και πώς έτυχε να δουλεύετε μαζί του; Ενόμιζα πως δεν έχει πια παραγιούς.

- Και δεν είχε. Μονάχος δούλευε από τον καιρό που πήγαν στραβά οι δουλειές του, αποκρίθηκε ο ένας νέος. Είχε κλείσει μάλιστα το εργαστήρι του. Μα πρέπει να πέτυχε καμιά καλή παραγγελία, γιατί πούλησε το σπίτι του και ό,τι είχε, και μας πήρε όλους, όσοι τεχνίτες μαραγκοί είμαστε στη χώρα, με καλή πληρωμή, για να δουλέψομε μέρα-νύχτα.

- Χαρά στον πατριώτη! φώναξε ενθουσιασμένο το Βασιλόπουλο.

Κι έτρεξε κατά το ποτάμι.

Περνώντας βιαστικά, σκουντούφλησε έναν άνθρωπο που στέκουνταν εκεί απαρατήρητος.

- Χωροφύλακας ή ξυλοκόπος; ρώτησε αυτός.

Το Βασιλόπουλο γύρισε και αναγνώρισε το νέο της ταβέρνας.

- Και τα δυο, αποκρίθηκε.

- Και τίποτε άλλο; ρώτησε ο νέος.

Το Βασιλόπουλο τον κοίταξε κατάματα.

- Ναι, είπε, και κάτι άλλο. Κι έφυγε τρεχάτος.

Σ' ένα γύρισμα του δρόμου, απάντησε χωρικούς που έφευγαν τρομαγμένοι κατά τη χώρα.

- Πού τρέχετε; τους φώναξε.

Αλλά δεν αποκρίθηκαν. Εξακολουθούσαν να φεύγουν. Λίγα βήματα μακρύτερα, είδε άλλους πέντε-έξι άντρες που έτρεχαν και αυτοί.

Το Βασιλόπουλο τους σίμωσε.

- Για πού, πατριώτες; ρώτησε.

- Για τη χώρα, του αποκρίθηκαν. Μην πηγαίνεις από κει, οι εχθροί καταφθάνουν!

- Πού φθάνουν;

Μα δεν αποκρίθηκαν. Τρομαγμένοι και σαστισμένοι έφευγαν.

Το Βασιλόπουλο τους κυνήγησε και τους πρόφθασε.

- Πού φεύγετε! ρώτησε θυμωμένος. Τι φοβάστε και τρέχετε σα λαγοί;

- Οι εχθροί κατεβαίνουν στο ποτάμι από την πέρα μεριά, αποκρίθηκε ένας.

- Ε, καλά! Μένει το ποτάμι. Πώς θα το περάσουν; Ελάτε στα συγκαλά σας, πατριώτες, μη χάνετε έτσι το λογικό σας, για το Θεό! Γυναίκες είστε να φοβάστε; φώναξε το Βασιλόπουλο αναμμένο. Στα όπλα, παιδιά! Θα τους σταματήσομε!

Οι χωρικοί κοντοστάθηκαν.

- Μα δεν έχομε όπλα! είπαν.

- Πιάστε ό,τι κοφτερό έχετε: μαχαίρι, δρεπάνι, τσεκούρι ή σκερπάνι, και ακολουθήστε με!

- Ποιος θα μας οδηγήσει; ρώτησε φοβισμένος ένας.

- Εγώ! είπε με δύναμη το Βασιλόπουλο. Γυρνάτε πίσω. Για το Θεό, μη φεύγετε!

- Μπα! είπε άλλος. Γιατί να πολεμήσομε; Αν το ποτάμι σταματήσει τους εχθρούς, εμείς από δω είμαστε ήσυχοι. Αν πάλι το ποτάμι δε σταματήσει τους εχθρούς, ουτ' εμείς δε θα τους σταματήσομε. Γιατί να σκοτωθούμε άδικα; Θα κάνομε και μεις εκείνο που κάνει ο Βασιλιάς και το Βασιλόπουλο.

- Ο Βασιλιάς θα μείνει! Το Βασιλόπουλο θα σας οδηγήσει! Κανένας δε θα φύγει, μείνετε και σεις.

Ένας από τους χωρικούς γέλασε κοροϊδευτικά.

- Δεν πας ν' ακούσεις τι γίνεται στο παλάτι; είπε. Ο Βασιλιάς ετοιμάζεται να το στρίψει και το Βασιλόπουλο το 'στριψε κιόλα!

- Το Βασιλόπουλο δεν το 'στριψε! Είναι ανάμεσα σας! φώναξε το Βασιλόπουλο. Κοιτάξετε με, πατριώτες! Εγώ είμαι ο γιος του Βασιλιά, και θα σας οδηγήσω!

- Αλλού να τα πουλάς αυτά! αποκρίθηκαν οι χωρικοί. Το είδαν το Βασιλόπουλο που πέρασε το ποτάμι χθες σαν ένιωσε τα σκούρα, κι έφυγε στα ξένα! Άλλο τόσο θα κάνομε κι εμείς.

Το Βασιλόπουλο έσφιξε το μέτωπο του στα χέρια του.

Τι να κάνει; Πώς να τους βαστάξει;

Συλλογίστηκε το Βασιλιά, που πρέπει να τα έχασε μονάχος στο παλάτι. Θυμήθηκε τα λόγια του χωρικού: «Ο Βασιλιάς ετοιμάζεται να το στρίψει...»

Τον έπιασε τρόμος, γύρισε πίσω και, τρεχάτος, ανέβηκε στο βουνό.

ΙΒ'. ΠΑΝΙΚΟΣ

ΚΟΠΑΔΙΑ κατέβαιναν από τα χωριά οι άνθρωποι κι έτρεχαν στη χώρα χωρίς σκοπό, ξετρελαμένοι από φόβο. Το Βασιλόπουλο γύρευε να τους σταματήσει, μα ο πανικός τους έκανε κουφούς και τυφλούς.

- Δεν έχομε Βασιλιά! Δεν έχομε Πατρίδα! έλεγαν. Και τίποτα δεν μπορούσε να τους συγκρατήσει. Έφθασε το Βασιλόπουλο στο παλάτι. Οι πόρτες ήταν όλες ανοιχτές. Η οικογένεια του Βασιλιά, μαζεμένη στην τραπεζαρία, έμοιαζε σαν κοπάδι τρομαγμένες χήνες. Όλες οι γυναίκες φώναζαν μαζί, ο Βασιλιάς, με το μανδύα του τυλιγμένο στο μπράτσο, έδινε οδηγίες σε φανταστικούς υπηρέτες, να κλείσουν τα παράθυρα, να συμμαζέψουν τα πράγματα, και άλλα παρόμοια. Καθισμένη σε μια γωνιά η Ειρηνούλα έκλαιγε με αναφιλητά. Και, σέρνοντας ένα σεντούκι, ο Πολύκαρπος γύριζε κάθε λίγο και την κοίταζε, και απελπίζουνταν που δεν μπορούσε να την παρηγορήσει.

- Τι είναι αυτά; Τι κακό γίνεται δω; βροντοφώνησε το Βασιλόπουλο.

Όλοι γύρισαν. Οι γυναίκες έπαυσαν τα ξεφωνητά, η Ειρηνούλα έτρεξε και κρεμάστηκε στο λαιμό του, ο Βασιλιάς αναστέναξε με ανακούφιση, και ο Πολύκαρπος παράτησε το σεντούκι.

- Τι τρέχει; Γιατί αυτή η σύγχιση; ρώτησε πάλι το Βασιλόπουλο.

Και η ζεστή φωνή του δέσποζε μέσα στην αναμπαμπούλα, και καθησύχαζε κάθε τρομαγμένη καρδιά.

- Αχ, γιε μου! Πού έφυγες! είπε με παράπονο ο Βασιλιάς. Τέτοιες ώρες βρίσκεις να ξεπορτίζεις;

- Και να μας αφήνεις ολομόναχους να φύγομε στα ξένα! πρόσθεσε πάλι η Βασίλισσα.

- Τι; φώναξε το Βασιλόπουλο. Ποιος μιλά για φευγιό;

- Μας είχες αφήσει, γιε μου, δικαιολογήθηκε ο Βασιλιάς, και δεν ξέραμε τι να κάνομε και πού να πάμε...

- Όλος ο κόσμος φεύγει, θα φύγομε κι εμείς, πρόσθεσε πάλι η Βασίλισσα.

- Δε θα φύγει κανένας! είπε με απόφαση το Βασιλόπουλο.

- Δε θα μας εμποδίσεις εσύ βέβαια! ξεφώνισε η Πικρόχολη.

- Δε θα φύγει κανένας! επανέλαβε πιο δυνατά το Βασιλόπουλο.

Εσείς οι γυναίκες, να πάτε στα δωμάτια σας. Και συ, πατέρα μου, έλα κάτω μαζί μου. Είναι ανάγκη να παρουσιαστείς αυτή τη στιγμή.

- Πού θέλεις να πάμε; ρώτησε φοβισμένα ο Βασιλιάς.

- Στη χώρα, για να μας δει όλος ο τρομαγμένος πληθυσμός και να μας ακολουθήσει.

- Πού να μας ακολουθήσει;

Μα πριν προφθάσει το Βασιλόπουλο ν' αποκριθεί, κατρακύλησε μέσα ο πρωτοβεστιάριος.

Τα κρεμαστά του μάγουλα ήταν κατακόκκινα και πυρωμένα, και τα μάτια του πεταμένα έξω από το κεφάλι του.

- Αφέντη! Αφέντη! Ο εχθρός καίει τη χώρα στο αντικρινό μέρος του ποταμού, έβαλε φωτιά στα δάση, όλη εκείνη η πεδιάδα καταστρέφεται! Ο κόσμος, μαζεμένος στον ποταμό και στην πλατεία, φωνάζει και βρίζει που δε βγαίνεις να τους οδηγήσεις, να βοηθήσεις τους αδελφούς τους, που κινδυνεύουν στην πέρα όχθη! Αφέντη, ο εχθρός προχωρεί! Θα φθάσει στο ποτάμι...

Ο Βασιλιάς γύρισε στο γιο του απελπισμένος.

- Τόσο το καλύτερο! είπε το Βασιλόπουλο με σφιγμένα δόντια.

- Παιδί μου! Τι λες! Χάνομε το μισό μας βασίλειο! αναφώνησε ο Βασιλιάς.

- Τόσο το καλύτερο! επανέλαβε πιο δυνατά το Βασιλόπουλο. Τώρα φθάνει το χτένι στον κόμπο! Τώρα νιώθομε πού μας τσούζει.

- Μα βρίζουν το θρόνο! Το Κράτος χάνεται! Σηκώθηκε επανάσταση στη χώρα... μούγκρισε ο πρωτοβεστιάριος. Δε θέλουν πια τη βασιλεία...

- Ποιος σκέπτεται θρόνο και βασιλεία! φώναξε το Βασιλόπουλο. Το έθνος ζει, το έθνος ξυπνά επιτέλους, και σύσσωμο θα σηκωθεί, να πλακώσει τους εχθρούς που ποδοπατούν τη χώρα του! Πατέρα, έλα τώρα!

Και σέρνοντας το Βασιλιά από το μπράτσο, τρεχάτος κατέβηκε το βουνό.

- Εσύ, πήγαινε μπροστά! φώναξε του Πολύκαρπου που τον ακολουθούσε. Πήγαινε στου Κακομοιρίδη, πάρε όσα όπλα είναι έτοιμα και φερ' τα αμέσως στο ποτάμι. Εκεί θα τους μαζέψω όλους.

Ο τόπος ήταν ανάστατος. Οι κάτοικοι της χώρας πετούσαν τα πράματα τους από το παράθυρο και τα φόρτωναν σε αμάξια ή σε

μουλάρια, για να φύγουν στα βουνά, ενώ οι χωρικοί, πάλι, έτρεχαν να προφυλαχθούν στη χώρα.

Όλοι είχαν χάσει τα μυαλά τους, κανένας δεν ήξερε τι έκανε.

- Ησυχία, παιδιά, δεν έχομε κανένα φόβο, έλεγε περνώντας το Βασιλόπουλο.

Και στις γυναίκες έλεγε:

- Πηγαίνετε στα σπίτια σας και μη φοβάστε. Και στους άντρες:

- Ελάτε μαζί μου και μη φοβάστε!

Σαν έφθασε στην πλατεία με το Βασιλιά, εμπρός στο φρουραρχείο είδαν κόσμο πολύ που φώναζε και ζητούσε στρατό. Σ' ένα παράθυρο, με τα μαλλιά του ολόρθα και τα μάτια του γουρλωμένα, ο φρούραρχος, τυλιγμένος μες στην κουβέρτα του, φώναζε πως στρατό δεν έχει και να πάνε να τον ζητήσουν από το Βασιλιά.

- Δεν έχομε Βασιλιά. Ο Βασιλιάς έφυγε και μας παράτησε. Κάτω ο Βασιλιάς! Κάτω η Βασιλεία! φώναζε το πλήθος.

- Αχ, πάμε να φύγομε! παρακάλεσε ο Βασιλιάς, κρεμασμένος στο μπράτσο του γιου του. Άκου πώς μας βρίζουν!

- Όχι! είπε με απόφαση το Βασιλόπουλο. Εδώ θα πεθάνομε ή θα τους δαμάσομε!

Παραμερίζοντας τον κόσμο, πέρασε με το Βασιλιά και ανέβηκε στα σκαλοπάτια του φρουραρχείου.

- Πατριώτες, τι γυρεύετε; φώναξε δυνατά, και η φωνή του ακούστηκε, δεσπόζοντας το θόρυβο, ως πέρα στην πλατεία. Τι περιμένετε μαζεμένοι εδώ, όταν ο εχθρός ρημάζει τη χώρα μας; Κάνετε καρδιά, παιδιά, εμπρός! Ακολουθήσετε με! Όλοι ενωμένοι θα διώξομε τον εχθρό!

- Δεν έχομε στρατό! Ούτε άρματα δεν έχομε! φώναξαν μερικοί από μέσα από το πλήθος.

- Στρατός είστε σεις! Πού τον γυρεύετε αφού είστε όλοι μαζεμένοι εδώ; Άρματα θα γίνουν τα εργαλεία που σκάβετε τα χωράφια! Σε αντρειωμένα χέρια, κάθε σίδερο γίνεται όπλο!

- Δεν έχομε αρχηγό! Το έστριψε ο Βασιλιάς!

- Ο Βασιλιάς σας είναι δω, ανάμεσα σας, έτοιμος να σας οδηγήσει στη μάχη! φώναξε το Βασιλόπουλο δείχνοντας το γέρο πατέρα του, που εμπρός στον εξοργισμένο λαό του είχε ξαναβρεί την πατρογονική του υπερηφάνεια, και με σταυρωμένα χέρια και ψηλά

το κεφάλι κοίταζε το αγριεμένο πλήθος. Ο Βασιλιάς σας είναι δω, αναγνωρίσετε τον, και ας μη φορεί το στέμμα του, που το πούλησε για να σας δώσει όπλα.

- Πού είναι ο Βασιλιάς; Δείξε μας το Βασιλιά! φώναξαν μερικοί.

- Ο Βασιλιάς μας δεν έφυγε; Ο Βασιλιάς είναι δω; φώναξαν άλλοι. Ζήτω λοιπόν ο Βασιλιάς!

- Αν είναι δω ο Βασιλιάς, ζητάτε του πρώτα-πρώτα όπλα! φώναξε μια θυμωμένη φωνή.

- Ναι, όπλα! Δώσ' μας όπλα! επανέλαβαν άλλες φωνές.

Και το πλήθος, που γυρνά πάντα με τον τελευταίο που μίλησε, ξεφώνισε αγριεμένα:

- Δώσ' μας όπλα! Κάτω ο Βασιλιάς! Έξω από δω ο Βασιλιάς!

Μερικοί πιο αυθάδεις ανέβηκαν στα σκαλοπάτια φοβερίζοντας με το γρόθο.

- Δώσ' μας όπλα! Κάτω ο Βασιλιάς! ξεφώνιζαν.

Το Βασιλόπουλο όρμησε μπροστά στον πατέρα του και, με μια σπρωξιά, έριξε κάτω έναν που σήκωνε το χέρι να χτυπήσει το Βασιλιά.

- Σα δεν έχουν όπλα, φώναξε με αγανάκτηση, πάνε και τα παίρνουν από τους εχθρούς τα παλικάρια, μα δε χτυπούν γέρους!

- Γεια σου, λεβέντη! Καλά του αποκρίθηκες! ακούστηκε μια φωνή.

Και το ανθρώπινο κοπάδι, γυρνώντας άλλη μια φορά με τον τελευταίο που του επιβλήθηκε, ξεφώνισε:

- Γεια σου, λεβέντη! Οδήγησε μας εσύ και θα σε ακολουθήσομε! Ζήτω το Βασιλόπουλο μας! Ζήτω ο Βασιλιάς!

Το Βασιλόπουλο, χωρίς να χάσει καιρό, διέταξε:

- Εμπρός! Στο ποτάμι! Εκεί θα διοργανωθούμε, για να περάσομε αντίκρυ και να διώξομε τον εχθρό! Εμπρός, παιδιά! Ακολουθείτε με!

Κι ενώ, αποκαμωμένος και συγκινημένος, ανέβαινε ο Βασιλιάς στο φρουραρχείο να ξεκουραστεί, το Βασιλόπουλο τράβηξε κατά τον ποταμό, με το ενθουσιασμένο πλήθος που ξεφώνιζε πίσω του.

ΙΓ'. ΠΟΛΥΔΩΡΟΣ ΚΑΙ ΜΟΝΟΧΕΡΗΣ

ΟΛΗΝ ΕΚΕΙΝΗ την ημέρα η «Τρομάρα» και η «Αντάρα» είχαν πάγει κι έλθει πολλές φορές από τη μιαν ακροποταμιά στην άλλη, περνώντας τους χωρικούς της πεδιάδας, που έφευγαν εμπρός στον εχθρό.

Αφού πέρασε και τον τελευταίο, ο κουλός αντί να δέσει τις φελούκες του στη στεριά και να ξαπλωθεί στην «κάμαρα» του, όπως το συνήθιζε, άρχισε ν' ανεβαίνει τον ποταμό, σπρώχνοντας τις φελούκες του με το κοντάρι.

Ο πρωτομάστορης Αμοιράκος, που δούλευε στο νερό κοντά, τον είδε και τον φώναξε:

- Για πού, πατριώτη;

- Μυστική υπηρεσία του Κράτους, αποκρίθηκε ο κουλός.

Και πρόσθεσε:

- Για τους ήσυχους καιρούς δουλεύεις, παραφέντη;

- Πού ξέρεις εσύ τι κάνω; ρώτησε ο πρωτομάστορης.

- Και αμέ στραβός είμαι; Δε βλέπω τάχα πως φτιάνεις θεόρατα καράβια;

- Και για ήσυχους καιρούς, λες, είναι αυτά;

- Και βέβαια είναι, αφού ως το βράδυ δεν τα τελειώνεις, και πριν βασιλέψει ο ήλιος, οι μουσαφίρηδες θα είναι αντίκρυ στρωμένοι.

Ο πρωτομάστορης παράτησε τη δουλειά του και πλησίασε το νερό.

- Ξέρεις πως είπες κάτι πολύ σωστό; έκανε σοβαρά.

- Με κολακεύεις, πατριώτη, αποκρίθηκε ο κουλός, ανεβαίνοντας στην πλώρη και σέρνοντας πίσω του το κοντάρι.

Ο πρωτομάστορης ήταν συλλογισμένος.

- Λοιπόν τι λες να κάνω; ρώτησε έξαφνα.

- Γέφυρα, αποκρίθηκε ο κουλός.

- Γέφυρα; Και φαντάζεσαι πως η γέφυρα γίνεται σε τρεις ώρες;

Ο κουλός πήρε το σκοινί του και του το έδειξε.

- Με αυτό, είπε.

Κι δείχνοντας τους κομμένους κορμούς που στοιβάζουνταν στην όχθη, έτοιμοι να πελεκηθούν:

- Και με αυτά, πρόσθεσε.

Και ξανάρχισε το δρόμο του, σπρώχνοντας τις βάρκες του προς τ' απάνω του ποταμού και μουρμουρίζοντας μελαγχολικά:

Βγήκαν κλέ-ε-φτες στα βου-ου-νά, Για να κλέ-ε-ψουν άλο-ο-γα...

Κάμποση ώρα ο πρωτομάστορης έμεινε ακίνητος, ακολουθώντας τις φελούκες με συλλογισμένα μάτια. Έξαφνα χτύπησε το μέτωπο του:

- Μα βέβαια! Βέβαια! Δίκιο έχει αυτός! μουρμούρισε.

Και παράγγειλε στους παραγιούς του:

- Παρατάτε τα καράβια όλοι σας! Κι ελάτε δω. Έχω βιαστική δουλειά να σας δώσω.

Ο κουλός ωστόσο εξακολουθούσε να πηγαινοέρχεται από πλώρη σε πρύμη, μπήγοντας το κοντάρι του και μουρμουρίζοντας μελαγχολικά:

Άλογ-α-α δε βρήκα-α-νε, Προβατά-α-κια πήρανε...

Μα όσο ανέβαινε, το ρεύμα γίνουνταν όλο και δυνατότερο, και κατήντησε τέτοιο, που δεν μπορούσε πια με το κοντάρι να προχωρήσει.

Τράβηξε για τη δεξιά όχθη του ποταμού και, σα σίμωσε με τις φελούκες του, πήδηξε στη γη. Ξετύλιξε το σκοινί, το έδεσε στη μέση του, και αργά, αλλά με βήμα κανονικό, ανέβηκε την ακροποταμιά, σέρνοντας το σπίτι του.

Το νερό κατέβαινε με ορμή, ο κουλός όμως δε σταμάτησε. Ο ιδρώτας έτρεχε ποτάμι από το μέτωπο του, το στόμα του στέγνωσε, κρέμασε η γλώσσα του, οι φλέβες του λαιμού του πρήστηκαν από τον αγώνα. Μα το σταθερό αργό του βήμα δεν άλλαξε.

Έφθασε στο Τρελόρεμα, έδεσε το σκοινί σ' ένα δέντρο και ξαπλώθηκε στο γρασίδι να ξελαχανιάσει.

Έξαφνα ακούστηκε τρελό πηλαλητό αλόγου. Ο κουλός ανασηκώθηκε, μα ώσπου να καλοκαταλάβει τι ήταν, ένα άλογο με τον καβαλάρη του όρμησε από μέσα από τα δέντρα και γκρεμίστηκε μπροστά του.

Σε μια στιγμή, ο καβαλάρης ξεμπερδεύτηκε από τις πατήτρες και σηκώθηκε.

Ο κουλός μ' ένα πήδημα έτρεξε στο δέντρο κι έκοψε το σκοινί.

- Γρήγορα! φώναξε. Πήδα μέσα!

Πήδηξε και αυτός στη βάρκα μαζί με τον Πολύδωρο, και τράβηξε το σκοινί.

Το ρεύμα παρέσυρε τις φελούκες, που σε μια στιγμή βρέθηκαν στη μέση του ποταμού, κατεβαίνοντας με μεγάλη γρηγοράδα.

Την ίδια ώρα, σύννεφο σαΐτες πέταξαν από το δάσος και σκορπίστηκαν γύρω τους, πιτσιλώντας τους δυο άντρες με τα νερά που σήκωσαν.

Και η όχθη γέμισε στρατιώτες.

Ο κουλός τους χαιρέτησε με βαθιά υπόκλιση.

- Όσο θέλετε τραβάτε τώρα! φώναξε.

Τωόντι, το ποτάμι που ήταν πολύ γρήγορο και κάμποσο φαρδύ σ' εκείνο το μέρος, τους έσερνε όλο και μακρύτερα από την εχθρική όχθη.

Ο κουλός είχε μαζέψει το σκοινί του και ήσυχα το συγύριζε.

- Τα κατάφερες; ρώτησε.

- Ναι! αποκρίθηκε ο Πολύδωρος.

- Έσκασες όμως το άλογο σου.

- Ήταν δικό τους. Τους το άρπαξα. Το δικό μου έσκασε στο δρόμο. Μα πες μου εσύ, πώς κατάλαβες πως θα έφθανα τόσο γρήγορα και βρέθηκες εκεί στην ώρα;

- Ήσουν βιαστικός. Ήξερα πως αν βρεις άλογο, θα το πάρεις. Λογάριασα πως στα τέσσερα θα 'ρχόσουν.

- Κι έκανες καλά. Αν δεν είχες βρεθεί εκεί, σαν από θαύμα, δε θα ξανάβλεπα τα φωτεινά μάτια του Βασιλόπουλου, που για λόγου του θα γίνουμουν κομμάτια!

Ο ναύτης, αφού κουλούριασε το σκοινί στην πλώρη, κάθησε κοντά στον υπασπιστή.

- Μην παινιέσαι, είπε ήσυχα, δεν τα ξαναείδες ακόμα. Ο Πολύδωρος ανατρίχιασε.

- Τι εννοείς; ρώτησε.

Με το κεφάλι έγνεψε ο κουλός κατά τη στεριά.

- Μας ακολουθούν οι μουσαφιρέοι, είπε.

- Ναι, τους βλέπω, μα είναι πολύ μακριά. Το ποτάμι είναι φαρδύ και δε μας φθάνουν τα βέλη τους.

- Παρακάτω θα μας φθάσουν.

- Στενεύει δηλαδή το ποτάμι;

- Ναι.

Ο υπασπιστής έμεινε συλλογισμένος λίγη ώρα.

- Δε γίνεται τίποτα; ρώτησε.

- Ναι. Θα πάρω το κοντάρι μου, σαν έλθει η ώρα. Τώρα είναι περιττό. Το ποτάμι μας σέρνει γρηγορώτερα.

- Ό,τι και να γίνει, πρέπει να φθάσω, είπε ο υπασπιστής.

Και ρώτησε:

- Τα ξέρεις καλά τούτα τα μέρη;

- Ναι.

- Λες να περάσομε το στενό;

- Δεν πιστεύω.

- Μονοχέρη, είπε ο υπασπιστής, ένας από μας πρέπει να περάσει.

Και δείχνοντας τη φαρδιά πέτσινη ζώνη που φορούσε, πρόσθεσε:

- Πρέπει αυτή να πάγει στα χέρια του Βασιλόπουλου. Ο κουλός χαμογέλασε.

- Λοιπόν ακουμπά την κάλλιο στην κάμαρα μου, είπε. Το σπίτι μου θα φθάσει πάντα. Εσύ κι εγώ όμως ίσως δε φθάσομε.

- Μα αν είναι τόσος κίνδυνος, γιατί να μην ξεμπαρκάρομε από τώρα; ρώτησε ο Πολύδωρος.

- Λες πως βιάζεσαι να φθάσεις.

- Ναι! Μα πάμε πεζή στη χώρα.

- Δεν έχει δρόμο.

- Περνούμε από πάνω από το βουνό.

- Μόνο με φτερά μπορείς να περάσεις. Έχει γκρεμνούς αδιάβατους κι αιώνια χιόνια, αποκρίθηκε ο κουλός.

- Και κανένας άλλος δρόμος δεν υπάρχει;

- Γρήγορος; Όχι, κανένας.

Κάμποση ώρα τους έσυρε το ποτάμι χωρίς να μιλήσουν πια.

Σιωπηλά κοίταζαν τα νερά που ολοένα στένευαν ανάμεσα στις όχθες.

Έξαφνα, ο κουλός σηκώθηκε μ' έναν πήδο και αρπάζοντας το κοντάρι του το έμπηξε με ορμή στον πάτο.

Η «Τρομάρα» και η «Αντάρα» γύρισαν απότομα και βγήκαν από τη μέση του ποταμού, προς τ' αριστερά.

Ο κουλός έτρεξε στην πλώρη και ξανάμπηξε το κοντάρι στον πάτο του ποταμού.

- Τι τρέχει; ρώτησε ο Πολύδωρος.

Μα δεν πρόφθασε ο κουλός ν' αποκριθεί, και πέντε-έξι σαίτες μπήχθηκαν στις φελούκες, και συνάμα ξεπρόβαλαν από μέσα από τα δέντρα, δεξιά, αρματωμένοι καβαλαρέοι.

- Τώρα θ' αρχίσει το πανηγύρι, είπε ο κουλός.

Το ρεύμα ήταν δυνατό στο στενό αυτό μέρος, και ο ναύτης με δυσκολία οδηγούσε τις φελούκες του. Δεν μπορούσε και να πλησιάσει πολύ την αριστερή ακροποταμιά, γιατί, στα πόδια του όρθιου βουνού, οι μαύροι βράχοι, που εδώ κι εκεί ξεμύτιζαν από τα νερά, φοβέριζαν κάθε στιγμή τα σαπιοσάνιδα της «Τρομάρας» και της «Αντάρας».

- Είμαστε ακόμα μακριά; ρώτησε ο υπασπιστής.

- Όχι, αποκρίθηκε ο κουλός. Αν καταφέρομε να βγούμε από το στενό, σωθήκαμε.

Και σκύβοντας γοργά, ξέφυγε μια σαΐτα, που πέρασε πλάγι του και μπήχθηκε παρακάτω στον ώμο του Πολύδωρου.

Τραβώντας το κοντάρι ο κουλός όρμησε στον υπασπιστή.

- Λαβώθηκες! ξεφώνισε.

- Δεν είναι τίποτα, μια τσουγκρανιά μόνο, αποκρίθηκε ο Πολύδωρος. Σπρώξε το κοντάρι σου, για το Θεό, μας ξαναφέρνει το ρεύμα στη μέση...

Ο κουλός έτρεξε στην πλώρη και ξανάμπηξε το κοντάρι στον πάτο του ποταμού.

Μα έξαφνα κλονίστηκε στα πόδια του, έκανε ένα βήμα μπροστά, έγειρε μονοκόμματος κι έπεσε στο νερό.

- Μονοχέρη! φώναξε με αγωνία ο Πολύδωρος.

- Παρών... αποκρίθηκε η πνιγμένη φωνή του κουλού.

Μια στιγμή ακόμα το αιματωμένο του πρόσωπο φάνηκε στην επιφάνεια του νερού. Το χέρι του απλώθηκε για βοήθεια, - ίσως για τελευταίο αποχαιρετισμό -, και το ποτάμι τον σκέπασε με το ασημένιο του σάβανο.

Σα χαλάζι έπεφταν τα βέλη γύρω στις φελούκες, που τις πήρε πάλι το ρεύμα στη μέση του ποταμού.

Ο Πολύδωρος είχε αρπάξει το κοντάρι και με ορμή το έμπηξε στον πάτο.

Την ίδια στιγμή μια σαΐτα του τρύπησε το φρύδι και τον έριξε

στα γόνατα. Σκούπισε βιαστικά το αίμα που τον τύφλωνε κι έκανε να σηκωθεί. Μα άλλο βέλος τον πήρε στο στήθος και το κοντάρι ξέφυγε από τα χέρια του και το πήρε το ποτάμι.

Οι καβαλάρηδες, βλέποντας πεσμένο το πληγωμένο παλικάρι, πέταξαν θριαμβευτικές φωνές, και βάζοντας τον στο σημάδι, παράβγαιναν ποιος να του μπήξει περισσότερα βέλη στο κορμί.

Ένα τον βρήκε στο λαιμό, άλλο έκοψε το λουρί της ζώνης του και χύθηκαν μερικά φλουριά.

Ανασηκώθηκε με κόπο και ξανάδεσε το λουρί. Μα άλλο βέλος τρύπησε το πλευρό του, και σωριάστηκε στη φελούκα.

- Μανούλα μου... μουρμούρισε.

Του φάνηκε πως ο ήλιος έσβησε και μαύρη νύχτα απλώθηκε παντού.

Το ρεύμα έπαιρνε ολοένα την «Τρομάρα» και την «Αντάρα», βγάζοντας τες πέρα από το στενό στο ανοιχτό ποτάμι, όπου κατέβαιναν αργά-αργά στα ήσυχα νερά.

Από κάτω από τα παραπόταμα δέντρα όπου δούλευε με πυρετική βία, ο πρωτομάστορης τις διέκρινε από μακριά. Παραξενεύθηκε που δεν είδε τον κουλό να σπρώχνει το κοντάρι του, ή ξαπλωμένο στην πλώρη όπως το συνήθιζε, και τον φώναξε:

Ε, πατριώτη! πού κρύβεσαι;

Κανένας δεν αποκρίθηκε.

Και οι βάρκες ολοένα σίμωναν.

Του φάνηκε σα να ξεχώρισε ένα κορμί ξαπλωμένο, αλλά δεν αναγνώρισε το ναύτη.

- Πατριώτη! Ε, Μονοχέρη! φώναξε πάλι. Μα δεν ακούστηκε απόκριση.

Ο πρωτομάστορης δεν έχασε καιρό. Με τη βοήθεια των παραγιών του έριξε στο νερό την πλωτή που έφτιανε, και πήδηξε απάνω.

- Λαργάρετε, παιδιά το σκοινί ώσπου να φθάσω στη μέση του ποταμού, φώναξε.

Απ' αντίκρυ, όπου οι εχθροί ήταν τώρα στρατοπεδευμένοι, μερικοί στρατιώτες του έριξαν σαΐτες και του φώναξαν βρισιές.

- Ζήτω ο στόλος του Αστόχαστου Α', φώναξε ένας.

Και όλοι οι άλλοι ξεκαρδίστηκαν στα γέλια.

Χωρίς να ταραχθεί, ο πρωτομάστορης άφησε τις φελούκες να

σιμώσουν, ώσπου χτύπησαν την πλωτή και σταμάτησαν μια στιγμή. Άρπαξε τότε το σκοινί, που ήταν κουλουριασμένο στην πλώρη, κι έκανε νόημα να τον τραβήξουν στην όχθη.

ΙΔ'. Η ΜΑΧΗ

ΤΟ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟ είχε φθάσει στο ποτάμι. Έκρυψε τους ανθρώπους του στο δάσος και τους παράγγειλε να μη βγουν από μέσα από τα δέντρα, για να μην τους δουν οι εχθροί.

Το σχέδιο του ήταν τη νύχτα να περάσει στην άλλη όχθη, να πλακώσει με τους ανθρώπους του το κοιμισμένο στρατόπεδο, να ωφεληθεί από την αταξία και την τρομάρα που θα έπιανε τους εχθρούς, και να τους διώξει μακριά. Εκεί να τους βαστάξει με κάθε τρόπο, ώσπου να ετοιμάσει στρατό και στόλο, και τότε πολεμώντας τους γερά, να τους υποχρεώσει να ξαναπεράσουν τα σύνορα.

Μα για να επιτύχει το σκοπό του, έπρεπε να βρεθεί τρόπος να μεταφερθούν οι στρατιώτες του αντίκρυ.

Πήγε λοιπόν αμέσως να βρει τον Αμοιράκο για να του προτείνει ένα σχέδιο του.

Από μακριά είδε κάτω από τα δέντρα ανθρώπους μαζεμένους και αναγνώρισε τον πρωτομάστορη σκυμμένο πάνω σ' ένα σώμα.

- Τι τρέχει; ρώτησε σιμώνοντας.

Ο πρωτομάστορης άκουσε τη φωνή του και γύρισε. Το πρόσωπο του ήταν αγέλαστο και χλωμό.

- Εσένα ζήτησε, Αφέντη, είπε χωρίς να σηκωθεί.

- Ποιος; ρώτησε το Βασιλόπουλο.

Και παραμερίζοντας τους εργάτες, έσκυψε και είδε το αιματωμένο πρόσωπο, όπου το βέλος είχε μείνει μπηγμένο στο φρύδι.

- Πολύδωρε! φώναξε, κι έπεσε στα γόνατα κοντά του. Σήκωσε το κεφάλι του υπασπιστή, το ακούμπησε στο στήθος του, και σκούπισε το αίμα που έσταζε από τα μουσκεμένα μαλλιά.

- Φέρτε νερό, γρήγορα! πρόσταξε.

- Περιττό, Αφέντη, είπε ο πρωτομάστορης. Το παλικάρι πέθανε...

- Δε γίνεται! Θα ζήσει! Πρέπει να ζήσει! φώναξε το Βασιλόπουλο. Πολύδωρε... με ακούς! Μίλησε μου...

Δεν έλαβε απόκριση. Τα σφιγμένα χείλια έμειναν βουβά, μαρμαρωμένα στην παντοτινή σιωπή.

Με νευρικά δάχτυλα έσπρωξε την πέτσινη ζώνη ν' ακούσει αν χτυπά η καρδιά. Το λουρί λύθηκε και χρυσά φλουριά χύθηκαν στο

χώμα.

Τοτε σηκώθηκε το Βασιλόπουλο και γύρισε στους άντρες του.

- Στρατιώτες! φώναξε, και η φωνή του έτρεμε από την ταραχή της ψυχής του. Το παλικάρι αυθόρμητα έδωσε τη ζωή του στην πατρίδα, και σας έδειξε το δρόμο για να φθάσετε στη δόξα. Από τον καθένα σας απόψε ζητώ την ίδια θυσία, είτε στο θάνατο σας πάγω, είτε στη νίκη! Πατριώτες! Χαιρετήσετε τον Πρωτομάρτυρα!

Και σιωπηλά όλοι γύρω γονάτισαν.

Έθαψαν το παλικάρι εκεί που ξεψύχησε. Στο λάκκο μέσα, όπου τον ξάπλωσε το Βασιλόπουλο, με χέρια σταυρωμένα κοιμούνταν ο Πολύδωρος το στερνό του ύπνο. Πικρό χαμόγελο είχε παγώσει τα χείλια του. Τα μάτια του είχαν σβήσει χωρίς ν' ανταμώσουν του Αφέντη τη φωτεινή ματιά, που είχε ξυπνήσει στην ψυχή του τόση ομορφιά και δύναμη, και από μέτριο άνθρωπο τον έκανε ήρωα.

Με βαριά καρδιά έπιασε πάλι ο καθένας τη δουλειά του, γιατί η ώρα περνούσε και ο εχθρός είχε ζυγώσει.

- Πρωτομάστορη, είπε το Βασιλόπουλο, έχω ένα σχέδιο για απόψε. Μα για να το επιτύχω, πρέπει εσύ να με βοηθήσεις.

- Πρόσταξε, Αφέντη, αποκρίθηκε ο πρωτομάστορης. Ό,τι θέλεις θα το κάνω.

- Ξέρω πως πούλησες το σπίτι σου και ό,τι είχες, για να πληρώσεις τεχνίτες και να μου φτιάσεις στόλο...

- Έκανα μονάχα το καθήκον μου, είπε απλά ο πρωτομάστορης.

Το Βασιλόπουλο του άπλωσε το χέρι.

- Σ' ευχαριστώ στ' όνομα της Πατρίδας, είπε συγκινημένος. Μα τώρα σου ζητώ να παρατήσεις τα καράβια σου. Έχω ανάγκη από κάτι πιο βιαστικό.

- Τα παράτησα, Αφέντη. Πες, τι θέλεις;

- Με το στρατό που έχω, δεν μπορώ να καταπιαστώ τακτικό πόλεμο. Λοιπόν, συλλογίστηκα να πέσω απόψε με τους στρατιώτες μου στο εχθρικό στρατόπεδο και να τους διώξω. Μα πρέπει γι' αυτό να περάσομε το ποτάμι.

- Και δεν έχεις καράβια, Αφέντη, αυτό θες να πεις;

- Σκέφθηκα πως πρέπει να μου φτιάσεις μια πρόχειρη γέφυρα... άρχισε το Βασιλόπουλο.

Αλλά ο πρωτομάστορης τον διέκοψε.

- Την έχω μισοέτοιμη, είπε. Το Βασιλόπουλο απόρησε.

- Ποιος σου είπε να την κάνεις; ρώτησε.

- Ο κουλός, αποκρίθηκε ο πρωτομάστορης.

Και διηγήθηκε στο Βασιλόπουλο τα λόγια που είχε ανταλλάξει με το ναύτη.

- Σου έφτιαξα λοιπόν πολλές πλωτές, εξακολούθησε. Την ώρα που διατάξεις, σιωπηλά και ήσυχα θα δέσομε τις πλωτές τη μια με την άλλη, και ο στρατός ολόκληρος θα περάσει.

- Πού είναι ο ναύτης; ρώτησε ενθουσιασμένο το Βασιλόπουλο. Θέλω αμέσως να του μιλήσω!

- Δεν ξέρω, αποκρίθηκε ο πρωτομάστορης. Από την ώρα που ανέβηκε το ποτάμι, δεν τον είδα πια. Το πληγωμένο παλικάρι βρέθηκε μέσα στις φελούκες του, μα ο ναύτης δε βρέθηκε.

- Δε σου είπε πού πήγαινε, σαν τον ρώτησες;

- Όχι. Είπε μόνο: «Μυστική υπηρεσία του Κράτους»! Δεν κατάλαβα τι εννοούσε.

- Και ο Πολύδωρος δε σου είπε τίποτα;

- Δεν πρόφθασε, αποκρίθηκε ο πρωτομάστορης. Ήταν αναίσθητος σαν τον κατέβασα στη στεριά και βουτηγμένος στο αίμα. Δοκίμασα να τον συνεφέρω, μα δεν άνοιξε τα μάτια του. Μουρμούρισε μόνο τ' όνομα σου δυο φορές και ξεψύχησε.

- Σα γυρίσει ο κουλός απόψε, θέλω να τον δω, είπε, μα το βράδυ ο κουλός δε γύρισε.

Είχε νυχτώσει καλά. Όλα ήταν έτοιμα.

Το Βασιλόπουλο είχε κατατάξει τους στρατιώτες του, αφού τους μοίρασε τα όπλα καθώς και όλα τα δρεπάνια, τις τσάπες και όσα άλλα εργαλεία του είχαν φέρει οι χωρικοί.

Με χαμηλή φωνή έδινε τις τελευταίες του οδηγίες, ενόσω στο ποτάμι ο πρωτομάστορης με τους παραγιούς του σιωπηλά έδενε τις πλωτές τη μια με την άλλη και τις στερέωνε στις δυο όχθες.

Το Βασιλόπουλο έδωσε το σύνθημα, και πρώτος πάτησε τη γέφυρα και πέρασε στο αντικρινό μέρος.

Το εχθρικό στρατόπεδο κοιμούνταν ησυχότατο.

Ο θείος Βασιλιάς είχε φθάσει ως το ποτάμι χωρίς ν' απαντήσει στρατιώτη. Μπροστά του οι κάτοικοι έφευγαν, κοπάδια τρομαγμένα, και παρατούσαν τα χωριά τους που τα έκαιαν οι εχθροί, αφού κατά-

κλεβαν από τα σπίτια ό,τι μπορούσαν να σηκώσουν.

Κανένα λόγο για ν' ανησυχήσει δεν μπορούσε να έχει ο θείος Βασιλιάς, ούτε οι στρατιώτες του. Και κουρασμένοι από το δρόμο που είχαν κάνει εκείνη την ημέρα, κοιμούνταν βαριά, χωρίς καν να σκεφθούν να βάλουν φρουρούς.

Το Βασιλόπουλο κατάλαβε αμέσως πόσο μπορούσε να ωφεληθεί από αυτή την αμέλεια.

Σιωπηλά, πνίγοντας τον κρότο των βημάτων τους, οι Μοιρολάτρες περίζωσαν το στρατόπεδο, και βαστώντας την αναπνοή τους περίμεναν το σύνθημα.

Έξαφνα έλαμψε μια φωτιά κοντά στο ποτάμι.

Στο σημείο αυτό, πρώτο το Βασιλόπουλο ξεσπάθωσε και ρίχθηκε καταπάνω στους εχθρούς, και απ' όλες τις μεριές μαζί, αλαλάζοντας, τον ακολούθησαν οι στρατιώτες.

Οι εχθροί ξύπνησαν τρομαγμένοι από τις φωνές.

Στην αρχή δεν μπορούσαν να καταλάβουν τι έτρεχε, και οι στρατιώτες του Βασιλόπουλου πρόφθασαν κι έσφαξαν καμπόσους, πριν σκεφθούν αυτοί να διαφεντευθούν.

Δεν άργησαν όμως ν' αντιληφθούν πως κάποιος άγνωστος εχθρός τους χτυπούσε κι έτρεξαν στα όπλα.

Μα δεν ήταν εύκολο να τα βρουν στο σκοτάδι της αφέγγαρης νύχτας. Και στο μεταξύ, οι στρατιώτες του Βασιλόπουλου, με τα μακριά τους δρεπάνια, θέριζαν τους άντρες που έπεφταν σα στάχυα.

Πανικός έπιασε τους εχθρούς, και θέλησαν να τρέξουν κατά τον κάμπο, με την ελπίδα να σωθούν. Μα το Βασιλόπουλο φύλαγε, και με μερικούς διαλεχτούς στρατιώτες έπεσε καταπάνω τους και σκότωσε τόσους πολλούς, που το αίμα έτρεχε ποτάμι.

- Εμπρός! Εμπρός! φώναζε το Βασιλόπουλο. Εμπρός! Το Βασιλιά τους να πιάσομε.

Και με το σπαθί στο χέρι έτρεξε στη σκηνή του θείου Βασιλιά.

Μα ο Άρχοντας ήταν παλικαράς. Τόσο εύκολα δεν παραδίνουνταν. Με τις πρώτες φωνές ξύπνησε, άρπαξε ευθύς τα όπλα του και θέλησε να συμμαζέψει τους στρατιώτες του.

Ο κυρ-Λαγόκαρδος όμως, από την τρεμούλα που τον έπιασε, δεν μπορούσε πια να σταθεί στα πόδια του και κάθησε χάμω.

- Πιάσε το σπαθί σου, δειλέ! του φώναξε άγρια ο σύμμαχος του.

Πάρε τ' άρματα σου και ακολούθα με! Εσύ με πήρες στο λαιμό σου και με παρέσυρες να κάνω τούτο τον πόλεμο. Έβγα τώρα και πολέμα μαζί μου.

Μα ο κυρ-Λαγόκαρδος ούτε να κουνήσει δεν μπορούσε, και ο θείος Βασιλιάς τον κλώτσησε με θυμό και αηδία και βγήκε από τη σκηνή του.

Βλέποντας τους στρατιώτες του να φεύγουν, ο θυμός του έγινε μανία και άρχισε να τους χτυπά με το κοντάρι του. Κατόρθωσε να μαζέψει μερικούς και θέλησε ν' αντισταθεί, φωνάζοντας:

- Άνανδροι! Πού τρέχετε σαν τ' αρνιά που τα κυνηγάει ο λύκος; Γυρνάτε πίσω! Ελάτε γύρω στο Βασιλιά σας, να δείτε αν ξέρει αυτός να πολεμήσει και να σας προστατέψει!

Με τις φωνές του σταμάτησε ακόμα μερικούς.

- Στο ποτάμι τώρα! πρόσταξε. Όπως πέρασαν αυτοί το νερό, θα το περάσομε κι εμείς. Και οταν μας δουν να φθάνομε στα σπίτια τους, θα σκορπίσουν σα σπουργίτια! Εμπρός, παιδιά! Στο ποτάμι!

Μα το Βασιλόπουλο τον είδε. Αντιλήφθηκε αμέσως τι πανωλεθρία θ' ακολουθούσε, αν περνούσαν οι εχθροί στην αριστερή όχθη, όπου δεν έμενε ούτε ένας στρατιώτης.

Με τους διαλεχτούς του έτρεξε στη γέφυρα κι έφθασε την ώρα που τσάκιζε το μικρό σώμα που τη φύλαγε, και οι πρώτοι εχθροί πηδούσαν στις πλωτές.

- Σπάσε τη γέφυρα! Πρωτομάστορη, κόψε τα σκοινιά! βροντοφώνησε. Και αν κανένας από τους δικούς μας θελήσει να φύγει, ας τον πνίξει το ποτάμι!

Από την αντικρινή όχθη τον άκουσε ο πρωτομάστορης, πετάχθηκε στη γέφυρα και με δυο τσεκουριές την έκοψε στη μέση.

Και οι πλωτές χωρίστηκαν σε δύο μέρη. Οι εχθροί, βλέποντας κομμένο το δρόμο, θέλησαν να γυρίσουν πίσω.

Μα έξαφνα, από μέσα από τους συντρόφους του Βασιλόπουλου πετάχθηκε ένας νέος, έτρεξε στο ποτάμι και με κίνδυνο της ζωής του, αψηφώντας τα κοντάρια των εχθρών, έκοψε τα σκοινιά που βαστούσαν ακόμα τις πλωτές δεμένες στη στεριά, και η μισή γέφυρα παρασύρθηκε από το ρεύμα με όσους εχθρούς είχαν προφθάσει να πηδήξουν απάνω της.

Και χάθηκε πάλι ο νέος ανάμεσα στους στρατιώτες.

Σα λεοντάρι πολεμούσε το Βασιλόπουλο, και το παράδειγμα του έδινε καρδιά και στον πιο δειλό.

Ο θείος Βασιλιάς τον είδε και τον αναγνώρισε στη λάμψη της φωτιάς που έκαιε ακόμα στην ακροποταμιά.

- Παιδιά! φώναξε στους δικούς του. Το άλογο μου, τ' άρματα μου και την κόρη μου θα δώσω σ' εκείνον που θα μου φέρει αυτό το παλικάρι, ζωντανό ή πεθαμένο.

Όρμησαν οι διαλεχτοί του αξιωματικοί και στρατιώτες να τον αρπάξουν.

Μα το σπαθί του Βασιλόπουλου θέριζε κεφάλια ανοίγοντας κύκλο γύρω του.

Μια μαχαιριά του είχε ανοίξει το μέτωπο, μα το Βασιλόπουλο εξακολουθούσε να πελεκά, και οι εχθροί, σαστισμένοι με την τόλμη του, άρχιζαν να δειλιάζουν και να υποχωρούν, όταν έσπασε το σπαθί του στα χέρια του.

Με άγριες φωνές ρίχθηκαν τότε επάνω του. Ένας του έμπηξε τη λόγχη στον ώμο με τόση ορμή, που το Βασιλόπουλο έπεσε στα γόνατα.

Θα τον έσφαζαν βέβαια. Αλλά έξαφνα πετάχθηκε ο ίδιος νέος που είχε κόψει τα σκοινιά της γέφυρας, και με το σώμα του σκέπασε το Βασιλόπουλο.

- Φύγε, Αφέντη! φώναξε.

Σε μια στιγμή δέκα σπαθιά τον τρύπησαν. Και σωριάστηκε αναίσθητος, κυλιόμενος στο αίμα του.

Μ' αυτή η στιγμή είχε αρκέσει. Οι Μοιρολάτρες, βλέποντας το Βασιλόπουλο πεσμένο, έγιναν θηρία, και με καινούρια ορμή ρίχθηκαν στους εχθρούς, τους έσπρωξαν πίσω, τους τσάκισαν και τους έτρεψαν σε φυγή.

Ο ίδιος ο Βασιλιάς τους μόλις πρόφθασε να σωθεί, και βλέποντας τη μάχη χαμένη πήδηξε στο άλογο του και ξέφυγε κατά τον κάμπο με τα συντρίμματα του στρατού του.

Το Βασιλόπουλο, γονατισμένο στο χώμα, αψηφώντας τις πληγές του, γύρευε να συνεφέρει το νέο που με θυσία της ζωής του τον είχε σώσει.

- Δώστε μου ένα φως, πρόσταξε.

Και του έφεραν αναμμένο δαδί.

Στη λάμψη της φλόγας αναγνώρισε το νέο της ταβέρνας.

- Αυτός, εδώ!... μουρμούρισε.

Πήρε από ένα πεθαμένο εχθρό το παγούρι, κι έχυσε μερικές στάλες στα χωρισμένα χείλια του.

Ο νέος άνοιξε τα μάτια, είδε το Βασιλόπουλο σκυμμένο απάνω του και χαμογέλασε.

- Χωροφύλακας, ξυλοκόπος... και Βασιλόπουλο... είπε με κόπο. Βλέπεις... θυμήθηκα, σαν ήλθε η ώρα, τα λόγια μου... Βγήκε το Βασιλόπουλο... και το ακολουθήσαμε όλοι...

Έκλεισε τα μάτια του κι έγειρε αργά το κεφάλι.

- Ξέχασε τ' άλλα λόγια που σου είπα... μουρμούρισε με σβησμένη φωνή, και συχώρνα με...

Το Βασιλόπουλο έσκυψε και τον φίλησε.

- Μου έσωσες τη ζωή σήμερα, είπε βαθιά ταραγμένος, και με το θάρρος σου, κόβοντας τη γέφυρα, κατέστρεψες τόσους εχθρούς. Τι συγχώρηση ζητάς;

Μα ο νέος δεν αποκρίθηκε, ούτε σάλεψε πια.

Στην αγκαλιά του Βασιλόπουλου είχε ξεψυχήσει.

Στη λάμψη της φλόγας αναγνώρισε το νέο της ταβέρνας.

ΙΕ'. ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Ο ΚΑΚΟΜΟΙΡΙΔΗΣ, που πολεμούσε στην άλλη άκρη του στρατοπέδου, αφού κυνήγησε κάμποση ώρα τους εχθρούς, γύρισε και, μη βλέποντας το Βασιλόπουλο, ρώτησε πού ήταν.

Μα δεν ήξεραν να του πουν.

Με ανησυχία τον αναζητούσε δω κι εκεί, όταν μερικοί στρατιώτες, που βρίσκονταν κοντά στη σκηνή του θείου Βασιλιά, τον φώναξαν.

- Έλα δω, κυρ-Κακομοιρίδη, σε θέλομε να σου δείξομε κάτι, είπαν.

Και όλοι μαζί ξεκαρδίστηκαν στα γέλια.

Ανάμεσα τους βαστούσαν έναν άνθρωπο από τις μασχάλες. Το κεφάλι του ήταν πεσμένο μπροστά, τα μαλλιά του άνω-κάτω, το πλούσιο βελουδένιο βυσσινί του ρούχο κάτασπρο από τη σκόνη. Και, μόλις έκαναν οι στρατιώτες να τον αφήσουν, έπεφτε χάμω.

- Τι έχει αυτός ο δυστυχισμένος; ρώτησε ο Κακομοιρίδης. Πληγωμένος είναι ή άρρωστος;

Οι στρατιώτες ξέσπασαν πάλι στα γέλια.

- Ούτε το ένα ούτε το άλλο, αποκρίθηκαν, μόνο τρέμει από το φόβο του.

Ο Κακομοιρίδης σίμωσε και θέλησε να διώξει τους στρατιώτες και ν' αφήσει ελεύθερο τον άνθρωπο. Μα μόλις τον είδε κοντοστάθηκε.

- Ο δικαστής! φώναξε.

Καθώς άκουσε ο κυρ-Λαγόκαρδος τη φωνή του Κακομοιρίδη, κόπηκαν ολότελα τα γόνατα του και, γλιστρώντας από τα χέρια των στρατιωτών, ξαπλώθηκε στα χώματα.

- Πού ήταν; ρώτησε ο Κακομοιρίδης. Πώς δεν έφυγε με τους άλλους;

- Μη ρωτάς πώς τον βρήκαμε! είπε ένας στρατιώτης. Μπήκαμε στη σκηνή του Βασιλιά να μαζέψομε τα πράματα και να τα πάμε στο Βασιλόπουλο, όταν είδαμε κει ένα κάθισμα σκεπασμένο με χαλί. Ένας φίλος μου κάθησε να ξεκουραστεί, κι έξαφνα το κάθισμα γκρεμίστηκε και ο φίλος μου έπεσε ανάσκελα. Τρομάξαμε μην τύχει και σπάσαμε τίποτα πολύτιμο και βιαστικά σηκώσαμε το χαλί. Και τι να

δούμε; Την αφεντιά του, μισοπεθαμένο από το φόβο!

Ο Κακομοιρίδης τον κοίταξε με αηδία.

- Μαζέψετε τον και φέρετε τον στο Βασιλόπουλο, πρόσταξε. Η Αφεντιά του θα τον δικάσει.

Και πήγε πάλι να γυρέψει το Βασιλόπουλο.

Τον βρήκε καθισμένο σ' έναν κορμό δέντρου με το κεφάλι μαντιλοδεμένο. Ένας στρατιώτης, που βρέθηκε να είναι γιατρός, έπλενε κι έδενε την πληγή του ώμου του.

Στα πόδια του ήταν ξαπλωμένο το αιματωμένο σώμα του νέου, και το Βασιλόπουλο τον έδειξε του Κακομοιρίδη.

- Σκοτώθηκε για να με σώσει, είπε με βραχνή φωνή.

- Έκανε κείνο που θα κάναμε όλοι, αποκρίθηκε ο Κακομοιρίδης.

Η μέρα άρχιζε να γλυκοχαράζει.

Οι άντρες, κουρασμένοι και πεινασμένοι, μάζευαν από τις σκηνές των εχθρών ό,τι έβρισκαν να φάνε, κι ετοιμάζουνταν να πέσουν να κοιμηθούν.

Εκείνη την ώρα έφθασαν μερικοί στρατιώτες σέρνοντας μαζί τους τον κυρ-Λαγόκαρδο.

- Όχι τώρα, τους είπε ο Κακομοιρίδης. Ο Αφέντης είναι αποκαμωμένος.

Μα το Βασιλόπουλο τον άκουσε και θέλησε να μάθει τι έτρεχε.

Σαν είδε και αναγνώρισε το δικαστή, πρόσταξε να τον φέρουν μπροστά του.

- Κυρ-Λαγόκαρδε, έχεις καμιάν εξήγηση να δώσεις πώς βρέθηκες εδώ; τον ρώτησε.

Ο ατάραχος τρόπος του Βασιλόπουλου καθησύχασε τους φόβους του κυρ-Λαγόκαρδου, και αμέσως ξαναθάρρεψε.

- Αχ, Αφέντη μου! κλαύθηκε. Αν ήξερες τι τράβηξα αφότου δε σε είδα! Έφυγα ο κακομοίρης για να σωθώ από τον Πανουργάκο, που θα με σκότωνε αν μάθαινε όσα σου είπα. Μα από τη μια τρομάρα έπεσα σε τρισχειρότερο κακό! Πέρασα το γειτονικό βασίλειο, και προτού προφθάσω να πω ωχ, με άρπαξαν και μ' έσυραν στο Βασιλιά το θείο σου.

Σταμάτησε μια στιγμή κι έριξε γύρω μια πονηρή ματιά, να βεβαιωθεί πως τον πιστεύουν.

- Λοιπόν; ρώτησε ήσυχα το Βασιλόπουλο.

- Λοιπόν, τότε μου είπε ο Βασιλιάς ο θείος σου, πως είχε σκοπό να καταχτήσει το βασίλειο του πατέρα σου του Βασιλιά, και μου πρότεινε μεγαλεία και πλούτη, αν ήθελα να τον οδηγήσω ως εδώ. Μα πού εγώ ν' ακούσω από τέτοια!

Και πάλι κοίταξε γύρω του, μα αυτή τη φορά με κάποια ανησυχία. Η βαθιά σιωπή ολωνών του φαίνουνταν δυσάρεστη.

- Λοιπόν; είπε πάλι το Βασιλόπουλο.

- Εγώ του αποκρίθηκα πως προτιμώ χίλιες φορές το θάνατο παρά να δεχθώ τέτοιο παζάρι, εξακολούθησε ο Λαγόκαρδος. Και θύμωσε ο Βασιλιάς ο θείος σου, και μ' έδεσε σ' ένα άλογο και μ' έφερε αλυσοδεμένο ως εδώ. Ο Θεός με λυπήθηκε και σ' έβγαλε νικητή, και μ' έσωσες από τα χέρια αυτού του σκληρού Βασιλιά!

Σταυροκοπήθηκε, σκούπισε τα μάτια του κι επανέλαβε με τρεμουλιάρικη φωνή:

- Ο Θεός με λυπήθηκε!

Το Βασιλόπουλο έβγαλε από την τσέπη του ρούχου του ένα ζαρουκλιασμένο αιματωμένο χαρτί, το ξεδίπλωσε και το άπλωσε μπρος στο δικαστή.

- Το αναγνωρίζεις αυτό; ρώτησε.

Καθώς έριξε ο Λαγόκαρδος μια ματιά, και αναγνώρισε το γράμμα που είχε γράψει του Πανουργάκου, έγινε πράσινος κι έπεσε στα γόνατα.

- Συχώρνα με! Αφέντη, λυπήσου με! φώναξε τρέμοντας.

- Λαγόκαρδε, είπε το Βασιλόπουλο, αργά προφέροντας τις λέξεις, επρόδωσες την Πατρίδα. Στ' όνομα της Πατρίδας σε καταδικάζω να πεθάνεις με το θάνατο του προδότη, και να κρεμαστείς.

- Λυπήσου με! ξεφώνισε ο προδότης. Συγχώρηση!

Κι ελεεινός, με πρόσωπο αναλυμένο από τον τρόμο, κυλίστηκε στα πόδια του Βασιλόπουλου γυρεύοντας να τα φιλήσει.

Το Βασιλόπουλο σηκώθηκε αηδιασμένο.

- Η Πατρίδα σε καταδικάζει, είπε. Και γυρνώντας στους στρατιώτες του:

- Κάνετε το χρέος σας, πρόσθεσε σοβαρά. Και γύρισε να φύγει.

Κάποιος στρατιώτης έριξε ένα σκοινί στο κλαδί του δέντρου εκεί μπροστά.

- Όχι εδώ! είπε το Βασιλόπουλο, δείχνοντας τον πεθαμένο νέο.

Ετούτη είναι τιμημένη γη.

Οι στρατιώτες έσυραν τον Λαγόκαρδο στην ακροποταμιά, στα πόδια μιας ψηλής βαλανιδιάς.

Και πριν βγει ο ήλιος, ο προδότης είχε πληρώσει την αμαρτία του.

ΙΣΤ'. Η ΖΩΝΗ ΤΟΥ ΠΟΛΥΔΩΡΟΥ

ΠΟΛΥ ΛΙΓΗ ώρα αναπαύτηκαν οι στρατιώτες εκείνη την ημέρα.

Οι εχθροί είχαν φύγει, μα έμενε δουλειά πολλή να γίνει. Ο πρωτομάστορης με τους παραγιούς του ξανάδεσαν το γεφύρι, οι στρατιώτες έθαψαν τους σκοτωμένους εχθρούς και φίλους, και ο Κακομοιρίδης εγύρισε στο μεταλλείο και το σιδηρουργείο με τον αδελφό του, για να φτιάσουν όπλα καινούρια και αρκετά, ώστε να ξαναρχίσει ο πόλεμος και να διώξουν τους εχθρούς πέρα από τα σύνορα.

Το Βασιλόπουλο, αφού έστησε το στρατόπεδο του, κι έβαλε φρουρούς στο γύρο, έστειλε προσκόπους να δουν πού βρίσκουνταν οι εχθροί και πόσοι ήταν. Ύστερα ανέβηκε στο παλάτι.

Τα παράθυρα ήταν ορθάνοιχτα, και παραξενεύθηκε που δεν άκουσε τις συνηθισμένες φωνές της Ζήλιως και της Πικρόχολης. Πήγε ίσια στο μαγειριό, με την ελπίδα να δει την Ειρηνούλα πρώτη.

Το μαγειριό ήταν σε τάξη. Μερικά αγριόχορτα έβραζαν σ' ένα τέντζερε απάνω στη φωτιά, αλλά η αδελφή του έλειπε και το Βασιλόπουλο πήγε στην τραπεζαρία να τη ζητήσει.

Η πόρτα ήταν ανοιχτή.

Ο Βασιλιάς με τα χέρια στις τσέπες πήγαινε κι έρχουνταν συλλογισμένος και νευρικός.

Η Βασίλισσα κάθουνταν κοντά στο τραπέζι, και με ακούραστη υπομονή καταγίνουνταν να φτιάσει μια κορώνα με μολυβόχαρτο και τενεκεδάκια. Μα όλο ξανασπούσε η κορώνα και όλο ξανάρχιζε η Βασίλισσα.

Στο παράθυρο καθισμένη, η Ειρηνούλα κοίταζε κατά το ποτάμι, και κάθε λίγο σκούπιζε τα μάτια της, κατακόκκινα και πρισμένα από τα κλάματα.

Σηκώθηκε στενάζοντας να βγει έξω και μπροστά της είδε το Βασιλόπουλο με το κεφάλι δεμένο και με το χέρι κρεμασμένο.

Έβγαλε μια φωνή και ρίχθηκε στο λαιμό του.

- Πού ήσουν; Τι έπαθες; φώναξε. Ο Βασιλιάς γύρισε με ορμή.

- Τι; Εσύ είσαι επιτέλους; είπε μισοθυμωμένος, μισοχαρούμενος. Καιρός ήταν να θυμηθείς να γυρίσεις στο πατρικό σου! Δε συλλογιέσαι και μας εδώ τι τραβούμε, μόνο στη χώρα μου γυρίζεις; Να, ωραία πράματα γίνηκαν όσο έλειπες! Οι αδελφές σου ξεπόρτισαν

μαζί με τις παρακόρες.

- Ναι, πρόσθεσε η Βασίλισσα χωρίς να σηκωθεί, παραδομένη στην κορώνα της, και φύγανε, οι άκαρδες, χωρίς να με πάρουν και μένα μαζί.

Το Βασιλόπουλο έστεκε σα ζαλισμένο.

- Και πού πήγαν; ρώτησε.

- Όσα ξέρεις τόσα ξέρω! αποκρίθηκε ο Βασιλιάς με μεγάλες χειρονομίες. Φύγανε χωρίς να μας πουν τίποτα, και πήραν μαζί τους όσο φαγί περίσσεψε από χθες, και σήμερα δεν έχομε τίποτα να φάμε!

- Έχομε, πατέρα, είπε η Ειρηνούλα σκουπίζοντας τα μάτια της που ολοένα ξαναγέμιζαν δάκρυα. Μάζεψα αυγά στο δάσος κι έβρασα ξυνήθρα. Να δεις. Θα σου κάνω ωραία σούπα...

- Βέβαια! Με χόρτα τώρα θα ζούμε! είπε ο Βασιλιάς. Και με τι χόρτα! Αγριόχορτα!

Και γυρνώντας στο γιο του ρώτησε απότομα:

- Εσύ τουλάχιστον συλλογίστηκες να σκοτώσεις κανένα αγριόπουλο;

- Όχι, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο, δεν πρόφθασα.

- Αμέ βέβαια! Με τους ξένους γυρνάς, και τι ξένους! Ένα σωρό προστυχιάρηδες, και τους δικούς σου ούτε τους συλλογίζεσαι! είπε ο Βασιλιάς.

Μα έξαφνα αλλάζοντας τόνο ρώτησε:

- Αλήθεια, πες μου, τι έκανες χθες με όλους αυτούς τους λυσσασμένους; Και τι έπαθε το κεφάλι σου; Σε χτύπησαν αυτοί; Πώς τους ξεφορτώθηκες;

- Δεν τους ξεφορτώθηκα, είπε με συγκίνηση το Βασιλόπουλο, τους οδήγησα στη μάχη και πολέμησαν σα λεοντάρια, και νίκησαν, κι έσωσαν το βασίλειο σου, και πέθαναν, πατέρα, για να γλιτώσει ο γιος σου...

Ο Βασιλιάς σταμάτησε, κάπως ντροπιασμένος για τα ασυλλόγιστα λόγια που είχε πει.

- Πώς; Έγινε μάχη; ρώτησε μαγκωμένος. Μα γιατί δεν το 'λεγες πρωτύτερα;

- Και συ πληγώθηκες! αναφώνησε η Ειρηνούλα, γυρεύοντας να συγκρατήσει τ' αναφιλητά της.

Το Βασιλόπουλο διηγήθηκε τότε πώς έφτιασε ο πρωτομάστορης το γεφύρι, πώς τη νύχτα πέρασαν οι στρατιώτες του κι έπεσαν στο κοιμισμένο στρατόπεδο, κι έτρεψαν τους εχθρούς σε φυγή, μαζί με το Βασιλιά τους. Είπε με τι ανδρεία πολέμησαν ως το πρωί, με αγροτικά εργαλεία αντίς όπλα χωρίς φαγί, κουρασμένοι, αποκαμωμένοι, και όμως ως το θάνατο αφοσιωμένοι στο Βασιλόπουλο που τους οδηγούσε.

Ο Βασιλιάς τον άκουε, πρώτα μ' έκπληξη και ύστερα με συγκίνηση, και στο τέλος με τέτοιον ενθουσιασμό, που δε βαστάχτηκε πια και άρπαξε το γιο του στην αγκαλιά του.

- Εσύ τους έκανες τέτοιους! φώναξε. Εσύ τους ξύπνησες, εσύ είσαι άξιος να τους κυβερνήσεις! Θα σε κάνω εσένα Βασιλιά!

Εκείνη την ώρα έφθανε και ο Πολύκαρπος.

- Αφέντη, είπε, οι στρατιώτες πεινούν! Πήγαμε στο μπακάλη της πλατείας να πάρομε ελιές και κουκιά, μα δε θέλει, λέει να δώσει τίποτα χωρίς πληρωμή. Και κανένας δεν έχει λεφτά, γιατί κανένας δε δούλεψε χθες. Τι να κάνομε;

Το Βασιλόπουλο έλυσε από τη μέση του μια φαρδιά πέτσινη ζώνη κι έβγαλε ένα-δυο φλουριά.

- Να πληρώσετε τα κουκιά και τις ελιές, είπε, και να φάνε οι στρατιώτες όσο θέλουν. Για σήμερα αυτά φθάνουν. Αύριο βλέπομε τι θα γίνει.

Ο Βασιλιάς, καθώς είδε τα φλουριά, ενθουσιάστηκε.

- Πού τα βρήκες; ρώτησε χαρούμενος. Στείλε γρήγορα τον Πολύκαρπο να μας αγοράσει κανένα παχύ-παχύ γαλόπουλο...

Κι έκανε ν' αρπάξει τη ζώνη.

Μα το Βασιλόπουλο έπιασε το απλωμένο χέρι του.

- Τα φλουριά αυτά είναι ιερά, πατέρα, είναι βαμμένα μ' αίμα, είπε.

Και τού έδειξε έναν πλατύ κόκκινο λεκέ, που απλώνουνταν στη ζώνη.

- Ο Πολύδωρος τα πλήρωσε με τη ζωή του, πρόσθεσε συγκινημένος. Θα ξοδευτούν ως το τελευταίο για την Πατρίδα.

- Πώς θα τα ξοδιάσεις; ρώτησε ο Βασιλιάς δυσαρεστημένος. Τι άλλο έχεις πια να κάνεις; Ο εχθρός έφυγε και πάει!

- Ο εχθρός δεν έφυγε, κι ας μη φαίνεται, είπε το Βασιλόπουλο.

Μα και αν είχε φύγει πέρα από τα σύνορα, ούτε αυτό δε θ' αρκούσε, γιατί δεν έχομε κάστρα, ούτε στρατό να τον εμποδίσουμε να ξανάρθει.

- Και με αυτά τα φλουριά ελπίζεις να χτίσεις κάστρα και να οπλίσεις στρατό; ρώτησε ο Βασιλιάς ξεκαρδισμένος στα γέλια. Μα, παιδί μου, για να κάνεις αυτά που λες, θέλεις στέρνες γεμάτες φλουριά, και πάλι δε φθάνουν.

- Θ' αρχίσω με αυτά, είπε το Βασιλόπουλο, και ώσπου να τελειώσουν, ίσως βρω και άλλα.

- Πού; Μα πού; ρώτησε ο Βασιλιάς και άρχισε πάλι να θυμώνει.

- Πού; είπε συλλογισμένο το Βασιλόπουλο. Ισως δουλεύοντας τη γη που θα μας θρέψει.

- Σε μερικά χρόνια δηλαδή; Και ωστόσο θα τρώμε σούπες από ξυνήθρα, που θα μας τις βράζει η Ειρηνούλα;

Το Βασιλόπουλο σήκωσε το κεφάλι.

- Ναι, πατέρα! είπε με δύναμη. Για μερικά χρόνια ο τόπος όλος θα τρώγει σούπες από ξυνήθρα, και θα του δώσομε μεις το παράδειγμα, ώσπου να ξαναμάθει πάλι η γη να μας δίνει τα πλούτη της.

Και συλλογισμένος κατέβηκε το βουνό και τράβηξε κατά το στρατόπεδο.

Πως του χρειάζουνταν φλουριά, το ήξερε. Μα πού να τα βρει;

Κοίταξε γύρω του, και μαύρη λύπη του γέμιζε την καρδιά βλέποντας τους ακαλλιέργητους κάμπους, τους δρόμους όλο αγκάθια και λάκκους, και τα ερειπωμένα χωριά, που μια φορά ήταν κατοικημένα και πλούσια.

Περνούσε από το δάσος.

Μπήκε μέσα και κάθησε στα χόρτα να ξεκουραστεί. Παρακάτω, ένα ρυάκι μουρμούριζε γλυκά, κυλώντας τα κρυσταλλένια νερά του ανάμεσα στα πυκνά χαμόδεντρα.

Το Βασιλόπουλο με το νου του λογάριαζε πόσες μέρες μπορούσε να θρέψει τους στρατιώτες του με τα φλουριά του Πολύδωρου. Και όταν θα τα είχαν φάγει όλα, πώς θα ζούσαν, εργάτες και στρατιώτες;

- Αχ! Να είχα πλούτη! Να είχα πλούτη! στέναξε με καημό.

- Κάνε τα, είπε μια γυναικεία φωνή κοντά του.

- Γνώση! φώναξε το Βασιλόπουλο.

Έτρεξε στα χαμόδεντρα, παραμέρισε τα κλαδιά και είδε τη Γνώση, που γονατισμένη στο ρυάκι έπλενε ρούχα.

- Δεν περίμενες να με δεις εδώ; ρώτησε κείνη γελαστή.

- Όχι, το σπίτι σου είναι τόσο μακριά! Γιατί έρχεσαι δω να πλύνεις;

- Δεν είμαστε πια στο σπίτι μας, που ήταν πολύ κοντά στο ποτάμι, αποκρίθηκε η Γνώση. Φύγαμε σαν πέρασαν οι εχθροί τα σύνορα, ήλθαμε δω και κρυφθήκαμε στο δάσος με την αγελάδα μας, τις κότες μας, και ό,τι άλλο μπορέσαμε να σηκώσομε. Μα πες μου εσύ, τι έχεις που σε στενοχωρεί;

- Μου χρειάζονται φλουριά, τόσα, που να γεμίσουν μια στέρνα, και δεν έχω παρά αυτά, είπε το Βασιλόπουλο δείχνοντας τη ζώνη του. Τι να πρωτοκάνω με τόσο λίγα;

- Ν' αγοράσεις σιτάρι, κριθάρι, κουκιά, ρύζι και ό,τι άλλο μπορείς να σπείρεις, αποκρίθηκε η Γνώση. Να βάλεις τους στρατιώτες σου να δουλεύουν τα χωράφια την ώρα που δεν πολεμούν. Να πάρεις εργάτες να σου στρώσουν καινούριους δρόμους και να χτίσουν αποθήκες, όπου θα φυλάξεις τα γεννήματα, για να τα ξαναμοιράσεις το χειμώνα, όταν το δάσος θα είναι χιονοσκέπαστο και αγριόχορτα δε θα φυτρώνουν. Και ωστόσο...

- Και ωστόσο, το δάσος με το κυνήγι του, ο κάμπος με τα χόρτα του και το ποτάμι με τα ψάρια του θα μας τρέφουν, διέκοψε μ' ενθουσιασμό το Βασιλόπουλο. Αχ, Γνώση! Ποτέ δε θα σου ξεπληρώσω όλο το καλό που μου έκανες με τις συμβουλές που μου έδωσες, κάθε φορά που σε αντάμωσα.

Και τρεχάτος έφυγε και πήγε στο στρατόπεδο.

ΙΖ'. ΔΟΥΛΕΙΑ

ΟΙ ΠΡΟΣΚΟΠΟΙ γύριζαν εκείνη την ώρα κι έφερναν την είδηση πως οι εχθροί ήταν σκορπισμένοι άλλοι εδώ και άλλοι εκεί, πως η πεδιάδα όλη ήταν σπαρμένη με τ' άρματα που είχαν ρίξει φεύγοντας, και πως ο θείος Βασιλιάς, από το κακό του και το θυμό του, είχε αρρωστήσει και είχε φωνάξει από την πατρίδα του το μεγαλύτερο σοφό να τον γιατρέψει. Λογάριαζε, λέει, μόλις γίνει καλά, να σηκώσει καινούριο στρατό και να ξαναρχίσει τον πόλεμο.

Το Βασιλόπουλο έβαλε τότε ανθρώπους να μαζέψουν τα σκορπισμένα όπλα του εχθρού. Ύστερα έστειλε τον Πολύκαρπο στη χώρα ν' αγοράσει σιτάρι, κριθάρι, και ό,τι άλλο μπορούσε να σπείρει. Άλλους έστειλε σε όλο το βασίλειο ν' αγοράσουν από τους χωρικούς τα βώδια τους και τ' αλέτρια, που για χρόνια σκούριαζαν στους ερειπωμένους στάβλους.

Και βλέποντας τους στρατιώτες που με δεμένα χέρια κάθουνταν και κουβέντιαζαν ή ξαπλωμένοι στον ήλιο έχασκαν ή σεργιάνιζαν στην ακροποταμιά, τους φώναξε όλους και τους είπε:

- Ελάτε, πατριώτες, πάμε να σκάψομε τα χωράφια. Όταν μας φέρουν το σιτάρι, θα είμαστε έτοιμοι να το σπείρομε.

Και παίρνοντας μια τσάπα, θέλησε να σκάψει το χώμα, δίνοντας πρώτος αυτός το παράδειγμα.

Αλλά οι στρατιώτες δεν τον άφησαν.

- Όχι σήμερα, Αφέντη, του είπαν, δεν κάνει με το πληγωμένο σου χέρι και το δεμένο σου κεφάλι! Άφησε μας να κάνομε μεις αυτή τη δουλειά. Εσύ πρόσταξε μας μονάχα από πού ν' αρχίσομε.

Αφού λοιπόν τους έστρωσε όλους στη δουλειά, πήρε πάλι το δρόμο της χώρας και από κει τράβηξε στου δασκάλου το σπίτι.

Βρήκε πάλι δυο-τρία πεινασμένα παιδιά, που πότιζαν κι έσκαβαν το περιβόλι του «Σχολείου του Κράτους», ενώ στο σπίτι μέσα ο δάσκαλος, ξαπλωμένος σε δυο καρέγλες, με το χέρι ακουμπισμένο σε τρίτη, διάβαζε την «Κύρου Ανάβαση».

- Α, όχι, αυτό δεν κάνει πια! είπε αυστηρά το Βασιλόπουλο. Ήρθε η ώρα όπου όλοι θα δουλέψουμε, και συ με τους άλλους, κυρ-δάσκαλε.

Ο δάσκαλος παράτησε το βιβλίο του και με κάποια ειρωνεία ρώ-

τησε:

- Τι δουλειά μπορώ εγώ να κάνω; Μήπως εγώ θα σιάξω τον τόπο;

- Ναι, εσύ κι εγώ και όλοι μας θα σιάξομε τον τόπο, διορθώνοντας όμως πρώτα-πρώτα τον εαυτό μας! είπε θυμωμένα το Βασιλόπουλο.

- Και σαν τι να κάμω εγώ;

- Να εργαστείς αντί να κάθεσαι με σταυρωμένα χέρια! Ο δάσκαλος σηκώθηκε ντροπιασμένος.

- Έχεις δουλειά να μου δώσεις; ρώτησε.

- Δουλειά όση θέλεις, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο. Πρώτα-πρώτα να πάρεις αμέσως τα παιδιά αυτά που δουλεύουν στο περιβόλι σου και να έλθεις μαζί μου.

Πήρε ο δάσκαλος τα παιδιά και ακολούθησε το Βασιλόπουλο στο σιδεράδικο του Κακομοιρίδη, όπου πλήθος αγόρια και κορίτσια πήγαιναν κι έρχουνταν, κουβαλώντας σίδερο από το μεταλλείο στο σιδηρουργείο.

- Γεια σου, Αφέντη, είπε χαρούμενος ο Κακομοιρίδης. Για δες τι καλό που έκανε το παράδειγμα του πρώτου ζητιάνου που ήλθε να δουλέψει! Όλη η χώρα τώρα θέλει να μου στείλει τα παιδιά της, για να κερδίζουν, λέει, τουλάχιστον το ψωμί τους. Και δεν ξέρω πώς να θρέψω τόσον κόσμον! Παν να τελειώσουν οι σοδειές μου!

Και με το σφυρί του, ακούραστα χτυπούσε το σίδερο απάνω στο αμόνι.

- Δεν πειράζει, Κακομοιρίδη, είπε το Βασιλόπουλο. Το δάσος είναι απ' έξω από το σπίτι σου κι έχει πλήθος ελάφια, λαγούς, κουνέλια και αγριόπουλα, και ο κάμπος είναι γεμάτος αγριοράδικα.

Και γυρνώντας στα παιδιά, που με απορία κοίταζαν το μαντιλοδεμένο του κεφάλι και το κρεμασμένο του χέρι:

- Ποιος από σας ξέρει να τραβήξει σφενδόνα; ρώτησε.

Όλα ήξεραν. Η σφενδόνα ήταν το μόνο τους παιχνίδι.

Το Βασιλόπουλο γύρισε στο δάσκαλο.

- Γράφε λοιπόν, κυρ-λογιότατε, είπε.

Και υπαγόρευσε το πρόγραμμα, κι έγραψε ο δάσκαλος: Δυο ώρες το πρωί και άλλες δυο το απόγεμα δουλειά στο μεταλλείο· κάθε παιδί θα κουβαλά σίδερο στο σπίτι του Κακομοιρίδη. Άλλη μια

ώρα το πρωί και μια το απόγεμα, μάθημα· θα παραδίνει ο δάσκαλος μέσα στο δάσος, όταν δε βρέχει, και στο «Σχολείο του Κράτους», όταν είναι κακός καιρός. Και όλες οι άλλες ώρες θα μείνουν για το κυνήγι.

- Κάθε πρωί όλα τ' αγόρια θα μαθαίνουν να σαϊτεύουν, πρόσταξε το Βασιλόπουλο. Στην αρχή θα σκοτώνουν λαγούς κι ελάφια, και σα μεγαλώσουν, θα σκοτώνουν τους εχθρούς της Πατρίδας.

- Ζήτω το Βασιλόπουλο μας! φώναξαν μ' ενθουσιασμό τα παιδιά.

Και όλα μαζί έτρεξαν να φιλήσουν τα χέρια του, τα ρούχα του, ό,τι πρόφθαινε το καθένα.

- Και ποιος θα σκάβει το μεταλλείο; ρώτησε ο Κακομοιρίδης. Οι έτοιμες πέτρες τελείωσαν και τα παιδιά δεν μπορούν και να σκάβουν και να κουβαλούν.

- Στο μεταλλείο θα κατεβαίνουν οι φυλακισμένοι, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο. Αντί να σαπίζουν στη φυλακή, ας δουλεύουν για την ωφέλεια του κράτους. Μόνο με τη δουλειά μπορούν να ξαναγίνουν άνθρωποι.

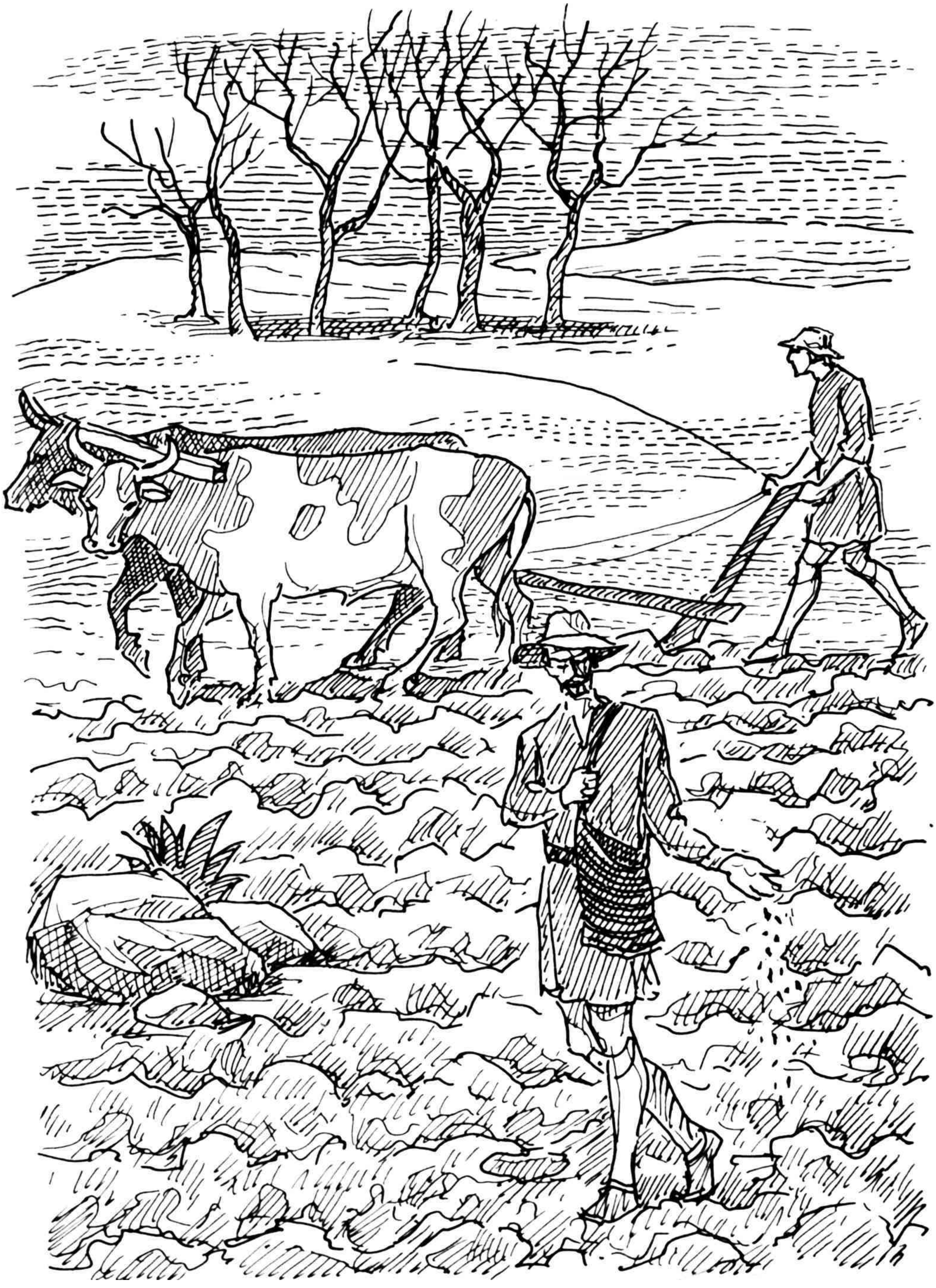
Ο γερο-Κακομοιρίδης, μ' ένα-δυο μαραγκούς, είχε τελειώσει την ξύλινη κρεμαστή σκάλα και τα παιδιά ανεβοκατέβαιναν ελεύθερα στα πηγάδια.

- Και συ, είπε χαμογελώντας το Βασιλόπουλο στην κόρη του Κακομοιρίδη, που του έφερνε πάλι τον καφέ στο σιδερένιο κουπάκι, εσύ με τα κορίτσια θα βράζεις τη σούπα για όλον αυτόν τον κόσμο, την ώρα που η Βασιλοπούλα θα τη βράζει στο στρατόπεδο για όλο το στρατό.

Κι έτσι άρχισε από τα μικρότερα πράματα ως τα μεγαλύτερα η αναδιοργάνωση και η αναγέννηση στο βασίλειο των Μοιρολατρών.

Από το στρατόπεδο των νικημένων εχθρών, το Βασιλόπουλο μάζεψε τις σκηνές και τα υλικά του πολέμου και τα μοίρασε στους δικούς του στρατιώτες. Από τους σκοτωμένους εχθρούς πήρε τα ρούχα και τα φύλαξε στο υπόγειο του παλατιού, για να τα μοιράσει πάλι το χειμώνα, όταν θα έρχουνταν το κρύο.

Ύστερα χώρισε τους στρατιώτες του σε τέσσερα τμήματα, κατά τη δουλειά που ήξερε ο καθένας πριν γίνει στρατιώτης. Οι γεωργοί όργωναν κι έσπερναν τα χωράφια, οι χτίστες έχτιζαν αποθήκες και

Οι γεωργοί όργωναν κι έσπερναν τα χωράφια.

μύλους και έστρωναν δρόμους, οι ξυλοκόποι και οι μαραγκοί έκοβαν δέντρα και δούλευαν στα καράβια του πρωτομάστορη, και οι σιδεράδες και κλειδαράδες δούλευαν στο σιδεράδικο του Κακομοιρίδη που τους διεύθυνε όλους.

Και κάθε πρωί, πριν αρχίσουν άλλη δουλειά, όλοι έβγαιναν στο κυνήγι, και με τα βέλη τους σκότωναν ελάφια, λαγούς, κουνέλια ή αγριοκάτσικα, και με τη σφενδόνα σκότωναν αγριόπουλα, ενώ οι γέροι, που δεν μπορούσαν να τρέχουν στα δάση και στα βουνά, έριχναν τα δίχτυα τους ή τις βόλτες στο ποτάμι και μάζευαν ψάρια.

Η Ειρηνούλα είχε κατέβει από το παλάτι με την πρώτη λέξη που της είχε πει ο αδελφός της. Όταν όμως είδε τόσο κυνήγι μαζεμένο και κοίταξε τις κατσαρόλες της που δε χωρούσαν παρά λίγα μικρόπουλα, κάθησε στο χόρτο και άρχισε τα κλάματα.

Έξαφνα ένα χέρι έπιασε το δικό της και μια λυπημένη φωνή μουρμούρισε:

- Μην κλαις, Βασιλοπούλα μου, πες μου τι μπορώ να σου κάνω!

- Αχ, Πολύκαρπε! αποκρίθηκε η Ειρηνούλα. Πού θα βράσω τόσα ελάφια και τόσα αγριοκάτσικα; Ούτε το κεφάλι τους δε χωρεί στον τέντζερέ μου!

Ο Πολύκαρπος σηκώθηκε ευθύς, έτοιμος να τρέξει στην άκρη του βασιλείου, για να βρει το καζάνι που χρειάζουνταν για τη σούπα του στρατού, κι έτσι να στεγνώσει τα δάκρυα της Βασιλοπούλας του.

Αλλά δροσερό γέλιο ακούστηκε που τους σταμάτησε.

Μαζί γύρισαν και είδαν ένα κοριτσίστικο κεφάλι που τους γελούσε από μέσα από τα κλαδιά.

- Το καζάνι είναι δω, Ειρηνούλα, φέρε το κυνήγι σου. Και συ, Πολύκαρπε, έλα να μας ανάψεις φωτιά! είπε η Γνώση.

Έτρεξαν κοντά της και είδαν δυο μεγάλα καζάνια, που τα έσερναν μερικοί στρατιώτες. Η κυρα-Φρόνηση τους οδηγούσε, ενώ παρακάτω, η Ζήλιω και η Πικρόχολη, γελαστές κι ευχαριστημένες, όπως ποτέ ακόμα δεν τις είχε δει η Ειρηνούλα, κουβαλούσαν ένα μεγάλο πανέρι γεμάτο χόρτα και οπωρικά.

Σαστισμένη κοίταξε η Ειρηνούλα και ούτε να ρωτήσει δε σκέφτηκε, πώς βρέθηκαν εκεί οι αδελφές της.

Η Γνώση την είδε και άρχισε πάλι τα γέλια.

- Δεν περίμενες να δεις τις αδελφές σου μαζί μας, είπε, ε, Ειρηνούλα; Χάθηκαν μέσα στα δάση και πείνασαν και κρύωσαν, και τότε θυμήθηκαν το παλάτι και θέλησαν να γυρίσουν πίσω. Μα δεν ήξεραν το δρόμο. Τη νύχτα ακούσαμε τα κλάματα τους και βγήκαμε από τη δεντροκουφάλα μας, η μάνα μου κι εγώ. Τους δώσαμε να φάγουν, τους στρώσαμε να κοιμηθούν, και πρωί-πρωί αρχίσαμε μαζί τη δουλειά. Γιατί σε μας, ξέρεις, όλοι πρέπει να δουλεύουν.

- Μα πού βρήκες τα καζάνια; ρώτησε η Ειρηνούλα.

- Η μάνα μου πήγε και τα ξετρύπωσε από μέσα από τα ερείπια που ήταν, στα παλιά χρόνια, τα δημόσια λουτρά, αποκρίθηκε η Γνώση. Σκέφτηκε η μάνα μου πως εκείνα τα καζάνια, που ήταν αρκετά μεγάλα για να ζεσταίνουν τόσο νερό, θα ήταν καλά για να ψήσουν πολύ φαγί. Ο καιρός και η σκουριά τα είχαν τρυπήσει κάμποσο, μα ο Κακομοιρίδης είναι επιτήδειος τεχνίτης κι εύκολα τα μπάλωσε.

Η κυρα-Φρόνηση είχε στήσει τα καζάνια της, ο Πολύκαρπος άναψε φωτιά, και όλα μαζί τα κορίτσια ετοίμασαν τη σούπα του στρατού.

Τόση πολλή δουλειά είχε η καθεμιά, που η Ζήλιω και η Πικρόχολη ξέχασαν να μαλώσουν.

- Τι γίνηκαν οι παρακόρες; ρώτησε η Ειρηνούλα, μια στιγμή που βρέθηκε με τη Ζήλιω κοντά στο ίδιο καζάνι.

- Αχ! Μη μου τις θυμίζεις πια! αποκρίθηκε ανατριχιάζοντας η Ζήλιω. Αυτές μας άναψαν τα μυαλά να φύγομε. Και σαν είδαν πως το μετανοιώσαμε, πήραν ό,τι είχαμε και χάθηκαν και μας άφησαν στη μοίρα μας.

- Και σεις, τι κάνατε; ρώτησε η Ειρηνούλα με συμπάθεια.

- Στην αρχή πιαστήκαμε αναμεταξύ μας. Η μια έλεγε πως η άλλη έφταιγε. Μ' αφού δαρθήκαμε καλά-καλά και μαλλιοκουβαριαστήκαμε, και χύσαμε όσα δάκρυα είχαν τα μάτια μας, είπαμε πως καλύτερα ήταν να παύσομε τους καβγάδες και να γυρέψομε το δρόμο μας. Και μαζί φθάσαμε κοντά στη Γνώση, που άκουσε τα κλάματα μας και βγήκε και μας παρηγόρησε και μας φιλοξένησε.

- Αχ, Ζήλιω! είπε η Ειρηνούλα. Δεν μπορείτε να ξεμάθετε τα μαλώματα;

- Μόνες μας αδύνατο! είπε η Ζήλιω. Αλλά η Γνώση λέγει πως έχει ένα γιατρικό και θα μας το δώσει.

- Τι γιατρικό;

- Δεν ξέρω. Κάθε φορά που πήγα να τη ρωτήσω μου έδωσε αμέσως μια βιαστική δουλειά. Και σαν την τελείωνα και ξαναπήγαινα να τη ρωτήσω, μου έδινε ευθύς μιαν άλλη βιαστική δουλειά. Κι έτσι ακόμα δεν πρόφθασε να μου το πει. Το ίδιο και με την Πικρόχολη.

Και το βράδυ, όταν τελείωσε η δουλειά και όλοι πήγαν να κοιμηθούν, η κούραση τους ήταν τέτοια, που πάλι ξέχασαν να μαλώσουν οι δυο αδελφές.

Κι έτσι πέρασαν μερικές μέρες.

Το Βασιλόπουλο έστελνε τακτικά προσκόπους, να μαθαίνουν τι έκαναν οι εχθροί. Αλλά ο θείος Βασιλιάς εξακολουθούσε να είναι τόσο θυμωμένος, που δεν μπορούσε να γιάνει. Και οι λίγοι στρατιώτες του, που γλίτωσαν από τη μάχη, αντί να συμμαζευθούν γύρω του, όλο κι έφευγαν μακρύτερα, ξαναπερνώντας τα σύνορα κι επιστρέφοντας στα σπίτια τους.

Κάθε μέρα λοιπόν το Βασιλόπουλο μοίραζε στους στρατιώτες του τα όπλα που ολοένα του έφτιανε ο Κακομοιρίδης, και τους γύμναζε στο τόξο και στη λόγχη. Και κάθε μέρα προχωρούσε η δουλειά του πρωτομάστορη, και τα καράβια, από τρία που ήταν στην αρχή, γίνηκαν πέντε, έτοιμα να ριχθούν στον ποταμό.

Και πέρασαν μερικές εβδομάδες.

Τα σπαρτά είχαν φυτρώσει και οι στρατιώτες χωρικοί θέλησαν να φυτέψουν ελιές, αχλαδιές, μηλιές, και ύστερα θέλησαν να βάλουν μερικά λαχανικά. Μα δεν έφθαναν τα χέρια για να καλλιεργήσουν τόσα χωράφια, και όσοι είχαν αγόρια ή αδέλφια στα ξένα άρχισαν να λυπούνται πως άδειασε ο τόπος από χέρια γερά.

- Και δεν τους γράφετε να ξαναγυρίσουν; τους είπε το Βασιλόπουλο, που δεν έφευγε πια από ανάμεσα τους.

Και όσοι ήξεραν γράμματα κάθησαν κι έγραψαν. Και όσοι δεν ήξεραν είπαν του δασκάλου και τους έκανε γράμμα στο παιδί τους ή στον αδελφό ή στον πατέρα τους, και λίγο-λίγο έφθαναν μερικοί ξενητεμένοι και χρειάστηκαν και άλλα όπλα και άλλα ρούχα και περισσότερο φαγί.

Τότε πήγε το Βασιλόπουλο στη χώρα και στα χωριά και μίλησε με τις γυναίκες και τους είπε:

- Τι κάθεστε άεργες και μένετε στα σπίτια σας; Οι άντρες σας

βρίσκονται στο στρατόπεδο, και δουλεύουν στα χωράφια, και στρώνουν δρόμους, και φτιάνουν καράβια, και χτίζουν μύλους και αποθήκες. Γιατί δεν έρχεστε και σεις να βοηθήσετε στο μαγείρεμα της σούπας, και να ράψετε ρούχα, για να έχουνε οι άντρες σας να ντυθούν το χειμώνα;

- Και πού να βρούμε υφάσματα; ρώτησαν οι γυναίκες.

- Να τα φάνετε μόνες σας.

- Και πού να βρούμε νήμα;

- Να το κλώσετε σεις!

- Αχ, Βασιλόπουλο μου! αποκρίθηκαν οι γυναίκες. Είμαστε φτωχοί άνθρωποι και δεν έχομε πρόβατα. Πού να βρούμε μαλλί;

Τότε το Βασιλόπουλο άνοιξε την πολύτιμη πέτσινη ζώνη του κι έβγαλε μερικά φλουριά, κι έστειλε τον Πολύκαρπο, μ' ένα-δυο στρατιώτες, στο βασίλειο του εξαδέλφου Βασιλιά ν' αγοράσουν αρνιά και πρόβατα.

Και όταν έφεραν πίσω το κοπάδι, το Βασιλόπουλο πρόσταξε να κόψουν το μαλλί και να το μοιράσουν στις γυναίκες, για να το κλώσουν και να το φάνουν, και ύστερα να κόψουν και να ράψουν ρούχα.

Φώναξε και όλα τα κορίτσια, και τους είπε ν' αρμέξουν τις προβατίνες, και, με τη συμβουλή της κυρα-Φρόνησης, να φτιάσουν βούτυρο και τυρί, να τ' αλατίσουν και να τα φυλάξουν για το χειμώνα, σαν έλθουν τα χιόνια.

Μια μέρα, εκεί που περνούσε από το δάσος, το Βασιλόπουλο είδε κρεμασμένο στο κλαδί ενός δέντρου, σα μεγάλο χοντρό τσαμπί, ένα ολόκληρο μελίσσι. Η ιδέα του ήλθε τότε να κάνει μέλι, μαζεύοντας σε κυψέλες τις σκορπισμένες μέλισσες.

Πήρε λοιπόν κοφίνια, και με μερικούς στρατιώτες γύρισε τους λόγγους και τους κάμπους, και μάζεψε από τις δεντροκουφάλες και τους βράχους όσες μελισσοφωλιές βρήκε, κι έφερε κι έστησε τα κοφίνια του στην είσοδο του δάσους.

Και οι μέλισσες έκαναν τόσο μέλι, που αποφάσισε το Βασιλόπουλο να το μαζέψει και να το βάλει στις αποθήκες του για το χειμώνα.

Μα πώς να πάρει τις μελόπιτες;

- Κάπνισε τις κυψέλες με θειάφι, Αφέντη, είπε ένα παλικάρι που

είχε γυρίσει από τα ξένα. Θα ψοφήσουν οι μέλισσες και τότε με την ησυχία σου μαζεύεις το μέλι. Έτσι το κάνουν στη Φραγκιά.

- Γιατί να σκοτώσομε τις μέλισσες; αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο. Κρίμα δεν είναι; Να τις αυξήσομε πρέπει, απεναντίας.

Και αναποδογυρίζοντας μια γεμάτη κυψέλη, την εσκέπασε μ' ένα άδειο κοφίνι, και, με μικρά χτυπήματα απ' έξω από το γεμάτο μελισσώνα, έδιωξε όλες τις μέλισσες στο αδειανό κοφίνι, το σκέπασε ύστερα, και το έστησε στη θέση του άλλου.

- Να πώς μαζεύομε εύκολα το μέλι χωρίς να σκοτώνομε τις πολύτιμες εργάτριες, είπε το Βασιλόπουλο.

Στράγγισε το μέλι σε κουμνιά, και το κερί το έδωσε να το κάνουν λαμπάδες, για να φωτίζονται το χειμώνα, όταν μικρέψουν οι μέρες.

Πέρασαν μήνες, και ωρίμασαν τα σπαρτά, και οι στρατιώτες γεωργοί τα θέρισαν, και τα έβαλαν στις αποθήκες που είχαν χτίσει οι στρατιώτες χτίστες.

Και όποιος είχε αμπέλι, έλαβε διαταγή από το Βασιλόπουλο να το κλαδέψει και να το θειαφώσει, για να καταστρέψει την ψώρα που για χρόνια μάραινε τα κλήματα, όπου η αγουρίδα σάπιζε χωρίς να ωριμάζει.

Και τόσο καλά δούλεψαν οι στρατιώτες ξυλοκόποι, που αν κι επτά καράβια ανεβοκατέβαιναν το ποτάμι, πλήθος ξύλα περίσσευαν, στοιβαγμένα στις όχθες του ποταμού, και δεν πρόφθαινε ο πρωτομάστορης να τα δουλέψει και να τα καρφώσει.

Τα είδε το Βασιλόπουλο που γέμιζαν τον τόπο, και στοχάστηκε να τα χρησιμοποιήσει αμέσως. Έβαλε και τα φόρτωσαν μια μέρα σε τρία καράβια, κι έδωσε διαταγή του Πολύκαρπου να πάγει με μερικούς στρατιώτες να τα πουλήσει στο γειτονικό βασίλειο του εξαδέλφου Βασιλιά.

Κι ενώ για καλό και για κακό φύλαγαν τέσσερα καράβια στο ποτάμι, τ' άλλα τρία έκαναν πανιά, και καμαρωτά ξεκίνησαν για το βασίλειο του εξαδέλφου Βασιλιά.

Σάστισε σαν το έμαθε ο Άρχοντας, και ρώτησε τι έπαθαν οι Μοιρολάτρες και αγόραζαν αρνιά και πουλούσαν ξύλα. Αλλά ο Πολύκαρπος χαμογέλασε μόνο, πήρε τα φλουριά, και γύρισε με τα τρία καράβια κι έδωσε τα φλουριά στο Βασιλόπουλο, που καταχαρούμε-

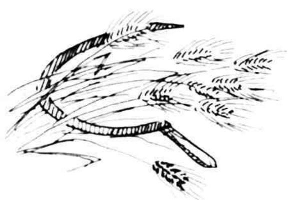
νο τα φύλαξε στην πέτσινη ζώνη, για τις ερχόμενες ανάγκες του κράτους.

Έτσι ήλθε ο χειμώνας, έπεσαν τα φύλλα των δέντρων, έφυγαν τ' αγριόπουλα, κρύφθηκαν τ' αγρίμια και σκεπάστηκε ο τόπος χιόνια.

Τότε άνοιξε τις αποθήκες του το Βασιλόπουλο, έβγαλε το σιτάρι και το έδωσε στους χωρικούς που το κουβάλησαν στους μύλους, και αφού το άλεσαν, μοίρασαν το αλεύρι στις γυναίκες που το ζύμωναν κι έκαναν ψωμί.

Μοίρασε τότε τις σοδειές του, κι έτσι πέρασε ο χειμώνας χωρίς να πεινάσει κανένας.

Τα παιδιά μάθαιναν να διαβάζουν και να δουλεύουν, και μάθαιναν να τραβούν το τόξο και να ρίχνουν το κοντάρι.

ΙΗ'. Ο ΕΞΑΔΕΛΦΟΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ

Ο ΘΕΙΟΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ ωστόσο είχε γιάνει. Ζήτησε να συμμαζέψει τους στρατιώτες του, μα κανέναν πια δε βρήκε.

Τότε τον έπιασε μαύρη μελαγχολία. Έχασε τον ύπνο του και χολόσκανε τόσο, που ούτε να φάγει πια δεν μπορούσε.

Φουρκισμένος και τραβώντας τα μαλλιά του, ξαναπέρασε τα σύνορα και γύρισε στην πρωτεύουσα του, όπου έκοψε το κεφάλι του στρατηγού του, γιατί, λέει, είχε φύγει από τη μάχη χωρίς να του πάρει άδεια.

Αυτό όμως δε γιάτρεψε τη μελαγχολία του.

Τότε φώναξε τον καμπούρη και στραβοκάνη Τζοτζέ, που είχε καταφύγει στο παλάτι του, αφού πρώτα έφαγε σε διασκεδάσεις όσα χρήματα έβγαλε από τα κλεμμένα διαμαντικά του Αστόχαστου, και τον πρόσταξε να χορέψει μπροστά του για να τον διασκεδάσει.

Αλλά με την καλοπέραση ο Τζοτζές είχε ξεμάθει το χορό και τα καραγκιοζλίκια, και από την πολυφαγία είχε παραχοντρύνει. Ώστε όταν θέλησε να χορέψει εμπρός στον Άρχοντα, τα στραβά του ποδαράκια μπερεύτηκαν το ένα μέσα στο άλλο κι έπεσε χάμω λαχανιασμένος.

- Τι βλάκας είσαι συ! φώναξε φρενιασμένος ο θείος Βασιλιάς. Ούτε αστείος πια δεν είσαι! Γιατί λοιπόν να τρέφω την ασχήμια σου;

Και ξεσπαθώνοντας του έκοψε το κεφάλι.

Ύστερα φώναξε τους αξιωματικούς του, και με πολλές φοβέρες τους είπε να σηκώσουν ευθύς μεγάλο και τρομερό στρατό, για να ξαναπεράσουν τα σύνορα και να καταστρέψουν τον τόπο του ανεψιού του.

Μα δεν είχαν πια όπλα, γιατί οι στρατιώτες τα είχαν ρίξει φεύγοντας. Ούτε ήταν εύκολο να συναθροίσουν τόσο γρήγορα τους άντρες, που είχαν σκορπιστεί πια σε όλες τις άκρες του βασιλείου και κρύβουνταν ο καθένας στο χωριό του.

Λοιπόν, θέλοντας και μη, αναγκάστηκε ο θείος Βασιλιάς, με όλο του το θυμό, ν' αναβάλει την εκδίκηση του, ώσπου να ξαναγίνει καινούριος στρατός.

Το Βασιλόπουλο, που από τους μυστικούς του αποσταλμένους μάθαινε κάθε κίνηση των εχθρών, πρόσταξε ένα σώμα ν' αφήσει το

στρατόπεδο που ήταν στην ακροποταμιά, να περάσει το ποτάμι και να προχωρήσει ως κοντά στα σύνορα, για να χτίσει εκεί ένα τρανό κάστρο, ίσα-ίσα στο βράχο, όπου φαίνουνταν ακόμα τα ερείπια του κάστρου που είχε χτίσει ο παππούς του, ο Συνετός Α'.

Οι στρατιώτες κουβάλησαν εκεί τροφές για τη διατήρηση τους, κι επειδή τους ακολούθησαν οι γυναίκες, για να ζυμώνουν και να μαγειρεύουν, αναγκάστηκαν κι έχτισαν μερικά καλύβια ξύλινα.

Αλλά το νερό περνούσε μέσα σαν έβρεχε, και ο άνεμος τους πάγωνε.

Αποφάσισαν λοιπόν οι άντρες να χτίσουν πέτρινες καλύβες, και το βράδυ, αφού τελείωνε η δουλειά στο κάστρο, δούλευαν σιγάσιγά στο καλυβάκι τους.

Ώστε όταν ήλθε πάλι η άνοιξη, ολόκληρο χωριό είχε απλωθεί στα πόδια του βράχου, και, για να το προφυλάξει, το Βασιλόπουλο πρόσταξε να χτίσουν και άλλο κάστρο στον πλαγινό βράχο, όπου ήταν ίσα-ίσα μερικά ερείπια από ένα παλιό φρούριο του Συνετού Α'.

Και σα χτίστηκαν κι εκεί μερικά καλύβια, αναγκάστηκε το Βασιλόπουλο, για να τα προφυλάξει και αυτά, ν' αρχίσει τρίτο, και ύστερα τέταρτο κάστρο, κι έτσι σε όλη τη γραμμή των συνόρων.

Στο μεταξύ, τα επτά καράβια είχαν γίνει δεκαπέντε, και ολοένα έφευγαν τα μισά φορτωμένα ξύλα, και ολοένα επέστρεφε ο Πολύκαρπος με περισσότερα φλουριά, τόσο που δε χωρούσαν πια στην πέτσινη ζώνη, και το Βασιλόπουλο αναγκάστηκε να παραγγείλει στον Κακομοιρίδη ένα βαρύ σιδερένιο σεντούκι με γερή κλειδαριά, όπου έβαλε τα φλουριά του και τα έκλεισε στο κελάρι του παλατιού.

Ωστόσο η Γνώση και η κυρα-Φρόνηση είχαν δεχθεί την πρόσκληση του Βασιλόπουλου ν' ανεβούν και να κατοικήσουν στο παλάτι, γιατί με τις πρώτες βροχές η δεντροκουφάλα τους είχε γίνει ακατοίκητη.

Μαζί με τη Γνώση και την κυρα-Φρόνηση ανέβηκαν και η Ζήλιω και η Πικρόχολη στο παλάτι. Αλλ' από τον καιρό που έμεναν και δούλευαν με τη Γνώση, τόσο είχαν ξεμάθει τους καβγάδες, που όταν μπήκαν στον πύργο και ξαναείδαν τις κάμαρες τους με τα σπασμένα έπιπλα, και θέλησαν να ξαναμαλώσουν, αντιλήφθηκαν άξαφνα πως είχαν ξεχάσει με τι λόγια ν' αρχίσουν, κι έμειναν μια στιγμή ακίνητες, κοιτάζοντας η μια την άλλη.

Η Γνώση, που ίσα-ίσα έφθανε κείνη την ώρα, έστειλε τη μια ν' αρμέξει την αγελάδα και την άλλη να πλέξει καφάσια, για να βάλουν μέσα τις κότες ώσπου να ξαναχτιστεί τ' ορνιθαριό, κι έτσι έχασαν και την τελευταία περίσταση να ξαναπιαστούν.

Ώστε το παλάτι ήταν ήσυχο. Δεν ακούουνταν πια ποτέ φωνές.

Ο Βασιλιάς διάβαζε ήσυχα τη φυλλάδα του κάθε βράδυ, και η Γνώση είχε μάθει της Βασίλισσας Παλάβως να πλέκει κάλτσα, και κατόρθωσε έτσι και πήρε την καρδιά του Βασιλιά που είχε βαρεθεί, λέει, να πατά όλη μέρα γυαλάκια και τενεκεδάκια, που αδιάκοπα τα σκορπούσε η Βασίλισσα γύρω της με τα στολίδια που γύρευε να φτιάσει.

Έφθασε η άνοιξη, γέμισαν πάλι φύλλα τα δέντρα, βγήκαν οι φράουλες και τ' αγριοράδικα, και γύρισαν τα πουλιά, και ξανάρχισε πάλι το κυνήγι, και ξανάσπειραν οι στρατιώτες γεωργοί, όχι μόνο τα ίδια χωράφια, μα και άλλα, και ακόμα άλλα, και απλώνουνταν η γεωργία.

Από το στρατόπεδο ως τη χώρα, και από κει πάλι ως το σιδηρουργείο του Κακομοιρίδη, πήγαινε τώρα ένας μακρύς, φαρδύς και καλοστρωμένος δρόμος.

Τότε το Βασιλόπουλο πρόσταξε να παύσουν οι στρατιώτες ξυλοκόποι να κόβουν τα δέντρα από τα παραπόταμα δάση, και ν' αρχίσουν να τα κόβουν στους λόγγους, που ήταν πλάγι στου Κακομοιρίδη το σιδηρουργείο. Και στα μέρη όπου είχαν κόψει πολλά δέντρα, έβαλε και ξαναφύτεψαν άλλα μικρά, για να μεγαλώσουν και να χρησιμεύσουν πάλι αργότερα.

Με την τελευταία λοιπόν καραβιά ξύλα που έστειλε να πουληθούν στου εξαδέλφου Βασιλιά, το Βασιλόπουλο παράγγειλε του Πολύκαρπου ν' αγοράσει άλογα, για να μεταφέρνουν ευκολώτερα τα ξύλα ως το ποτάμι.

Μαζί με τ' άλογα παράγγειλε και κότες και πάπιες και χήνες και κατσίκες. Και σαν έφθασαν πάλι τα καράβια, μοίρασε τα πουλερικά και τις κατσίκες στα χωριά, με συμφωνία να χτίσει ο καθένας τη μάντρα του και τ' ορνιθαριό του. Και κάθε μέρα γύριζε, πότε στο ένα χωριό και πότε στο άλλο, να βλέπει αν οι χωρικοί φρόντιζαν τα ζώα τους και αν είχαν εκτελέσει τις παραγγελίες του.

Σαν είδαν οι χωριάτισσες τις καλοχτισμένες μάντρες και τα ορνι-

θαριά, θέλησαν να κάνουν και περιβολάκι δικό τους, για να καλλιεργούν τα λαχανικά τους, και να μην τρέχουν κάθε μέρα στο δάσος να μαζεύουν αγριόχορτα.

Κοντά στο περιβολάκι, θέλησαν και το σπιτάκι τους να το τυποδέψουν. Και όσες είχαν ακόμα τ' αγόρια τους στα ξένα, έβαλαν το δάσκαλο να τους γράψει να ξανάρθουν.

Κι έγραψε ο δάσκαλος ένα γράμμα που έλεγε:

«Έλα πίσω, παιδί μου, οι καλές μέρες ξανάρθαν στον τόπο, όλοι σήμερα γύρισαν και κερδίζουν το ψωμί τους, μόνο εσύ πια έμεινες τελευταίος να μαραίνεσαι στα ξένα!»

Οι γυναίκες συγκινήθηκαν σαν τους το διάβασε ο δάσκαλος, καθεμιά θέλησε αυτό το γράμμα για το δικό της το παιδί, γιατί ήταν, λέει, πολύ ωραίο! Λοιπόν ο δάσκαλος έγραψε το ίδιο σε όλους, κι έφυγαν τα γράμματα.

Και όσοι νέοι ήταν ακόμα έξω γύρισαν πάλι στο χωριό τους, μαζί και ο γιος του γερο-Φτωχούλη, που βλέποντας τ' αμπέλια των άλλων να ξαναβλαστάνουν, βάλθηκε και αυτός να κλαδέψει τη δράνα του και να καλλιεργήσει το περιβολάκι του.

Κοντά στη δράνα του γερο-Φτωχούλη, φύτεψε και ο γείτονας κλήμα. Το είδαν οι άλλοι γείτονες πως φούντωνε, κι έβαλαν και αυτοί. Όσοι είχαν κλαδέψει και θειαφώσει τ' αμπέλια τους από το περασμένο καλοκαίρι έβγαλαν τόσο ωραίο σταφύλι και τόσο πολύ, που γέμισαν καράβια κι έστειλαν και το πούλησαν στο βασίλειο του εξαδέλφου Βασιλιά.

Τα μελίσσια είχαν πολλαπλασιαστεί. Μάζεψαν το μέλι σε κουμνιά, και μαζί με τα σταφύλια το φόρτωσαν κι εκείνο να πουληθεί έξω.

- Μα τι γίνεται στο βασίλειο των Μοιρολατρών; ρώτησε πάλι ο εξάδελφος Βασιλιάς. Αγοράζουν αρνιά και άλογα και τα πληρώνουν με χρυσά φλουριά, πουλούν έναν κόσμο ξύλα και σταφύλια και μέλι. Μήπως λοιπόν ο Ρήγας, ο εξάδελφος μου, ξύπνησε από το βαθύ του ύπνο;

Μα πάλι χαμογέλασε ο Πολύκαρπος, και δε μίλησε, μόνο πήρε τα φλουριά του κι έφυγε με τα καράβια.

Τότε φώναξε ο Άρχοντας τον αρχικαγκελάριο του και του είπε:

- Να πας στο βασίλειο των Μοιρολατρών και να γυρίσεις σε όλο

τον τόπο. Και ύστερα να έλθεις να μου δώσεις λογαριασμό τι είδες και τι δεν είδες.

Πήγε λοιπόν ο αρχικαγκελάριος και γύρισε όλα τα χωριά και τις χώρες, κι επέστρεψε στο Βασιλιά του και του είπε:

- Είδα μια χώρα όπου όλοι οι δρόμοι είναι στρωμένοι, και όλα τα σπίτια καλοχτισμένα και ασπρισμένα· είδα χωριά όπου όλα τα καλύβια είναι νοικοκυρεμένα και περιτριγυρισμένα με περιβολάκια γεμάτα πορτοκαλιές, μηλιές, αχλαδιές, κερασιές και άλλα δέντρα με λαχανικά· είδα χωράφια και χωράφια, σπαρμένα σιτάρι και κριθάρι, και κουκιά και καλαμπόκια· είδα ελαιώνες απέραντους και αμπέλια, που απλώνονται όσο δε φθάνει μάτι ανθρώπου. Και είδα σε κάθε σπίτι από μια ή δυο κατσίκες και μερικές κότες, πάπιες και χήνες, και είδα τον κάμπο γεμάτο αρνιά· και το βράδυ είδα να κατεβαίνουν κοπάδια οι αγελάδες από τα βουνά. Και είδα πρόσωπα γελαστά, και άκουσα τραγούδια παντού, και δεν είδα ζητιάνο κανένα.

Ο Άρχοντας πήγε και ήλθε συλλογισμένος, και ύστερα είπε στον αρχικαγκελάριο του:

- Καλά και άξια αυτά που λες. Μα δε μου θαμπώνουν το μάτι. Ο Βασιλιάς των Μοιρολατρών ήταν πάντα τενεκές. Ένα στρατιώτη δεν αρμάτωσε ποτέ του. Με τι τρόπο θα υπερασπίσει όλα αυτά, αν μου κατέβει καμιάν ώρα να του τα πάρω;

- Είδα, είπε ο αρχικαγκελάριος, το ποτάμι να μερμηγκιάζει από καράβια, και μέτρησα ανάμεσα τους δέκα που ήταν σκεπασμένα ως απάνω με σίδερο. Περνώντας τα σύνορα μας, είδα σε κάθε βράχο και κορυφή βουνού, από ένα κάστρο με θεόρατους πύργους. Είδα στρατιώτες όπου και αν γύρισα. Είδα παιδιά μικρά να τραβούν τόξο κυνηγώντας τα ελάφια, και να σκοτώνουν πουλιά στα πεταχτά!

- Μα τι παραμύθια είναι αυτά που λες; διέκοψε ο Άρχοντας. Μην τα είδες στον ύπνο σου;

- Τα είδα με τα μάτια μου, Άρχοντα μου, τα έπιασα με τα χέρια μου.

- Μα λοιπόν βρήκε θησαυρούς ο ζητιάνος ο εξάδελφος μου; Πες μου, σαν τι λοιπόν είναι το παλάτι του;

- Πέρασα από ένα βουνό κατάφυτο, όπου, ανάμεσα στην πρασινάδα, παράβγαιναν στην ομορφιά οι ανθισμένες πορτοκαλιές και αμυγδαλιές, σα νύφες στολισμένες. Ανέβηκα ως απάνω και παραξε-

νεύθηκα να βρω εκεί ένα μισογκρεμισμένο ερειπωμένο μεγάλο χτίριο μ' έναν πύργο, που μόνος φαίνουνταν κατοικημένος. Στα παράθυρα είδα ολοπάστρικα άσπρα κουρτινάκια, και γύρω στον πύργο έβοσκαν αγελάδες και κατσίκια συντροφικά με κότες. Περνώντας από ένα ανοιχτό παράθυρο άκουσα γυναικεία δροσερά γέλια. Δεν είδα όμως κανέναν άνθρωπο. Κατέβηκα από το βουνό και ρώτησα ποιος κάθουνταν σ' εκείνο το ερείπιο. Και μου αποκρίθηκαν: «Ο Βασιλιάς!» Δεν πίστεψα, και ρώτησα αλλού. Μου είπαν πάλι πως ήταν το παλάτι του Βασιλιά. Και πάλι δεν πίστεψα, και πήγα στο στρατόπεδο που βρίσκεται κοντά στο ποτάμι. Εκεί είδα σκηνές πολλές, μα λίγους στρατιώτες, και ρώτησα πού ήταν οι άντρες. Μου αποκρίθηκαν: Στα χωράφια! Και ρώτησα ποιος κάθουνταν στο ερείπιο που ήταν απάνω στο βουνό. Και μου είπαν πάλι: «Ο Βασιλιάς!» Και σαν είδαν τη σάστισή μου, μου έδειξαν ένα παλικάρι που κατάφθανε, ντυμένο με μάλλινα άσπρα ρούχα σαν όλους τους άλλους στρατιώτες, με τα βέλη του κρεμασμένα στη ράχη και το τόξο στο χέρι. Το πρόσωπο του ήταν ιδρωμένο και σκονισμένο, και στη μέση φορούσε μια παλιωμένη πέτσινη ζώνη, όπου ξεχώριζε ένας μεγάλος μουντός λεκές. Όλοι οι στρατιώτες, σαν τον είδαν, έτρεξαν γύρω του και φίλησαν τα χέρια του. Και τόση χαρά χύθηκε στα πρόσωπα τους, που παραξενεύθηκα και ρώτησα ποιος ήταν αυτός. Και μου αποκρίθηκαν: «Το Βασιλόπουλο!» Και πάλι δεν πίστεψα, και γέλασα και τους ρώτησα: «Μην κάθεται και αυτός εκεί απάνω, στο ερείπιο του βουνού;» Και μου αποκρίθηκαν: «Όχι! Εκεί κάθεται ο πατέρας του, ο Βασιλιάς. Το Βασιλόπουλο κάθεται δω, με μας». Και τότε έφυγα, και ήλθα, Άρχοντα μου, να σου πω τι είδα και τι άκουσα.

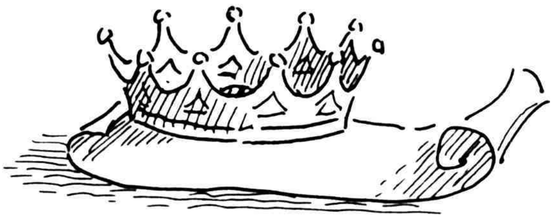
Μια στιγμή ο εξάδελφος Βασιλιάς έμεινε άφωνος. Ύστερα είπε σιγά, σα ν' ανακάλυψε έξαφνα μια μεγάλη αλήθεια:

- Αναστήθηκε ο Συνετός!

Και φώναξε να του φέρουν από το θησαυρό του μιαν ολόχρυση κορώνα, στολισμένη με πολύτιμα σμαράγδια και διαμάντια, που την είχε κατακτήσει ο πατέρας του σε μια μεγάλη μάχη, αφού σκότωσε με το χέρι του το Βασιλιά που τη φορούσε. Την έκλεισε σ' ένα σκαλισμένο, ασημένιο κουτί και την έδωσε στον αρχικαγκελάριο.

- Να πάρεις αμέσως πενήντα από τους διαλεγμένους μου σωματοφύλακες, πρόσταξε, και να πας μαζί τους στο Βασιλόπουλο των

Μοιρολατρών, να του δώσεις την κορώνα αυτή και τη γοργοπόδαρη άσπρη μου φοράδα, και να του πεις πως του στέλνω αυτά, τα πολυτιμότερα πράματα που έχω στο θησαυρό μου, και πως ζητώ τη συμμαχία του και τη φιλία του. Πήγαινε!

ΙΘ'. Ο ΘΕΙΟΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, ο θείος Βασιλιάς είχε κατορθώσει, ύστερα από τρία χρόνια που βασανίζουνταν, να μαζέψει στρατό αρκετό και να εκστρατεύσει εναντίον του ανεψιού του, του Βασιλιά των Μοιρολατρών.

Καβαλίκεψε το καλύτερο του άλογο, έζωσε το μεγάλο του σπαθί, κι έβαλε τους σαλπιγκτές του να περπατούν μπροστά και να σημαίνουν το θριαμβευτικό εμβατήριο.

- Τραβάτε ίσια, παιδιά, φώναξε στους στρατιώτες του, και θα μπούμε ανεμπόδιστοι ως μέσα στο παλάτι του Ρήγα. Περπάτησαν κάμποσες ώρες.

Κοιτάζοντας τους κάμπους του, όπου τρία χρόνια πρωτύτερα είχε επιστρέψει νικημένος και ντροπιασμένος, ο θείος Βασιλιάς λογάριαζε πως στο γυρισμό, αυτή τη φορά, θα σέρνει πίσω του τον Αστόχαστο και το Βασιλόπουλο, δεμένους από το λαιμό στη σέλα του αλόγου του. Και γελούσε με γέλιο σατανικό, και μέσα του χαίρουνταν από πριν τη ντροπή και τα δάκρυα των ανεψιών του.

- Αχ! Πόσο ακριβά θα μου ξεπληρώσετε τη νίκη σας εκείνη! μούγκρισε φοβερίζοντας τον ορίζοντα με το γρόθο του.

Αλλά έξαφνα σταμάτησε κι έτριψε τα μάτια του. Ύστερα κοίταξε πάλι μπροστά του, δεξιά, αριστερά, τσίμπησε δυνατά το μπράτσο του να δει αν κοιμάται, και πάλι έτριψε τα μάτια του.

- Μα τι έπαθα λοιπόν; είπε ανήσυχα. Ξυπνητός ονειρεύομαι;

Και φώναξε:

- Στρατηγέ!

Ο στρατηγός ζύγωσε και υποκλίθηκε ως κάτω.

- Άρχοντα μου;

- Κοίταξε μπροστά σου, εκεί, και πες μου, τι βλέπεις;

- Κάστρο, Άρχοντα μου.

- Είσαι στραβός! Φώναξε τον υποστράτηγο! είπε με θυμό ο θείος Βασιλιάς.

Και ήλθε ο υποστράτηγος και υποκλίθηκε ως κάτω.

- Άρχοντα μου;

- Ρίξε μια ματιά γύρω σου, εκεί, κατά τα σύνορα, και πες μου τι βλέπεις;

- Κάστρα, Άρχοντα μου.

- Είσαι βλάκας! ξεφώνισε άγρια ο θείος Βασιλιάς, βλάκας και προδότης! Πες αμέσως στον εκατόνταρχο να έλθει, κι εξαφανίσου από μπρος μου!

Και ήλθε ο εκατόνταρχος και υποκλίθηκε ως κάτω.

- Βλέπεις εκείνο το πέρα βουνό; ρώτησε απότομα ο θείος Βασιλιάς.

- Ναι, Άρχοντα μου.

- Τι έχει απάνω εκεί, σαν κάτι πέτρες στοιβαγμένες!

- Δεν είναι πέτρες στοιβαγμένες, είπε ο εκατόνταρχος σκιάζοντας τα μάτια του με το χέρι, είναι τρανό κάστρο...

Δεν πρόφθασε να τελειώσει. Με μια σπαθιά ο θείος Βασιλιάς του είχε κόψει το κεφάλι.

Τότε γύρισε στους στρατιώτες του και φώναξε αφρισμένος:

- Τι στέκει εκεί απάνω, παιδιά, θα μου το πείτε επιτέλους;

Και όλος μαζί ο στρατός φώναξε:

- Κάστρο, και παρακάτω άλλο κάστρο, και πέρα άλλο κάστρο, και, όσο πάει το μάτι, κάστρα και πάλι κάστρα!

Τότε ο θείος Βασιλιάς έσκυψε το κεφάλι κι έκλαψε με λύσσα.

Έστειλε ένα σώμα προσκόπους να δουν τι ήταν αυτά τα κάστρα. Μόλις όμως έκαναν να πλησιάσουν, βροχή από βέλη τους έτρεψε σε φυγή.

Πήγαν παρακάτω, το ίδιο.

Έκαναν να περάσουν μεταξύ σε δυο κάστρα, και από τις δυο μεριές τόσα βέλη πέταξαν, που οι μισοί στρατιώτες έμειναν στον τόπο.

Σαν είδε ο θείος Βασιλιάς πως δεν μπορούσε πια να περάσει, δάγκωσε με μανία τα χέρια του και χόλιασε τόσο, που αρρώστησε πάλι και αναγκάστηκε να γυρίσει πίσω στο παλάτι του.

Κάμποσες μέρες έμεινε κακιωμένος και κλεισμένος στα δωμάτια του. Ύστερα φώναξε τον αρχικαγκελάριό του και του είπε:

- Πάρε αμέσως δέκα από τους καλύτερους στρατιώτες της σωματοφυλακής μου, πήγαινε στο βασίλειο των Μοιρολατρών και πες του Βασιλόπουλου να έλθει αμέσως εδώ, μαζί σου, γιατί θέλω να τον στεφανώσω με την κόρη μου τη Βασιλοπούλα. Πήγαινε!

Κι έφυγε ο αρχικαγκελάριος με τους δέκα σωματοφύλακες και

πήγε στο βασίλειο των Μοιρολατρών, όπου ζήτησε να δει το Βασιλόπουλο.

Τον οδήγησαν σε μια σκηνή. Καθισμένο σε ξύλινο σκαμνί, εμπρός σε χοντροπελεκημένο σανιδένιο τραπέζι, ένα νέο παλικάρι διάβαζε κάτι χαρτιά. Και με την άκρη του ματιού του είδε με απορία ο αρχικαγκελάριος πως τα χαρτιά αυτά είχαν τη χρυσή βούλα του εξαδέλφου Βασιλιά.

Το παλικάρι φορούσε άσπρα μάλλινα ρούχα, και δεν ξεχώριζε καθόλου από τους άλλους στρατιώτες που τον περιτριγύριζαν, μόνο που στη μέση είχε μια πολυφορεμένη πέτσινη ζώνη όπου διακρίνουνταν ένας μαύρος λεκές.

Και όμως μπροστά του, γονατισμένος, ήταν ένας ηλικιωμένος αρχοντάνθρωπος, πλουσιοντυμένος, με χρυσοκέντητα βελουδένια ρούχα, και στο χέρι βαστούσε ένα πολύτιμο ασημένιο κουτί. Με σεβασμό περίμενε να τελειώσει ο νέος το διάβασμα του για να του το προσφέρει.

Το παλικάρι σήκωσε το κεφάλι και είδε τον απεσταλμένο του θείου Βασιλιά.

- Ποιος είσαι και τι θέλεις; ρώτησε.

- Ζητώ το Βασιλόπουλο, το γιο του Βασιλιά των Μοιρολατρών, αποκρίθηκε ο αρχικαγκελάριος.

- Εγώ είμαι, είπε το Βασιλόπουλο. Λέγε, τι θέλεις;

Αν και τόσο απλά ντυμένος, το ύφος και η στάση του είχαν τέτοια αρχοντιά, που ο απεσταλμένος του θείου Βασιλιά έπεσε στα γόνατα.

- Αφέντη! είπε. Ο Βασιλιάς ο θείος σου και Άρχοντας μου μ' έστειλε να σου πω να έλθεις αμέσως μαζί μου στο βασίλειο του, γιατί θέλει, λέει, να σε στεφανώσει με την κόρη του τη Βασιλοπούλα.

Τα μάτια του Βασιλόπουλου άστραψαν, μα κρατήθηκε.

- Πες του Άρχοντα σου πως προσταγές δε δέχομαι, είπε. Εγώ δε θα έλθω. Δε θέλω όμως να φύγεις έτσι, με αδειανά χέρια. Μια φορά ο Άρχοντας σου έκανε ένα δώρο στον πατέρα μου, το Βασιλιά. Τότε δεν ήμασταν σε κατάσταση να του ανταποδώσομε την ευγένεια. Μα τώρα θα σου δώσω να πας στον Άρχοντα σου δώρο άξιο της τιμής που μου κάνει, διαλέγοντας εμένα μεταξύ όλων, για να γίνω γα-

μπρός του και άντρας της κόρης του της Βασιλοπούλας.

Κι έκαμε νόημα του Πολύκαρπου, που βγήκε ευθύς, πήδηξε στο άλογο του και πηλάλα ανέβηκε στο παλάτι, όπου ξεκαβαλίκεψε, και τρεχάτος μπήκε στην τραπεζαρία.

Ο Βασιλιάς έπαιζε σκάκι με την κυρα-Φρόνηση.

Καθισμένη πλάγι στο παράθυρο, η Ζήλιω τραγουδούσε γυρνώντας το ροδάνι της, ενώ κοντά της, σιωπηλή και γελαστή, η Πικρόχολη φάδωνε ένα μαξιλάρι.

Η Γνώση, σκυμμένη στο τραπέζι, εξέταζε με την Ειρηνούλα το λογαριασμό του μάγειρα, και η Βασίλισσα Παλάβω έπλεκε σκούφια για τη φαλάκρα του γερο-Βασιλιά.

Ο Πολύκαρπος έτρεξε ίσια στην Ειρηνούλα.

- Βασιλοπούλα μου, το γαϊδουρίσιο κεφάλι! Ήλθε η ώρα! φώναξε με κομμένη φωνή. Κανένας δεν κατάλαβε.

- Ποια ώρα; Τι λες; ρώτησαν όλοι μαζί.

Μόνο η Ειρηνούλα εννόησε. Σηκώθηκε κατακόκκινη από τη χαρά της.

- Ήλθε μήνυμα από το θείο Βασιλιά; ρώτησε.

- Ναι, Βασιλοπούλα μου, αποκρίθηκε ο Πολύκαρπος. Γυρεύει το Βασιλόπουλο για γαμπρό.

- Τι; φώναξε ο Βασιλιάς.

Η Γνώση είχε σηκωθεί και ταραγμένη ρώτησε:

- Τι αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο;

- Να η απάντηση του! φώναξε χαρούμενη η Ειρηνούλα.

Και ανεβαίνοντας σ' ένα σκαμνί, άρπαξε από πάνω από τη χρυσή κονσόλα το κρεμασμένο γαϊδουρίσιο κεφάλι με την τενεκεδένια κορώνα, τα τύλιξε στο μεταξωτό κόκκινο μαντίλι που είχε φυλαγμένο στο συρτάρι της, και όλα μαζί τα έβαλε σ' ένα πανέρι, έραψε από πάνω ένα γερό πανί και τα έδωσε του Πολύκαρπου.

Ο υπασπιστής καβαλίκεψε πάλι το άλογο του και κατέβηκε στο στρατόπεδο.

Το Βασιλόπουλο πήρε το πανέρι και το έδωσε του απεσταλμένου του θείου Βασιλιά.

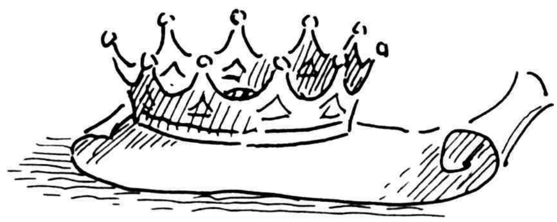
- Πάρε αυτό, είπε, και δώσε το στον Άρχοντα σου. Μην ξεχάσεις να του επαναλάβεις τα λόγια που σου είπα. Πήγαινε.

Και γυρνώντας στον αρχικαγκελάριο του εξαδέλφου Βασιλιά

είπε:

- Πες του Άρχοντα σου πως τον ευχαριστώ. Δώρα δεν του στέλνει ο Βασιλιάς ο πατέρας μου, γιατί το Κράτος μας είναι ακόμα φτωχό και χρειάζεται όλα μας τα φλουριά. Μα τη φιλία μας θα την έχει, και με χαρά δεχόμαστε τη συμμαχία που μας τιμά. Στο καλό.

Χαιρέτησαν βαθιά οι δυο απεσταλμένοι, και πήρε ο καθένας το δρόμο του.

Κ'. ΣΥΝΕΤΟΣ Β'

ΜΕ ΤΟ ΑΣΗΜΕΝΙΟ κουτί στο χέρι πήδηξε το Βασιλόπουλο στην άσπρη φοράδα, δώρο του εξαδέλφου Βασιλιά, και μαζί με τον Πολύκαρπο ανέβηκε στο παλάτι.

Το τραπέζι ήταν στρωμένο. Μόνο εκείνους πια περίμεναν για να καθήσουν.

Το Βασιλόπουλο έτρεξε στον πατέρα του, γονάτισε μπροστά του και του έδωσε το ασημένιο κουτί.

- Πατέρα μου και Βασιλιά μου, είπε με συγκίνηση, σου πήρα το στέμμα σου μια μέρα που το έθνος ζητούσε απ' όλους μας θυσίες. Σήμερα το έθνος σηκώνει κεφάλι, έγινε δυνατό, και με τη δύναμη του επιβάλλει σεβασμό στους εχθρούς. Πάρε πίσω το στέμμα σου, Βασιλιά μου και πατέρα μου, το έθνος σου το χαρίζει.

Ο Βασιλιάς σήκωσε το σκέπασμα, και, βλέποντας τη θαυμάσια κορώνα με τα πολύτιμα της πετράδια, έμεινε ακίνητος, με το στόμα ανοιχτό.

- Τι είναι αυτό; Πού το βρήκες; ρώτησε στο τέλος.

- Είναι το δώρο του εξαδέλφου Βασιλιά, που ζητά τη φιλία μας και θέλει τη συμμαχία μας, αποκρίθηκε το Βασιλόπουλο.

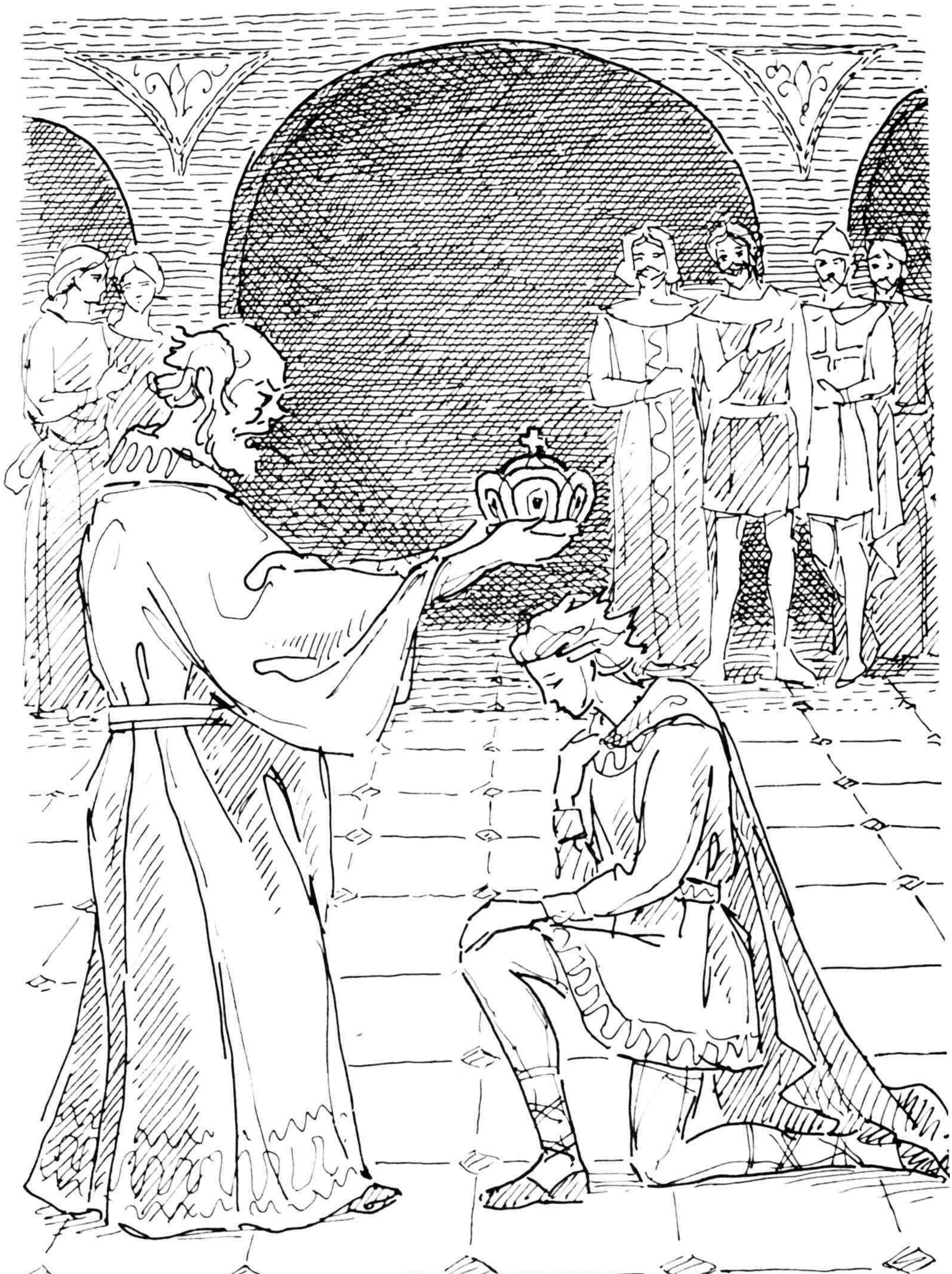
Ο Βασιλιάς τότε σηκώθηκε, πήρε την κορώνα μέσα από το κουτί και την έβαλε στο κεφάλι του γιου του.

- Φόρεσε την εσύ, γιε μου, είπε βαθιά συγκινημένος. Σου αξίζει μια τέτοια κορώνα, γιατί με τον κόπο σου και τη δύναμη σου κατόρθωσες να την κερδίσεις. Σ' έκανα από καιρό Βασιλιά ίσο με μένα. Τώρα γέρασα, βαρέθηκα ν' ακούω για δουλειές, και θέλω να ζήσω ήσυχα τα τελευταία μου χρόνια. Πάρε συ το στέμμα μαζί με τα βάρη του, και κυβέρνα μόνος σου το βασίλειο που ανέστησες μονάχα με τη θέληση σου.

Την άλλη μέρα ο Βασιλιάς συγκάλεσε όλο το λαό στο στρατόπεδο πλάγι στον ποταμό, κι εκεί ανήγγειλε σε όλους πως παραιτούνταν από τη διοίκηση του Κράτους, και πως παρέδινε το στέμμα και την κυβέρνηση στο γιο του, το Βασιλόπουλο.

Λέγοντας αυτά τα λόγια, έβαλε στο κεφάλι του γιου του την πολύτιμη κορώνα, και τον έστεψε Βασιλιά των Μοιρολατρών.

Απ' όλα τα στήθη βγήκε μια μεγάλη φωνή:

... και τον έστεψε βασιλιά των Μοιρολατρών.

- Ζήτω ο Συνετός Β'! Ζήτω!

Η χαρά του κόσμου δε βαστιούνταν. Όλοι ήθελαν να φιλήσουν τα χέρια του γερο-Βασιλιά, που αναγνώριζε την αξία του γιου του, και του νέου Βασιλιά, του σωτήρα του έθνους.

Εκείνη η ημέρα ήταν εορτή σε όλο το κράτος.

Όταν ο νέος Βασιλιάς Συνετός Β' ανέβηκε στο παλάτι με τον καινούριο αρχικαγκελάριο του, τον Πολύκαρπο, βρήκε πάλι όλη την οικογένεια μαζεμένη στην τραπεζαρία.

Κοίταξε το αδειανό κρεμαστάρι πάνω από τη χρυσή κονσόλα, κι έβγαλε ένα βαθύ αναστεναγμό.

- Τώρα, είπε, που έφυγε από κει το απαίσιο γαϊδουρίσιο κεφάλι, μπορώ να πω πως αισθάνομαι ελεύθερος να καταπιαστώ μεγάλα πράματα.

Και γυρίζοντας στη Γνώση, που του χαμογελούσε χαρούμενη και ροδοκόκκινη, πρόσθεσε:

- Θέλεις, Γνώση, να με βοηθήσεις;

- Εγώ; αναφώνησε η κόρη κι έγινε ακόμα πιο ροδοκόκκινη. Εγώ; Πώς μπορώ να σε βοηθήσω;

- Να γίνεις γυναίκα μου και Βασίλισσα μου, είπε ο Συνετός. Μου έκανες τόσο καλό πάντα με τις πολύτιμες συμβουλές σου! Πες, Γνώση, δε θέλεις μαζί μου να διοικήσεις τον τόπο;

Μα πριν μπορέσει η κόρη ν' απαντήσει, ο γερο-Βασιλιάς τους είχε αρπάξει και τους δυο στην αγκαλιά του.

- Με την ευλογία μου, είπε, ναι! Μαζί να κυβερνήσετε το Κράτος.

- Και σα μάθει τους αρραβώνες σας ο θείος Βασιλιάς, τι θα πει; ρώτησε γελώντας η Ειρηνούλα.

- Θα ζητήσει εσένα για το γιο του, είπε η κυρα-Φρόνηση. Και με το μάτι έκανε νόημα του Βασιλιά να κοιτάξει τον Πολύκαρπο.

Ο δυστυχισμένος αρχικαγκελάριος είχε χλωμιάσει έξαφνα, καθώς άκουσε τα λόγια της κυρα-Φρόνησης, και τρέμοντας κοίταζε την Ειρηνούλα, σα να περίμενε από τα χείλια της ν' ακούσει την καταδίκη του.

Η Βασιλοπούλα κοκκίνισε, γύρισε και τον είδε και κατέβασε τα μάτια της, ντροπαλή και μουδιασμένη.

- Και... και θα δεχθείς, Βασιλοπούλα μου; ρώτησε ο αρχικαγκε-

λάριος με φωνή πνιγμένη.

- Όχι, Πολύκαρπε... μουρμούρισε η Ειρηνούλα χωρίς να τον κοιτάξει.

- Ελπίζω να μη μας κάνει τέτοια πρόταση ο θείος Βασιλιάς, είπε γελώντας ο Συνετός, ειδεμή θα ξανανάψει ο θυμός του. Γιατί την Ειρηνούλα μας τη θέλομε δω.

Και παίρνοντας το χέρι της αδελφής του, το έβαλε στου Πολύκαρπου που κόντεψε να τα χάσει από τη χαρά του.

- Απεναντίας! Πρέπει να μας κάνει την πρόταση, για ν' αρπάξει και δεύτερη προσβολή! είπε ο γερο-Βασιλιάς που δεν είχε χωνέψει ακόμα το γαϊδουρίσιο κεφάλι.

Και χαρούμενος, αγκαλιάζοντας τα παιδιά του πρόσθεσε:

- Και σα δεν του αρέσει, ας έλθει πάλι με το στρατό του να ξανανιώσει πώς τρυπούν τα βέλη του Κακομοιρίδη...

Μα δεν πρόφθασε ο καημένος ο θείος Βασιλιάς ν' αρπάξει τη δεύτερη προσβολή, ούτε να ξανανιώσει αν τρυπούσαν τα βέλη του Κακομοιρίδη.

Σαν άνοιξε το πανέρι και αναγνώρισε το γαϊδουρίσιο κεφάλι και άκουσε τα λόγια του Βασιλόπουλου, που του τα επανέλαβε ο αρχικαγκελάριός του, τόσος θυμός τον έπιασε, που έπεσε ξερός στο πάτωμα.

Και σαν τον σήκωσαν να τον βάλουν στο κρεβάτι, είδαν πως ήταν πεθαμένος.

Την ημέρα της στέψεως του, ο Συνετός Β' κατέβηκε στο ποτάμι να κάνει μνημόσυνο για όσους είχαν πέσει στην περίφημη εκείνη νυχτερινή μάχη.

Στον ίσκιο των πλατάνων, δυο άσπροι πέτρινοι σταυροί έστεκαν πλάγι-πλάγι: ο τάφος του Πολύδωρου και ο τάφος του νέου της ταβέρνας.

Κρέμασε ο Συνετός και στους δυο από ένα στεφάνι δάφνης.

- Βάλε δω άλλο ένα στεφάνι, Αφέντη, είπε ο πρωτομάστορης, δείχνοντας τον τάφο του Πολύδωρου.

- Άλλο ένα; Γιατί;

- Για τον Αφανέρωτο Ήρωα, αποκρίθηκε ο πρωτομάστορης.

Ο Συνετός τον κοίταξε.

- Δεν καταλαβαίνω, είπε.

- Δε γύρισε ποτέ ο κουλός από το τελευταίο του ταξίδι, Αφέντη.

- Τι έγινε, ξέρεις; Έμαθες καμιάν είδηση; ρώτησε ο Συνετός.

Ο πρωτομάστορης αργοκούνησε το κεφάλι.

- Τρία χρόνια τον περίμενα, είπε, και κάθε βράδυ, σα βασίλευε ο ήλιος, έρχουμουν στο ίδιο μέρος, όπου για τελευταία φορά τον είδα, με την ελπίδα πως ίσως θα ξαναγύριζε. Μα τώρα δεν τον περιμένω πια...

- Μπορεί να πήγε στα ξένα σαν τόσους άλλους, είπε ο Συνετός.

Ο πρωτομάστορης έμεινε συλλογισμένος.

- Εγώ ξέρω πως δεν πήγε, είπε στο τέλος. Έτσι που τον ήξερα, ήταν άνθρωπος να δώσει τη ζωή του χωρίς λόγια, σιωπηλά και αφανέρωτα για τον τόπο του. Ν' αφήσει όμως την Πατρίδα, την ώρα του κινδύνου, ποτέ!

Κάμποση ώρα ούτε ο ένας ούτε ο άλλος δε μίλησε.

Ύστερα ο νέος Βασιλιάς έκοψε ένα κλαδί δάφνης από το δέντρο και το ακούμπησε στον τάφο του Πολύδωρου.

- Για τον Αφανέρωτο Ήρωα... είπε.

- ...Και για όσους δίνουν τη ζωή τους σιωπηλά και ταπεινά στην Πατρίδα, χωρίς η Πατρίδα να τους ξέρει ποτέ... πρόσθεσε ο πρωτομάστορης.

Και γονατίζοντας προσκύνησαν τον τάφο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

